

การศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

A COMPARATIVE STUDY OF DASAKANTHA
IN VARIOUS VERSIONS OF THE RAMAKIEN

By
MISS Chollada MONGKOL

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Arts (Thai)
Department of THAI
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2017
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ การศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ
โดย ชลลดา มงคล
สาขาวิชา ภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร. ปัทมา ฑีฆประเสริฐกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

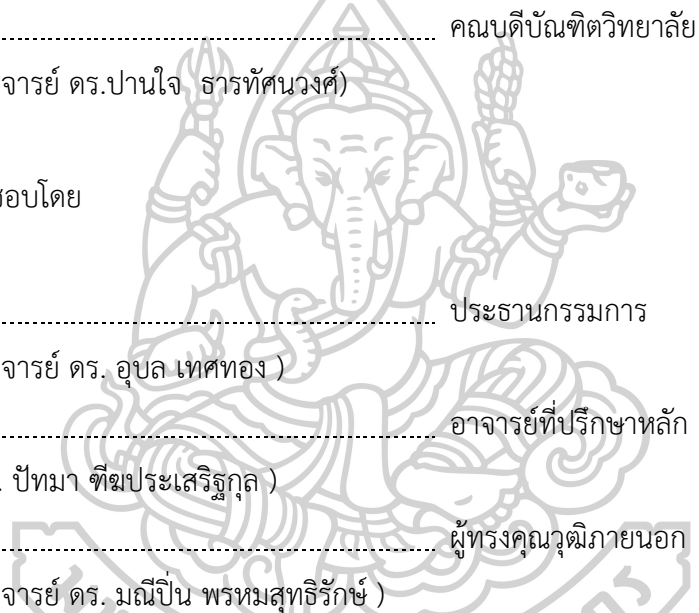
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อุบล เทศทอง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร. ปัทมา ฑีฆประเสริฐกุล)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์)

56202205 : ภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : ทศกัณฐ์, รามเกียรติ์

นางสาว ชลลดา มงคล: การศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร. ปัทมา พิฆประเสริฐกุล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในด้านลักษณะของตัวละคร กลวิธีการสร้างตัวละคร และปัจจัยในการสร้างตัวละครในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ คือ ปฐมเพียร หอระมาน พรหมจักร และลังกาสิบโห รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน คือ พระลักพระลาม พระรามชาดก และควายท้าวระพี กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก คือ ฉบับบ้านควนเกย ฉบับวัดท่าแค และฉบับวัดขนอน

ผลการศึกษาพบว่า รูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีความงดงามและบางฉบับมีรูปร่างที่น่ากลัวเหมือนกับรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 แต่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปฐมเพียร หอระมาน และพรหมจักร กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทุกฉบับไม่ได้เป็นยักษ์ ทั้งนี้อาจเกิดจากปัจจัยด้านการแพร่กระจายของนิทานที่กวีท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงรายละเอียดเกี่ยวกับตัวละคร คุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่เหมือนรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 คือ มีวิชาความรู้ แปลงกายได้ ถอดดวงใจและมีพลังกำลังมาก อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับดาบพิชัยและอาวุธวิเศษทำให้เกิดความแตกต่างกับรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 แสดงให้เห็นมุมมองในการสร้างความบันเทิงของท้องถิ่นที่แตกต่างกับราชสำนัก ส่วนลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่เหมือนรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 คือ มัวเมาในกามารมณ์ เพราะเป็นเหตุผลสำคัญที่ทศกัณฐ์ไปลักนางสีดามาจากพระรามจนทำให้เกิดสงครามระหว่างยักษ์กับมนุษย์ อันเป็นแก่นเรื่องของรามเกียรติ์ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีลักษณะนิสัยที่หลากหลายกว่าทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นแสดงให้เห็นกลวิธีการสร้างตัวละครที่กวีผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ต้องการให้ทศกัณฐ์มีลักษณะหลายมิติเหมือนมนุษย์ในสังคม นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีการแสดงบทบาทกษัตริย์ บทบาทสามี และบทบาทบิดา แต่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีการแสดงบทบาทไม่หลากหลายเท่ารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านขนาดของเรื่องและวัตถุประสงค์ในการแต่งที่ต่างกัน กลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเป็นตัวละครที่มีลักษณะสมจริง มีความมหัศจรรย์ มีลักษณะอุดมคติ และเป็นตัวละครปรปักษ์ อย่างไรก็ตาม รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานมีการสร้างทศกัณฐ์ให้มีลักษณะเป็นตัวละครในวรรณคดีชาดกด้วย แสดงให้เห็นความเชื่อและความศรัทธาที่คนในท้องถิ่นมีต่อพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นก็มีความเหมือนกัน คือ มีการใช้กลวิธีการนำเสนอแบบกวีบรรยายและตัวละครอื่นกล่าวถึงทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอรูปร่างหน้าตาและคุณลักษณะของทศกัณฐ์ และใช้กลวิธีการนำเสนอแบบทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมเองเพื่อนำเสนอลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์

56202205 : Major (Thai)

Keyword : Dasakantha, Ramakien

MISS CHOLLADA MONGKOL : A COMPARATIVE STUDY OF DASAKANTHAIN
VARIOUS VERSIONS OF THE RAMAKIEN THESIS ADVISOR : PATTAMA
THEEKAPRASERTKUL, Ph.D.

This study aims to compare characteristics, character creation, and factors of character creation of Dasakantha in different Ramakien versions: the version of King Rama I, the local versions of the north (called Paramahien, Horaman, Prommachak, and Lankasibho), the local versions of the northeast (called Pralak Pralam, Praram Jataka, and Kwai Tuarapee), the local versions of the south and the west consisting of Ban Kuankaey version, Wat Tha-khae version, and Wat Khanon version.

The findings reveal that appearance of Dasakantha in some local versions is exquisite while it is terrifying similarly to that in the version of King Rama I. However, Dasakantha in three northern versions (including Paramahien, Horaman, and Prommachak) and in all northeastern versions is not a demon. This is possibly because of the distortion the local novelists inserted into the details of the character. What Dasakantha in the local versions shares with that in the version of King Rama I are that it is knowledgeable and possesses transfiguration ability, heart transfer ability, and mighty physical power. Dasakantha's fantasy possession such as having magical eyes and weapons makes the character in the local versions different from that in the version of King Rama I. This reflects the local bards' fantasy creation which is different from that of the royal bard. Dasakantha's characteristic which is similar in both the local versions and the version of King Rama I is sexually romantic indulgence and it is the cause driving him to kidnap Sita (Pra Ram's wife) from her husband. This leads to the warfare between demon and human being, and this war is the main theme of the story. Dasakantha in the version of King Rama I was created to be a round character expressing human-like characteristics. Dasakantha in the version of King Rama I plays roles of king, husband, and father in more various aspects than that in the local versions. This may be an influence of story length and bard's intention in creating the story.

Character creation makes Dasakantha in the version of King Rama I different from that in local versions. In version of King Rama I, Dasakantha is realistic, fantastic, idealistic, and antagonistic. In the local versions of the north and northeast, Dasakantha is included in Jataka tales. This reflects belief and faith in Buddhism of the local. Presentation of Dasakantha in the version of King Rama I is similar to that in the local versions that it is presented through 3 sources: the bards' narrative, other characters' words, and actions of Dasakantha.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาและเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากอาจารย์ดร.เป็ทมา ฑีฆประเสริฐกุล อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิด อีกทั้งตรวจ แก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คำแนะนำพร่ำสอน และให้กำลังใจของอาจารย์เป็นพลังผลักดันให้ทำ วิทยานิพนธ์จนสำเร็จ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสร้างคุณประโยชน์ได้บ้าง ผู้ศึกษาขอมอบความดีแต่ท่าน อาจารย์ที่ปรึกษา

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ดร.อุบล เทศทอง และรองศาสตราจารย์ดร.มณีปิ่น พรหม สุทธิรักษ์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิด รวมทั้งกรุณาใช้เวลาตรวจ แก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.สุมาลี ถิรมประเสริฐและคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รวมทั้งรองศาสตราจารย์นพดล จันทรเพ็ญที่กรุณาให้ความรู้ และคำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณคุณศิวตล วราเอกศิริที่กรุณามอบต้นฉบับรามเกียรติ์เพื่อการทำวิทยานิพนธ์ และ ขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น ธนพร ศิริพันธ์ บุษราพรรณ ประจง และสุวรรณี มุสิกสารที่ให้กำลังใจกันมาตลอด มิตรภาพนี้จะยั่งยืนตลอดไป

ท้ายที่สุดนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อขอ และคุณแม่ฉลุย ที่ดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่ง สอนและสนับสนุนการศึกษาแก่ลูกตลอดมา รวมทั้งให้กำลังใจและอุทิศเวลาให้แก่ลูก จนทำให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ชลลดา มงคล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	27
สมมติฐานของการศึกษา.....	28
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	28
ขอบเขตในการศึกษา.....	28
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	29
วิธีดำเนินการวิจัย	31
บทที่ 2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ	32
1. รามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช	32
2. รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น	43
2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ.....	43
2.1.1 ปริมมเหียร	43
2.1.2 หอระมาน.....	46
2.1.3 พรหมจักร	48

2.1.4	ลึงกาสิบโ	51
2.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	54
2.2.1	พระลักพระลาม	54
2.2.2	พระรามชาดก	57
2.2.3	ควายท้าวระพี	62
2.3	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก	64
2.3.1	รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย	64
2.3.2	รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค	67
2.3.3	รามเกียรติ์ฉบับวัดขนอน	68
บทที่ 3	ลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ	73
1.	รูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ	73
1.1	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	73
1.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	75
1.2.1	ความเหมือน	76
1.2.2	ความต่าง	79
1.3	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	80
1.3.1	ความเหมือน	80
1.3.2	ความต่าง	82
1.4	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก	83
1.4.1	ความเหมือน	83
1.4.2	ความต่าง	84
2.	คุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ	87
2.1	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	87
2.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	90

2.2.1 ความเหมือน.....	90
2.2.2 ความต่าง.....	93
2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	97
2.3.1 ความเหมือน.....	97
2.3.2 ความต่าง.....	99
2.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก	102
2.4.1 ความเหมือน.....	103
2.4.2 ความต่าง.....	105
3. ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ.....	109
3.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	109
3.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ.....	120
3.2.1 ความเหมือน.....	121
3.2.2 ความต่าง.....	128
3.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	129
3.3.1 ความเหมือน.....	129
3.3.2 ความต่าง.....	136
3.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก.....	138
3.4.1 ความเหมือน.....	138
3.4.2 ความต่าง.....	143
4. บทบาทของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ.....	147
4.1 บทบาทกษัตริย์.....	148
4.1.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1.....	148
4.1.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	151
4.1.2.1 ความเหมือน	151

4.1.2.2 ความต่าง	151
4.1.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	152
4.1.3.1 ความเหมือน	152
4.1.3.2 ความต่าง	152
4.1.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก	155
4.1.4.1 ความเหมือน	155
4.1.4.2 ความต่าง	155
4.2 บทบาทสามมี	158
4.2.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	159
4.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	162
4.2.2.1 ความเหมือน	162
4.2.2.2 ความต่าง	162
4.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	163
4.2.3.1 ความเหมือน	163
4.2.3.2 ความต่าง	165
4.2.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก	166
4.2.4.1 ความเหมือน	167
4.2.4.2 ความต่าง	168
4.3 บทบาทบิดา	170
4.3.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	170
4.3.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	174
4.3.2.1 ความเหมือน	174
4.3.2.2 ความต่าง	176
4.3.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	177

4.3.3.1 ความเหมือน	177
4.3.3.2 ความต่าง	180
4.3.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก.....	182
บทที่ 4 กลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ.....	190
1. กลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์.....	190
1.1 การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริง.....	191
1.1.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1.....	191
1.1.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น.....	193
1.1.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ.....	193
1.1.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน.....	194
1.1.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก.....	195
1.2 การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์.....	197
1.2.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1.....	197
1.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น.....	199
1.2.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ.....	199
1.2.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน.....	200
1.2.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก.....	202
1.3 การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครตามอุดมคติ.....	204
1.3.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1.....	204
1.3.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น.....	206
1.3.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ.....	206
1.3.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน.....	207
1.3.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก.....	209
1.4 การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครปรปักษ์.....	209

1.4.1	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1.....	210
1.4.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น	212
1.4.2.1	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	212
1.4.2.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	213
1.4.2.3	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก	214
1.5	การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครในวรรณคดีชาดก	214
1.5.1	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1.....	214
1.5.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น	215
1.5.2.1	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	215
1.5.2.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	215
2.	กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์.....	220
2.1	กลวิธีการนำเสนอตัวละครแบบกวีบรรยายถึงตัวละครทศกัณฐ์	221
2.1.1	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1.....	221
2.1.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น	222
2.1.2.1	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	222
2.1.2.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	223
2.1.2.3	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก	224
2.2	กลวิธีการนำเสนอตัวละครแบบตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์.....	226
2.2.1	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1.....	226
2.2.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น	228
2.2.2.1	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	228
2.2.2.2	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	229
2.2.2.3	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก	230
2.3	กลวิธีการนำเสนอตัวละครแบบตัวละครทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมเอง	232

2.3.1 การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านคำพูดของทศกัณฐ์	232
2.3.1.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	232
2.3.1.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น.....	233
2.3.1.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	233
2.3.1.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	233
2.3.1.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก.....	234
2.3.2 การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์.....	235
2.3.2.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	235
2.3.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น.....	236
2.3.2.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ	236
2.3.2.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน	237
2.3.2.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก.....	238
บทที่ 5 ปัจจัยในการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ	243
1. ปัจจัยที่ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีความเหมือนกัน	243
1.1 ที่มาของเรื่อง	243
1.2 ลักษณะของเรื่อง	246
1.2.1 แต่งตามลักษณะของตัวละครปรีกษีในวรรณคดีนิทาน	247
1.2.2 แต่งตามลักษณะของนิทานมหัศจรรย์	249
1.3 บริบททางสังคมและวัฒนธรรม	252
1.3.1 กรอบความคิดทางพุทธศาสนา	252
1.3.2 บรรทัดฐานทางสังคม	254
2. ปัจจัยที่ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีความแตกต่างกัน	258
2.1 ลักษณะการแพร่กระจายของนิทาน	258
2.2 วัตถุประสงค์ในการแต่ง	260

2.3 ลักษณะของเรื่อง	261
2.4 บริบททางสังคมและวัฒนธรรม	264
2.2.1 ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์	264
2.2.2 ทศนคติเกี่ยวกับกษัตริย์	267
บทที่ 6 สรุปลผลและอภิปรายผลการศึกษา	272
รายการอ้างอิง	282
ประวัติผู้เขียน	286

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

มหากาพย์รามายณะเป็นวรรณคดีศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกพันกับเรื่องของศาสนาในประเทศอินเดีย โดยเป็นเรื่องราวการต่อสู้ระหว่างพระราม ฝ่ายธรรมซึ่งเป็นกษัตริย์นักรบและเป็นอวตารปางหนึ่งของพระนารายณ์กับราavana ฝ่ายอธรรมซึ่งเป็นยักษ์ที่มีความยิ่งใหญ่และมีฤทธิ์มาก การต่อสู้ของทั้งสองฝ่ายใช้ทั้งสติปัญญาและกำลังเข้าชิงชัยกันอย่างยิ่งใหญ่อ

เรื่องของพระรามมีต้นกำเนิดจากเรื่องเล่าของพวกชนเผ่าอารยันในประเทศอินเดีย และเป็น การเล่าสืบต่อกันมาอย่างยาวนานในลักษณะของ ‘อักษาน’ หรือสำหรับร้องเล่นคล้ายเสภาของไทย เรื่องของพระรามมีลักษณะเป็นนิทานวีรบุรุษและแพร่กระจายไปในหลายดินแดน รวมทั้งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ด้วย เรื่องของพระรามได้รับการสร้างสรรค์ให้เป็นวรรณคดีในภาษาต่างๆ เช่น ประเทศอินโดนีเซียมีเรื่องของพระรามชื่อ เสรีธรรมและเสรีธรรมเกลิง เกาะบาหลีมีเรื่องของพระราม ชื่อ รามายณะ นอกจากนี้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีเรื่องพระรามสำนวนของ ญวน เขมรและ ลาวอีกด้วย (เสฐียรโกเศศ, 2515: 107-161) ในประเทศไทยก็มีเรื่องของพระรามด้วยเช่นกันรู้จักกันในชื่อรามเกียรติ์ ซึ่งปรากฏการแพร่กระจายไปทั่วทุกภาค สมพร สิงห์โต (2517: 93) กล่าวถึงที่มา ของเรื่องรามเกียรติ์ไว้ว่า มีเค้าเรื่องมาราามายณะหลายฉบับ คือ ฉบับวาลมิกิ ฉบับทมิฬ ฉบับเบงกาลี และฉบับชวามลายุ ดังนี้

*รามเกียรติ์ของเรามีมูลที่มาจากเรื่องพระรามดั้งเดิม
ก่อนที่จะเกิดรามายณะของวาลมิกิทางหนึ่ง และอีกทางหนึ่งนั้น
มาจาก รามายณะทมิฬเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นพลความ
ปลีกย่อย ส่วนน้อยได้มาราามายณะเบงกาลี และชวา มลายุ
แล้วเรานำเอาคติเชื่อถือของเราเข้าไปปะปน แล้วนำมารวบรวม
เข้าเป็นรามเกียรติ์ของเรา*

รามเกียรติ์นับเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญในสังคมไทย พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ให้ ความสำคัญในการประพันธ์รามเกียรติ์เกือบทุกยุคทุกสมัย ในสมัยอยุธยาปรากฏเรื่องรามเกียรติ์

2 ส่วนนวน ส่วนนวนแรก คือ คำพากย์รามเกียรติ์ ซึ่ง ก็ อยู่โพธิ์ (2506: 149) สันนิษฐานสมัยที่แต่งว่า น่าจะแต่งขึ้นหลังสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจนถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ ดังนี้

แม้จะเป็นบทพากย์สมัยกรุงศรีอยุธยา ก็คงไม่เก่าถึง
รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.2199-2231) เพราะ
สังเกตดูลงมาถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกษฐ์ (สิ้นสุด พ.ศ.
2301)

ส่วนรามเกียรติ์สมัยอยุธยาอีกส่วนหนึ่ง คือ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ดำเนินเรื่องตั้งแต่ ตอนพระรามประชุมพล จนองคตสื่อสาร รามเกียรติ์ฉบับนี้ไม่ทราบนามผู้แต่ง ทั้งนี้ชนิด อยู่โพธิ์ (อ้างถึงใน ดาวรัตน์ ชูทรัพย์, 2541: 12) แสดงความเห็นไว้ว่าน่าจะแต่งโดยผู้แสดงละครหรือกวี ชาวบ้านเพื่อใช้ในการแสดงละครในคณะของชาวบ้าน เพราะสำนวนภาษาไม่สละสลวย ดังนี้

สำนวนภาษาและคำพูด ก็ดูต่ำทรามมาก น่าจะเป็น
ฉบับเชลยศักดิ์ ที่ตัวโผล่ละครในสมัยกรุงศรีอยุธยาคนใดคนหนึ่ง
คัดเขียนหรือหากวีพอดิพอร้ายในสมัยนั้น ให้แต่งขึ้นสำหรับเล่น
ละครในคณะของตน

ส่วนในสมัยกรุงธนบุรีมีรามเกียรติ์สำนวนบทละคร พระราชานิพนธ์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เขียนไว้ในสมุดไทยดำ 4 เล่มสมุดไทย ได้แก่ ตอนพระมงกุฎ ตอนหนุมานเกี่ยววานรินจน ท้าวมาลีวราชมา ตอนท้าวมาลีวราชพิพากษาความจนทศกรรฐ์เข้าเมือง และตอนทศกรรฐ์ตั้งพิธี ทรายกรตพระลักษมณ์ต้องหอกกบิลพัสดุ์ จนผูกผมทศกรรฐ์กับนางมนโฑ รามเกียรติ์ฉบับนี้มีการ ลงวันเวลาที่เขียนไว้อย่างชัดเจนในบานแผ่นก (ก็ อยู่โพธิ์, 2506: 1) ว่า “วันอาทิตย์เดือน 1 ขึ้น 1 ค่ำ จุลศักราช 1132 ปีชาลโทศก พระราชานิพนธ์ทรงแต่งขึ้นต้นเป็นปฐม ยังทราวยังพอดิอยู่” ทั้งนี้ ก็ อยู่โพธิ์ (2506: 156-157) ยังสันนิษฐานเพิ่มเติมถึงสาเหตุที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรง พระราชานิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ไว้ว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีน่าจะได้อ่านฉบับบทละครเรื่อง รามเกียรติ์มาจากเมืองนครศรีธรรมราชเมื่อปีพ.ศ.2312 ที่ทรงเสด็จไปราชการ หลังจากนั้น สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงทรงสนพระทัยในการแต่งบทละครเรื่องรามเกียรติ์เพื่อใช้ในงานสมโภช ต่างๆ ตลอดรัชกาล ดังนี้

ในปีพ.ศ. 2312 ได้เสด็จไปราชการทัพเมืองนครศรีธรรมราชและคงจะได้ตัวละครพร้อมทั้งบทบาทในคราวนี้บ้าง เพราะเจ้านครพร้อมด้วยวงศ์วาระบ่าวไพร่ก็ได้โปรดให้อพยพเข้ามาอยู่ในกรุงด้วย ซึ่งน่าจะเป็นเหตุให้ทรงสนพระทัยในนาฏคดีประเภทนี้ จนถึงทรงพระอุตสาหะนิพนธ์บทละครรามเกียรติ์ซึ่งบทละครรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีนี้คงจะได้ใช้ในการแสดงในงานสมโภชหลายครั้งตลอดรัชกาล

สมัยรัตนโกสินทร์มีรามเกียรติ์ปรากฏหลายสำนวน สำนวนที่มีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ตลอดตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่อง คือ รามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ที่ดำเนินเรื่องตั้งแต่พระอิศวรให้พระนารายณ์ไปปราบหิรันตยักษ์และให้พระอินทร์สร้างกรุงศรีอยุธยา จนเกิดวงศ์ทศกัณฐ์และวงศ์พระราม เกิดสีดาและเกิดพลลิง พระรามได้นางสีดาเป็นภรรยา ทศกัณฐ์ชิงนางสีดาจนทำให้เกิดสงครามกับพระราม จนสูญเสียนิ้วศัลยักษ นางสีดาลุยไฟ พระรามสั่งประหารนางสีดา เกิดพระมงกุฎและพระลบ จนพระรามคืนดีกับนางสีดาและกลับมาครองกรุงศรีอยุธยา ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ทรงพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์โดยมีเนื้อหาเหมือนกับฉบับรัชกาลที่ 1 แต่ได้ทรงดัดแปลงให้เหมาะสมกับการใช้เล่นละครมากขึ้น ทั้งนี้ทรงเลือกเฉพาะตอนที่สำคัญและเหมาะสมที่จะใช้ในการแสดง โดยพระราชนิพนธ์ตั้งแต่ตอนหนุมานถวายแหวนให้นางสีดา การทำสงครามระหว่างพระรามกับทศกัณฐ์ จนถึงตอนพระรามกลับไปครองอโยธยา สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) โปรดให้มีการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) ปรากฏโคลงประกอบภาพเรื่องรามเกียรติ์จำนวน 154 บท มีเนื้อหาตั้งแต่ตอนทศกัณฐ์ลักนางสีดาจนถึงตอนหนุมานประหารสหัสเดชะ รามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ปรากฏตอนเดียวคือตอนพระรามเดินดงพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อการแสดงโขนและละคร (ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์และสุมาลย์ บ้านกล้วย, 2525: 12) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงมีพระราชดำริให้แต่งโคลงประกอบภาพรามเกียรติ์เพื่อจารึกที่เสาระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ส่วนในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทรงพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ไว้ 2 ลักษณะ

คือ เป็นบทเบิกโรง 3 ตอน ได้แก่ ตอนสุดาวตาร ตอนอุษีเสียงลูก และตอนรามสูรชิงแก้ว กับเป็นบทละครดึกดำบรรพ์¹ ซึ่งใช้ในการแสดงโขน มีจำนวน 11 ตอน ได้แก่ ตอนสีดาหาย ตอนพรหมาศตร์ ตอนเผาองกา ตอนอรชุนรบทศกรรฐ์ ตอนพิเภกษณัฐกษัตริย์ ตอนนางลอย ตอนจองถนน ตอนกลสุขาจาร ตอนนาคบาศ ตอนพิธิกมุณินยา และตอนประเดิมศึกกลาง

รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีเนื้อเรื่องสมบูรณ์มากที่สุด เพราะมีการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ โดยเริ่มต้นเล่าเรื่องตั้งแต่หิรันตย์ยักษ์ม้วนแผ่นดินและพระนารายณ์ไปปราบ รวมทั้งการสร้างเมืองและกำเนิดตัวละครต่างๆ จนกระทั่งเกิดสงครามระหว่างยักษ์กับมนุษย์ มีการต่อสู้กันอย่างยาวนานจนสิ้นสุดสงคราม กษัตริย์ทั้งหลายกลับไปครองเมืองและเกิดเรื่องราวในตัวละครรุ่นลูก นอกจากนี้รามเกียรติ์ฉบับนี้ยังเป็นต้นแบบในการแต่งรามเกียรติ์ในสมัยหลัง ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (บทละครเรื่องรามเกียรติ์, 2558: คำนำ)ทรงมีพระราชวิจารณ์ไว้ว่า “รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 นี้ สันเกตว่าพระราชประสงค์คือจะรวบรวมเรื่องรามเกียรติ์ไว้ให้ได้หมด มากกว่าที่จะให้ใช้สำหรับเล่นละคร” ทั้งยังเป็นรามเกียรติ์ฉบับที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ และเป็นหลักในการตรวจสอบกับฉบับอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 2 ที่ทรงเลือกตอนจากรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มาพระราชนิพนธ์ให้เหมาะกับการแสดงละครรำ เป็นต้น

นอกจากรามเกียรติ์ฉบับหลวงหรือฉบับภาคกลาง ในประเทศไทยยังปรากฏเรื่องพระรามฉบับท้องถิ่นอีกมาก ในแต่ละท้องถิ่นมีการเล่าเรื่องพระรามแตกต่างกันแปรผันไปตามวัฒนธรรมและภาษาเฉพาะของท้องถิ่นนั้นๆ เรื่องพระรามในแต่ละท้องถิ่นจึงมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ดังที่ศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง (2537: 132) กล่าวถึงการรับเรื่องพระรามในแต่ละท้องถิ่นว่า กวีท้องถิ่นปรับแต่งเรื่องพระรามจนกลายเป็นรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นต่างๆ ทั้งเหนือ อีสาน และได้ ทำให้รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีรูปแบบและเนื้อหาต่างกับรามเกียรติ์ฉบับหลวง ดังนี้

นิทานพระรามที่อยู่ในเมืองไทยได้รับการปรับให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรมในแต่ละภาคจึงทำให้รูปแบบและเนื้อหาของนิทานพระรามที่มีอยู่ในแต่ละภาคแตกต่างกันไป รามเกียรติ์สำนวนราชสำนักก็เป็นการผสมผสานจากนิทานพระรามหลาย

¹ ละครดึกดำบรรพ์ หมายถึง การละเล่นโบราณ เป็นคำที่มาจากกฎมณเฑียรบาล ในที่นี้หมายถึงการเล่นโขน ไม่ใช่บทละครดึกดำบรรพ์ พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

แห่ง นิทานพระรามที่มีอยู่ในอีสาน ล้านนา และภาคใต้ ก็มี
ที่มาจากแหล่งต่างๆ ที่ต่างกัน และไม่ได้รับมาจากสำนวนราช
สำนัก และเมื่อรับมาแล้วก็ปรับเข้ากับท้องถิ่นของตน ทำให้เกิด
เป็นนิทานพระรามสำนวนอีสาน สำนวนล้านนา สำนวนภาคใต้
ซึ่งมีทั้งรูปแบบและเนื้อหาไม่เหมือนกับรามเกียรติ์สำนวนของ
หลวง

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีหลายฉบับ ได้แก่ รามเกียรติ์สำนวนล้านนาหรือภาคเหนือปรากฏ
4 ฉบับ ได้แก่ **ปรั้มเทียร ทอรมาน พรหมจักร และลังกาสิบโท** โดยมีลักษณะเป็นนิทานชาดกที่
เล่าสืบต่อกันมา รามเกียรติ์สำนวนอีสานปรากฏ 3 ฉบับ ได้แก่ **พระลักพระลาม ควายทัวระพี**
และ**พระรามชาดก** มีลักษณะเป็นนิทานชาดกคล้ายกับภาคเหนือ ส่วนรามเกียรติ์สำนวนภาคใต้มี
สองฉบับ ได้แก่ **ฉบับบ้านควนเกยและวัดท่าแค** และรามเกียรติ์สำนวนภาคตะวันตกมี 1 ฉบับ คือ
ฉบับวัดขนอน ซึ่งใช้ประกอบการเล่นหนังใหญ่ รามเกียรติ์สำนวนภาคใต้และตะวันตกมีลักษณะเป็น
ตอนสั้นๆ เพื่อใช้ประกอบการแสดงการละเล่นพื้นบ้าน อย่างไรก็ตามรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นส่วน
ใหญ่มีเนื้อหาที่แตกต่างจากรามเกียรติ์ฉบับหลวง โดยเฉพาะ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อาจเป็น
เพราะรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีลักษณะเป็นนิทานที่มีการเดินเรื่องอย่างกระชับ เข้าใจง่าย เพื่อความ
เข้าใจของคนในท้องถิ่นเอง ทำให้รามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ในท้องถิ่นมีโครงเรื่องเดียว โดยมีการดำเนิน
เรื่องอย่างเรียบง่ายและมีตัวละครน้อย

จะเห็นได้ว่า รามเกียรติ์ฉบับภาคกลางและนิทานพระรามแพร่กระจายไปในทุกภาคของ
ประเทศไทยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าเรื่องรามเกียรติ์มีการแพร่หลายในประเทศไทยและได้รับความ
ความนิยมจากคนไทยเป็นอย่างมาก จนทำให้เกิดการเล่าเรื่องรามเกียรติ์ในสำนวนต่างๆ ที่
หลากหลาย ทั้งนี้เพราะรามเกียรติ์มีเนื้อเรื่องที่สนุกสสนานและตัวละครต่างๆ ก็มีลักษณะที่น่าสนใจ
เช่น พระราม สีดา และหนุมาน ตัวละครที่มีสีสันและช่วยขับเน้นให้เห็นความเป็นวีรบุรุษของ
พระรามได้ชัดเจน คือ ทศกัณฐ์ ในรามเกียรติ์ทั้งฉบับหลวงและฉบับท้องถิ่นล้วนมีทศกัณฐ์เป็น
ตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นคู่ตรงข้ามกับพระราม ทศกัณฐ์เป็นผู้ลักพานางสีดาไปจนทำให้เกิดสงครามกับ
พระราม และทำให้วงศ์ยักษ์ของตนเองสูญสิ้น

ทศกัณฐ์เป็นตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นตัวละครคู่ตรงข้ามกับพระรามที่ปรากฏการแสดงบทบาท
ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นของไทยทุกฉบับ แสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์
เป็นตัวละครสำคัญของเรื่องที่มีความสำคัญในการดำเนินเรื่องอย่างยิ่ง ทศกัณฐ์เป็นตัวละครที่มี

ลักษณะโดดเด่นทั้งในด้านรูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาท และทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นก็มีลักษณะที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันด้วย ตัวอย่างเช่น

1. รูปร่างหน้าตา ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ทศกัณฐ์เป็นพญายักษ์ครองกรุงลงกา มี สิบเศียร สิบพักตร์ ยี่สิบกร ตัวอย่างคำประพันธ์ที่กล่าวถึงรูปลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีดังนี้

เมื่อนั้น	ฝ่ายนางรัชตามเหสี
องค์ท้าวลัสเตียนธิปไตย	เทวีมีราชบุตรา
คือว่านนทมากำเนิด	เกิดเป็นพระโอรสา
ชื่อทศกัณฐ์กุมารา	สิบเศียรสิบหน้ายี่สิบกร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 113)

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีรูปร่างที่แตกต่างไปจาก**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** หลายประการ เช่น ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลึงกาสิบโท** ลักษณะภายนอกของกุมมจัก (ทศกัณฐ์) แตกต่างจากรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องอื่นๆ แต่มีความคล้ายคลึงกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ มีสิบเศียร ยี่สิบเนตร และยี่สิบกรรณตั้งแต่กำเนิด ดังบทประพันธ์ที่ว่า

เมื่อครบกำหนดทศมาส นางก็ให้กำเนิดลูกชาย คนที่ 1
มีสิบหัว หัวที่ 1 ช่างพูดจาภาษาคน หัวนอกนั้นพูดไม่ได้ มี
นัยน์ตา 20 ดวงตา มีหู 20 หู เมื่อเจ้าชายน้อยขึ้นใหญ่ พระฤๅษี
ใส่ชื่อว่า “กุมมจัก”

(ลึงกาสิบโท, 2534: 15)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ากุมมจักมีลักษณะพิเศษเหมือนกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่มีสิบเศียร ยี่สิบเนตร ยี่สิบกรรณ แต่ผู้ประพันธ์ไม่ได้กล่าวว่ากุมมจักเป็นยักษ์ ลักษณะของกุมมจักจึงมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างจากทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

ส่วนรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาด ทศกัณฐ์เกิดมา มีชื่อว่า ลุ่นลู่ มีลักษณะประหลาด ดังความว่า “ครบกกำหนดก็ประสูติกุมาร รูปร่างผิดปกติไม่มีแขนขา” (พระลักพระลาม, 2507: 70) แสดงให้เห็นลักษณะของลุ่นลู่ที่ผิดปกติจากคนทั่วไป ลักษณะเช่นนี้แตกต่างจากทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 อย่างชัดเจน

2. คุณลักษณะ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีความพิเศษมาตั้งแต่กำเนิด คือสืบเชื้อสายมาจากวงศ์พรหม จึงมีฤทธิ์ นอกจากนี้เมื่อทศกัณฐ์เจริญวัยขึ้นจนอายุได้ 14 ปีก็มีความฝักใฝ่ในการศึกษาเล่าเรียนจึงได้ไปเรียนวิชากับฤๅษีโคบุตรจนรู้ศาสตร์ต่างๆ ดังตัวอย่างคำประพันธ์ที่ว่า

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์สุริย์วงศ์ใจหาญ
ตั้งจิตปรนนิบัติพระอาจารย์	เรียนวิชาการเป็นนิจไป
ว่องไวในที่ธนูศร	ชำนาญกรยิงแม่นหาผิดไม่
ทั้งไตรเทพเวทมนตร์สิ่งใด	ก็จำได้ด้วยไวปัญญา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 115)

นอกจากนี้ทศกัณฐ์ยังสามารถแปลงกายได้ เช่น ในการรบครั้งสุดท้าย ทศกัณฐ์แปลงกายเป็นพระอินทร์ ดังตัวอย่างคำประพันธ์

บัดเดี๋ยวก็กลับกลายเป็น	เป็นท้าวตรีเนตรเรืองศรี
ทรงโฉมประโลมโลกีย์	ใครเห็นเป็นที่จำเริญนัก
ผิวผ่องพิงพิศมุดผาด	งามวิลาสล้ำเลิศในไตรจักร
กรายกรอ่อนแอ้นพริ้มพักตร์	พญาักษ์มาสรงชลธาร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 472)

ส่วนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นไม่ได้ถูกระบุว่าเป็นวงศ์พรหม แต่เป็นผู้ที่มีฤทธิ์ เช่น รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องทอมนาน ราพนาสูรมีฤทธิ์ตั้งแต่กำเนิด ดังคำประพันธ์ที่ว่า “พันตั้งราพนาสูรนั้น เกิดมาก็มีเดชอานุภาพมากนัก ได้อภิภูญา 2 ประการ คือ อิทธีริทธิภูญาณ 1 ทิพพจักขุภูญาณ 1” (ปรีมมเหียร ทอมนาน, 2527: 46) นอกจากนี้ราพนาสูรยังสามารถแปลงกายและ

เหาะเหินเดินอากาศได้อีกด้วย ดังความว่า “เหตุตั้งอันราพนาสูรมีตาทิพลักเอาเพศเป็นพระยาอินทา
ขึ้นไปเสกกับด้วยนางสุชาดาหั้นแล” (ปรั้มเหียร หอรมาน, 2527: 46)

ส่วนทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องควายท้าวระพี** มีคุณลักษณะที่แตกต่าง
จาก**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ราพนะนาสวนเป็นโอรสกษัตริย์ที่มีอานุภาพแต่กำเนิด แต่ไม่ได้เป็น
วงศ์พรหม โดยทศกัณฐ์มีอภิญาณ 2 ประการ ได้แก่ อะทิวทียาน (ฤทธิ์) และทิบพะจักขุยาน
(ตาทิพย์) คล้ายกับใน**เรื่องพระลักพระลาม**ที่ฮาบมะนาสวนมีวิชาอาคม วิชาศาสตร์ศิลป์ต่างๆ และ
เหาะเหินเดินอากาศได้ ดังตัวอย่างคำประพันธ์ดังนี้

สมภารทงศาตรศิลป์ดูลัน พระก็เป็นพญา ล้ำทางอาคม
คูปะเล็ฐู เช็งซ่าเท่าไทย้องอ่อนขาม เมื่อนั้น สิทธิเดชให้พญา
ฮาบมะนาสวน พระก็ยงโลกาอยากเฮียนคำฮู้ พระก็ผันผยองขึ้น
เวหาอากาศ เหาะหอบเต้นทะยานขึ้นสู่สวรรค์

(พระลักพระลาม, 2518: 2)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าฮาบมะนาสวนใน**เรื่องพระลักพระลาม**มีวิชาความรู้มาตั้งแต่ต้น แต่
ก็ยังมีวิชาโลกอยากเรียนรู้อีกเพิ่มเติม จึงได้เหาะขึ้นไปขอเรียนวิชาจากพระอินทร์บนสวรรค์
เนื้อความตอนนี้จึงแสดงให้เห็นลักษณะของพญาฮาบมะนาสวนเป็นผู้ที่มีฤทธิ์เหาะเหินเดินอากาศได้

ส่วนใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีการแสดง**ให้เห็นความพิเศษของทศกัณฐ์ใน
บางตอน เช่น **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นตะวันตกฉบับวัดขนอน** พระรามไม่สามารถสังหารทศกัณฐ์
ได้ ดังคำประพันธ์ที่ว่า

ท้าวราพนาสูรย์สุริยวงศ์ พระองค์ต้องศรกายก็ปรุทะลุ
เหมือนรวงผึ้งและร่างแหก็มีปาน แต่พระยามารมิได้สิ้นชีวิต เหตุ
เพราะถอดดวงจิตไว้นอกกาย ราพร้ายร้ายมนต์พรหมประสิทธิ์
มหาประสาน กายพระยามารก็กลับติดตั้งเก่าแต่ก่อนมา จอม
อสุราลุกขึ้นเต้นรำอยู่ในท่ามกลางโยธา

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 131)

จากตัวอย่างข้างต้นทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน กล่าวคือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ทุกฉบับมีคุณลักษณะหรือความพิเศษ แต่มีรายละเอียดของความพิเศษแตกต่างกัน

3. ลักษณะนิสัย ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นของไทย ทุกฉบับมีลักษณะที่เหมือนกัน คือ มัวเมาในกามารมณ์ เห็นได้จากเมื่อทศกัณฐ์ท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ ทศกัณฐ์จะมีสัมพันธ์กับผู้หญิงทั้งมนุษย์และอมมนุษย์จำนวนมากจนมีบุตรหลายคน เช่น ทศศิริวันกับทศศิริธรที่เกิดกับนางข้าง นางสุพรรณมัจฉาที่เกิดจากนางปลา นอกจากนี้นิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์ยังเป็นเหตุให้เมื่อนางสำนึกขามาพรรณนาความงามของนางสีดาให้ทศกัณฐ์ฟัง ทศกัณฐ์จึงต้องการได้นางสีดาเป็นภรรยา ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์ยักษ์
ยิ่งฟังยิ่งเพื่อนสมประดี	ที่ในรูปทรงนางสีดา
ตั้งแต่น้องท้าวมากล่าวถึง	ให้คะนึงในความเสนาหา
แสนรักสุดรักก็ลยา	อสุราคลั่งคลุ้มคลุ้มใจ
แล้วว่าพระรามผู้สามี	จะเปรียบงามกับพินี้เฉิน
ถ้าได้มาร่วมภิรมย์ใน	เห็นจะรักใคร่นะบังอร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 632)

ลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ อีสานใต้และตะวันตกทุกฉบับ เห็นได้จากการที่ทศกัณฐ์ลักนางสีดาไปจากพระราม จนทำให้ยักษ์กับมนุษย์ต้องรบกัน

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ยังมีลักษณะนิสัยอื่นๆ เช่น นิสัยท้อแท้ กลุ้มใจและสิ้นหวังเมื่อรบแพ้ ปรากฏในตอนที่พาลีเทพบุตรมาทำลายพิธีเฆาะรูปเทวดาและซุบซอกกบิลพัท ทศกัณฐ์ก็กลุ้มใจ ทอดอาลัย ท้อแท้ในการทำสงคราม ดังความว่า

ทอดองค์ลงเหนือบรรจรรย์	พระกรกายพักตร์โหยให้
แสนทุกข์สะท้อนถอนใจ	ฤทัยเร้าร้อนพันทวี

ตัวกูทำการสงคราม	เสียที่ลักษณรามสองศรี
มีหน้าซ้ำไอพาลี	กลับมีชีวิตคืนมา
มาเป็นกำลังปัจจามิตร	รณรงค์สุดคิดจะชนฆ่า
แล้วก็สิ้นสุริยวงศ์ในลงกา	ไม่รู้ที่บายหน้าไปหาใคร
ไออนิจจาตัวกู	ตั้งว่ายอยู่ในห้องสมุทรใหญ่
จะทำกิจพิธี่สิ่งใด	ก็ไม่ได้สมอารมณ์คิด
แต่ผูกผูกผูกนั่งเหนือบรรจรณ์	เวทนาตั้งศรมาเสียบจิต
ให้รอนรุ่มกลุ่มใจไปด้วยพิช	ไม่เป็นสนิทินทรฯ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 312)

ลักษณะนิสัยดังกล่าวปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นบางฉบับ เช่น ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดขนอน** ปรากฏในตอนศึกอินทรชิตครั้งที่ 1 เมื่อทศกัณฐ์รู้ข่าวว่า แสงอาทิตย์สิ้นชีวิตในการทำสงครามกับพระราม ทศกัณฐ์ก็แสดงความท้อแท้และเสียดายญาติวงศ์ที่ เสียชีวิตในสงครามไปมากมาย ตั้งความว่า

ไอ้แสนเสียดายวงศ์	แต่ล้วนศักดิ์
สำหรับจะปล้นปลอมสวรรค์	
สามโลกฤๅจะตั้งเดยัน	ใครหนอจะชั้น
จะเคี้ยวฉนวนรงค์ราญรอน	
ครั้งนี้ลักษณรามวานร	แข่งข้ามสาคร
มาขับพิฆาตกุมไถย	
หลากจิตยิ่งฤทธิ์ทุกแดนไตร	เพียงหนึ่งห้านัยน์
นารายณ์ฤๅปลอมแปลงมา	
คิดฉันทิตินะออกอา	จะล้างชีวา
ให้แหลกทั้งทัพพานรินทร์	

คิดไปไม่สนใจวิล

รุ่มร้อนกายิน

เพียงอสุชลคลอคลอง

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 61)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นว่าทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีลักษณะนิสัยบางประการที่แตกต่างกัน

4. บทบาท ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีการแสดงบทบาทกษัตริย์ บทบาทสามี และบทบาทบิดา เช่น บทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ที่ทศกัณฐ์เป็นกษัตริย์ที่ห่วงใยบ้านเมือง ปรากฏในตอนที่ทศกัณฐ์กำลังจะสิ้นชีวิต ทศกัณฐ์ฝากพิเภกให้ปกครองบ้านเมืองด้วยดี ดังความว่า

ปากสองว่าเจ้าผู้เป็นน้อง

ร่วมท้องสืบสายโลหิต

จะได้ผ่านลงกาสมคิด

เป็นอิสรภาพแก่หมู่มาร

ปากสี่ว่าเจ้าจะครองยศ

ปรากฏเป็นจอมไอศวรรย์

จงเอ็นดูสุริย์วงศ์พงศ์พันธุ์

โดยธรรม์สุจริตประเวณี

ปากห้าจงดำรงทศพิธ

อย่าทำทุจริตให้เหมือนพี

ตัดโลกโอบอ้อมอารี

แกโยธีไพร่ฟ้าประชากร

ปากเจ็ดขอฝากนัคเรศ

อันทรงวงศ์พรหมเมศนาถา

สืบมาแต่องค์พระอัยกา

เมตตาอย่าให้จุลาจล

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 486)

ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก* ทศกัณฐ์เป็นกษัตริย์ที่มีการปรึษาการสงครามกับขุนนาง ดังความว่า

พญาราพณาสุวรรณให้ประชุมญาติวงศ์ คือ เจ้าอุปราชา

ท้าวพิภพีและแสนเมืองท้าวอินทชื่กับลูกหลาน พร้อมด้วยขุน

เสนาทั้งห้า แจ้งข่าวการศึกษาตามประพฤติกกรรมนั้น ถ้ามว่าใครจะ
ช่วยรบบ้าง... กุมารทั้งเก้าผู้ลูกนางสุดโต่กับขุนเสนา แย้งเป็น
เสียงเดียวกันว่าข้าศึกยังไม่ทันมา เป็นแต่ข่าวเท่านั้น ก็รีบส่งนาง
แก่เขาเป็นการกลัวตายมากนัก ไม่มีแว่นกรบเลย ขอให้ดูกำลัง
ข้าศึกก่อน พญาราพณาสุวรรณชอบใจคำปรึกษาแย้งนี้

(พระรามชาดก, 2507: 78)

ด้านบทบาทสามี ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เป็นสามีที่รักและให้เกียรติเมสสิทั้ง
สอง คือ นางกาลอัคคีและนางมณโฑ โดยเฉพาะนางมณโฑที่ทศกัณฐ์ไม่กล้าแสดงอำนาจต่อหน้านาง
อีกทั้งยังปรึกษาราชการงานศึกกับนางในบางครั้งอีกด้วย เช่น ในตอนที่ทศกัณฐ์ถูกเทพบุตรพาลี
ทำลายพิธีเผารูปเทวดา ทศกัณฐ์ก็ถามความเห็นนางมณโฑเกี่ยวกับพาลี และนางมณโฑแสดง
ความคิดเห็นว่าเป็นหนุมานแปลงมาตามคำแนะนำของพิเภก นางจึงแนะนำให้ทศกัณฐ์ไปสังหาร
พิเภกเพื่อตัดศึก ทศกัณฐ์ก็เห็นด้วยกับความคิดของนาง ดังนี้

ซึ่งคิดจะให้พี่ตัดศึก	ข้อนี้ล้ำลึกหนักหนา
อันไอ้พิเภกอสुरา	ดั่งเงาติดกายาเป็นนิจไป
จะทำการใดก็ล่วงรู้	มันบอกศัตรูให้แก้ไข
ญาติมิตรก็ไม่คิดอาลัย	หมายจักเป็นใหญ่ในเมืองมาร
พรุ่งนี้พี่จะยกพลขึ้น	ไปฆ่ามันให้ม้วยสังขาร
ด้วยหอกกบิลพัทอันชัยชาญ	ให้สิ้นการสิ้นเสี้ยนไพรี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 314)

นอกจากนี้ ในตอนที่ทศกัณฐ์กำลังจะสิ้นชีวิต ทศกัณฐ์ได้ฝากนางมณโฑให้ช่วยดูแลนางสนม
ของทศกัณฐ์ด้วย แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์รักและเป็นห่วงภรรยาทุกคน ดังความว่า

แล้วมีวาจาอันสุนทร	ดูก่อนเยาวยอดพิสมัย
อันตัวของพี่จะบรรลีย์	ทราวม้วยค่อยอยู่ให้จงดี

จะได้เห็นหน้ากันแต่ครูเดียว   ที่นี้จะเหลียวไม่เห็นพี่
 จงค่อยครอบครองอสุรี   ผูกนางสาวศรีพระกำนัล

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 473)

ส่วนบทบาทสามีของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นปรากฏอยู่ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก** ราวณาสวรรมีมเหสี คือ นางจันทา ราวณาสวรรก็พยายามรบกับพระราม เพื่อชิงนางจันทาคืนมาด้วยวิธีการมากมาย แต่ก็ไม่สามารถสู้ได้ ราวณาสวรรจึงยินยอมทำตามข้อตกลงของพระรามเพื่อให้ได้นางจันทาคืนมา ดังตัวอย่างที่ว่า

พญารามราชา ให้สร้างขั้วตั้งแต่เมืองเวียงจันทน์ล้านช้าง
 ติดต่อกันจนถึงเมืองอินทปัตย์ได้แล้ว จะยอมยก (นางจันทา) ให้
 ชุนจงให้ขุนฟ้าแดดไปหาท้าวราวณาสวรรแจ้งเรื่องให้ทราบ ท้าว
 ราวณาสวรรนิรมิตขั้วตามไปหลังขุนฟ้าแดด แต่เมืองอินทปัตย์
 จนถึงเมืองจันทบุรีศรีสัตตนาค กว้างยี่สิบวา ข้างสะพานตาม
 ระยะทางสรรพไปด้วยสิ่งของบริโภค...พญารามราชให้ท้าว
 ราวณาสวรรสร้างปราสาทกว้างยาวโยชน์หนึ่ง แล้วสั่งให้จัด
 กระบวนแห่ไปรับท้าวราวณาสวรรมาปราสาท ให้นางจันทานั่ง
 เรียงเคียงท้าวราวณาสวรรจัดการอภิเษก

(พระรามขาดก, 2507: 27-28)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ราวณาสวรรใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก** รักนางจันทา ภรรยาของตนเองมาก ราวณาสวรรจึงยอมทำตามคำสั่งของพระรามทุกประการเพื่อให้ได้นางจันทากลับมาเป็นภรรยาของตนเองดังเดิม อย่างไรก็ตาม ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ไม่ปรากฏพฤติกรรมที่ยอมทำตามคำสั่งของพระรามเพื่อรับภรรยากลับกรุงลงกาเหมือนราวณาสวรรใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก** นอกจากนี้บทบาทสามีของทศกัณฐ์ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ อีสาน ไต้และตะวันตกฉบับอื่นเลย แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีความแตกต่างกับ **ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

ด้านบทบาทบิดา ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ทศกัณฐ์เป็นบิดาของอินทรชิต ซึ่งก็เป็นพ่อที่ดีของอินทรชิต เพราะเลี้ยงดูและส่งเสริมให้มีการศึกษา อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดสงครามกับพระราม ความเป็นพ่อที่ดีของทศกัณฐ์ก็ลดลง เพราะมีคำสั่งให้ลูกออกรบแทนตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นความเห็นแก่ตัว และเมื่ออินทรชิตรบแพ้ทัพพระราม ทศกัณฐ์ก็ไม่ได้แสดงให้เห็นบทบาทของบิดาที่รักและอาลัยลูกที่ต้องเสียชีวิตไป เพราะช่วยตนเองรบกับพระราม แต่ทศกัณฐ์แสดงความเศร้าโศกเสียใจเป็นอย่างมาก เพราะรู้สึกอับอายและเสื่อมเสียเกียรติวงศ์ของยักษ์ที่รบแพ้มนุษย์ ดังความว่า

ไฉ่ว่าอินทรชิตของบิดร	เลื่องชื่อลือขจรทั้งไตรจักร
ยิ่งในสุริยวงศ์พงศ์ยักษ์	ฤมาแพ้ปรปักษ์ปัจจามิตร
เสียแรงเป็นวงศ์พรหมา	รบรู้วิชาศรสิทธิ์
อานุภาพปราบได้ทั่วทิศ	ฤแพ้ฤทธิมนุษย์เดินดิน
ได้ความอับยศอดสู	แก้หมูไตรโลกทั้งสิ้น
ที่น้อริราชไพริน	จะดูหมิ่นฮึกฮักอหังการ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 51)

ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดขนอน** ทศกัณฐ์แสดงบทบาทพ่อของอินทรชิตในตอนศึกอินทรชิต ก่อนอินทรชิตจะยกทัพไปรบ ทศกัณฐ์ได้อวยพรให้ลูกโชคดี ดังนี้

สมเด็จพระจอมบุรินทร์ปีนเมืองมาร ครั้นทราบสารเสนา
ทูลว่าโยธาพร้อมเสร็จแล้ว ก็ตรัสกับพระลูกแก้วว่า พ่อเอ๋ย
อินทรชิตลูกรักของบิดา โยธาก็พร้อมเสร็จแล้ว ขอเชิญ
พระลูกแก้วยาตราทัพ ไปรบรบกับพวกอรินทรไพรีให้เจ้าโพธิ
สวัสดิมิชัย แล้วคิดจะการสิ่งใดๆ ก็ให้สมความปรารถนา รับยก
โยธาออกไปเกิดพ่อ

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 64)

ลักษณะต่างๆ ของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และฉบับท้องถิ่นที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันเกิดจากกลวิธีการสร้างตัวละครที่น่าสนใจ ทั้งกลวิธีการสร้างตัวละครและการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ด้านกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ปรากฏการสร้างตัวละครทศกัณฐ์โดยการสร้างให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริง เช่น ตอนที่อินทรีขิดบอกทศกัณฐ์ว่า พระลักษมณ์ต้องครนาคบาทของตน ทศกัณฐ์ก็แสดงออกถึงความปิติยินดีที่อินทรีขิดมีชัยเหนือศัตรู ด้วยการกล่าวชื่นชมและการหัวเราะ ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์ใจหาญ
ได้ฟังดังทิพย์สุธาธาร	มาโสรจสรงขุนมารทั้งอินทรีย์
จึงสวมสอดกอดองค์พระลูกรัก	พญายักษ์ปรีดีเปรมเกษมศรี
เจ้าผู้ดวงเนตรดวงชีวี	มิเสียที่เป็นวงศ์พรหมา
ควรที่จะครองนครเศศ	เลื่องชื่อลือเดชไปภายหน้า
อันกรุงพิชัยลงกา	บิดาจะให้รางวัล
ว่าพลาจพลาจจวบคู่พิภพ	พญายักษ์สำรวลสรรพสันต์
สิ้นทั้งสิบปากพร้อมกัน	เสียงสนั่นกึกก้องเป็นโกลา ๗

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 1,195)

นอกจากนี้ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ยังปรากฏกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ เช่น การให้ทศกัณฐ์มีสิบเศียร สิบพิภพ ยี่สิบกร อันเป็นลักษณะพิเศษมาตั้งแต่กำเนิด การให้ทศกัณฐ์มีฤทธิ์ คือ การรู้ไตรเพทเวทมนตร์และการใช้ธนูจากการเรียนรู้กับพระฤๅษีโคบุตร ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์สุริย์วงศ์ใจหาญ
ตั้งจิตปรนนิบัติพระอาจารย์	เรียนวิชาการเป็นนิจไป
ว่องไวในที่ธนูศร	ชำนาญกรยิงแม่นยำมิ
ทั้งไตรเพทเวทมนตร์สิ่งใด	ก็จำได้ด้วยไวปัญญา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 115)

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นปรากฏว่ามีการใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะมหัศจรรย์เหมือนรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เช่น ในเรื่อง **ปรีมมเทียร** และ **หอรมาน** รากนาสวรเป็นผู้ที่มีฤทธิ์ ได้แก่ มีตาทิพย์ แปลงกายและเหาะได้ ปรากฏในตอนรากนาสวรส่องตาทิพย์ไปจึงเห็นว่าพระอินทร์จะไปหานางสุชาดาทุก 7 วัน ความว่า

ปรกติแห่งพระยาอินททั้งหลายนั้น 7 วันไหนย่อมไปสู่วไป
หากับด้วยนางสุชาดาแลเทื่อ...เหตุตั้งอันรากนาสวรมีตาอันว่าเป็น
ทิพย์ เลงหันฉนั้นนั้น ลวดเอาเพศเป็นตั้งพระยาอินทาแล้ว ก็ขึ้น
ไปเสพกับด้วยนางสุชาดาหันแล

(ปรีมมเทียร หอรมาน, 2527: 2)

อย่างไรก็ตาม ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรีมมเทียร หอรมาน** และ **พรมจักร** ก็ไม่ปรากฏกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริง แสดงให้เห็นว่า รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ที่มีทั้งเหมือนและแตกต่างกับ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

ด้านกลวิธีการนำเสนอตัวละคร ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเพื่อนำเสนอลักษณะต่างๆ ของทศกัณฐ์ เช่น **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ใช้กลวิธีการนำเสนอโดยตรงแบบกวีบรรยายถึงตัวละครเพื่อนำเสนอรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์อย่างชัดเจนในตอนกำเนิดทศกัณฐ์ กวีก็เป็นผู้บรรยายว่า

คือว่านนทมากำเนิด

เกิดเป็นพระโอรสา

ชื่อทศกัณฐ์กุมารา

สิบเศียรสิบหน้ายี่สิบกร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 113)

นอกจากนี้ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ยังปรากฏกลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์โดยอ้อมผ่านคำพูดของทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ด้วย เช่น ในตอนที่ทศกัณฐ์ส่งนางกานาสูรัสไปรังควานพระฤๅษีตาไฟไม่ทำให้ทำพิธีบำเพ็ญบารมีได้ แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์มีนิสัยเป็นอันธพาล ดังความว่า

คิดแล้วผินพักตร์มาบัญชา	สั่งนางกานาใจหาญ
ท่านจงพาพวกบริวาร	ไปเที่ยวจันทานพระมุนี
ให้เสียกิจกรรมจำเริญพรต	ทุกอาศรมบทพระฤๅษี
เจ็ดวันชวนกันไปโฉบตี	อย่าให้มีสุขสถาพร ฯ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 363)

กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์โดยอ้อมผ่านคำพูดของทศกัณฐ์ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น เช่น *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค* ทศกัณฐ์พูดกับนางมณฑิลาว่าจะไปสังหารพิเภก เพราะแค้นที่พิเภกช่วยพระรามให้รบชนะทศกัณฐ์หลายครั้ง แสดงให้เห็นลักษณะนิสัยอาฆาตพยาบาทของทศกัณฐ์ ดังความว่า

อันอายพิเภกอสูรา	ดั่งเงาติดกายาเป็นพันไป
จะทำการก็ล่วงรู้	มันบอกศัตรูให้แก้ไข
ญาติมิตรก็ไม่คิดอาลัย	หมายจะเป็นใหญ่ในเมืองมาร
พรุ่งนี้ที่จะยกพลขึ้น	ไปฆ่ามันให้ม้วยสังขาร
ด้วยหอกกระบิลพัทอันไชยชาญ	ให้สิ้นการสิ้นเสี้ยนไพรี

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 218)

อย่างไรก็ตาม ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกยและฉบับวัดขนอน*ไม่ปรากฏการใช้กลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์โดยอ้อมผ่านคำพูดของทศกัณฐ์ แสดงให้เห็นว่า รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นบางฉบับใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แตกต่างกับ *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*

ลักษณะการสร้างและการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของไทยมีความน่าสนใจและมีลักษณะที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ทั้งนี้ความเหมือนและความแตกต่างกันของตัวละครทศกัณฐ์อาจมีที่มาจากปัจจัยอื่นหลายประการ ได้แก่ ลักษณะของเรื่องและวัตถุประสงค์ในการแต่งกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นด้วย เพราะการรับอิทธิพลของ

เรื่องรามเกียรติ์ไปแต่งเป็นวรรณคดีเรื่องพระรามในท้องถิ่นต่างๆ อาจทำให้วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีลักษณะของเรื่องที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของกวี เช่น การนำเรื่องรามเกียรติ์ไปแต่งเป็นบทในการแสดงหนังใหญ่ การนำเรื่องรามเกียรติ์ไปใช้ในการเทศน์ เป็นต้น นอกจากนี้กวีท้องถิ่นยังอาจแทรกบริบทของท้องถิ่นของตนเองไว้ในเรื่องรามเกียรติ์ ทำให้รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นต่างๆ อีกด้วย รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นจึงมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกับรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

จากเหตุผลข้างต้น จะเห็นได้ว่า ตัวละครทศกัณฐ์เป็นตัวละครฝ่ายร้ายที่ปรากฏในรามเกียรติ์ของไทยทุกฉบับและมีความน่าสนใจทั้งในด้านลักษณะของตัวละคร ตลอดจนกลวิธีการสร้างตัวละครที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ ตัวละครทศกัณฐ์จึงเป็นตัวละครที่มีความน่าสนใจในการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ในการศึกษาข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้ศึกษาพบว่ายังไม่มีผู้ศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาตัวละครทศกัณฐ์เปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นในด้านรูปร่าง คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาท ตลอดจนกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น ซึ่งจะให้เห็นการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาพบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องรามเกียรติ์ ได้แก่

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตัวละครในรามเกียรติ์
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อเรื่องของรามเกียรติ์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมในรามเกียรติ์

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตัวละครในรามเกียรติ์

ประภาช เฟิงพุ่ม (2542) เขียนวิจัยเรื่องวิเคราะห์บทบาทในสถานภาพผู้นำของทศกัณฐ์ในทางการเมืองและความเหมาะสมในบทบาทผู้นำของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 โดยใช้ทฤษฎีผู้นำตามหลักรัฐศาสตร์ พุทธศาสนา และวิเคราะห์พฤติกรรมปมเด่นปมด้อยตามหลักจิตวิทยา ผลการศึกษาพบว่า ทศกัณฐ์แสดงบทบาทในฐานะผู้นำที่ปกครองอย่างเอาแต่ใจตนเอง ใช้อำนาจทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกรงกลัว เผด็จการ คิดถึงแต่ความต้องการของตนเอง อย่างไรก็ตามทศกัณฐ์เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การแก้กลศึก และมีความรวดเร็วในการบัญชาการรบ ในด้านหลักธรรมตามพุทธศาสนา ทศกัณฐ์เป็นยักษ์ที่ไม่มีคุณธรรม ซึ่งอาจเพราะทศกัณฐ์ถูกสร้างให้เป็นตัวแทนของฝ่ายอธรรม ส่วนในด้านพฤติกรรมทั่วไป พฤติกรรมที่โดดเด่นของทศกัณฐ์คือ ลักนางสีดาทำให้เกิดสงคราม ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ตามทฤษฎีปมเด่นปมด้อยพบว่า พฤติกรรมของทศกัณฐ์เกิดจากแรงขับเคลื่อนด้านปมด้อยของตน คือตั้งแต่อดีตชาติที่เป็นนทกและถูกผู้อื่นรังแก จนมาเป็นทศกัณฐ์และแพ้ศึกเสมอ จนเกิดเป็นความแค้นเคืองและต้องการชัยชนะ

พรรณี กัมมสุทธิ์ (2544) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องบทบาทความเป็นผู้นำของพระรามในรามเกียรติ์โดยศึกษาแนวความคิดและปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อเรื่องรามเกียรติ์ ผลการศึกษาพบว่า พระรามมีลักษณะของผู้นำที่ยิ่งใหญ่ตามทฤษฎีวีรบุรุษและเป็นผู้มีบุญญาธิการ มีบุคลิกภาพทางด้านจิตใจคือเป็นผู้ที่มีเขวามันปัญญาและเขวามันอารมณ์ที่ดี มีความเมตตากรุณา มีความสามารถในการใช้ภาษา และรักษาความสัตย์ การสร้างภาวะผู้นำของพระรามมีการใช้อำนาจ 2 ประเภท ได้แก่ อำนาจตามธรรมเนียมประเพณีและอำนาจบารมี ช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อฟังและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ซึ่งภาวะผู้นำของพระรามทำให้เกิดบทบาทที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ตามสถานภาพ บทบาทที่สมาชิกในสังคมคาดหวังต่อพระรามคือบทบาทตามสถานภาพทางสังคมและทางการเมือง ในด้านบทบาทความเป็นผู้นำของพระรามสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการบริหาร และด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ

สันติ วงศ์จรูญลักษณ์ (2544) เขียนวิจัยเรื่องบทบาทของตัวละครประเภทนกในรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยวิเคราะห์การสร้างตัวละคร การนำเสนอและบทบาทของตัวละครประเภทนกในรามเกียรติ์ ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการสร้าง

ตัวละครประเภทนี้มี 2 วิธี ได้แก่การสร้างตามจินตนาการและการสร้างตามธรรมชาติ ลักษณะตัวละครมีทั้งที่สมจริง เหนือจริง และบุคลาธิษฐาน การนำเสนอตัวละครใช้ทั้งการนำเสนอโดยตรง การนำเสนอโดยอ้อมและการนำเสนอในลักษณะสัญลักษณ์ที่ผู้อ่านต้องตีความ ส่วนบทบาทของตัวละครประเภทนี้มี 4 บทบาท ได้แก่ บทบาทที่เกี่ยวกับการเกิด บทบาทที่เกี่ยวกับการตาย บทบาทที่เกี่ยวกับการแจ้งข่าวบอกทาง และบทบาทที่เกี่ยวกับการขัดแย้ง

พัชลินจ์ จินนูน (2547) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องวิเคราะห์นวนิยายในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ โดยศึกษาเปรียบเทียบฉบับรัชกาลที่ 1 กับฉบับท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่ารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มุ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่ของราชการและมุ่งสร้างความบันเทิง นวนิยายถูกนำเสนออย่างสมจริงและอยู่ในอุดมคติ ส่วนรามเกียรติ์ฉบับล้านนามุ่งสอนศาสนา เพราะต้องการนำเสนอนวนิยายในลักษณะดีงาม ส่วนรามเกียรติ์ฉบับอีสานมุ่งสอนศาสนาเหมือนกับรามเกียรติ์ฉบับล้านนา แต่นวนิยายมีลักษณะของพระเอกในนิทานมากกว่าฉบับล้านนา รามเกียรติ์ฉบับตะวันตกมุ่งให้ความบันเทิง นวนิยายจึงเป็น ตัวตลก รามเกียรติ์ฉบับใต้มุ่งให้ความบันเทิงเช่นกัน แต่ก็ได้สร้างนวนิยายให้เป็นคนฉลาด ด้านกลวิธีการนำเสนอนวนิยายส่วนใหญ่นำเสนอโดยอ้อมเนื่องจากโครงเรื่องไม่ซับซ้อน ส่วนลักษณะที่สำคัญของนวนิยายที่ปรากฏในทุกฉบับ คือเป็นทหารที่จงรักภักดีและมีความสามารถในการรบ

เฟรเดอริก บี กอสส์ (2550) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องบทบาทของอนุชา น้องชายในรามเกียรติ์ และเปรียบเทียบกับวรรณกรรมทางประวัติศาสตร์ไทย โดยศึกษาบทบาทของพระลักษมณ์ สุครีพ และพิเภกในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครทั้งสามมีลักษณะพฤติกรรมเชิงความสัมพันธ์กับพระเชษฐาที่คล้ายคลึงกันแบ่งได้ 4 ประการ ได้แก่ จงรักภักดี เชื่อฟัง เคารพ และยอมทำตาม ซึ่งเป็นพฤติกรรมของพระอนุชาในอุดมคติ ส่วนผลการเปรียบเทียบกับพระอนุชาในเรื่องเล่าวรรณกรรมทางประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ สมเด็จพระเอกาทศรถ เจ้าพระยาสุรสีห์ และสมเด็จพระปิ่นเกล้า พบว่าพระอนุชาทั้งสามมีลักษณะพฤติกรรมได้แก่ เป็นพระสหายที่จงรักภักดี เป็นข้าราชการบริพารที่ยอมทำตามโดยปราศจากข้อสงสัย เป็นผู้ร่วมชะตากรรมที่เคารพนบถ และเป็นผู้ติดตามที่เชื่อฟังแต่โดยดี ซึ่งมีลักษณะเดียวกับพระอนุชาในอุดมคติในรามเกียรติ์ แสดงให้เห็นการสร้างอุดมคติให้กับบุคคลในประวัติศาสตร์

พริมรดา จันทรโชติกุล (2553) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องหนุมานในหนังสือการ์ตูนไทยปัจจุบัน โดยศึกษาการปรับเปลี่ยนบุคลิกลักษณะและบทบาทของตัวละครหนุมานในหนังสือการ์ตูนไทยปัจจุบันเปรียบเทียบกับบทบาทของตัวละครหนุมานในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า เนื้อเรื่องเกี่ยวกับหนุมานในหนังสือการ์ตูนจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ ใช้เนื้อเรื่องเดียวกับรามเกียรติ์ ดัดแปลงเนื้อเรื่องจากรามเกียรติ์โดยผสมผสานกับอนุภาคใหม่ และสร้างเนื้อเรื่องขึ้นใหม่ทั้งหมด ซึ่ง ลักษณะบุคลิกและบทบาทของตัวละครมีทั้งส่วนที่คงเดิมและเปลี่ยนไปจากหนุมานฉบับรัชกาลที่ 1 ส่วนที่คงเดิมคือรูปร่างภายนอกและลักษณะพิเศษต่างๆ และส่วนที่เปลี่ยนไปคือการปรับขนาดหนุมานให้เล็กลงและเป็นยอดมนุษย์เพื่อเหมาะกับเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ในด้านบทบาทหนุมานในฐานะตัวละครผู้ช่วยในหนังสือการ์ตูนมีหน้าที่ช่วยตัวละครต่างๆ รวมทั้งเป็นยอดมนุษย์ปกป้องโลกและพุทธศาสนา ซึ่งแตกต่างไปจากหนุมานฉบับรัชกาลที่ 1 ที่ช่วยพระรามทำสงครามเพียงอย่างเดียว ด้านเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนบุคลิกลักษณะและบทบาทของหนุมานในหนังสือการ์ตูนมี 4 ประการ ได้แก่ จินตนาการของผู้แต่ง อิทธิพลจากวรรณกรรมและวัฒนธรรมไทย อิทธิพลจากวรรณกรรมและวัฒนธรรมต่างชาติ และลักษณะการสร้างงานแนววรรณกรรมประชานิยม ส่วนลักษณะเด่นที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนบุคลิกลักษณะและบทบาทของหนุมาน ได้แก่ ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมและลักษณะสัมพันธ์

จิรวรรณ พรหมทอง (2554) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบภาษาที่สะท้อนภาพลักษณ์ของพระรามกับทศกัณฐ์จากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ของรัชกาลที่ 1 โดยศึกษาลักษณะภาษาในด้านการใช้คำและการใช้โวหารภาพพจน์ที่สะท้อนภาพลักษณ์ของพระรามและทศกัณฐ์ในฐานะกษัตริย์ ในฐานะบุตร ในฐานะพี่ ในฐานะสามี และในฐานะบิดา ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของภาษาสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างฝ่ายธรรมะและอธรรม โดยพระรามมีการใช้ภาษาที่คมคายและสมกับฐานะ อารมณ์และบทบาทของตนเอง ส่วนทศกัณฐ์มีการใช้ภาษาที่ดูดัน แข็งกร้าว และใช้คำหยาบทั้งเชิงข่มขู่ คุกคาม แสดงอำนาจและเผด็จการ ด้านการใช้คำมีการใช้คำซ้อนมากที่สุด ส่วนโวหารภาพพจน์ที่ใช้มากที่สุดคือการอุปมา นอกจากนี้ยังมีการใช้การเปลี่ยนเสียงของคำ คำซ้อน คำซ้ำ คำหลาก คำหยาบ คำที่สื่อความหมายชัดเจน คำบอกอารมณ์ความรู้สึก คำมีความหมายลึกซึ้ง คำบอกกิริยาอาการ และคำตรงกันข้าม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการศึกษาตัวละครในการศึกษาของประภาส เพ็งพุ่ม เรื่องวิเคราะห์บทบาทในสถานภาพผู้นำของทศกัณฐ์ในทางการเมืองและความเหมาะสมในบทบาทผู้นำของทศกัณฐ์ การศึกษาของพรรณิ กัมมสุทธิ เรื่องบทบาทความเป็นผู้นำของพระรามในรามเกียรติ์มาประกอบการศึกษาตัวละครทศกัณฐ์ในบทบาทกษัตริย์ และใช้การศึกษาของสันติ วงศ์จรูญลักษณ์ เรื่องบทบาทของตัวละครประเภทนกในรามเกียรติ์พระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช การศึกษาของพัชลินจ์ จินนุ่น เรื่องวิเคราะห์หนุมานในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ การศึกษาของเฟรเดอริก บี กอสส์ เรื่องบทบาทของอนุชา น้องชายในรามเกียรติ์และเปรียบเทียบกับการพรรณนาทางประวัติศาสตร์ไทย และการศึกษาของพรหมตา จันทรโชติกุล เรื่องหนุมานในหนังสือการ์ตูนไทยปัจจุบัน รวมทั้งการศึกษาของจิรวรรณ พรหมทอง เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบภาษาที่สะท้อนภาพลักษณ์ของพระรามกับทศกัณฐ์จากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ของรัชกาลที่ 1 มาเป็นแบบอย่างในการศึกษาตัวละครทศกัณฐ์ทางด้านบทบาท กลวิธีการสร้างตัวละคร รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างตัวละครทศกัณฐ์

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง

ฉัตรชัย ว่องกสิกรณ์ (2529) เขียนปริญญาานิพนธ์เรื่องวิเคราะห์บทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชตามหลักการละครใน ผลการศึกษาพบว่า บทละครรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เป็นหนังสือที่มีไว้ใช้แสดงละคร และเป็นกลอนบทละครที่มีความยาวที่สุดในวรรณกรรมร้อยกรองของไทย รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีลักษณะเด่น คือ การเปิดเรื่องด้วยบทพระหรือยักษ์ มีอารมณ์รัก โศก รบ ตลกขบขัน มีบทชมความงาม คติสอนใจ มีการปิดเรื่องในแต่ละตัวละครโดยการพบความสุขของตัวละครฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และในบทละครแต่ละตอนจะมีนาฏการคือลักษณะขัดแย้งระหว่างตัวละครสองฝ่ายอย่างเป็นกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบตอน ซึ่งบทละครรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 สามารถนำมาตีเป็นบทรำและแสดงได้ตลอดทั้งฉบับ

ไพเราะ รักนุ่น (2541) เขียนปริญญาานิพนธ์เรื่องลำดับการดำเนินเรื่องและกลยุทธ์ในศึกแต่ละตอนของรามเกียรติ์พระราชานิพนธ์รัชกาลที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ลำดับการดำเนินเรื่องในแต่ละตอนได้แก่ การเชิญรบ การจัดทัพ การสร้งน้ำ การชมกระบวนทัพ การชมโฉม และผลการรบ

กลยุทธ์แบ่งเป็นสองฝ่าย คือกลยุทธ์ฝ่ายทศกัณฐ์และกลยุทธ์ฝ่ายพระราม โดยกลยุทธ์ของฝ่ายทศกัณฐ์มีผลมาจากคุณสมบัติของแม่ทัพ ได้แก่ มีความรู้ด้านเวทมนต์ อดทนไม่ย่อท้อ กล้าหาญ มีฝีมือในเชิงรบ มีฤทธิ์หรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ มีของวิเศษและมีกายพิเศษ ซึ่งปรากฏ 10 วิธี ได้แก่ การใช้เวทมนต์ การลวงและลอบทำร้าย การซัดตาทิ่ม การฆ่าและการคาดโทษ การใช้สตรีเป็นเครื่องมือ การใช้กองสอดแนม การตัดกำลังสำคัญ การยุยงให้เกิดความแตกแยก การใช้อาวุธวิเศษ และการทำพิธีกรรม และการให้รางวัล ส่วนฝ่ายพระรามเลือกแม่ทัพตามระบบเครือญาติและแบ่งงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ การเลือกคนเข้าเป็นทหาร การคัดเลือกกทูต เภทพไพร่พลและจัดทัพ การจัดการทั่วไป และการทำหน้าที่แม่ทัพ กลยุทธ์ของฝ่ายพระรามมี 10 วิธี ได้แก่ การใช้คาถาอาคม การส่งทูตเจรจาความ การทำลายแผนการ การใช้อุบายล่อลวง จารกรรมและลอบทำร้าย การเยาะเย้ยถากถาง การปรึกษาหารือ การฟังพาวาศัยสตรี การขอร้อง การให้รางวัล และการลงโทษ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้การศึกษาของฉัตรชัย ว่องกสิกรรม เรื่องวิเคราะห์บทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชตามหลักการละคร ในและการศึกษาของไพเราะ รักนุ่น เรื่องลำดับการดำเนินเรื่องและกลยุทธ์ในศึกแต่ละตอนของรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 มาใช้ประกอบการศึกษาตัวบทรามเกียรติ์เพื่อศึกษาการแสดงบทบาทของทศกัณฐ์

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

สมพร สิงห์โต (2517) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรามายณะของวาลมิกีและรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 โดยเปรียบเทียบความสัมพันธ์ในด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร และสาระสำคัญ รวมทั้งอิทธิพลที่รามเกียรติ์มีต่อสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่าเนื้อเรื่องส่วนใหญ่ตรงกัน แตกต่างกันในส่วนปลีกย่อย ตัวละครในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีบุคลิกที่เปลี่ยนไปจาก รามายณะของวาลมิกีบางประการ และตัวละครส่วนใหญ่ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 จะมีบุคลิกลักษณะใกล้เคียงกับบุคลลธรรมดาและมีความสมจริงมากกว่ารามายณะของวาลมิกี

ฉันทส ทองช่วย (2522) เขียนวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้กับฉบับภาคกลาง โดยศึกษาเรื่องรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้โดยการหาอนุภาคร่วมกับรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมท้องถิ่นใต้มีอนุภาคร่วมกับรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ด้านภาษามีถ้อยคำภาษาตรงกันกับภาคกลาง แต่มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวใต้บางประการด้วย

ฉัตรยุพา สวัสดิพงษ์ (2522) เขียนวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับล้านนากับฉบับใต้ในด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร รวมทั้งอิทธิพลที่เกิดจากวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ด้านเนื้อเรื่องมีการเปลี่ยนแปลงไปจากรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 หลายประการ ได้แก่ การตัดและเปลี่ยนลำดับเหตุการณ์เนื้อเรื่องที่ไม่จำเป็นต่อโครงเรื่องใหญ่ มีการเพิ่มเหตุการณ์บางตอน โดยเฉพาะฉบับบ้านควนเกยที่มีการเพิ่มเหตุการณ์ที่เป็นอารมณ์ความรู้สึก ค่านิยม ความเชื่อ และประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างของท้องถิ่น

ชฎารัตน์ สุนทรธรรม (2528) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน โดยเปรียบเทียบกับรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ในด้านที่มา ผู้แต่ง เนื้อเรื่อง ลักษณะคำประพันธ์และตัวละคร ผลการศึกษาพบว่า ในด้านลักษณะของเรื่อง เนื้อเรื่อง และตัวละคร รามเกียรติ์ฉบับอีสานมีความแตกต่างไปจากรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ด้านคุณค่าทางวรรณศิลป์พบว่าเรื่องพระลักพระลามมีคุณค่ามากกว่าเรื่องพระรามขาดกและควายท้าวระพี ส่วนด้านคุณค่าทางสังคมพบว่ารามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานสะท้อนให้เห็นสภาพสังคม ความเชื่อ ประเพณี และศาสนาของภาคอีสาน

พิชิต อัครนิจ (2527) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของล้านนาไทยในด้านความคล้ายคลึงและความแตกต่างของเนื้อเรื่อง บทบาทและพฤติกรรมของตัวละคร รวมทั้งภาษาและสำนวนโวหาร ผลการศึกษาพบว่า เนื้อเรื่องมีความคล้ายคลึงกันหลายประการทั้งในด้านแก่นเรื่องที่ปรากฏเหตุการณ์สำคัญ เช่น การกำเนิดตัวละครสีดา ศึกษาชิงนางสีดา ระหว่างพระรามและทศกัณฐ์ เป็นต้น และความมุ่งหมายของการแต่งก็มีความคล้ายคลึงกัน คือ เพื่อสอนการปฏิบัติ เพราะผู้แต่งจะนำไปใช้เทศน์หรืออ่านให้คนฟัง อย่างไรก็ตาม เนื้อเรื่องบางตอนก็มีความแตกต่างกัน เช่น การเริ่มเรื่อง ลำดับเหตุการณ์ เป็นต้น ในด้านบทบาทและพฤติกรรมของ

ตัวละครพบว่าตัวละครหลักมีทั้งที่ลักษณะคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ส่วนในด้านภาษาและสำนวนโวหารพบว่ารามเกียรติ์ฉบับล้านนามีภาษาบาลีแทรกอยู่ โดยเฉพาะเรื่องพรหมจักรมีภาษาบาลีอยู่มากที่สุด นอกจากนี้รามเกียรติ์ฉบับล้านนายังมีการใช้สำนวนโวหารที่สละสลวยและมีความหมายหนักแน่น

สมมารถ พักตร์วัฒนการ (2549) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับล้านนาเรื่องพรหมจักรและรามเกียรติ์ฉบับอีสานเรื่องพระลักษพระลामในเชิงคติชนวิทยาเพื่อเปรียบเทียบความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวล้านนาและชาวอีสาน ผลการศึกษาพบว่า ในด้านความเชื่อ ชาวล้านนาและชาวอีสานได้รับอิทธิพลจากความเชื่อด้านโหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ และหลักธรรมในศาสนาพุทธ ด้านค่านิยมและประเพณีที่แสดงออกผ่านพิธีกรรมพบว่าชาวล้านนาและชาวอีสานในอดีตมีพิธีกรรมมากมายที่มีคุณค่า มีค่านิยมที่ดิงามโดยเฉพาะความกตัญญูและอ่อนน้อมถ่อมตน ด้านวิถีชีวิตทั้งสองท้องถิ่นมีรูปแบบการแต่งกาย อาหาร และการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ การประกอบอาชีพได้แก่ นายพราน ค้าขาย และเกษตรกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคนั้น

โนเรียว นววานิช (2550) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ด้านเนื้อหาและกลวิธีการประพันธ์ ผลการศึกษาพบว่ารามเกียรติ์ทั้ง 2 สำนวนมีทั้งส่วนที่เหมือนและส่วนที่ต่างกัน ส่วนที่เหมือนกันได้แก่รามเกียรติ์ทั้ง 2 สำนวนเป็นส่วนหนึ่งของการฟื้นฟูวัฒนธรรมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทั้งยังใช้ปรัชญาพุทธศาสนาเหมือนกันในการอธิบายพฤติกรรมของทศกัณฐ์ที่ตกอยู่ในความลุ่มหลงจนทำให้ต้องสูญเสียสังขยักษ ส่วนพระรามก็มีคุณธรรมของผู้ปกครองและผู้นำ ทั้งยังมีความวิริยะบากบั่น กลวิธีการประพันธ์ที่โดดเด่นคือการแสดงความขัดแย้งในใจของตัวละคร โดยเฉพาะฝ่ายปรีกษ์ที่รักษาศักดิ์ศรีของตนไว้ได้และลดความเป็นอุดมคติของฝ่ายตัวเอง โดยไม่คำนึงถึงว่าจะกระทบต่อเกียรติคุณของพระวิษณุ ความแตกต่างของรามเกียรติ์ทั้ง 2 สำนวนได้แก่ เนื้อเรื่อง ที่สำนวนของรัชกาลที่ 1 มีลักษณะเป็นบทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติปฐมกษัตริย์แห่งราชอาณาจักรภายหลังจากการปราบยุคเข็ญของแผ่นดิน ส่วนสำนวนรัชกาลที่ 2 เป็นการเลือกบางตอนมาแต่งใหม่ให้เหมาะกับการแสดง มีการปรับเนื้อเรื่องให้กระชับ ใช้สำนวนภาษาเสนอเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับชีวิต ลดลักษณะอิทธิฤทธิ์และเทวานุภาพ จึงมีความลุ่มลึกทางปรัชญาและแฝงอารมณ์ขัน ในด้านเนื้อความ รามเกียรติ์สำนวนรัชกาลที่ 1 แฝง

ความมุ่งหมายทางการเมืองและแนวคิดการประสานระบบอำนาจกับความคิดทางศีลธรรม ส่วนสำนวนรัชกาลที่ 2 มีลักษณะศิลปกรรมซึ่งเป็นเครื่องบำรุงใจและชวนให้คิดพิจารณาถึงความหมายของชีวิตโดยเฉพาะปรับลักษณะของทศกัณฐ์ให้ดูเป็นมนุษย์มากขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะใช้การศึกษาของฉันทส ท่องช่วย เรื่องศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้กับฉบับภาคกลาง การศึกษาของฉัตรยุพา สวัสดิพงษ์ เรื่องศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับล้านนากับฉบับใต้ การศึกษาของชฎารัตน์ สุนทรธรรม เรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน การศึกษาของพิชิต อัครนิล เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของล้านนา การศึกษาของสมมารถ พักตร์วิฒนาการ เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับล้านนาเรื่องพรหมจักรและรามเกียรติ์ฉบับอีสานเรื่องพระลักพระลามในเชิงคติชนวิทยา มาเป็นแบบอย่างในการศึกษาเปรียบเทียบทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับฉบับท้องถิ่น และใช้การศึกษาของสมพร สิงห์โต เรื่องการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรามายณะของวาลมิกีและรามเกียรติ์พระราชานิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 กับการศึกษาของโนเรียว นววานิช เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์พระราชานิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 มาเป็นแบบอย่างในการศึกษาตัวบทเพื่อวิเคราะห์ตัวละครทศกัณฐ์

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสังคมและวัฒนธรรม

วัฒนชัย หมั่นยิ่ง (2533) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องภาพลักษณ์ของผู้ปกครองในบทละครรามเกียรติ์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของผู้ปกครองและทรศนะกวีเกี่ยวกับเรื่องศาสนา การศาล และการป้องกันบ้านเมือง ผลการศึกษาพบว่า กวีได้สะท้อนภาพลักษณ์ของผู้ปกครองผ่านบทบาทของตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ โดยผู้ปกครองต้องมีภาพลักษณ์เป็นนักรบที่ห้าวหาญ มีความยุติธรรมและคำนึงถึงหน้าที่เป็นสำคัญ ซึ่งทรศนะกวีเกี่ยวกับเรื่องศาสนา การศาลและการป้องกันบ้านเมืองมีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในสมัยกรุงธนบุรี นอกจากนี้ยังพบว่ากวีใช้วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์เพื่อสื่อสารในเรื่องที่กวีเห็นว่าส่งผลต่อความสุขและความมั่นคงของชาติไทย

นงนุช ยंत्रอด (2544) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในบทละครพระราชานิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ผลการศึกษาพบว่า

วัฒนธรรมทางจิตใจที่ปรากฏ 9 ประการ ได้แก่ ประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับลางและนิมิต ความเชื่อเกี่ยวกับการบวงสรวง การปกครอง ธรรมเนียมในการทำสงคราม การปฏิบัติราชการของอุปราช การส่งบรรณาการ การถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ศาสนา การศึกษา และค่านิยม ซึ่งได้แก่ความสามารถในการปฏิบัติราชการ ความกตัญญูกตเวที ความยุติธรรม ความสัตย์และความมีสติปัญญา โดยวัฒนธรรมส่วนใหญ่ที่ปรากฏในเรื่องเป็นวัฒนธรรมของเจ้านายในราชสำนัก แต่ก็ปรากฏวัฒนธรรมทางจิตใจของสามัญชน และแม้ว่ารามเกียรติ์จะมาจากรามายณะที่เป็นคัมภีร์ของศาสนาฮินดู แต่ก็ปรากฏคำสอนของพุทธศาสนาในเรื่องด้วย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะใช้การศึกษาของวัฒนธรรมชั้นหนึ่ง เรื่องภาพลักษณ์ของผู้ปกครองในบทละครรามเกียรติ์พระเจ้ากรุงธนบุรีมาเป็นแบบอย่างในการศึกษาบทบาทกษัตริย์ของตัวละครทศกัณฐ์ และใช้การศึกษาของนางนุช ยังรอด เรื่องการวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในบทละครพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมาเป็นแบบอย่างในการศึกษาลักษณะนิสัยของตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องรามเกียรติ์ แสดงให้เห็นว่ามีการศึกษารามเกียรติ์ในหลายลักษณะ ทั้งในด้านลักษณะของเรื่อง การแพร่กระจายของเรื่อง สถานภาพและบทบาทของตัวละคร รวมทั้งการศึกษาเรื่องรามเกียรติ์โดยใช้ทฤษฎีต่างๆ แต่ยังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในด้านการสร้างตัวละครและมุมมองของท้องถิ่นอย่างละเอียด ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น ในด้านบุคลิกลักษณะ ลักษณะนิสัย บทบาท ตลอดจนกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ และอิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์มีมิติที่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ เหมือนและแตกต่างกัน

สมมติฐานของการศึกษา

ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีรูปร่าง คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาท รวมทั้งกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ทั้งนี้เกิดจากวัตถุประสงค์ในการแต่ง และบริบททางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างตัวละครทศกัณฐ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจรูปร่างและคุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาทของตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น
2. ทำให้เข้าใจปัจจัยที่ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีความเหมือนและความแตกต่างกัน
3. เป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบตัวละครอื่นในวรรณคดีไทยต่อไป

ขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ โดยมีขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1. บทละครรามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ฉบับตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์แสงดาว ปีพ.ศ.2558 ผู้ศึกษาจะใช้รามเกียรติ์ฉบับนี้เป็นหลักในการศึกษาเปรียบเทียบ เพราะเป็นฉบับที่มีเนื้อความสมบูรณ์ที่สุด

2. รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือหรือล้านนา

2.1.1 **ปรั้มเมียร** ฉบับตีพิมพ์โดยหน่วยส่งเสริมศิลปศึกษาและวัฒนธรรมล้านนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีพ.ศ.2527

2.1.2 **หอรมาน** ฉบับตีพิมพ์โดยหน่วยส่งเสริมศิลปศึกษาและวัฒนธรรมล้านนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีพ.ศ.2527

2.1.3 **พรหมจักร** ฉบับปริวรรตโดยสิงฆะ วรรณสัย ปีพ.ศ.2522

2.1.4 **ลังกาสิบโท** ฉบับแปลและเรียบเรียงโดยม.ศรีบุษรา ปีพ.ศ.2534

2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

2.2.1 **พระลักพระลาม** ฉบับตรวจชำระโดยพระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ ตีพิมพ์โดยมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป ปีพ.ศ.2518

2.2.2 **พระรามขาดก** ฉบับถอดความบรรยายจากหนังสือเทศน์ โดย พระสารประเสริฐกับหลวงศรีอมรญาณ ปีพ.ศ.2507

2.2.3 **ควายท้าวระพี** ฉบับปริวรรตโดยชฎารัตน์ สุนทรธรรม ปีพ.ศ.2528

2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

2.3.1 **รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย** ฉบับตีพิมพ์ในงานวิจัยเรื่อง รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้ของฉันทส ทองช่วย ปีพ.ศ.2522

2.3.2 **รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค** ฉบับตีพิมพ์ในงานวิจัยเรื่องรามเกียรติ์กับ วรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้ของฉันทส ทองช่วย ปีพ.ศ.2522

2.3.3 **รามเกียรติ์ฉบับวัดขนอน** ฉบับตีพิมพ์ในหนังสือวรรณกรรม ประกอบการเล่นหนังใหญ่ วัดขนอน จังหวัดราชบุรีโดยผะอบ โปษะกฤษณะ ปีพ.ศ.2520

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะใช้**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เป็นหลัก โดยจะไม่ศึกษา รามเกียรติ์ฉบับภาคกลางที่เป็นพระราชนิพนธ์ในพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์พระองค์อื่น เนื่องจากมีเนื้อความไม่ครบทุกตอนเหมือน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เมื่อผู้ศึกษากล่าวถึงบทละครรามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้ศึกษาจะใช้ว่า **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

3. เนื่องจากตัวละครที่แสดงบทบาทของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน ดังนี้

3.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เรียกว่า ทศกัณฐ์

3.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือหรือล้านนา

3.2.1 ปรัมเมเหียร เรียกว่า ราภนาสวร

3.2.2 หอрман เรียกว่า ราพณาสวร

3.2.3 พรหมจักร เรียกว่า วิโรหาราช

3.2.4 ลังกาสิบโท เรียกว่า ภูมมจัก

3.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

3.3.1 พระลักพระลาม เรียกว่า ฮาบมะนาสวน

3.3.2 พระรามชาดก เรียกว่า ราพณาสวร

3.3.3 ควายท้าวระพี เรียกว่า ราพะนาสวน

3.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

3.4.1 รามเกียรติ์ฉบับวัดควนเกย เรียกว่า ทศกัณฐ์

3.4.2 รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค เรียกว่า ทศกัณฐ์

3.4.3 รามเกียรติ์ฉบับวัดขนอน เรียกว่า ทศกัณฐ์

ในการศึกษา ผู้ศึกษาจะเรียกชื่อตัวละครตามต้นฉบับแต่ละฉบับ ซึ่งให้เข้าใจตรงกันว่าเป็นตัวละครทศกัณฐ์

4. ในการศึกษาครั้งนี้ วิธีการพิมพ์อธิบายตัวอย่าง ผู้ศึกษาจะพิมพ์โดยการยกตัวอย่างจากตัวบทและอ้างอิงในรูปแบบดังนี้

๐๐๐๐๐๐๐๐   ๐๐๐๐๐๐๐๐
๐๐๐๐๐๐๐๐   ๐๐๐๐๐๐๐๐

(ชื่อวรรณคดี, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า)

มีตัวอย่างดังนี้

เมื่อนั้น	ฝ่ายนางรัชตามเหสี
องค์ท้าวลัสเตียนธิบตี	เทวีมีราชบุตรา
คือว่านนทกมากำเนิด	เกิดเป็นพระโอรสา
ชื่อทศกัณฐ์กุมารา	สิบเศียรสิบหน้ายี่สิบกร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 113)

5. ในการศึกษาครั้งนี้ เมื่อผู้ศึกษาระบุชื่อเรื่องรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ อย่างเฉพาะเจาะจง ผู้ศึกษาจะใช้ตัวหนังสือหนาและเอน เช่น **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน เรื่องพระรามชาดก** เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
2. รวบรวมข้อมูลต้นฉบับรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ
3. ศึกษารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอย่างละเอียด
4. วิเคราะห์และเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ
5. สรุปผล อภิปรายผล และนำเสนอผลงานในรูปแบบวิทยานิพนธ์

บทที่ 2

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

นิทานเรื่องพระรามมีชื่อเสียงและมีความแพร่หลายมากในประเทศอินเดีย นิทานพระรามที่มีชื่อเสียงมากที่สุดได้แก่เรื่องรามายณะของฤๅษีวาลมิกิ นอกจากนี้ในประเทศอินเดียยังมีนิทานพระรามฉบับอื่น ๆ อีกหลายสำนวน รวมทั้งมีการแพร่กระจายของนิทานพระรามกลายเป็นสำนวนต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งในประเทศไทยก็มีการรับเอานิทานพระรามจากหลายทางจนทำให้เกิดเรื่องรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งฉบับภาคกลาง ฉบับท้องถิ่นเหนือ ฉบับท้องถิ่นอีสาน รวมทั้งฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

1. รามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

1.1 ผู้แต่ง

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตร่วมกันแต่ง ซึ่งมีเนื้อความในโคลงทำยเรื่องรามเกียรติ์ระบุนเวลาต่างวรรณคดีเรื่องนี้ไว้ว่าแต่งเมื่อวันจันทร์ขึ้น 2 ค่ำ เดือนอ้าย ศักราช 1159 ปีมะเส็ง ดังเนื้อความที่ว่า

เดือนอ้ายสองค่ำขึ้น   จันทร์วาร
บพิตรผู้ทรงญาณ   ยิ่งหล้า
แรกรินพิณธ์สาร   รามราพณ์ น้แฮ
ศักราชพันร้อยห้า   สิบเก้าปีมะเส็ง ฯ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 1,352)

1.2 ที่มา

ที่มาของรามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมีผู้สันนิษฐานไว้หลายความคิดเห็น ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2484: 996) ทรงสันนิษฐานว่ารามเกียรติ์มีที่มาจากรามายณะของฤๅษีวาลมิกิเป็นส่วนใหญ่ ส่วนรายละเอียดต่างๆ มาจากวิษณุปุราณะและหนุมานนาฏกะ ดังความว่า

เมื่อได้พิจารณาดูหนังสือรามายณะฮินดีนี้โดยตลอดแล้ว
ข้าพเจ้าลงความเห็นว่ารามเกียรติ์ของเราเห็นจะใช้ฉบับสันสกฤต
(คือฉบับอุตรนิกายของวาลมิกิ) เป็นหลัก ส่วนฉบับฮินดีนี้ (ของ
ตุลลิตาส) ถ้าหากจะใช้บ้างก็เห็นจะเป็นแต่สำหรับเทียบเคียงบาง
ตอนเท่านั้น

พระवरวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร (2513: 20-66) ทรง
สันนิษฐานว่า นิทานเรื่องพระรามที่แพร่กระจายเข้ามาในประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ถัดจากอินเดียมาทาง
ตะวันออก เช่น ขวา มลายู ไทย เขมร ลาว เป็นต้น น่าจะมีที่มาจาก 2 ทาง ได้แก่

1. นิทานพระรามที่เป็นนิทานเก่าแก่เล่าสืบต่อกันมา โดยนิทานพระราม
น่าจะเข้ามาก่อนตั้งแต่คนถิ่นต่าง ๆ ในอินเดียได้เริ่มข้ามทะเลมายังฝั่งขวา สุมาตรา และมลายู
ก่อนที่จะเกิดรามายณะ และยังคงทยอยกันข้ามทะเลมา โดยมากมาด้วยการเล่าหรือร้องด้วย
ปากเปล่าอย่างการเล่านิทานในสมัยโบราณ ไม่ได้มีตำรับตำราเขียนลงไว้ ทำให้เรื่องเกิดความวิปลาส
คลาดเคลื่อนกันมาก

2. เรื่องรามายณะของฤๅษีวาลมิกิที่นำนิทานเรื่องพระรามของเก่ามาแต่ง
ใหม่ โดยการแต่งเติมตอนหัวและท้ายทำให้เรื่องนี้เป็นคัมภีร์ทางศาสนา นอกจากนี้ในมัธยมประเทศ
ได้มีพวกนักประพันธ์พากันนำเรื่องรามายณะมาแต่งเป็นกาพย์ เช่น เรื่องรชวงศ์ของกาลิทาส และ
เป็นบทละคร เช่น อุตรรามจริตของภวภูติ รวมทั้งมีคำพากย์หนึ่ง เช่น หนุมานนาฏกะ เป็นต้น

เสฐียรโกเศศ (2515: 233-237) ได้เปรียบเทียบเรื่องรามเกียรติ์ที่มาจาก
แหล่งต่าง ๆ และได้ข้อสันนิษฐานว่ารามเกียรติ์ได้รับอิทธิพลจากรามายณะฉบับต่างๆ ดังนี้

1. รามเกียรติ์ของไทยรับอิทธิพลจากรามเกียรติ์ฉบับทมิฬ แต่มี
รายละเอียดต่างกัน ได้แก่ รายละเอียดด้านชื่อบุคคล เช่น ชื่อไมยราพณ์ในภาษาทมิฬเรียกว่า
มยิลิราพณ์ มัจฉานูในภาษาทมิฬเรียกว่า มัจฉครรภ นางพิรากวนในภาษาทมิฬเรียกว่า
นางทูรตัมติไก เป็นต้น และรายละเอียดด้านเนื้อเรื่อง เช่น ตอนที่กล่าวถึงไมยราพณ์ลักพระรามไป
ในฉบับทมิฬเล่าว่าได้ลักเอาพระลักษมณ์ไปด้วย ส่วนเรื่องนางพิรากวนตักน้ำไปเพื่อประโยชน์ในการ
พิรันสิบูชาเจ้าแม่กาลิ ในรามเกียรติ์ไม่กล่าวเลย เป็นต้น

2. รามเกียรติ์ของไทยรับอิทธิพลจากรamayanaฉบับเบงกาลี มีการกล่าวถึงตอนหนุมานวิวาทกับนลที่คล้ายกับเรื่องหนุมานวิวาทกับนิลพัทในรามเกียรติ์ ซึ่งไม่ปรากฏใน ramayanaฉบับวาฬมิกิ นอกจากนี้ยังมีนิทานปรัมปราของเบงกาลีเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องพระมหาลิงเศศวร ซึ่งสถิตอยู่ในเทวาลัยไพทยนาถในแคว้นเบงกอล ว่าครั้งหนึ่งราพณ์อุ้มพระมหาลิงเศศวรจากเขาไกรลาสไปถึงตำบลหริตกีวัน บังเกิดความปั่นป่วน เพราะพระวรุณผู้เป็นเทพแห่งน้ำเข้าไปสิงอยู่ในอุทร เพื่อบรรเทาทุกข์แห่งความปั่นป่วนนี้ ราพณ์จึงมอบพระมหาลิงเศศวรไว้กับพระวิษณุซึ่งอวตารมาเป็นพราหมณ์ สถานที่ที่ราพณ์ไปบรรเทาทุกข์ต่อมากลายเป็นแม่น้ำน้อยๆ คือ แม่น้ำกรรมนาสา ระหว่างนั้นพระวิษณุวางพระมหาลิงเศศวรลง ณ ที่ซึ่งชื่อว่า ไพทยนาถ แล้วก็พระวิษณุก็หายพระองค์ไป จึงได้ปรากฏมีเทวาลัยไพทยนาถ นิทานนี้เรื่องนี้คล้ายกับเรื่องรามเกียรติ์ตอนที่ราพณ์มีความชอบได้รับประทานพระอุมาไปจากพระอิศวรจนร้อนถึงพระนารายณ์อวตารเป็นพราหมณ์มาปลุกต้นไม้เอาปลายลงดินทำให้ผิปกติ ราพณ์ที่แบกพระอุมาผ่านมาเห็นดังนั้นจึงทักขึ้นพราหมณ์จึงได้ชี้แจงว่าไม่ควรเชิญพระอุมาผู้เป็นมารดาของโลกมา ควรเชิญเสด็จกลับไปเสียแล้วทูลขอนางมณฑาทิจจากพระอิศวร ราพณ์ก็เชื่อฟัง อย่างไรก็ตามแม้ว่ารามเกียรติ์หลายตอนจะตรงกับ ramayanaของเบงกาลี แต่ ramayanaของเบงกาลีหลายตอนก็ไม่ปรากฏว่าคล้ายเรื่องรามเกียรติ์ ดังนั้นถ้ารามเกียรติ์ของไทยจะได้เรื่องไปจากรamayanaของเบงกาลีก็เห็นจะเป็นส่วนน้อยและคงได้ไปทางอ้อมมากกว่า

3. รามเกียรติ์ของไทยได้รับอิทธิพลจากฉบับของเขมร มีคำพากย์เขมรซึ่งมีเนื้อเรื่องคล้ายกับรามเกียรติ์ของไทยเป็นส่วนใหญ่ เช่น การเริ่มเรื่องตั้งแต่พระนารายณ์อวตารลงมาเป็นพระราม พระมารดาเลี้ยงได้พรจากท้าวทศรถให้พระรามออกไปป่า พระลักษมณ์กับนางสีดาตามไปสร้างอาศรมอยู่ที่เขาจิตกุฎ พญาราพณ์ทำอุบายให้มหาริกแปลงเป็นกวางทองล่อพระรามให้ตามจับตามคำขอของนางสีดา แล้วพญาราพณ์ลักนางสีดาเหาะไปพบพญาชฎายุซึ่งเข้าขัดขวางจนได้รับบาดเจ็บ พญาราพณ์พานางสีดาไปไว้ในสวนอโศก จากนั้นกล่าวถึงทอพี ซึ่งเป็นกระบืออาญาญฆ่าพ่อตายแล้วไปทำรบกับพญาพาลี ต่อมาพระรามได้หนุมานกับสุครีพเป็นพวก หนุมานเข้าไปสืบข่าวนางสีดาในลงกา พระรามจองถนน พญาราพณ์ขับพิเภกออกจากเมืองแล้วให้กุมภกรรณออกรบ และมีเรื่องของพระบุตรและพระลบ

มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ (2530: 34) กล่าวถึงที่มาของรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ไว้ว่า รามเกียรติ์ของไทยน่าจะมีที่มาจากรามายณะฉบับต่างๆ ของอินเดียและตำราปุราณะต่างๆ ดังความว่า

เมื่อพิจารณาเนื้อเรื่องรามเกียรติ์และศึกษาเปรียบเทียบกับฉบับภาษาสันสกฤตของวาลมิกีกับฉบับภาษาถิ่นอินเดียต่างๆ และกับที่ปรากฏในปุราณะทั้งหลายแล้ว ผู้เขียนพบว่าเรื่องรามเกียรติ์มีที่มาที่สำคัญ 2 แหล่ง คือ รามายณะฉบับถิ่นต่างๆ ของอินเดียและหนังสือปุราณะทั้งฉบับสันสกฤตและฉบับภาษาถิ่น

จากการศึกษาเรื่องที่มาของรามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชน่าจะได้อาจากรามายณะฉบับฤๅษีวาลมิกิเป็นหลัก เพราะข้อมูลส่วนใหญ่มาจากรามายณะฉบับนี้ ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยที่ต่างไปจากรามายณะฉบับฤๅษีวาลมิกิ อาจได้อาจากรามายณะฉบับอื่น ๆ ที่นำมาประกอบกันกลายเป็นรามเกียรติ์ของไทย

1.3 วัตถุประสงค์ในการทรงพระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องรามเกียรติ์ให้เป็นฉบับสมบูรณ์ครบทั้งเรื่อง เพื่อใช้สำหรับสมโภชพระนครและใช้อ่านเพื่อความบันเทิงของประชาชน โดยปรากฏในโคลงตอนท้ายเรื่องรามเกียรติ์ ดังนี้

จบ	เรื่องรามศ้าง	อสุรพงศ์
บ	พิตรธรรมมิกทรง	แต่งไว้
ริ	รำรำประสงค์	สมโภช พระนา
บุรณ์	บำเรอรมยให้	อ่านร้องรำเกษม

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2,2558: 1,351)

1.4 เรื่องย่อ

พระอิศวรมีบัญชาให้พระนารายณ์ไปปราบหิรันตยักษิ์ หลังจากนั้นพระนารายณ์ไปนอนใต้สมุทรมแล้วมีดอกบัวเกิดขึ้นที่พระนาภีของพระนารายณ์ จากนั้นเกิดกุมารขึ้นจากดอกบัวชื่อว่า โอนมาตัน พระอิศวรสั่งให้พระอินทร์สร้างกรุงศรีอยุธยาแล้วให้ออนมาตันไปปกครอง เมื่อทำวอนมาตันสิ้นชีวิต ทำวอชบาลผู้เป็นบุตรก็ครองกรุงศรีอยุธยาต่อ และเมื่อทำวอชบาลสิ้นชีวิต ทำวทศรถก็ครองเมืองต่อจากบิดา ฝ่ายทำวสหบดีพรหมได้สร้างกรุงลงกาให้จตุรพักตรปกครอง เมื่อสิ้นทำวจตุรพักตร ทำวลัสเตียนก็ครองเมืองต่อ ทำวลัสเตียนมีบุตรชื่อ กุเปริน เทพนาสุร อัครธาดา และมารัน

ฝ่ายนนทกผู้มีหน้าที่ล้างเท้าเทวดาบนสวรรค์ ถูกเทวดากลับแก้งทำร้ายทุกวัน จึงไปขอพรจากพระอิศวร ให้มีนิ้วเพชรและใช้นิ้วเพชรนั้นสังหารเทวดาไปเป็นจำนวนมาก พระนารายณ์จึงแปลงเป็นนางอัปสรไปปราบ ก่อนตายนนทกตัดพ้อพระนารายณ์ว่า ที่ตนแพ้เพราะฤทธิ์เดชของพระนารายณ์และพระนารายณ์ใช้กลอุบายกับตน พระนารายณ์จึงบอกว่า เมื่อนนทกไปเกิดใหม่ พระองค์จะตามไปเกิดเป็นมนุษย์ผู้มีสองมือและจะฆ่านนทกให้ได้ ต่อมานนทกก็เกิดใหม่เป็นทศกัณฐ์ โอรสทำวลัสเตียน และได้ครองกรุงลงกาต่อจากทำวลัสเตียน ทศกัณฐ์มีน้อง 6 คน ได้แก่ กุมภกรรณ พิเภก ทูษณ์ ขร ตรีเศียร และสำนักรา

ทำวโคดมผู้ครองกรุงสาเกตไม่มีโอรสธิดา เกิดความเบื่อหน่ายในสมบัติจึงออกบวช ต่อมาพระฤๅษีโคดมได้สร้างนางอัจนาขึ้นมาและได้นางเป็นภรรยา มีลูกสาวชื่อสวาท ต่อมาพระอินทร์และพระอาทิตย์ได้ลอบลงมาสมสู่กับนางอัจนา ให้กำเนิดลูกชายอีก 2 คน ชื่อพาลีและสุครีพ ต่อมาพระฤๅษีทราบจากนางสวาทว่าลูกชายสองคนไม่ใช่ลูกตน จึงเสียดายให้ลูกทั้งสองกลายเป็นลิงวิ่งเข้าป่าไป พระฤๅษีโกรธนางอัจนามากจึงสาปให้นางกลายเป็นหิน นางอัจนาก็โกรธนางสวาทที่บอกความจริงแก่พระฤๅษี จึงสาปนางสวาทให้ไปยืนตีนเดียวเหนียวกินลมอยู่ที่เชิงเขาจักรวาล เมื่อมีลูกเป็นลิงจึงจะพ้นคำสาป ฝ่ายพระอินทร์กับพระอาทิตย์ได้ลงมาสร้างเมืองขีดขินให้ลูกทั้งสองปกครอง ลูกของพระอินทร์ชื่อพญาอากาศหรือพาลี ลูกของพระอาทิตย์ชื่อสุครีพ ต่อมาพระอิศวรสั่งให้พระพายนำเทพอาวุธและกำลังของพระอิศวรชุดเข้าปากนางสวาท จึงทำให้นางตั้งครรภ์ และคลอดออกมาเป็นลิงชื่อหนุมาน และได้ไปอยู่กับพาลีและสุครีพที่เมืองขีดขิน

ต่อมามีเรื่องวุ่นวายเกิดขึ้นบนสวรรค์ เพราะรามสูรชิงดวงแก้วจากนางเมขลา และรบกับพระอรชุนจนทำให้เขาพระสุเมรุเอียง พาลีและสุครีพได้ไปช่วยชะลอเขาพระสุเมรุให้ตั้งตรงเหมือนเดิมได้ พระอิศวรมอบผอบใส่นางดารามาฝากพาลีไปให้สุครีพเพื่อเป็นรางวัล และให้พาลีสาบานว่าจะส่งนางให้ถึงมือสุครีพ หากพาลีผิดคำสาบาน ขอให้พาลีตายด้วยศรของพระนารายณ์ แต่สุดท้ายพาลีก็ได้นางดารามาเป็นภรรยา

พระฤๅษีคนหนึ่งบำเพ็ญพรตอยู่ในป่า ทุกวันจะมีแม่วัวมารีดน้ำนมให้เป็นอาหารของพระฤๅษี พระฤๅษีก็จะแบ่งน้ำมนั้นให้นางกบที่อาศัยอยู่ใกล้อาศรมนั้นด้วย วันหนึ่งพระฤๅษีไปพบนางนาคกำลังสมสู่อยู่กับงูดิน จึงได้ตักเตือนนางนาคนั้น นางนาคอายและแค้นพระฤๅษี จึงไปคายพิษไว้ในอ่างน้ำนม นางกบเห็นเข้าจึงกินน้ำนมแทนพระฤๅษีจนตาย พระฤๅษีเห็นความดีของนางกบจึงได้ชุบนางขึ้นมาเป็นมนุษย์ ให้ชื่อว่า มณโฑ และได้นำไปฝากไว้กับพระอุมาชายาของพระอิศวร

ที่กรุงลงกา ทศกัณฐ์ได้ริดาพญานาคเป็นภรรยา ต่อมาเกิดเหตุการณ์เขาไกรลาสทรุด ทศกัณฐ์ได้ไปช่วยทำให้เขานั้นตั้งตรงดังเดิมได้ จึงขอประทานพระอุมา พระนารายณ์ได้ใช้อุบายจนให้ทศกัณฐ์ต้องนำพระอุมากลับไปคืน และได้นางมณโฑมาแทน ระหว่างทางทศกัณฐ์อุ้มนางมณโฑเหาะผ่านเมืองขีดขิน พาลีได้ขึ้นไปชิงนางมาได้ จนนางตั้งครรภ์ ต่อมาทศกัณฐ์ได้ให้อังคตมุณีช่วยเจรจาทิ้งพาลียอมคืนนางให้ แต่ได้เอาบุตรในครรภ์ไปฝากไว้ในท้องแพะ เมื่อคลอดออกมาได้ชื่อว่า องคต ในพิธีสงฆ์น้ำองคต ทศกัณฐ์ได้แปลงเป็นปูจะไปทำร้ายองคต แต่ถูกจับได้ พาลีได้ให้องคตลากปูทศกัณฐ์เล่น แล้วปล่อยตัวไป ต่อมาทศกัณฐ์ได้ถอดดวงใจไปฝากไว้กับพระฤๅษีโคบุตรแล้วไปชิงบุษบกแก้วจากกุเบรัน จึงถูกพระอิศวรปางาข้างเข้าปักอก พระวิษณุกรรมได้ช่วยเลื่อยงาออกให้เหลือแค่เสมออก ทศกัณฐ์กับนางมณโฑมีลูกคนหนึ่งชื่อรณพัตร์ รณพัตร์ไปสู้รบกับพระอินทร์ และได้ชัยชนะ จึงได้ชื่อใหม่ว่า อินทรชิต

ท้าวทศรถแห่งกรุงอยุธยาได้ไปปราบปทูตทันตยักษิ ระหว่างสู้รบนางไทยเกษิผู้เป็นมเหสีได้ช่วยใช้แขนสอดแทนเพลารถที่หัก ทำให้ท้าวทศรถรบชนะ ท้าวทศรถจึงให้นางขอพรได้หนึ่งข้อ ต่อมาพระฤๅษีกลไกภพทำพิธีหุงข้าวทิพย์ ทศกัณฐ์ให้ภักกนาสูรไปโฉบข้าวทิพย์มาให้นางมณโฑได้ครึ่งปั้น ข้าวที่เหลืออีกสามปั้นครึ่ง มเหสี 3 องค์ของของท้าวทศรถได้สวย และ

ทั้งสามก็ตั้งครุฑ นางเกาสุริยาได้โอรสคือพระราม นางไภยเกษิได้โอรสคือพระพรต นางสมุทราได้โอรสคือ พระลักษมณ์และพระสัตรุต ส่วนนางมณโฑก็ให้กำเนิดลูกสาว ซึ่งพิเภกทายว่าเป็นกาลกิณี ทศกัณฐ์จึงให้นำนางใส่ผอบไปทิ้งน้ำ ท้าวชนกที่บำเพ็ญพรตอยู่พบผอบจึงนำนางไปเลี้ยงไว้ให้ชื่อว่า สীดา เมื่อพระชนกลาผนวชกลับไปครองเมืองมิลิกาได้จัดพิธียกธนูเพื่อเลือกคู่ครองให้นาง พระรามสามารถยกธนูได้ จึงได้นางสีดาเป็นมเหสี

ในป่ามีควายตัวหนึ่งชื่อทรพีได้ฆ่าพ่อของตนคือทรพา อาละวาดไปจนถึงเมืองขีดขิน พาลีออกไปปราบจนทรพีล่าถอยเข้าไปในถ้ำ พาลีตามเข้าไปโดยสั่งสุครีพให้คอยดูที่ปากถ้ำ ถ้าเลือดไหลออกมาจากถ้ำเป็นเลือดใสแสดงว่าเป็นเลือดของพาลี ถ้าเลือดข้นก็เป็นเลือดทรพี ให้สุครีพเอาหินปิดปากถ้ำไม่ให้ทรพีออกมาได้ ต่อมาพาลีฆ่าทรพีได้ แต่เลือดที่ไหลออกมาที่ปากถ้ำกลับใส เพราะมีฝนตก สุครีพเข้าใจว่าพี่ตายแล้วจึงเอาหินถมปากถ้ำ เมื่อพาลีผลัดหินออกมาได้ก็เข้าใจว่าน้องจะชิงสมบัติ จึงขับไล่สุครีพออกจากเมือง ส่วนที่กรุงศรีอยุธยา นางไภยเกษิได้ขอพรจากท้าวทศรถให้พระพรตซึ่งเป็นโอรสของนางได้ครองเมืองและให้พระรามออกบวช 14 ปี นางสีดากับพระลักษมณ์ขอตามเสด็จด้วย ท้าวทศรถเสียพระทัยจนสวรรคต พระพรตก็ไม่ยอมขึ้นครองเมือง และได้สร้างประจันตคามเพื่อรอพระรามกลับจากผนวช ฝ่ายทศกัณฐ์ออกประพาสป่า โดยให้ชีวหาสามีของนางสำนักขาเฝ้าเมืองไว้ ชิวหาแลปล้นปิดเมืองไว้ทำให้ทศกัณฐ์หาเมืองไม่พบ จึงสังหารชีวหา นางสำนักขาเสียใจมาก จึงออกเที่ยวป่าจนได้พบพระรามและหลงรักพระองค์ นางสำนักขาเข้าทำร้ายนางสีดา จึงถูกพระลักษมณ์ตัดมือและเท้าของนาง นางสำนักขาแค้นใจมากจึงไปขอความช่วยเหลือจากบรรดาพี่ชาย จนทำให้ขร ฑูษณ์ และตรีเศียรตาย นางสำนักขาจึงไปยุให้ทศกัณฐ์ไปลักพานางสีดา

ทศกัณฐ์ให้มารีศแปลงเป็นกวางทองไปหลอกล่อให้พระรามตามจับกวางให้นางสีดา แล้วทศกัณฐ์ก็ลักนางสีดาเหาะกลับกรุงลงกา ระหว่างทางพบกับนกสดาญ์ เกิดการต่อสู้กัน สดาญ์ถูกทศกัณฐ์ใช้แหวนของนางสีดาขว้างใส่จนปีกหัก ทศกัณฐ์ได้นำนางสีดาไปไว้ในอุทยานกรุงลงกา พระรามตามนางสีดามาจนพบนกสดาญ์ และรับแหวนของนางสีดา แล้วเดินทางต่อไปจนพบหนุมานและสุครีพ ทั้งสองให้พระรามช่วยปราบพาลี เมื่อสำเร็จแล้ว พระรามก็ได้สุครีพ หนุมาน องคต ชมพูพาน และท้าวมหาชมพู ผู้ครองเมืองชมพูเป็นพวก ต่อมาพระรามให้หนุมาน องคตและชมพูพานไปสืบข่าวที่กรุงลงกา หนุมานได้นางบุษมาลีเป็นภรรยา และนางได้บอกทางไป

กรุงลงกา เมื่อถึงกรุงลงกา หนุมานได้รับความช่วยเหลือจากพระนารายณ์ และได้พบนางสีดาที่กำลังจะผูกคอตาย หนุมานได้ช่วยชีวิตไว้และได้สนทนากัน นางสีดาได้ฝากหนุมานให้ไปบอกพระรามให้มาสังหารทศกัณฐ์และรับนางกลับ จากนั้นหนุมานได้สังหารสหัสกุมารและทำอุบายจนไฟไหม้กรุงลงกา แล้วจึงกลับไปรายงานพระราม ฝ่ายทศกัณฐ์ได้ขอให้เทวดาสร้างกรุงลงกาที่ถูกไฟไหม้ขึ้นใหม่ ทศกัณฐ์ฝันร้าย พิเภกทำนายฝันและบอกให้ทศกัณฐ์คืนนางสีดาให้พระราม ทศกัณฐ์โกรธมากจึงขับไล่พิเภกออกจากเมือง พิเภกได้เข้าถวายตัวอยู่กับพระราม ทศกัณฐ์ส่งสุรสารไปสืบข่าวทัพพระราม พบว่าพระรามมีกองทัพที่น่าเกรงขามมาก จึงให้นางเบญกายซึ่งเป็นลูกของพิเภกแปลงเป็นนางสีดาทำเป็นตายลอยน้ำไปที่หน้าพลับพลาของพระราม แต่นางเบญกายถูกหนุมานจับได้และตกเป็นภรรยาของหนุมาน จากนั้นพระรามก็ปล่อยนางไป

ท้าวชมพูแนะนำให้พระรามจองถนนข้ามหาสมุทรไปลงกา ทศกัณฐ์ก็ส่งนางสุพรรณมัจฉามาขัดขวาง หนุมานจับนางได้เป็นภรรยาอีก และยังได้นางช่วยจองถนนไปกรุงลงกาได้สำเร็จ นางสุพรรณมัจฉาสารอกลูกชายที่เกิดจากหนุมานออกมา ตัวเป็นลิงหางเป็นปลาชื่อมัจฉานุ ไมยราพนามัจฉานุไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมและซุดสระอยู่ในเมืองบาดาล ฝ่ายทศกัณฐ์ให้ภานุราชไปขัดขวางทัพของพระรามโดยการเนรมิตป่าและจะตลบแผ่นดินทับทัพพระราม แต่ภานุราชก็ถูกหนุมานสังหาร และหนุมานยังได้สังหารกุมภสาสูรที่เฝ้าเขามรกตอีกด้วย พระรามให้องคตไปสื่อสารทศกัณฐ์ให้คืนนางสีดา แต่ทศกัณฐ์ไม่ยอม งามคตได้สังหารสีเสนาและกลับไปเฝ้าพระราม ทศกัณฐ์ทำพิธียกฉัตร พระรามให้สุครีพไปหักฉัตรทำลายพิธี ทศกัณฐ์จึงให้ไมยราพมาช่วยรบ ไมยราพทำพิธีสะกดทัพและชิงตัวพระรามไปไว้ที่เมืองบาดาล พิเภกให้หนุมานตามลงไปช่วย จึงทำให้หนุมานได้พบกับ มัจฉานุผู้เป็นลูก มัจฉานุได้พาหนุมานไปฆ่าไมยราพและช่วยพระรามกลับขึ้นมาได้ ทศกัณฐ์สั่งให้กุมภกรรณออกรบ กุมภกรรณแพ้จึงกลับไปทำพิธีลับหอกโมกขศักดิ์ แล้วออกสู้รบกับพระลักษมณ์ และพุ่งหอกโมกขศักดิ์ปักอกพระลักษมณ์ พิเภกให้หนุมานไปหายามาแก้ฤทธิ์หอกโมกขศักดิ์ได้ กุมภกรรณจึงทำพิธีรดน้ำไม่ให้ไหลไปที่กองทัพพระราม พิเภกให้หนุมานไปทำลายพิธี กุมภกรรณออกรบครั้งสุดท้าย ถูกศรพรหมาสตร์ของพระรามจนสิ้นชีวิต ทศกัณฐ์สั่งให้อินทรชิตออกรบ อินทรชิตออกรบครั้งแรกถูกศรพลาญวาทของพระลักษมณ์จึงเลิกทัพกลับเมืองไปทำพิธีชุบศรนาคบาศ ระหว่างนั้นทศกัณฐ์ให้มังกรกัณฐ์ออกรบ มังกรกัณฐ์ก็ถูกศรพรหมาสตร์ของพระรามสิ้นชีวิต พิเภกทูลพระรามเรื่องพิธีชุบศรนาคบาศของอินทรชิต ชามพูนวราชจึงไปทำลายพิธี

อินทรชิตได้ออกรบและแผลงศรนาศบาศถูกพระลักษมณ์สลบ พระรามจึงแผลงศรพลายวาทเรียก
ครุฑมาแก้ศรนาศบาศ ฝ่ายอินทรชิตไปทำพิธีชูปศรพหมาสตร์แต่ก็ไม่สำเร็จ อินทรชิตจึงแปลงเป็น
พระอินทร์ออกรบและแผลงศรพหมาสตร์ถูกพระลักษมณ์ เมื่อพระรามเห็นเหตุการณ์ก็สลบไป
ทศกัณฐ์เข้าใจว่าพระรามสิ้นชีวิตแล้วจึงให้นางสีดาขึ้นบุษบกไปดูศพพระราม ต่อมาพระรามฟื้นและรู้
ว่าพระลักษมณ์ยังไม่ตายเพียงแค่อสลบไปเท่านั้น พิเภกจึงให้หนุมานไปช่วยจนพระลักษมณ์ฟื้น ฝ่าย
อินทรชิตทำอุบายให้สุขาจารแปลงเป็นนางสีดา และอินทรชิตตัดศีรษะนางต่อหน้าพระลักษมณ์ แต่
พระลักษมณ์ก็รู้กล อินทรชิตจึงได้ทำพิธีกุมภินิยา พระลักษมณ์ไปทำลายพิธีและอาวุธของอินทรชิต
อินทรชิตจึงหนีกลับเข้าเมืองและไปรำพันกับนางมณโฑ นางมณโฑจึงขอให้ทศกัณฐ์ส่งนางสีดาคืนให้
พระราม แต่ทศกัณฐ์ไม่ยินยอม แล้วสั่งให้อินทรชิตออกรบอีกครั้ง คราวนี้อินทรชิตถูกพระลักษมณ์
สังหาร หนุมานได้นำพานแว่นฟ้าไปรองรับศีรษะอินทรชิตเพื่อไม่ให้ตกลงพื้นดินเพราะจะทำให้เกิดไฟ
ล้างโลก ทศกัณฐ์ทราบข่าวการตายของอินทรชิตก็คร่ำครวญอาลัยรักถึงกับจะสังหารนางสีดา แต่ก็
ทำไม่ได้ หลังจากเผาศพอินทรชิตแล้ว ทศกัณฐ์ก็ออกรบเองพร้อมกับสิบริด แต่ก็ต้องพ่ายแพ้
พระราม

สหัสเดชะและมุลพล้มออกช่วยทศกัณฐ์รบกับพระราม แต่ทั้งสองก็เสียชีวิต
ทศกัณฐ์จึงขอให้แสงอาทิตย์มาช่วย พิเภกให้องคตไปลวงเอาแว่นแก้วจากพระพรหมและสังหาร
แสงอาทิตย์ได้ ทศกัณฐ์ออกสู้รบเองอีกครั้ง แต่ก็พ่ายแพ้กลับกรุงลงกา ทศกัณฐ์จึงส่งสารขอความ
ช่วยเหลือจากเพื่อนและหลาน สัตลุงและตรีเมฆออกสู้รบก็ถูกสังหาร ทศกัณฐ์ตั้งพิธีอุโมงค์ แต่ก็ถูก
สุครีพ นิลนนท์ และหนุมานนำนางมณโฑมาทำลายพิธี ทศกัณฐ์จึงขอให้สัทธาสูรและวิรุญจำบังมา
ช่วยรบ หนุมานสังหารสัทธาสูรและวิรุญจำบังได้ รวมทั้งได้นางวานรินเป็นภรรยาด้วย ทศกัณฐ์คิด
จะให้ท้าวมาลีวราชผู้เป็นปู่ช่วยตัดสินให้พระรามยกทัพกลับไป แต่ท้าวมาลีวราชเป็นผู้ที่มีความ
ยุติธรรมมาก หลังจากพิจารณาแล้วรู้ความจริง จึงสั่งให้ทศกัณฐ์คืนนางสีดาให้พระราม แต่ทศกัณฐ์
ไม่ยอมทำตาม ท้าวมาลีวราชจึงสาปแช่งทศกัณฐ์และให้พรพระราม

ทศกัณฐ์ทำพิธีเหาะรูปเทวดาและชูปศรหอกกบิลพัท พระอิศวรให้เทพบุตรพาลี
มาทำลายพิธี ทศกัณฐ์คิดว่าเทพบุตรพาลีเป็นหนุมานที่แปลงกายมาตามคำแนะนำของพิเภก จึงยก
ทัพจะไปสังหารพิเภก พระลักษมณ์แผลงศรอัคนีวาทถูกรถทศกัณฐ์หัก ทศกัณฐ์จึงขว้างจักรและพุ่ง
หอกกบิลพัทไปถูกพระลักษมณ์ พระรามแผลงศรพหมาสตร์ไปทำให้ทศกัณฐ์เลิกทัพกลับเมือง

พิเภกบอกรวิธจนสามารถแก้ฤทธิ์หอกกบิลพัทของทศกัณฐ์ได้ ทักษณาสูร ทศคีรีวันและทศคีรีธรรมาช่วยทศกัณฐ์ออกรบ แต่ก็พ่ายแพ้ ระหว่างนั้นนางมณโฑทำพิธีหุงข้าวทิพย์ได้สำเร็จ ทำให้กองทัพยักษ์พิน สุครีพปราบกองทัพปีศาจได้ หนุมานแปลงเป็นทศกัณฐ์เข้าหานางมณโฑและทำลายพิธีหุงข้าวทิพย์ได้สำเร็จ อีกทั้งยังได้นางมณโฑเป็นภรรยาด้วย ทศกัณฐ์จึงออกรบอีกครั้งและถูกศรทำลายรถทรง แขน กาย และสายธนูขาด ต่อมาหนุมานทำอุบายลงจนพระฤๅษีโคบุตรมอบกล่องดวงใจของทศกัณฐ์ให้ รวมทั้งขอให้พระฤๅษีโคบุตรพาไปถวายตัวเป็นบุตรบุญธรรมของทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์หลงเชื่อเพราะว่าหนุมานรับชนะทัพพระรามตามอุบาย หนุมานจึงได้สมบัติและนางสุวรรณกัณยมา ภรรยาของอินทรชิตเป็นของตน จากนั้นหนุมานได้ลงให้ทศกัณฐ์ออกรบ และถวายกล่องดวงใจของทศกัณฐ์แก่พระราม ทศกัณฐ์รู้ว่าตนเองต้องตายจึงกลับมาภรรยาและลาเมือง แล้วก็ออกไปรบครั้งสุดท้าย และถูกศรของพระรามสิ้นชีวิต

เมื่อนางสีดาได้พบกับพระราม นางขอลุยไฟเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของนาง พระรามให้พิเภกครองกรุงลงกา ท้าวหัตถ์ครรณยกทัพมาแก้แค้นแทนทศกัณฐ์ และสิ้นชีวิตด้วยศรของพระราม จากนั้นจึงเสด็จกลับกรุงศรีอยุธยาและแผลงศรทำลายถนนที่ใช้ข้ามไปยังกรุงลงกา บรรลัยกัลป์ ลูกของทศกัณฐ์กับนางอัคคีมาแก้แค้นแทนบิดาแต่ก็ถูกหนุมานสังหาร เมื่อพระรามกลับถึงบ้านเมืองก็ขึ้นครองราชย์และแบ่งเมืองให้น้องๆและทหารไปปกครอง ได้แก่ พระลักษมณ์ครองเมืองโรมคัล แต่งตั้งหนุมานให้เป็นพญาอนุชิตครองอยุธยา สุครีพเป็นพญาไวยวงศาครองเมืองชิตชิน ให้พิเภกเป็นท้าวทศคีรีวงศ์ครองกรุงลงกา แต่หนุมานถวายอยุธยาคืนแก่พระราม พระรามจึงแผลงศรหาที่สร้างเมืองนพบุรีให้หนุมาน ต่อมาเกิดศึกท้าวมหาบาลที่กรุงลงกา หนุมานไปช่วยและสังหารท้าวมหาบาลได้ พร้อมทั้งได้พบนางเบญจกายและนางไดให้กำเนิดอสุรผัด ส่วนนางมณโฑคลอดลูกของทศกัณฐ์ที่ติดครรภันนางมาชื่อไพนาสูริย์วงศ์ เมื่อไพนาสูริย์วงศ์รู้ความจริงจากวรรณีสูรพี่เลี้ยงก็คิดแก้แค้นให้ทศกัณฐ์ จึงไปขอความช่วยเหลือจากท้าวจักรวรรดิแห่งเมืองมลิวันและยึดกรุงลงกาได้ ไพนาสูริย์วงศ์ขึ้นครองกรุงลงกาได้ชื่อว่าท้าวทศพิน อสุรผัดตามมาตามหาบิดาจนได้พบกับหนุมานที่ออกบวชและได้เล่าเหตุการณ์ทางลงกาให้หนุมานฟัง หนุมานจึงลาพระตและพาอสุรผัดไปเมืองชิตชิน แล้วไปเฝ้าพระราม พระรามจึงให้พระพรตและพระสัตร์ตุนากองทัพไปตีกรุงลงกาและเมืองมลิวัน พระพรตและพระสัตร์ตุนาข้ามแม่น้ำไปได้แล้วให้ชมพูพานไปสื่อสารถึงทศพิน นางมณโฑห้ามทศพินไม่ให้ออกรบ แต่ทศพินไม่ยอมเชื่อฟังและออกรบ อสุรผัดรบกับทศพินและจับทศพิน

กับวรรณีสู่ได้ จากนั้นนอสุรผัดจึงไปช่วยท้าวทศศิริวงศ์ออกจากตรุและทศพินกับวรรณีสู่ก็ถูกประหาร หลังจากนั้นก็ยกทัพไปตีเมืองมลิวัน โดยพระพรตกับพระสัตรุตให้นิลนนท์สื่อสาร นิลนนท์หักยอดปราสาทกลับมาถวาย ท้าวจักรวรรดิให้สุริยาภพ บรรลัยจักร ท้าวไวยตาลและเพตราออกรบ แต่ก็ถูกสังหารทั้งหมด ท้าวจักรวรรดิจึงออกรบเอง จนถูกพระพรตและพระสัตรุตสังหาร แล้วพระพรตและพระสัตรุตก็ยกทัพกลับไปเฝ้าพระราม พระรามจึงประทานรางวัล มัจฉานุและวันยูวิกเข้าเฝ้าพระราม พระรามจึงตัดหางให้ แล้วให้มัจฉานุไปครองเมืองมลิวัน และให้วันยูวิกครองเมืองบาดาล

ต่อมาพระรามและพระลักษมณ์ออกประพาสป่า นางปีศาจจตุลขอให้นางสีดาวาตรูปทศกัณฐ์และเข้าไปสิงในรูปนั้น นางสีดานำรูปไปซ่อนใต้ที่นอน พระรามรู้สึกร้อนรุ่มจึงให้ค้นหาก็พบรูปทศกัณฐ์ ทำให้พระรามกริ้วมาก สั่งให้พระลักษมณ์นำนางไปฆ่า นางทำอุบายจนรอดมาได้ และคลอดโอรส จากนั้นนางได้ไปอาศัยอยู่กับพระฤๅษีวัชเมถุค วันหนึ่งนางออกป่าจึงฝากลูกไว้กับพระฤๅษี แต่นางเปลี่ยนใจกลับไปพาลูกไปด้วย พระฤๅษีคิดว่าพระโอรสหายจึงชูประโอรสขึ้นมาอีกองค์ พระฤๅษีตั้งชื่อพระโอรสว่า พระมงกุฎและตั้งชื่อโอรสที่ชูปขึ้นใหม่ว่าพระลบ พร้อมกับสอนศิลปศาสตร์ทั้งหลายให้ ต่อมาพระมงกุฎและพระลบลานางสีดาไปเที่ยวป่าและได้แผลงศรเสียงดังสนั่นไปทั่วพิภพ พระรามได้ยินเสียงจึงปล่อยม้าอุปการ และให้พระพรต พระสัตรุต และหนุมานตามม้าไป จนได้พบพระมงกุฎและพระลบ ทั้งหมดต่อสู้กัน และพระรามมาช่วยจับพระมงกุฎได้ พระลบหนีไปแล้วกลับมาช่วยพระมงกุฎพร้อมกับได้รับความช่วยเหลือจากพระอินทร์ และได้นางรำพาช่วย พระรามรบกับพระมงกุฎและพระลบจนได้รู้ว่าเป็นลูกของพระองค์ จึงได้ตามไปพบนางสีดา พระรามขอให้นางสีดา กลับเมือง แต่นางยังไม่ยอมกลับ พระรามจึงทำอุบายแกล้งตาย เมื่อนางสีดา รู้อุบายก็โกรธและหนีไปเมืองบาดาล พิเภกแนะนำให้พระรามเดินดงหนึ่งปี หลังจากพระรามกลับเมืองก็รำพึงถึงนางสีดา พระอินทร์จึงเข้าเฝ้าพระอิศวรขอให้ช่วยเหลือไกลเกลี่ยพระรามให้คืนดีกับนางสีดาจนสำเร็จ ต่อมาเกิดศึกเมืองไภยเกษ พระรามให้พระพรต พระสัตรุต หนุมาน พระมงกุฎ และพระลบไปช่วยจนได้รับชัยชนะ แล้วทุกคนก็เดินทางกลับบ้านเมืองของตน

2. รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจะศึกษารามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่อง *ปรัมมเทียร* *หอรมาน* *พรหมจักร* และ *ลังกาสิบโท* ดังนี้

2.1.1 *ปรัมมเทียร* ฉบับวัดพญาภู อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน บุญทา ศรีพิมพ์ชัย เจริญ อินตะ และสมศักดิ์ วุฒิเพยเป็นผู้ปริวรรตเป็นภาษาไทยภาคกลาง ตีพิมพ์โดยหน่วยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2527

2.1.2 *หอรมาน* ฉบับวัดพระธาตุหริภุญชัย อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน สิงฆะ วรรณสัยเป็นผู้ปริวรรตเป็นภาษาไทยภาคกลาง ตีพิมพ์โดยหน่วยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2527

2.1.3 *พรหมจักร* ฉบับวัดชีเหล็ก ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน สิงฆะ วรรณสัยเป็นผู้ปริวรรตเป็นภาษาไทยภาคกลาง ตีพิมพ์โดยภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีพ.ศ. 2522

2.1.4 *ลังกาสิบโท* ฉบับปริวรรตโดยม.ศรีบุษรา (นามแฝง) ได้รับความเอื้อเฟื้อต้นฉบับจากศาสตราจารย์วู หลิง หยุน แห่งสถาบันชนชาติคูนมิง ยูนนาน ปีพ.ศ. 2534

2.1.1 ปรัมมเทียร

2.1.1.1 ผู้แต่ง

ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

2.1.1.2 ที่มา

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร น่าจะได้รับอิทธิพลจากนิทานพระรามในประเทศต่างๆ ประกอบกับการสร้างสรรค์เนื้อเรื่องของกวีท้องถิ่น ดังที่พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร (2513: 20-66) ทรงสันนิษฐานว่า นิทานเรื่องพระราม

น่าจะแพร่หลายเข้ามาในประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ถัดจากอินเดียมาทางฝั่งตะวันออก และเรื่องปรัมมเหียร น่าจะได้รับอิทธิพลจากรามเกียรติ์ฉบับต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1.2.1 อิทธิพลจากรามเกียรติ์ฉบับมลายู ทำให้ปรากฏเนื้อเรื่องที่คล้ายคลึงกัน เช่น ตอนกำเนิดลูกของหอรมาน ในพระรามมลายู ชุดหิกายัต ศรีราม หนุมานกระโดดข้ามลงกาบุรี เชื้อของหนุมานหยดลงไปในทะเล นางพญาปลางับกลืนไว้ จึงเกิดบุตร คลอดออกมาเป็นลิง มหาราชคงคามหาธุลีรับเอาไปเลี้ยงไว้ ในเรื่องปรัมมเหียร ลูกสาวของพระยาปัตตหลุ่มแปลงเป็นปลาออกมาดูเหตุการณ์ในห้วงมหาสมุทรก็เห็นหอรมานเอาดาตอกตีเหล็ก มีเหยื่อโคลไหลตักน้ำ นางปลาได้กินเหยื่อของหอรมานก็ให้กำเนิดบุตรชื่อหัททย เป็นต้น

2.1.1.2.2 อิทธิพลจากรามเกียรติ์ฉบับเขมร โดยมีอนุภาคที่เหมือนกันคือตอนที่หนุมานไปลงกาและได้พบกับพระฤๅษี พระฤๅษีให้ข้าวเย็น 3 ก้อนแก่หอรมาน แต่หอรมานกินไม่หมด

2.1.1.3 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเหียร แต่งเพื่อแสดงธรรมให้แก่ชาวบ้าน มีการกล่าวถึงธรรมข้อต่าง ๆ แทรกอยู่ในเรื่อง

2.1.1.4 เรื่องย่อ

พระยาตปโปรมสรวมีโอรส 3 องค์ ได้แก่ รัตตรัฐ วิรุฬหะ และวิรูปักษะ พระยาตปโปรมสรวให้รัตตรัฐครองเมืองกาสีต่อจากพระองค์ พระยารัตตรัฐมีโอรสธิดา 3 องค์ คือ ภารี สุกิบบ และกาสี พระยาวิรุฬหะมีโอรสธิดา 3 องค์ คือ รากนาสรว ภิภัก และสุชาดา ส่วนพระยาวิรูปักษะมีโอรส 2 องค์ คือ พระยาพราหมราช และพระลักษณะ ต่อมารากนาสรวได้แปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา เมื่อนางสุชาดาารู้ความจริงจึงไปขอพรจากพระอินทร์ และจุติมาเกิดบนตักของพระยารากนาสรวเพื่อแก้แค้น บุโรहितทำนายว่านางเป็นกาลกิณี รากนาสรวจึงให้นางใส่แพลอยน้ำไป พระฤๅษิตนหนึ่งเก็บนางไปเลี้ยงไว้ให้ชื่อนางสีดา เมื่อนางอายุได้ 16 ปีก็มีความงดงามมากจนเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว ทำให้มีกษัตริย์มาสู่ขอนางเป็นจำนวนมาก พระฤๅษิจึงให้มีพิธีการยกธนูเสี่ยงทาย ผู้ใดสามารถยกธนูขึ้นจะได้นางไปเป็นภรรยา

พระยาพราหมราชกับพระลักษณะก็ไปยกธนูด้วย พระยาพราหมราชยกธนูได้จึงได้นำไปเป็นภรรยา ระหว่างพานางกลับไปบ้านเมืองนั้น พระอินทร์ได้แปลงกายเป็นกวางขาเขยงเดินผ่านหน้านางสีดานางอยากได้กวางจึงให้พระยาพราหมราชไปจับกวางให้ พระยาพราหมราชจึงตามกวางไป โดยให้นางสีดาอยู่กับพระลักษณะ ต่อมาพระลักษณะเห็นพี่ชายหายไปนานจึงฝากนางสีดาไว้กับแผ่นดิน แล้วออกตามพี่ชายไป ตอนนั้นเองราภนาสวรจึงได้เข้าไปอุ้มนาง แต่แผ่นดินไม่ยอมให้พาไป เมื่อพระลักษณะพบกับพระยา พราหมราช พระยาพราหมราชก็ตำหนิพระลักษณะที่ฝากนางสีดาไว้กับแผ่นดิน แผ่นดินโกรธที่พระยาพราหมราชไม่ไว้ใจจึงยอมให้ราภนาสวรอุ้มนางสีดาไปได้

พระยาพราหมราชกับพระลักษณะติดตามหานางสีดาแต่ก็ไม่พบ จนกระทั่งไปพบกับสุคิบบ สุคิบเล่าให้ฟังว่ามีควายชื่อสุรพิอาละวาด นางกาสิราชธิดาที่เป็นภรรยาของภาริและกำลังตั้งครรภ์อาสาไปสู้กับควายจนตาบอดและคลอดลูกชื่อองคตกับวรยศ ต่อมาภาริและสุคิบไปปราบควายและต้อนควายเข้าถ้ำ ภาริสั่งสุคิบว่า ถ้าเลือดใส่ไหลออกมานอกถ้ำ แสดงว่าภาริตาย ให้สุคิบปิดปากถ้ำ จากนั้นภาริก็เข้าไปสู้กับควายและสังหารควายได้ แต่เลือดที่ไหลออกมานอกถ้ำเป็นเลือดใสเพราะมีฝนตก สุคิบจึงปิดปากถ้ำ เมื่อภาริออกมาจากถ้ำได้ก็โกรธมาก จึงเข้าเมืองจะไปฆ่าสุคิบ สุคิบจึงหนีออกมาและขอให้พระยาพราหมราชไปสังหารภาริ เมื่อภาริตาย สุคิบก็ได้ครองเมือง และนำองคต วรยศ และหอรมานที่เกิดจากน้ำกามของพระยาธัตร์รัฐ ซึ่งนางคนธรรมนำมาใส่ปากนางกาสิราชธิดามาถวายตัวรับใช้พระยาพราหมราช ต่อมาหอรมานอาสาไปสืบข่าวนางสีดาที่ลังกาและเผาเมืองลังกา พระยาพราหมราชจึงรู้ข่าวนางสีดา จึงสั่งให้สร้างสะพานข้ามไปเมืองลังกา ฝ่ายพระยาราภนาสวรให้ภิกษิตตรวจดูชะตาบ้านเมือง ภิกษิตทำนายว่าร้าย ราภนาสวรโกรธจึงขับไล่ภิกษิตออกจากเมือง ภิกษิตได้เข้าไปถวายตัวอยู่กับพระยาพราหมราช ต่อมาพระยาปตตหลุ่มได้ลักพระยาพราหมราชไป หอรมานไปช่วยเหลือพากลับมาได้ พระลักษณะออกรบกับอินทรชิตและสังหารอินทรชิตได้ ต่อมาพระยาพราหมราชก็ออกรบกับราภนาสวร หอรมานอาสาไปเอาธนู วัชชิตศพลมาสังหารราภนาสวรได้ เมื่อทั้งหมดกลับบ้านเมืองและนางสีดาตั้งครรถ์ นางสนมทั้งหลายขอให้นางสีดาวาดรูปพระยาราภนาสวรที่พวกนางได้ข่าวว่ามีรูปงามให้ดู เมื่อนางวาดเสร็จพระยาพราหมราชได้เข้ามาพบรูปจึงโกรธนางสีดา จึงให้นางนางไปประหาร นางสีดาหนีไปอาศัยอยู่กับพระฤๅษีจนให้กำเนิดทารกชื่อพระบุตร พระฤๅษีเสกพระโอรสขึ้นอีกองค์หนึ่งชื่อว่าพระรูป ต่อมานางสีดาเล่าความจริงให้โอรสฟัง โอรสทั้งสองจึงพากันเดินทางไปเมืองอยุธยาและพบกับหอรมาน

ทั้งสองฝ่ายต่อสู้กัน ทอรรมานสู้ไม่ได้จึงหนีออกจากเมืองไป พระยาพราหมณ์ออกมาสู้กับโอรส แล้ว
ได้รู้ว่าเป็นพ่อลูกกัน จึงพากันไปตามนางสีดากลับเมือง เมื่อนางสีดาสิ้นชีวิตก็กลับไปเกิดเป็นนาง
สุชาดา

2.1.2 ทอรรมาน

2.1.2.1 ผู้แต่ง

ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

2.1.2.2 ที่มา

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องทอรรมาน น่าจะมีที่
เหมือนกับเรื่อง *ปรัมมเทียร* เพราะมีเนื้อเรื่องคล้ายคลึงกัน

2.1.2.3 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องทอรรมาน แต่งเพื่อสอน
ธรรมและสอนวิธีการในการดำเนินชีวิต โดยใช้พฤติกรรมของตัวละครเป็นตัวอย่างในการแสดงเหตุ
และผลของการกระทำ และมีคำอธิบายประกอบเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วย

2.1.2.4 เรื่องย่อ

พราหมณ์ชื่อ ตปรมโสมสรวงลงมาเกิดและมีลูกชาย 3 คน ชื่อ
ชตรัฐภูษะ วิรุฬหะ และวิรุปักกะ เมื่อทั้งสามอายุได้ 16 ปี ตปรมโสมสรวงได้แบ่งเมืองให้ไปครองครอง
ชตรัฐภูษะได้ครองเมืองพาราณสี มีลูก 3 คน ชื่อ ภารี สุครีพ และนางกาสิราชธิดา พระยาวิรุฬหะ
ครองเมืองลังกาทวิป มีลูก 3 คน ชื่อราพณาสวร พิเภก และอินทรชิต พระยาวิรุปักกะครองเมือง
กुरूรัฐฐะนคร มีลูก 2 คน ชื่อพระยารามราชและพระลักษณะ ต่อมาราพณาสวรที่ได้ครองลังกาทวิป
ต่อจากบิดา ได้แปลงกายเป็นพระอินทร์ไปสมสูกับนางสุชาดา เมื่อนางสุชาดารู้ความจริงว่าเป็น
พระอินทร์ปลอมก็แค้นมากจึงขอพรจากพระอินทร์จุติลงมาเกิดบนตักของราพณาสวร พราหมณ์
บุโรहितทำนายว่านางเป็นกาลกิณี ราพณาสวรจึงให้นางใส่แพลอยน้ำไป พระฤชิตนหนึ่งพบเข้าจึง
นำไปเลี้ยง นางเติบโตเป็นสาวงามชื่อว่า สีดา แล้วเลื่อนเป็น สีดา เมื่อนางอายุได้ 16 ปี รูปโฉมนาง
เป็นที่เลื่องลือไปไกล จึงมีกษัตริย์หลายเมืองมาสู่ขอนาง พระฤชิตจึงให้มีพิธีถนุ ผู้ใดขึ้นสายธนูได้

ก็จะได้นางเป็นภรรยา พระยารามราชสามารถขึ้นสายธนูได้ จึงได้นางไปเป็นภรรยา ระหว่างที่นางกลับเมือง พระอินทร์ที่ต้องการช่วยให้นางสุชดาแก้แค้นราพณาสวรได้สำเร็จ ได้เนรมิตกวางทองให้มาล่อให้นางสีดาอยากได้ และขอให้พระยารามราชตามไปจับกวางมาให้ พระยารามราชจึงให้พระลักษณะอยู่เป็นเพื่อนนาง แล้วตามกวางไป เมื่อนางสีดาเห็นว่าพระยารามราชหายไปนาน จึงขอให้พระลักษณะไปตามพระยารามราช พระลักษณะจึงฝากนางไว้กับแผ่นดิน ระหว่างนั้นพระยารามราชเห็นนางด้วยตาพิยจึงพยายามจะอุ้มนางไป แต่แผ่นดินไม่ยอม เมื่อพระลักษณะตามไปพบพระยารามราช พระยารามราชรู้ว่าพระลักษณะฝากนางไว้กับแผ่นดินก็ต่อว่า แผ่นดินโกรธคำพูดของพระยารามราชจึงปล่อยให้ราพณาสวรอุ้มนางไปได้ พระยารามราชกับพระลักษณะพยายามตามหานางก็ไม่พบ จนกระทั่งได้พบกับสุครีพที่เล่าว่า พี่ชายของตนชื่อ ภารี มีนางกาสีเป็นภรรยา ต่อมานางกาสีที่กำลังตั้งครรภ์ออกไปปราบควายทรี นางถูกควายชีวิตจนตาบอดและเอวหัก นางมีลูก 2 คน ชื่อว่าองค์คัคกับวรายศ ซึ่งภารีให้นางนมเป็นผู้เลี้ยงดู ส่วนนางกาสีถูกทิ้งให้กลิ้งเกลือกไปตามพื้นดิน จนไปอยู่ใต้ต้นมะเดื่อและกินลูกมะเดื่อเป็นอาหาร ขณะนั้นนางคนธรรพ์อาสาพระยาศรีภูษะไปปราบนพทศกษัตริย์ที่มีนิวเพชรได้สำเร็จ พระยาศรีภูษะขอให้นางรำให้ดูจนพระองค์เกิดกำหนดน้ำกามไหล นางคนธรรพ์จึงช้อนน้ำกามาใส่ปากนางกาสี จนนางตั้งครรภ์และให้กำเนิดลูกชายชื่อหอรมาน ต่อมาภารีและสุครีพออกไปปราบควาย ภารีตอนควายเข้าถ้ำ และสั่งสุครีพว่าถ้าเลือดใสไหลออกมาจากถ้ำแสดงว่าภารีตาย ให้สุครีพเอาหินปิดปากถ้ำเสีย จากนั้นภารีสามารถฆ่าควายได้ แต่ฝนตกลงมาทำให้เลือดใส สุครีพจึงปิดปากถ้ำ แล้วกลับไปครองเมือง ภารีออกจากถ้ำได้ก็จะไปหาสุครีพ สุครีพหนีไปได้จึงขอให้พระยารามราชช่วยสังหารภารีและนำหลานทั้งสาม ได้แก่ องคต วรายศ และ หอรมานถวายตัวเป็นทหารพระยารามราช

หอรมานอาสาพระยารามราชนำแหวนไปถวายนางสีดา และฝากรุงลงกา จากนั้นจึงนำข่าวนางสีดามาเล่าให้พระยารามราชฟัง พระยารามราชสั่งให้สร้างสะพานข้ามไปกรุงลงกาได้สำเร็จ ระหว่างนั้นพระยารามราชให้พิเภกมาทำนายชะตาบ้านเมือง พิเภกทำนายว่าร้าย ราพณาสวรโกรธจึงขับไล่พิเภกออกจากเมืองไป พิเภกจึงไปถวายตัวรับใช้พระยารามราช ต่อมาพระยาปัตตหุลุมได้ไปลักพาพระยารามราชไปขังไว้ใต้บาดาล หอรมานไปช่วยพระยารามราชออกมาได้ ราพณาสวรให้อินทรชิตออกรบ พระลักษณะออกไปรบกับอินทรชิตและถูกศรของอินทรชิต แต่พระลักษณะสามารถสังหารอินทรชิตได้ หอรมานช่วยแก้ไขฤทธิ์ศรของอินทรชิตได้สำเร็จ พิเภกทูลพระยารามราชว่าพระยารามราชจะไม่ตายด้วยอาวุธธรรมดา แต่ต้องสังหารด้วยธนูพลควาวชิระ หอรมานไปนำธนูมาได้ พระยารามราชจึงสังหารพระยารามราชได้สำเร็จ จากนั้นจึงให้พิเภกครองกรุงลงกา แล้วพระยารามราชก็ยกทัพกลับเมือง

ต่อมานางสนมขอให้นางสีดาที่กำลังตั้งครรภ์วาดรูป ราวณาสวรรให้ดู เพราะได้ยินกันว่ามီးรูปงามนัก เมื่อนางสีดาวาดเสร็จ พระยารามราชก็เข้าไปพอดี นางจึงซ่อนรูปไว้ใต้ที่นั่งของพระยารามราช เมื่อพระยารามราชเข้าไปนั่ง รูปก็พุดขึ้นมาให้พระยารามราชได้เห็นรูปราวณาสวรร พระยารามราชโกรธมากจึงสั่งให้พระลักษณณำนางสีดาไปประหาร แต่พระลักษณณะได้ปล่อยนางไป นางจึงไปขออาศัยอยู่กับพระฤๅษี จนได้คลอดโอรสชื่อพระบุตร พระฤๅษีได้เสกกุมารขึ้นจากรูปวาดเพื่อให้เป็นเพื่อนเล่นกับพระบุตร ชื่อพระเทียมคิง ต่อมากุมารทั้งสองไปเที่ยวตลาดได้พบกับหอรมานซึ่งไปเก็บอาหารแม่ค้า ทั้งสองฝ่ายต่อสู้กัน พระยารามราชทราบเหตุจึงไปห้ามปราม และต่อสู้กับโอรสทั้งสองจนรู้ว่า เป็นพ่อลูกกัน พระยารามราชจึงรับโอรสเข้าเมืองและเดินทางไปรับนางสีดากลับเมือง เมื่อนางสีดาสิ้นอายุก็กลับไปเกิดเป็นนางสุชาดา

2.1.3 พรหมจักร

2.1.3.1 ผู้แต่ง

อริยภิกขุและสามเณรกาวิโล

2.1.3.2 ที่มา

สิงฆะ วรรณสัย (2522: คำชี้แจงของผู้ปริวรรต) กล่าวว่า เรื่องพรหมจักรเป็นนิทานชาดกที่ได้เค้าเรื่องมาจากเรื่องรามเกียรติ์ ตั้งความว่า “ชาดกเรื่องพรหมจักรนี้เป็นเรื่องที่ย้ายเค้าเรื่องจากรามเกียรติ์ แต่นักปราชญ์ลานนาไทยได้ดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมแก่สภาพเป็นชาดกธรรม”

จากการศึกษาเนื้อเรื่อง**พรหมจักร** ผู้ศึกษาเห็นว่า เรื่อง**พรหมจักร**มีเนื้อเรื่องที่คล้ายกับรามเกียรติ์หลายตอน เช่น พรหมจักรยกธนู พรหมจักรตามกวาง เป็นต้น ดังนั้นเรื่อง**พรหมจักร**จึงน่าจะได้รับอิทธิพลทางด้านเนื้อเรื่องจากรามเกียรติ์ แม้ว่าชื่อตัวละครในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรจะแตกต่างกับรามเกียรติ์

2.1.3.3 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

สิงฆะ วรรณสัย (2522: คำชี้แจงของผู้ปริวรรต) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ในการแต่งเรื่องพรหมจักรไว้ว่าแต่งเพื่อสอนธรรมะ โดยมุ่งแสดงให้เห็นผลบุญและบาป ตั้งความว่า

ชาดกเรื่องพรหมจักรนี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจเรื่องมาจากรามเกียรติ์ แต่นักปราชญ์ล้านนาไทยได้ดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมแก่สภาพเป็นภาคธรรม คือมุ่งยกย่องพระโพธิสัตว์ พยายามหลีกเลี่ยงตอนที่พระโพธิสัตว์จะต้องฆ่าคนหรือสัตว์ มักจะให้เป็นหน้าที่ของธรรมชาติหรือคนอื่นจัดการแทน ด้วยเหตุนี้จึงแปลกกว่าเรื่องรามเกียรติ์ที่เราเคยเรียนกันในเรื่องนี้มีหลายท่านมุ่งสอนธรรมะมุ่งสอนถึงผลบุญหรือผลบาปที่คนได้ประกอบขึ้น ถ้าพูดในด้านของคำสอน เราจะได้รับมากกว่าที่เราเคยเรียนมา ทั้งนี้เพราะท่านแต่งเป็นรูปชาดก

นอกจากนี้จากการพิจารณาเรื่องพรหมจักรพบว่า ในเรื่องได้กล่าวถึงเรื่องกรรมของตัวละครทั้งในปัจจุบันชาติที่เป็นผลมาจากกรรมในอดีตชาติ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องพรหมจักรมีวัตถุประสงค์ในการแต่งเพื่อสั่งสอนธรรม

2.1.3.4 เรื่องย่อ

ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่เขตนาราม เมืองสาวัตถี พระองค์ได้แสดงธรรมเทศนาถึงอดีตชาติที่พระเวททัตได้เคยยิงธนูถูกพระองค์ว่า พระยาวิโรหาราชปกครองเมืองลงกา มีเทวบุตรจุติมาเกิดเป็นลูกชื่อ วิโรหาราชกุมาร มีน้องชื่อนันทกุมาร วิโรหาราชได้นางเกสีเป็นภรรยาและได้ครองเมืองลงกาต่อจากพระบิดา ต่อมาวิโรหาราชได้แปลงกายเป็นพระอินทร์ไปสมสู่กับนางสุธรรมา เมื่อนางสุธรรมารู้ความจริงก็ขอพรพระอินทร์ให้ไปเกิดเพื่อแก้แค้นนางมาเกิดเป็นลูกวิโรหาราช ชื่อรัตนสีดา โหรทำนายว่านางเป็นกาลกิณี วิโรหาราชจึงให้นางไปลอยแพ พระฤๅษีเก็บนางไปเลี้ยงจนนางอายุได้ 15 ปี นางเป็นหญิงสาวที่งดงามจนเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว

พระยาพรหมจักรและพระรามจักรโอรสท้าวพรหมทัตแห่งเมืองพาราณสีได้เดินทางไปเรียนวิชาศิลปศาสตร์และได้ช่วยเหลือครุฑ ครุฑให้สัญญาว่าจะช่วยเหลือพระยาพรหมจักรในอนาคต แล้วพระยาพรหมจักรก็กลับเมืองและได้ขึ้นครองราชย์ ต่อมาพระยาพรหมจักรได้มอบเมืองให้พระรามจักรปกครอง ส่วนตนจะเดินทางไปตามหานางคู่บุญ จนได้ไปพบงานยถกฐนเลือกคู่ครองให้นางรัตนสีดา ซึ่งพระยาวิโรหาราชก็เข้าไปร่วมยถกฐนด้วย พระยาพรหมจักรสามารถยถกฐนได้ จึงได้นางรัตนสีดาเป็นภรรยา วิโรหาราชพยายามที่จะช่วงชิงนางจึงได้

เสกกว้างให้เดินผ่านพระยาพรหมจักร พระยาพรหมจักรได้ตามกว้างไป วิโรหาราชก็แปลงเป็นพระฤษีมาลักพานางรัตนสีดาไปกรุงลงกา ระหว่างทางวิโรหาราชพบครุฑและทำร้ายครุฑจนบาดเจ็บมีพระฤษีช่วยบอกทางให้พระยาพรหมจักรไปยังกรุงลงกา เมื่อพระยาพรหมจักรมาพบครุฑที่บาดเจ็บจึงช่วยรักษา เมื่อได้ข่าวจากครุฑเรื่องนางรัตนสีดาจึงเดินทางต่อไปจนกระทั่งได้พบพระยาภาวีนทราชกับภรรยาที่เป็นลิงและลูกชายชื่อหรมาน พระยาภาวีนทราชเล่าว่าตนมีพี่ชื่อพระยาภาสวราช ครั้งหนึ่งมีความยอมมาอละวาดในเมือง พระยาภาสวราชออกไปปราบควายโดยได้สั่งตนไว้ว่า ถ้ามีเลือดไหลออกมาจากถ้ำแสดงว่าพระยาภาสวราชตาย ให้พระยาภาวีนทราชเอาหินปิดปากถ้ำ เมื่อมีเลือดไหลออกมาจากถ้ำเพราะมีฝนตก ทำให้พระยาภาวีนทราชเข้าใจว่าพี่ตายจึงเอาหินปิดปากถ้ำแล้วกลับไปครอบครองบ้านเมือง เมื่อพระยาภาสวราชออกมาจากถ้ำเข้าเมืองก็โกรธจึงไล่พระยาภาวีนทราชออกจากเมืองไป พระยาพรหมจักรจึงไปช่วยสังหารพระยาภาสวราชแล้วให้พระยาภาวีนทราชครองเมือง พระยาพรหมจักรได้กองทัพจากทั้งเมืองพาราณสีและเมืองกาสินีจากนั้นให้สร้างสะพานข้ามไปกรุงลงกา หรมานอาสาสร้างสะพาน ระหว่างนั้นนางนาคมลิกาได้กินน้ำผสมเหงื่อและปัสสาวะของหรมานจึงตั้งครรภ์

พระยานาคขึ้นมาดูการสร้างสะพานบ้างก็ถูกครุฑโฉบบินไปรอบลงกา วิโรหาราชยิงครุฑ ครุฑจึงไปบอกพระยาพรหมจักร ส่วนพระยานาคอาสาพระยาวิโรหาราชรบกับพระยาพราหมราช หรมานไปสืบข่าวนางรัตนสีดาและเผาลงกา ต่อมาพระยาวิโรหาราชทำพิธีเซ่นผีประจำเมืองแล้วยกทัพไปสู่กับพระยาพราหมราชนานถึงสิบเดือน พระยานาคลักพาพระยาพราหมราชไปไว้ในเมืองบาดาล แต่หรมานก็ไปช่วยพากลับขึ้นมาได้ และได้พบกับหริยที่เป็นลูกของตน พระยาวิโรหาราชทำพระยาพรหมจักรรบและแผลงศรไปถูกเท้าของพระยาพรหมจักร หรมานสามารถไปหายาที่คอยจิกดวงปลีมารักษาได้สำเร็จ นั้นเหตุลุลพระยาพรหมจักรถึงวิธีที่จะเอาชนะพระยาวิโรหาราชว่าต้องฆ่าราพณาสูรที่แปลงเป็นแร้งมากินเครื่องเซ่น และต้องฆ่าวิโรหาราชโดยผู้ที่ไม่เคยพบเห็นผู้หญิงมาแล้ว 3 ปี ซึ่งได้แก่รัมมจักร นอกจากนี้ยังต้องใช้ธนูของนางยักษ์อีกด้วย และรัมมจักรก็สามารถสังหารพระยาวิโรหาราชได้สำเร็จ ต่อมานางสนมได้ขอให้นางรัตนสีดาวาดรูปพระยาวิโรหาราชให้ดู พระยาพรหมจักรมาพบรูปเข้า จึงสั่งให้ประหารนางรัตนสีดาแต่นางหนีรอดไปได้แล้วไปอาศัยอยู่กับพระอินทร์จนกระทั่งประสูติพระโอรส ต่อมาเมื่อพระยาพรหมจักรรู้ความจริงว่านางรัตนสีดาวาดรูปวิโรหาราชตามคำขอร้องของนางสนมก็ออกตามหานางโดยการปล่อยม้าอุปการ ในที่สุดก็ได้พบกับนางรัตนสีดา พระยาพรหมจักรขอให้นางกลับเมืองถึงสามครั้ง นางจึงยอมกลับ จากนั้นจึงได้มีพิธีสมโภชพระโอรสและตั้งชื่อว่า พิมพาวัตติกุมาร หลังจากนั้นพระอินทร์ก็นำนางแก้วชื่อนางสุคันโธมาถวายพระยาพรหมจักรและอภิเษกพระยาพรหมจักรเป็นพระยาจักรพรรดิราช ต่อมานางสุคันโธประสูติพระโอรสชื่อ สุวรรณพิมพา कुमार

2.1.4 ลังกาสิบโท

2.1.4.1 ผู้แต่ง

เรื่อง *ลังกาสิบโท* มีผู้แต่งสี่ท่าน คือ เท่าซิ่นเซ่ง เท่าซิ่นภัน
เท่าจื่อท่า และเท่าเวินซ้อ

2.1.4.2 ที่มา

เสฐียรโกเศศ (2515: 103-203) สันนิษฐานว่าเรื่อง *ลังกาสิบโท* มีที่มาจากรามเกียรติ์ฉบับพม่า เพราะมีอนุภาคเรื่องกวางทองที่เป็นรากษสีที่เป็นพี่สาวของทศกัณฐ์แปลงมา ในเรื่องลังกาสิบโทเปลี่ยนรากษสีเป็นยักษ์ และรามเกียรติ์เบงกาลี ฉบับเกียรติวาส เพราะมีตอนที่กล่าวถึงผู้ที่สังหารอินทรชิตได้ต้องเป็นคนที่ไม่กินไม่นอน และไม่ได้เห็นผู้หญิงมาเป็นเวลา 14 ปี ในลังกาสิบโทกล่าวว่าผู้ที่สังหารอินทรชิตได้จะต้องไม่เคยมองเห็นผู้หญิงมาเป็นเวลา 12 ปี

พัชลินจ์ จินนุ่น (2547: 52) สันนิษฐานถึงที่มาของเรื่อง *ลังกาสิบโท* ไว้ว่า น่าจะมีที่มาจากรามเกียรติ์มลายู มีอนุภาคที่คล้ายคลึงกัน เช่น ในฉบับมลายูเนื้อเรื่องตอนหนึ่งกล่าวว่า เทพสมาดต้องการให้กุมารีอวตารไปผลาญพญายักษ์ชื่อ มัสรายานานา จึงเสกกุมารีเป็นผลไม้สวรรค์ผลหนึ่ง เทพสมาดขว้างผลไม้ซีกหนึ่งไปตกในพานพระศรีท้าวกะมัสรายามเหสีชื่อตะวันประตริมารูดาก็เสวยผลไม้ซีกนั้น ต่อมานางก็มีครรภ์และประสูติพระโอรสชื่อ พระราม ส่วนผลไม้ซีกหนึ่ง นางตะวันประตริมารูดานา มเหสีท้าวมัสรายานานาได้เสวยก็มีธิดา แต่อนุชาท้าวมัสรายานานาทำนายว่ามีลักษณะเป็นกาลกิณี ท้าวมัสรายานานาจึงจำต้องนำธิดาไปฝังไว้ในป่าใกล้กุฎิพระฤๅษี ส่วนในลังกาสิบโทมีอนุภาคของผลไม้ที่นางกุดีธิดาไปหามะม่วงมาถวายพระพรหมครั้งแรกนางถวายสิบผล นางจึงให้กำเนิดกุมมจัก ครั้งที่ 2 นางถวายมะม่วงคลุกฝุ่นที่ยังไม่ได้ล้าง นางจึงให้กำเนิดบุตรชายตัวดำชื่อ คุณนภา ครั้งที่ 3 นางถวายมะม่วงล้างแล้วจึงให้กำเนิดบุตรชายชื่อ ปียสา

2.1.4.3 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

พัชลินจ์ จินนุ่น (2547: 53) สันนิษฐานว่า เรื่อง *ลังกาลิโป* แต่งเพื่อใช้ในงานพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมในราชสำนัก หรือใช้ในการร้องโต้ตอบกันของหนุ่มสาวเพื่อเกี่ยวพากันโดยใช้คำซ้ำเป็นคำเกี่ยว เพราะชาวไทยลือนิยมฟังคำซ้ำกันมาก

2.1.4.4 เรื่องย่อ

ท้าวอสิมพาครองเมืองลังกามีธิดาชื่อนางกุดีธิดา เมื่อนางอายุได้ 16 ปี นางหนีการแต่งงานไปอยู่กับพระฤๅษี ต่อมาพระพรหมปรากฏกายให้นางเห็น นางจึงนำมะม่วงไปถวายและได้ให้กำเนิดบุตร 3 คน คนแรกชื่อ ฤๅษีมัจฉก พระพรหมประทานพรให้มีอำนาจสยบได้ทั้งสามโลก แต่ไม่อาจเอาชนะพระโพธิสัตว์ ลิงเผือก และธนูอัศจรรย์ได้ นอกจากนี้ยังได้ประทานธนูสายใจให้ด้วย คนที่สองชื่อคูนนภา พระพรหมประทานหอกวิเศษให้ คนที่สามชื่อ ปิยสา พระพรหมประทานกระดานโหรให้ ต่อมาท้าวอสิมพาจัดขบวนไปรับนางกุดีธิดากับลูกเข้าเมือง และให้ฤๅษีมัจฉกครองเมือง ฤๅษีมัจฉกมีเมียชื่อสุวรรณี มีลูกชื่อไวยลาบ แล้วยังมีลูกกับนางสุคันธา ชื่อเมกคะ มีลูกกับนางมันทาชื่อ โปมไลคัน ส่วนคูนนภามีลูกชื่อ ฤๅษีพาทักกับกัมพพี เมื่อเมกคะอายุได้ 16 ปี ได้ไปรบชนะพระอินทร์ พญาฤๅษีมัจฉกจึงตั้งชื่อให้ใหม่ว่า อินทลิตา

ท้าวธตลภูมิมีเมีย 3 องค์ คือ นางสุคันธา นางสุมิตา และนางเกสี นางเกสีช่วยรักษาแผลให้ท้าวธตล พระองค์จึงให้สัญญากับนางว่าหากนางมีโอรสก็จะให้ครองเมือง ต่อมาเมกคะทั้งสามตั้งครรภ์ นางสุมิตาประสูติพระโอรสสององค์ชื่อ เจ้าลัมมาและเจ้าลคณา ทั้งสองเป็นเทวบุตรจุติมาเกิดเพื่อปราบฤๅษีมัจฉก นางเกสีประสูติโอรสชื่อภาลตา และนางสุคันธามีพระโอรสชื่อ สัตถ์กกา

วันหนึ่งฤๅษีมัจฉกไปเกี่ยวนางสีดาที่บำเพ็ญศีลอยู่ที่ต้นนารีผล นางจึงฆ่าตัวตายและอธิษฐานว่าจะขอกลับมาแก้แค้นฤๅษีมัจฉก ฤๅษีมัจฉกจึงให้คนเฝ้าต้นนารีผลไว้ เมื่อนางมาเกิดใหม่ ฤๅษีมัจฉกก็นำนางใส่หีบลอยน้ำไป หีบลอยไปถึงเมืองกันนกา ท้าวกันนกาเก็บนางไปเลี้ยงไว้จนโตเป็นหญิงสาวที่งดงาม ท้าวกันนกาจึงจัดงานแข่งขันยิงธนูเพื่อเลือกคู่ครองให้นาง ฤๅษีมัจฉกก็เข้ามาแข่งขันด้วย เจ้าลัมมาได้ไปช่วยพระฤๅษีปราบกาและได้เข้าร่วมการยิงธนูครั้งนี้ด้วย เจ้าลัมมายิงธนูชนะจึงได้นางสีดาเป็นภรรยา ฤๅษีมัจฉกดักชิงนางแต่ไม่สำเร็จ จากนั้นเจ้าลัมมาจึงพานางสีดา กลับเมือง ท้าวธตลจะให้เจ้าลัมมาครองเมือง แต่นางเกสีทวงสัญญาจากท้าวธตลว่าจะให้โอรสของนางครองเมือง เจ้าลัมมาจึงขอลาไปบวช 12 ปี โดยมีนางสีดาและลคณาติดตามไปด้วย

ท้าวธตถเสียดใจจนสวรรคต เจ้าภคตาโอรสนางเกสีกี่ไม่ยอมครองเมือง แต่กลับไปตามเจ้าลัมมาให้ กลับมาครองเมือง แต่เจ้าลัมมาไม่กลับ ได้แต่มอบรองเท้าให้ไปครองเมืองแทน

พระฤๅษีคนหนึ่งได้เอาซี่ไคลของตนมาเสกเป็นผู้หญิงชื่อนางสีไค และมีลูกกับนางชื่อนางวีไคติ มีพิทยาธรรมาสมสู่กับสีไคจนเกิดบุตรชื่อนางไฟ เมื่อพระฤๅษีรู้ความจริงว่าเมียมีชู้จึงสาปให้นางไฟนอนหงายรอกินลม พญาลมชื่อปะวันนาเหาะผ่านมาพบนางจึงปัสสาวะใส่กระบอกให้นางดื่ม ต่อมานางก็ตั้งครรภ์และคลอดลูกออกมาชื่อ อนุ่มอม ทางด้านเมืองกีสapakครองโดยพญาปลีโหมก มีน้องชายชื่อ กาลิง และลูกชายชื่อ อองคอด วันหนึ่งมีควายทูลภีอาละวาด พญาปลีโหมกออกไปปราบจนควายเข้าไปในถ้ำ พญาปลีโหมกจึงสั่งกาลิงว่าถ้ามีเลือดไหลออกมาจากถ้ำแสดงว่าตนตาย ขอให้กาลิงเอาหินปิดปากถ้ำ แล้วพญาปลีโหมกก็เข้าไปสู้อกับควายในถ้ำ กาลิงเห็นน้ำไหลปนออกมากับเลือดเข้าใจว่าเป็นเลือดของพี่จึงปิดปากถ้ำ ทั้งที่พญาปลีโหมกฆ่าควายได้ เมื่อพญาปลีโหมกออกมาจากถ้ำได้ก็ขับไล่กาลิงออกจากเมือง

เจ้าลัมมา นางสีดา และลัคณาได้พบกับนางทลัชชตาน้องของท้าวอิลัมพา นางพยายามจะจับทั้งสามกิน เจ้าลัมมากับลัคณาฆ่าเขตาและผู้สลา บุตรของนางทลัชชตา นางทลัชชตาจึงไปยุให้พญาภุมมจักไปชิงนางสีดา โดยนางทลัชชตาแปลงเป็นกวางทองมาล่อเจ้าลัมมาสังหารกวางแปลงได้ แต่ภุมมจักก็มาอุ้มนางสีดาไปได้สำเร็จ ระหว่างทางฝูงกวางพยายามขัดขวางภุมมจัก แต่ก็ไม่สำเร็จ ภุมมจักพานางไปไว้ที่ปราสาทกลางสวน เจ้าลัมมากับลัคณาได้ติดตามนางไปพบกับฝูงกวาง เมื่อเจ้าลัมมาทราบข่าวนางสีดา จึงเดินทางไปถึงเมืองกีสapak ได้ช่วยกาลิงฆ่าพญาปลีโหมก ได้ทัพลิงมาเป็นพวกและยกทัพไปฝั่งมหาสมุทร อนุ่มอมอาสานำแหวนไปถวายนางสีดาแล้วเผาถ้ำกวาง ต่อมาเจ้าลัมมาให้สร้างสะพานแล้วยกทัพข้ามไปลังกา ภุมมจักฝันร้าย ปียสาเสนอให้คืนนางสีดาให้เจ้าลัมมา ภุมมจักโกรธมาก ไม่ยอมทำตาม แล้วยังให้นำปียสาไปลอยแพ เจ้าลัมมาจึงรับปียสาไว้ เจ้าลัมมาส่งอองคอดไปเจรจา ภุมมจักก็ไม่ยอมคืนนางให้ แล้วยังใช้ให้ไวยลาบไปสะกดทัพและชิงตัวเจ้าลัมมาและลัคณาจะเอาไปฆ่า แต่อนุ่มอมไปช่วยกลับคืนมาได้ ทัพเจ้าลัมมารบกับทัพภุมมจัก หมอหมีสังหารภุมภา เจ้าลัคณาสังหารอินลิตา คุณนภาทำพิธีลับหอกวิเศษ แต่ก็ถูกอนุ่มอม อองคอด และกาลิงทำลายพิธี คุณนภาจึงออกรบและพุ่งหอกไปถูกเท้าลัคณาจนสลบไป อนุ่มอมไปหายามาแก้ไขได้ จากนั้นลัคณาออกสู้รบกับคุณนภาและสามารถสังหารคุณนภาได้

ภุมมจักทำพิธีบูชาผีเมือง แต่ก็ถูกอนุ่มอมทำลายพิธี ภุมมจักส่งสหสาออกรบ แต่ก็แพ้อนุ่มอม ภุมมจักจึงออกรบเอง แม้จะถูกยิงจนพรุนแต่พระยาภุมมจักก็ไม่ตาย เพราะถอดหัวใจไว้ในธนูสายใจ อนุ่มอมไปนำธนูสายใจมาได้แล้วไปหาพานวิเศษมาเตรียมไว้เพื่อรองรับศีรษะของพญาภุมมจัก เมื่อภุมมจักออกรบอีกครั้งจึงถูกเจ้าลัมมาสังหาร เจ้าลัมมาให้ปียสาครองเมืองลังกา โยมโลกันมาแก้แค้นให้ภุมมจักผู้เป็นบิดา แต่ก็ถูกอนุ่มอมฆ่า เจ้าลัมมา

แต่งตั้งให้อุ้มมอมเป็นขุนหลวงอากรตลาด วันหนึ่งนางกำนัลขอร้องให้นางสีดาปั้นรูปพญามัจจุรค์ให้ดู เจ้าลัมมามาพบเข้าจึงให้ประหารนางสีดา นางหนีไปได้และไปอาศัยอยู่กับพระฤๅษี ต่อมานางคลอด ลูกชื่อ เจ้าโลมา พระฤๅษีเสกลูกให้อีกคนชื่อแสงวาด เจ้าโลมากับแสงวาดเก็บผลไม้ไปขายในเมือง ๓ตลาด อุ้มมอมมาเก็บภาษี โอรสทั้งสองไม่ยอมจ่าย จึงเกิดการต่อสู้กัน อุ้มมอมสู้ไม่ได้ เจ้าลัมมากับ ลักณาจึงมาสู้กับเด็กทั้งสอง แต่ถูกสองกุมารฆ่าตาย เมื่อนางสีดารู้เข้าจึงให้พระฤๅษีชุบชีวิตฟื้นคืนมา แล้วปรับความเข้าใจกัน เมื่อเจ้าโลมาอายุได้ 16 ปี เจ้าลัมมาก็หาคู่ครองให้ เจ้าโลมาได้นางเกงคำ ธิดา เจ้ากุ่มมสิงหาแห่งเมืองโกสุมเป็นภรรยาและได้ครองเมือง๓ตลาดต่อจากเจ้าลัมมา

2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานที่นำมาศึกษามี 3 ฉบับ ได้แก่ เรื่อง**พระลักพระลาม** เรื่อง**พระรามขาดก** และเรื่อง**ควายท้าวระพี**

2.2.1 พระลักพระลาม

2.2.1.1 ผู้แต่ง

พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ (2518: คำนำ) กล่าวถึง ที่มาของเรื่องพระลักพระลามไว้ว่าพระอริยานุวัตร เขมจารีได้ต้นฉบับเรื่องพระลักพระลามมาจาก เจ้าคุณศรีสกลกิจ วัดเหนือ จังหวัดสกลนคร อย่างไรก็ตาม เรื่องพระลักพระลามไม่ปรากฏนาม ผู้แต่งและวันเวลาที่แต่ง ดังความว่า

ได้มาจากเจ้าคุณศรีสกลกิจ ผู้ไว้ จึงเห็นแจ้งแห่งนิทาน
วัดเหนือเมืองสกลนั้น ตั้งอยู่สกลนคร สำนวนเมืองสกลเพื่อนมี
มาไว้, มิใช่ผู้เป็นใฝ่แปลแต่ง ในปีใดบ่รู้ เห็นแจ้งแห่งความคิดว่า
แม่่น สมัยศรีสัตนาคนักปราชญ์แต่งริจนา แท้ตาย ได้มาพันกว่า
ปีอยู่เฮื่องมาแล้ว

2.2.1.2 ที่มา

พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ (2518: 498) ให้ความเห็น เกี่ยวกับเรื่องที่มาของเรื่องพระลักพระลามไว้ว่า โคร่งเรื่องอาจมาจากเรื่องรามายณะ แต่มีการแก้ไข ปรับปรุงอย่างมากจนเกือบไม่คงเนื้อความเดิมเลย โดยเฉพาะฉากของเรื่องที่ถูกสร้างขึ้นในแถบลุ่ม

แม่น้ำโขง และได้นำเมืองมาสัมพันธ์กับชื่อเมืองในดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโขง แสดงว่าวีได้นำ
โครงเรื่องมาผสมผสานกับความเชื่อเรื่องชื่อเมืองในดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโขง สร้างเป็นเรื่อง **พระลัก**
พระลาม ขึ้นมา

2.2.1.3 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

เนื้อความในเรื่อง **พระลักพระลาม** ระบุวัตถุประสงค์ในการ
แต่งไว้ว่า แต่งเพื่อสอนธรรมะ ดังความว่า

อ้ายนี้ตั้งหากอุณละโหฮ้อนในทวงแค้นคั่ง เจ้าคำเอย จึง
ได้แวงกล่าวไว้ปะเทียบก้อยกิ่งเดียว แท้เด พอให้สว่างฮ้อนใน
แก่งหือระทัย พี่แม่ พอให้หายบรรเทาสว่างใจปานน้ำ บ่กว่าแต่
ปัญญาแม้งซึหลังเห็นตัดส่อง เอาท่อน ไร่แก่สาวพี่น้องคณิงไว้ชู้
คน อ้ายนี้บ่แม่นชายชั่วถ่านในชลแคมท่า ตั้งหากแม่นชายคำชาว
หล่อเลี้ยงในบ้ายอดดำ อ้ายจักปองเอาแก้วมหานิลน้ำคั่งพิลาณั้น
มาขอแหวนไล่ก้อยแพงไว้เฮ็ดทิน พินา เจ้าผู้ปัญญากวางสาวฮาม
ให้คิดฮ่ำ เอาท่อน ซ้อยก็คิดแจบแจ้งกะใจแล้วจึงแต่งความ ฟัง
เอาท่อนทั้งหลายเถ้าแก่ ทั้งแม่ฮ้างแม่หม้ายสาวจ้อยให้หมั้นฟัง
พระลักษณ์พระลามนี้จอมปะเลื้อคำสอนแท้ทาย ใฝ่ผู้ฟังนิทาน
ธรรมจักฮ้องเฮื่องเมื่อหน้า ขอให้สารุชนเชื่อฟังเอาจำจ้อ ไว้ท่อน

(พระลักพระลาม, 2518: 10)

2.2.1.4 เรื่องย่อ

ฮาบมะนาสวนครองเมืองลังกาได้ไปเรียนวิชากับ
พระอินทร์ และได้แปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา เมื่อนางรู้ว่าเป็นพระอินทร์
ปลอมก็โกรธมาก นางจึงขอพรจากพระอินทร์และลงไปเกิดเป็นลูกของฮาบมะนาสวนเพื่อที่จะแก้
แค้นให้ได้ เมื่อนางเกิดมาจากครรภ์มเหสีของฮาบมะนาสวน โหรทำนายว่านางเป็นกาลกิณี พญา
ฮาบมะนาสวนจึงให้อานางออกไปทหร่านางไปไว้ในดอกบัวทอง มีพระฤๅษีตนหนึ่งมาพบเข้าจึงนำ
นางไปเลี้ยงไว้และตั้งชื่อให้ว่า นางสีดาจันทะแจ่ม ต่อมาฮาบมะนาสวนได้ยินว่านางสีดาจันทะแจ่มมี

ความงามมาก จึงไปสู่ขอนางจากพระฤๅษี พระฤๅษีบอกว่าตนจะมอบนางให้แก่ผู้ที่สามารถโก่งธนูได้ เท่านั้น ฮาบมะนาสวณไม่สามารถโก่งธนูได้จึงกลับเมือง พระลามกษัตริย์แห่งกรุงศรีสัตตนาคสามารถโก่งธนูได้ พระฤๅษีจึงมอบนางให้ เมื่อฮาบมะนาสวณรู้ข่าวจึงไปเนรมิตกวางทองให้นางสีดา จันทะแจ่มเห็น นางขอให้พระลามไปจับกวางให้ เมื่อพระลามฆ่ากวางได้ ฮาบมะนาสวณแกล้งส่งเสียงร้องเป็นเสียงพระลาม นางสีดาจันทะแจ่มคิดว่าพระลามเสียที่กวาง จึงให้พระลักตามไปช่วย พระลักฝากนางไว้กับพระธรณีแล้วตามไปหาพระลาม เมื่อพี่น้องพบกัน พระลามไม่พอใจที่พระลักฝากนางไว้กับพระธรณี พระธรณีจึงปล่อยให้ฮาบมะนาสวณพานางสีดาจันทะแจ่มไปได้ พญาครุฑพยายามขัดขวางก็ไม่สำเร็จ เมื่อพระลามกับพระลักมาพบพญาครุฑ พญาครุฑได้บอกข่าวและถวายแหวนของนางสีดาจันทะแจ่มให้พระลาม พระลามเดินทางต่อและได้กินผลไม้จากกิ่งนิโครที่ขึ้นไปทางทิศใต้ จึงกลายเป็นลิง ซึ่งถ้ากินจากกิ่งที่ขึ้นไปทางตะวันออกจะกลายเป็นมนุษย์ที่มีรูปโฉมงดงาม

พระฤๅษีตนหนึ่งได้ปั้นเหยื่อโคลของตนขึ้นเป็นนางงามชื่อนางไค และได้เป็นภรรยาของฤๅษี จนเกิดลูกสาวชื่อนางแพงศรี พระอาทิตย์ได้ลอบเข้าหานางไค จนนางตั้งครรภ์และคลอดบุตรฝาแฝดชื่อ สังคิบและพะลีจันท์ พระฤๅษีได้เสียดายจนรู้ว่าสังคิบกับพะลีจันท์ไม่ใช่ลูกตน จึงรู้ว่าภรรยาคบชู้ สังคิบกับพะลีจันท์ได้ไปสร้างเมืองพาราณสี เมื่อนางไครู้ว่าพระฤๅษีรู้ความจริงจากนางแพงศรีว่านางมีชู้ จึงจับนางแพงศรีฟาดกับภูเขาจนตาย แต่นางแพงศรีก็ฟื้นขึ้นมาได้และเดินเข้าไปในป่า นางได้กินผลไม้โคธจนกลายเป็นลิงเช่นเดียวกับพระลาม แล้วนางแพงศรีก็ได้เป็นภรรยาของพระลาม และให้กำเนิดลูกชายชื่อหุลละมาน

เมืองพาราณสีมีควายชื่อท้าวระพีอาละวาดและได้ต่อสู้กับสังคิบ สังคิบสั่งให้พะลีจันท์คอยดูที่ปากถ้ำ หากมีเลือดไหลออกมานอกถ้ำก็ให้พะลีจันท์ปิดปากถ้ำ เมื่อสังคิบฆ่าควายได้ ฝนก็ตกลงมาทำให้เลือดไหล พะลีจันท์จึงรีบปิดปากถ้ำ เมื่อสังคิบออกมาได้ก็โกรธจึงขับไล่พะลีจันท์ออกจากเมือง เมื่อพะลีจันท์ได้พบพระลามที่ได้กินผลไม้โคธแล้วกลับเป็นคน จึงเล่าเรื่องให้พระลามฟัง พระลามจึงช่วยพะลีจันท์ฆ่าสังคิบและได้กองทัพพะลีจันท์ช่วยตามนางสีดาจันทะแจ่ม พระลามให้นางแพงศรีและหุลละมานกินผลไม้โคธ นางแพงศรีได้กลับเป็นคนเช่นเดิม แต่หุลละมานยังคงเป็นลิงเพราะเคยทำกรรมไว้ในชาติก่อน พระลามให้หุลละมานไปสืบข่าวนางสีดาจันทะแจ่มที่เมืองลังกาและเผาเมืองลังกาด้วย จากนั้นพระลามให้หุลละมานไปหาแหล่งน้ำตื้นเพื่อข้ามไปเมืองลังกา หุลละมานไปพบพระฤๅษีที่ช่วยบอกแหล่งน้ำตื้น แล้วหุลละมานจึงเนรมิตตนเข้าไปอยู่ในท้องของปลาและนำแผนที่ออกมาได้ พระลามยกทัพไปถึงด่านที่มีพญากำปั่นรักษาอยู่ หุลละมานสังหารพญากำปั่นได้ พระลามส่งสารไปขอนางสีดาจันทะแจ่มคืนจากฮาบมะนาสวณ แต่ฮาบมะนาสวณไม่ยอมคืนให้ อีกทั้งยังปรึกษากับเชษฐราช เชษฐราชแนะนำให้ส่งนางสีดาจันทะแจ่มคืนให้พระลาม ทำให้ฮาบมะนาสวณไม่พอใจ จึงขว้างเชษฐราชออกไปจากเมือง

เชษฐราชขอเข้าไปอยู่กับพระลามา และมีลิงเชื้อสายพระลามาชื่อมะกัดดึงได้เข้าถวายตัวกับพระลามาด้วย ต่อมาหุลละมานได้พบกับนางมัสสาหลวงซึ่งเป็นลูกของฮาบมะนาสวณและได้นางเป็นภรรยา มีลูกชายชื่อ อุทธา หุลละมานใช้ให้ฝูงปลาช่วยสร้างสะพานให้ แต่นางมัสสาหลวงก็ให้ฝูงปลามาทำลายสะพานเสียและยังไปฟ้องฮาบมะนาสวณ ฮาบมะนาสวณจึงให้ชีวหาเนรมิตลั่นเป็นสะพานเพื่อพลิกกองทัพของพระลามาให้ตกมหาสมุทร แต่หุลละมานก็ตัดลั่นของชีวหาเสีย พระลามาจึงยกกองทัพถึงลงกาและสู้รบกับฮาบมะนาสวณ โมกขะสักอกรบแทนและพุ่งหอกไปถูกเท้าพระลามา หุลละมานไปพยายามแก้ไขฤทธิ์หอกได้ ต่อมาอุทธาอกรบแทนฮาบมะนาสวณ แต่เมื่อรู้ว่าตนเป็นลูกของหุลละมาน ก็เลิกทัพกลับเข้าเมือง ฮาบมะนาสวณจึงต้องออกรบเองและถูกศร พระลามาตัดศีรษะขาด แม้ธรรณีรับศีรษะไว้ ฮาบมะนาสวณหาศีรษะไม่พบ จึงต้องตาย เมื่อเสร็จศึก พระลามาให้หุลละมานกินผลนิโคธอีกครั้ง หุลละมานจึงกลายเป็นคนเพราะหมดกรรม

นางสนมขอให้นางสีดาจันทะแจ่มซึ่งกำลังตั้งครรภ์วาดรูปฮาบมะนาสวณให้ดู เมื่อพระลามาพบรูปเข้าจึงสั่งให้นำนางสีดาจันทะแจ่มไปประหาร แต่พระลักกลับนำนางไปฝากไว้กับพระฤๅษีจนนางให้กำเนิดโอรส เมื่อโอรสอายุได้ 15 ปี ก็ออกไปขอทาน และไปขอข้าวเด็กเลี้ยงควายกิน เด็กเลี้ยงควายทำตลิดด้วย แต่สู้พระโอรสไม่ได้จึงร้องให้ไปฟ้องพ่อแม่ พ่อแม่ก็ไปฟ้องพระลามา พระลามาให้หุลละมานไปสืบเรื่อง เมื่อหุลละมานพบพระโอรสก็ต่อสู้กัน หุลละมานสู้ไม่ได้ พระโอรสจึงเอาหญ้ามัดมือหุลละมาน หุลละมานกลับไปเฝ้าพระลามา ในที่สุดพระลามา ก็รู้ว่าพระโอรสเป็นลูกของตน จึงไปเชิญนางสีดาจันทะแจ่มกลับเข้าเมือง เมื่อนางสีดาจันทะแจ่มสิ้นอายุขัยก็กลับไปเกิดเป็นนางสุชาดา

2.2.2 พระรามชาตก

2.2.2.1 ผู้แต่ง

ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

2.2.2.2 ที่มา

เสฐียรโกเศศ (2515: 203) กล่าวถึงเรื่อง**พระรามชาตก**ไว้ว่า มีที่มาจากเขมรและจามซึ่งรับเค้าเรื่องมาจากชวาและมลายู และเมื่อไทยรับเค้าเรื่องมาแล้วก็นำมาผสมกับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ทำให้เรื่อง**พระรามชาตก**มีการผสมผสานทั้งคติความเชื่อเรื่องตำนานของคนพื้นเมืองในถิ่นต่าง ๆ และคติความเชื่อทางศาสนาพุทธ ดังความว่า

ทางอิสานมีหนังสือเทศน์เรื่องหนึ่งชื่อว่าพระรามชาดก เป็นหนังสือที่พระสงฆ์ทางภาคนั้นใช้เทศนา เนื้อเรื่องก็คือ รามเกียรติ์นั่นเอง แต่ว่าเรื่องสับสนอลหม่านมาก ไม่เหมือนใน รามายณะหรือในรามเกียรติ์ที่เดียวแสดงให้เห็นว่า เรื่องใน พระรามชาดกไม่ได้้ออกจากรามายณะหรือรามเกียรติ์เป็นเรื่องที่ ได้มาทางอื่น และทางที่มานั้นก็ต้องมาทางประเทศเขมร และ จามซึ่งต่อมาจากชวา มาลาโยอีกทางหนึ่ง แต่เรื่องในพระราม ชาดกเป็นไปในทำนองเรื่องพุทธศาสนา เช่น ไม่กล่าวถึงพระอิศวร จะกล่าวก็แต่พระอินทร์ และพระพรหมตามคติพระพุทธศาสนา เท่านั้น เรื่องบางแห่งก็น่าจะเดาว่าเป็นของพื้นเมืองโดยแท้ น่าจะได้มาแต่เพียงเค้าความจากขอมและจามซึ่งรวมชวา มาลาโย ด้วย แล้วเอามาผสมเข้ากับเรื่องในพระพุทศาสนา และคำ ตำนานต่าง ๆ ของพื้นเมือง เรื่องจึงห่างไกลกับรามายณะมาก แต่ก็นับว่าเป็นตำนานเล่มใหญ่ของดินแดนตอนนี้ได้เรื่องหนึ่ง

2.2.2.3 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

พระสารประเสริฐและหลวงศรีอมรญาณ (2507: คำนำ)

กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการแต่งเรื่อง**พระรามชาดก**ไว้ว่า พระรามชาดกแต่งเพื่อเป็นหนังสือสำหรับ เทศน์ ทั้งเพื่อเป็นนิยายเสริมความรู้และสั่งสอนธรรมแก่ชาวบ้าน ดังความว่า

ทางเหนือมีประเพณีอย่างหนึ่ง เวลาตะวันเย็นชาวบ้าน ทั้งชายหญิง หนุ่มสาว ผู้ใหญ่ เด็ก ถือดอกไม้ธูปเทียนพากันไป ฟังเทศน์ตามวัดต่าง ๆ ด้วยความศรัทธาของผู้ใหญ่ เจริญความ เลื่อมใสแก่เหล่ารุ่น เพาะเตียงสาในการบุญไปตั้งแต่เด็กเล็ก เมื่อ ณะนี้ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ทางวัดซึ่งแสดงธรรมประจำทุกมื่อเย็น ย่อมมีหนังสือเทศนามากมายก่ายกอง เนื้อหาที่เทศนานั้นก็ชาดก ต่าง ๆ หรือนิทานพื้นเมืองผูกขึ้นเป็นชาดก... หนังสือเทศนา

ประเภทนี้มีเรื่องพระเวสสันดร เรื่องพระเจ้าเลียบโลก เสียว
 ลวาท และเรื่องสมาสงสาร เป็นต้น แต่ที่เลื่อมใสศรัทธากันนัก
 คือเรื่องพระรามชาดก ฟังแล้วได้ทั้งบุญทั้งความรู้รอบตัวที่ท่าน
 แทรกเอาไว้เป็นตอนๆ โดยมากเป็นนิยายปากที่เล่าสืบ ๆ กันมา
 แต่โบราณ เช่น ตำนานสร้างเมืองเก่าๆ ค่ะเนว่าเป็นเรื่องที่ท่าน
 รจนาขึ้นราวสัก 200 ปีล่วงมา จะก่อนหรือหลังเวียงจันทร์แตกไม่
 นานนัก... รามเกียรติ์หนังสือเทศน์นี้ คือพระรามชาดกที่กล่าว
 มาแล้ว เป็นหนังสือมากถึงต้องแบ่งเป็น 2 บั๊น บั๊นต้นมี 20 ผูก
 และบั๊นปลายมี 23 ผูก... พระรามชาดกเป็นกลอนร้อยพรรณนา
 ปาดง เขา ไม้ สัตว์ จัดบุททวิบาทชมบ้านชมเมืองทุกหนแห่ง
 และช่างพูดเป็นอย่างยิ่ง...

2.2.2.4 เรื่องย่อ

เมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดเชตวันใต้เทศนาถึง
 อดีตชาติว่า มีพรหมคู่หนึ่งลงมากินจวนดินแล้วกลับสวรรค์ไม่ได้ จึงเนรมิตบ้านเมืองชื่อ อินทปัตย์ มี
 บุตรด้วยกัน 101 คน ลูกคนสุดท้ายชื่อ ตัปรเมศวร ต่อมาได้ครองเมืองอินทปัตย์ต่อจากบิดา
 ท้าวตัปรเมศวรมีโอรส 2 องค์ ชื่อ ท้าวธรรมฐ กับท้าววิรุฬหก ท้าวตัปรเมศวรให้ท้าววิรุฬหกครองเมือง
 อินทปัตย์ ท้าวธรรมฐน้อยใจจึงพาภรรยาไปสร้างเมืองใหม่ ท้าววิรุฬหกมีลูกที่เกิดมาผิดปกติ ไม่มีแขน
 ขา ชื่อ ลุ่นลู่ แต่ต่อมาสามารถแก้ปัญหาธรรมของพระอินทร์ได้ พระอินทร์จึงชุบตัวลุ่นลู่แล้วให้ไป
 เกิดใหม่ ได้ชื่อว่า ราพณาสวร เมื่อราพณาสวรอายุ 3 ขวบ ได้ไปทำรบกับท้าวธรรมฐ ท้าวธรรมฐไม่กล้า
 สู้รบด้วย จึงมอบนางจันทา ธิดาของตนให้เป็นภรรยาของราพณาสวร ต่อมาเมื่อเกิดเป็นน้องของ
 ราพณาสวรชื่อ พิบพี และอินทซี ท้าวธรรมฐอิจฉาฐานขอบุตรจากพระอินทร์ พระอินทร์จึงเชิญ
 พระโพธิสัตว์และเทพบุตรให้มาเกิดเป็นพญารามราชและพระลักษมณ์ เมื่อกุมารทั้งสองเติบโตขึ้น
 ท้าวธรรมฐก็ให้ไปตามหานางจันทา พญารามราชได้ม้ามณีกาบจากพระอินทร์ และติดตามหานางจันทา
 จนได้ภรรยาเป็นจำนวนมาก หลังจากพญารามราชและพระลักษมณ์เดินทางไปเป็นเวลาสองปีครึ่งก็ถึง
 เมืองอินทปัตย์และได้ทราบว่า ราพณาสวรป่วยเป็นโรคสันนิบาต พญารามราชกับพระลักษมณ์จึงไปพา
 นางจันทาออกมา เมื่อราพณาสวรรู้ก็ออกติดตามนางจันทาและต่อสู้กับพญารามราชและพระลักษมณ์

ราพณาสวรรได้ไปขอความช่วยเหลือจากพญาครุฑและพญาธร แต่ก็สู้พญารามราชและพระลักษมณ์ไม่ได้ ในที่สุดราพณาสวรรก็ถูกพญารามราชแผลงศรเป็นใยบัวมัดตัวไว้ได้ ราพณาสวรรจึงขอขมาพญารามราช พญารามราชก็ยกโทษให้ แล้วให้ราพณาสวรรไปสู่ขอนางจันทาตามประเพณี แล้วพญารามราชกับพระลักษมณ์ก็เดินทางกลับเมือง ระหว่างทางสองกษัตริย์ก็ได้ภรรยาอีกหลายคน

ต่อมาราพณาสวรรผิดใจกับขุนจง ขุนจงหนีไปขอความช่วยเหลือจากพญาตปรมเศวร พญาตปรมเศวรอพยพไปอยู่ที่เขายุคันธร และมีลูก 2 คน ชื่อ ท้าววิรุ๊ปักษ์และท้าวฤเวระ ท้าวธรรฐก็มีลูกอีก 2 คน ชื่อ ท้าวคนธรรพ์และท้าวกุมภกันท์ ราพณาสวรรอพยพบ้านเมืองไปอยู่ที่ลังกา และมีลูกกับนางจันทา ชื่อ เซษฐกุมาร จากนั้นพญาราพณาสวรรได้แปลงกายเป็นพระอินทร์ลอบไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา เมื่อนางรู้ความจริงจึงอธิษฐานขอไปเกิดเพื่อแก้แค้นราพณาสวรร แล้วนางก็มาเกิดเป็นลูกนางจันทา ท้าวพันปีทำนายว่านางเป็นกาลกิณี ราพณาสวรรจึงให้นำนางไปลอยแพ พระอินทร์ได้มาเนรมิตเรือสำเภาให้นางอาศัย เมื่อนางสีดาอายุได้ 15 ปี ก็ลงเรือสำเภาเดินทางต่อไป จนได้พบกับพระฤๅษีตนหนึ่ง พระฤๅษีรับนางไว้ให้อยู่ด้วย ความงามของนางเลื่องลือไปถึงพญาราพณาสวรร ราพณาสวรรจึงไปสู่ขอนาง แต่ไม่สามารถยกรศตามเงื่อนไขของพระฤๅษีได้ พระฤๅษีเห็นใจจึงเนรมิตหญ้าเป็นนางงามที่เหมือนนางสีดาให้ราพณาสวรร ให้ชื่อว่านางสุตโท นางสุตโทยี่ลูกกับราพณาสวรร 7 คน ต่อมาพระฤๅษีได้จัดงานแข่งขันยกธนูเพื่อเลือกคู่ให้นางสีดา พญารามราชรู้ข่าวก็จะไปยกบ้าง ระหว่างทางได้ทำร้ายหมาลาย ทำให้หมาตัวนั้นไม่สามารถกลับไปหาภรรยาได้ เมื่อพญารามราชไปถึงเกาะของพระฤๅษี พญารามราชก็สามารถยกรศได้และได้นางสีดาเป็นภรรยา ก่อนกลับบ้านเมือง พระฤๅษีได้เตือนพญารามราชให้ระวังว่าจะพลัดพรากจากนางสีดา พญารามราชก็เข้าใจว่าเป็นเพราะกรรมที่พรากหมาลายกับคู่ของมัน

เมื่อราพณาสวรรรู้ว่าพญารามราชได้นางสีดาเป็นภรรยา จึงได้เนรมิตกวางทองมาหลอกล่อนางสีดา นางสีดาอยากได้กวางจึงขอให้พญารามราชไปจับมาให้ พญารามราชฆ่ากวางทอง ก่อนตายกวางทองส่งเสียงร้องเป็นเสียงพญารามราช นางสีดาขอให้พระลักษมณ์ตามไปช่วย พระลักษมณ์จึงฝากนางไว้กับแม่พระธรณีแล้วจึงตามพญารามราชไป ราพณาสวรรเห็นว่านางสีดาอยู่ตามลำพังจึงเข้าอุ้มจะพานางไป แต่แม่พระธรณียึดนางไว้ จนเมื่อพญารามราชต่อว่าพระลักษมณ์ที่ฝากนางไว้กับแม่พระธรณี แม่พระธรณีก็โกรธจึงปล่อยนางให้ราพณาสวรรพานางสีดาไปได้ แม้ว่าพญาครุฑจะขัดขวางก็ไม่สำเร็จ เมื่อพญารามราชมาพบครุฑ ครุฑก็เล่าเรื่องพบนางสีดาให้ฟัง ต่อมาพญารามราชได้กินผลนิโคธจึงกลายเป็นลิง

พระฤๅษีตนหนึ่งชุบผู้หญิงขึ้นมาจากเหงื่อโคลของตน ตั้งชื่อว่า นางไค พระฤๅษีมีลูกกับนางไค ชื่อว่า นางแพงสี ต่อมาพระอาทิตย์ลอบมาเป็นชู้กับนางไค

จนมีลูกฝาแฝดชื่อว่า สังกีพ และพลีจันทร์ พระฤๅษีได้เสียดายจนรู้ความจริงว่าเด็กทั้งสองไม่ใช่ลูกตน สังกีพกับพลีจันทร์จึงไปสร้างเมืองกาสิขึ้นมาปกครอง ส่วนพระฤๅษีก็ไม่กลับไปไหนทางใด แต่เสกชายหนุ่มขึ้นมาให้อยู่กับนาง ต่อมานางแพงสีไปเยี่ยมนางโคผู้เป็นแม่ และออกไปหาอาหารนางแพงสีหลงทางและไปกินผลนิโครจจึงกลายเป็นลิง นางแพงสีได้เป็นภรรยาลิงพญารามราช และมีลูกชื่อหุนละมาน

เมืองกาสิมีควายทรพีออกอาละวาด นางกตตะราชภรรยาของสังกีพออกไปสู้จนถูกควายขวิดและคลอดลูกออกมาชื่อ ท้าวชาตะพญาและกัณหาพญา สังกีพ ออกรบและไปสู้กับควายในถ้ำ ก่อนเข้าไปได้สังกีพจันทร์ให้คอยดูเลือดที่ปากถ้ำ ถ้ำเลือดใส แสดงว่าตนถูกควายขวิดตาย ให้พลีจันทร์ปิดปากถ้ำเสีย เมื่อสังกีพฆ่าควายได้ แต่ฝนตกลงมาทำให้เลือดใส พลีจันทร์จึงปิดปากถ้ำ เมื่อสังกีพออกมาจากถ้ำได้ก็โกรธมาก จึงขับไล่พลีจันทร์ออกจากเมือง ต่อมาพญารามราชก็สิ้นกรรมจากการกินผลนิโคร กลับมาเป็นคนตามเดิม และช่วยพลีจันทร์ฆ่าสังกีพได้สำเร็จ

นางทิพโสธ ธิตาพญาคนธรรพ์ใช้อุบายร้ายร้ายจนสามารถฆ่านนทย์กษัตริย์ที่มีนิ้วเพชรได้สำเร็จ พญาไอศวรรจึงขอให้นางรำให้ดูบ้าง พญาไอศวรรเกิดกำหนดจนน้ำกามไหลออกมา นางทิพโสธเอามือรองรับไว้แล้วนำไปใส่ปากนางกตตะราช ต่อมานางกตตะราชได้เป็นภรรยาพญารามราชและมีลูกชื่อ ท้าวขวัญเท่าฟ้า พญารามราชให้หุนละมานกับท้าวขวัญเท่าฟ้าไปสืบข่าวนางสีดาทั้งสองไปหาแผนที่แหล่งน้ำต้นเพื่อข้ามไปลงกา พญารามราชได้แผลงศรส่งสารไปขอนางสีดาคืน แต่ราพณาสวรไม่ยอมคืนให้ พิบพิฑานายว่าราพณาสวรมีเคราะห์ ควรส่งนางสีดาคืนให้พญารามราชเสีย ราพณาสวรโกรธมากจึงขว้างพิบพิฑออกไป พิบพิฑจึงเข้าไปถวายตัวเป็นข้ารับใช้พญารามราช ราพณาสวรให้ชีวหากับธิดาพญานาคไปขัดขวางกองทัพของพญารามราช แต่ชีวหากถูกฆ่า และธิดาพญานาคก็ตกเป็นภรรยาของบุตรพญารามราช ต่อมาทัพทั้งสองสู้รบกันจนเสียงดังสนั่นไปถึงเมืองบาดาลของพญาปัตตะหลุ่ม พญาปัตตะหลุ่มเข้าใจว่าพญารามราชเป็นต้นเหตุของการเกิดสงครามจึงจับพญารามราชไปขังไว้ที่เมืองบาดาล แต่บุตรพญารามราชก็ไปช่วยพาออกมาได้ พญาปัตตะหลุ่มสำนึกผิดและขอโทษพญารามราช ราพณาสวรกับพญารามราชก็ต่อสู้กันอีก ราพณาสวรสู้ไม่ได้ จึงแผลงศรโมกขศักดิ์ไปถูกเท้าพญารามราช หุนละมานไปหายามารักษาได้ ทำให้ศรหลุดไปถูกพญารามราชจนสลบไป แต่อย่างไรก็ตามพญารามราชก็ไม่สามารถสังหารราพณาสวรได้ พญารามราชจึงให้หุนละมานไปเอาปืนศรแก้ววิเชียรเพชรที่จมอยู่ใต้สมุทรมาสังหารราพณาสวรจนสามารถสังหารราพณาสวรได้สำเร็จ

พญารามราชได้สร้างเมืองใหม่ชื่อว่ากรุงอยุธยา และให้หุนละมานกินผลนิโครจนกลายเป็นคน ต่อมานางสีดาดั้งครรภ์ นางสนมให้นางวาดรูปราพณาสวรให้

ดู พญารามราชมาพบเข้าก็โกรธมากให้นางไปประหาร พระลักษมณ์ได้นำนางไปฝากไว้กับพระฤๅษี ต่อมานางคลอดบุตรชื่อว่า พระบุตร พระฤๅษีได้ชุบพระโอรสขึ้นมาอีกองค์เพื่อให้เป็นเพื่อนกับ พระบุตร ชื่อว่าพระสุม นางสีดาพาโอรสทั้งสองไปหาพญารามราช ระหว่างทางพบกับหุนละมาน ที่มาเก็บภาษีแม่ค้าขายแดง โอรสและหุนละมานต่อสู้กัน พญารามราชกับพระลักษมณ์มาช่วย หุนละมาน ในที่สุดได้ทราบว่า เป็นพ่อลูกกัน พญารามราชจึงขอให้นางสีดากลับเข้าเมือง จากนั้น พญารามราชมอบเมืองให้พระโอรสครอบครอง เมื่อพญารามราชและพระลักษมณ์สิ้นอายุขัยก็ได้ไปเกิด บนสวรรค์

2.2.3 คเวยทวัระพี

2.2.3.1 ผู้แต่ง

ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

2.2.3.2 ที่มา

เรื่องคเวยทวัระพีมีเนื้อเรื่องคล้ายกับเรื่องทอรรมานมาก ชฎารัตน์ สุนทรธรรม (2528: 64) สันนิษฐานว่า เรื่องคเวยทวัระพีน่าจะมามีที่มาจากเรื่องทอรรมานซึ่ง ทางล้านช้างได้ไปจากล้านนาไทย

2.2.3.3 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

เนื่องจากเรื่องคเวยทวัระพีน่าจะมามีที่มาจากเรื่องทอรรมาน จึงอาจอนุมานได้ว่าเรื่องคเวยทวัระพีมีวัตถุประสงค์ในการแต่งเหมือนเรื่องทอรรมาน คือ เพื่อสอน ธรรมและสอนวิธีการดำเนินชีวิต

2.2.3.4 เรื่องย่อ

พระยาตัมพรเมศวรครองเมืองกาสิ มีโอรส 3 องค์ ชื่อ ตรีภู่ ตรีหะ และตรีปักษะ ต่อมาพระยาตัมพรเมศวรให้ตรีภู่ครองเมืองกาสิ ให้ตรีหะครอง ลังกาทวีป และให้ตรีปักษะครองกรุงรัตนนคร พญาตรีภู่มีลูก 3 คน ชื่อ พาลี สุคิบบ และนางกาสิ พระยาตรีหะมีลูก 3 คน ชื่อ ราพนาสวัน พิกพี และอินทรชิต ส่วนพระยาตรีปักษะมีลูก 2 คน ชื่อ พระรามกับพระลักษณะ ต่อมาราพนาสวันแปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา

เมื่อนางรู้ความจริง จึงขอพรจากพระอินทร์ลงไปเกิดบนตักราพนาสวณเพื่อที่จะแก้แค้น โหรทำนายว่านางจะทำให้ราพนาสวณสิ้นชีวิต ราพนาสวณจึงให้นางลอยแพไป แผลลอยไปจนถึงชมพูทวีป และไปติดอยู่ที่ริ้วของกัสสปะฤๅษี พระฤๅษีจึงรับนางไว้และตั้งชื่อให้นางสีดา ต่อมาพระอินทร์ให้เวสสุกรรมาเนรมิตปราสาทให้นางอยู่ เมื่อนางสีดาเติบโตเป็นสาว กิตติศัพท์ความงามของนางระบือไปทั่ว พระฤๅษีได้จัดพิธียถาภูษิตเพื่อเลือกคู่ครองให้นาง พระรามสามารถยถาภูษิตได้ พระฤๅษีจึงยกนางสีดาให้เป็นภรรยา พระรามกับพระลักษณ์จึงพานางสีดากลับเมือง ระหว่างทางพระอินทร์แปลงเป็นกวางทองมาล่อให้พระรามตามจับไปให้นางสีดา นางสีดาเห็นพระรามหายไปนานจึงให้พระลักษณ์ไปตาม ก่อนไปพระลักษณ์ฝากนางไว้กับแม่พระธรณี เมื่อราพนาสวณเห็นว่าปลอดภัยจึงเข้าไปอุ้มนางสีดา แต่ถูกแม่พระธรณีขัดขวางไม่ให้พาไป จนเมื่อได้ยินพระรามต่อว่าพระลักษณ์ว่าวางใจที่ฝากนางสีดาไว้กับแม่พระธรณี ทำให้แม่พระธรณีโกรธพระราม จึงปล่อยนางสีดาให้ราพนาสวณ

พระรามออกตามหานางสีดาจนได้พบกับสุคิบบ สุคิบเล่าว่าตนมีพี่พาริครองกรุงกาสี วันหนึ่งควายหวัระพี่ฝูงหนึ่งเข้าไปอาละวาดในเมือง นางกาสี ภรรยาของพาริที่กำลังตั้งครรภ์ได้ออกไปสู้กับควายจนอ่อนแรงแล้วคลอดลูกชื่อ องคตกับวรยศ ต่อมาพาริและสุคิบช่วยกันสู้กับควายจนควายหนีเข้าไปในถ้ำ พาริสั่งให้สุคิบเฝ้าปากถ้ำไว้ ถ้าเห็นเลือดไหลออกมาจากถ้ำแสดงว่าพาริตาย ให้สุคิบปิดปากถ้ำเสีย เมื่อสุคิบเห็นเลือดไหลออกมาเข้าใจว่าพาริตายแล้ว จึงปิดปากถ้ำ แต่ความจริงพาริฆ่าควายได้ แต่เลือดไหลเพราะฝนตก เมื่อพาริออกมาจากถ้ำได้จึงโกรธมาก ขับไล่สุคิบออกจากเมือง ต่อมาพระรามกับพระลักษณ์ได้ช่วยสุคิบฆ่าพาริได้สำเร็จ

นางคันทับพีได้อาสาพระยาศรีธรรมาโศกราชไปปราบนันทิยภัย โดยการร้ายรำหลอกล่อจนสามารถฆ่าภัยได้ พระยาศรีธรรมาโศกราชขอให้นางรำให้ดูบ้างจนเกิดกำหนดน้ำกามไหล นางคันทับพีเอามือรองรับไว้แล้วเอามาโปรกใส่ปากนางกาสี ต่อมานางกาสีก็ตั้งครรภ์และคลอดบุตรชื่อหวัระมาน เมื่อหวัระมานล่วงเกินพระอาทิตย์โดยมิได้ตั้งใจ พระอาทิตย์จึงได้ชุบหวัระมานขึ้นมาใหม่ให้เป็นผู้มีฤทธิ์ และได้เป็นทหารของพระราม หวัระมานออกไปตามหานางสีดาและเผาลังกา จากนั้นพระรามให้องคตไปสื่อสารขอนางสีดาคืน แต่ราพนาสวณไม่ยอมและบอกให้พระรามสร้างสะพานข้ามมาลังกา หากทำสำเร็จจึงจะยอมคืนนางสีดาให้ พระรามใช้เวลาถึง 7 ปี 7 เดือนจึงสร้างสะพานเสร็จ ระหว่างที่สร้างสะพาน พระยาปิตตะหุลุมผู้ครองเมืองบาดาลให้ลูกสาวขึ้นมาดูเหตุการณ์ นางแปลงกายเป็นปลาและได้กินเนื้อโคลของหวัระมานจนนางตั้งครรภ์และให้กำเนิดบุตรชื่อ รัตหะยี เมื่อพระรามข้ามไปถึงลังกาได้ก็ให้วรยศไปสื่อสารให้ราพนาสวณคืนนางสีดา

ให้ตามสัญญา แต่ราพณะนาสวนกลับบิดพลิ้ว แล้วให้พิกพีทำนายดวงเมือง พิกพีทำนายว่าดวงเมือง ร้ายต่อหน้าวราช ราพณะนาสวนโกรธมากจึงขับไล่พิกพีออกจากเมือง พิกพีจึงเข้าถวายตัวเป็นข้ารับใช้ ของพระราม ต่อมาพระรามถูกพระยาปิตตะหุลุมลักพาตัวไปไว้ที่เมืองบาดาล แต่หวัระมานก็ตามไป ช่วยเหลือพากลับมาได้ และได้พบกับรัตหะยิผู้เป็นลูกหวัระมาน พระรามให้รัตหะยิครองเมืองบาดาล ฝ่ายราพณะนาสวนให้อินทะชิตออกรบกับพระลักษณะ พระลักษณะสังหารอินทะชิตได้ ราพณะนาสวน จึงออกรบเอง พระรามไม่สามารถฆ่าราพณะนาสวนได้ พิกพีจึงทูลว่าให้ใช้ศรทศพลที่จมอยู่ใน มหาสมุทรที่ขอบจักรวาลมาสังหารราพณะนาสวน หวัระมานจึงไปนำศรมาถวายพระราม พระรามจึง ใช้ศรนั้นสังหารราพณะนาสวนได้สำเร็จ

ต่อมาพระรามไปสร้างเมืองใหม่ชื่อ อยุธยา เมื่อนางสีดา ตั้งครรภ์ นางสนมขอให้นางวาดรูปราพณะนาสวนให้ดู พระรามมาพบรูปเข้าก็โกรธจึงสั่งให้นางไป ประหาร แต่พระลักษณะกลับปล่อยนางไป สีดาได้ไปอาศัยอยู่กับพระฤๅษีจนกระทั่งคลอดบุตร ชื่อ พระบุตร พระฤๅษีได้ชุบโอรสขึ้นอีกหนึ่งองค์ชื่อว่า พระรูป พระบุตรกับพระรูปนำผลไม้เข้าไปขายใน เมืองอยุธยา หวัระมานมาเก็บภาษีการค้า โอรสทั้งสองไม่ยอมจ่ายให้ จึงเกิดการต่อสู้กันขึ้น หวัระมานสู้ไม่ได้จึงหนีไป พระรามมาพบโอรสทั้งสองและทราบว่าเป็นลูกจึงรับเข้าเมือง และได้ไปรับ นางสีดากลับเมืองด้วย เมื่อนางสีดาสิ้นชีวิตก็ได้กลับไปเกิดเป็นนางสุชาดา

2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

2.3.1 รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย

2.3.1.1 ผู้แต่ง

ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

2.3.1.2 ที่มา

รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย น่าจะมีที่มาจาก *รามเกียรติ์*

ฉบับรัชกาลที่ 1 เพราะมีเนื้อเรื่องใกล้เคียงกัน แต่มีการปรับเนื้อเรื่องบางส่วนและเปลี่ยนแปลงชื่อ ตัวละคร ดังที่พัชลินจ์ จินนุ่น (2547: 98-99) กล่าวถึงที่มาของ *รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย* ไว้ว่า

จากการศึกษารามเกียรติ์ฉบับภาคใต้พบว่า มีข้อความขาด หายไปมาก ลักษณะของเนื้อเรื่องใกล้เคียงกับรามเกียรติ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมาก ต่างกันในบาง

เหตุการณ์ เช่น ในฉบับวัดควนเกยมีการกล่าวถึงตำราไปลงกา ในขณะที่รามเกียรติ์พระราชานิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมิตได้กล่าวไว้ นอกจากนั้นยังมีชื่อตัวละครที่แตกต่างกัน เช่น นนทก เป็น เกษนาสูร นางสวาทะ เป็น นางแก่นจันทน์ เป็นต้น ส่วนบางอนุภาคอาจจะได้รับอิทธิพลจากเทพปกรณัมอินเดีย เช่น เรื่องพระอิศวรเป็นบิดาของหนุมาน เนื่องจากพระอิศวรหลงพระนารายณ์แล้วเกิดน้ำกามไหล พระพายน้ำกามเข้าไปในครรภ์นางสวาทะเกิดเป็นหนุมาน

2.3.1.3 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกยแต่งเพื่อใช้ประกอบการแสดงหนังใหญ่หรือหนังตะลุง ดังที่ฉันทส ทองช่วย (2522: 27) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการแสดงหนังเรื่องรามเกียรติ์ไว้ว่า

รามเกียรติ์โดยลักษณะของเนื้อหานั้นเป็นเรื่องของเทวดา อวตารมาปราบยุคเข็ญภายในโลกจึงถือเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ สำคัญยิ่งใหญ่ ถ้านำเอาเรื่องประเภทนี้มาแสดง เช่น หนังใหญ่ หนังตะลุง ฯลฯ ก็ถือกันว่าเป็นการแสดงที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสวดดี เทวดา และแสดงให้เทวดาดู ผู้ดูนั้นถือเป็นผู้มีเกียรติและเปรียบพร้อมไปด้วยคุณธรรม

2.3.1.4 เรื่องย่อ

นางสวาทะตัดพ้อพระฤๅษี ผู้เป็นบิดาที่ทำดีกับลูกคนอื่น พระฤๅษีจึงเสียดายด้วยการโยนลูกทั้งสามคนลงแม่น้ำ และอธิษฐานว่า หากเด็กคนใดเป็นลูกของตนขอให้สามารถว่ายน้ำกลับมาหาตนได้ แต่หากเด็กคนใดเป็นลูกของคนอื่นขอให้กลายเป็นลิง นางสวาทะว่ายน้ำกลับมาได้ ส่วนลูกชายอีกสองคนกลายเป็นลิงและวิ่งหนีเข้าป่าไป ต่อมาพระอินทร์สร้างเมืองขีดขินให้ลูกชายที่กลายเป็นลิงปกครองและตั้งชื่อลูกชายว่า พาลี ฝ่ายพระฤๅษีโกรธภรรยา

ที่คบชู้จึงสาปให้นางกลายเป็นแก่นจันทร์ นางแก่นจันทร์โกรธนางสวาทะที่เป็นต้นเหตุให้พระฤๅษีสานนาง นางจึงสาปให้นางสวาทะไปยืนกินลมที่เขาคิชฌกูฏ

ต่อมามีพระฤๅษีตนหนึ่งกวาดลานอาศรมและกวาดโดนไข่มุกตกลงมาแตก ฐุแค้นจึงพ่นพิษใส่อ่างน้ำนมของพระฤๅษี นางกบไปกินนมในอ่างน้ำนมนั้นจึงตาย พระฤๅษีเห็นว่านางกบช่วยให้พระฤๅษีรอดชีวิต จึงชুবนางกบให้เป็นนางงามและตั้งชื่อว่า มณโฑ ต่อมานางมณโฑตั้งครรภ์กับพาลี พระฤๅษีจึงจะมอบนางมณโฑให้เป็นภรรยาของพาลี แต่ทศกัณฐ์แปลงกายเป็นพาลีมารับมอบนางไป เพราะทศกัณฐ์อิจฉาริษยาพาลี พระฤๅษีช่วยไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างทศกัณฐ์กับพาลีและนำลูกของนางมณโฑกับพาลีไปฝากไว้ในท้องแพะ แล้วยกนางมณโฑให้เป็นภรรยาของทศกัณฐ์ เมื่อครบกำหนดเด็กในท้องแพะคลอดออกมาและได้ชื่อว่า องคต ฝ่ายทศกัณฐ์ยังแค้นพาลีจึงนำนางมณโฑขึ้นบุษบกเหาะข้ามเมืองขีดขินเพื่อหวังให้พาลีเสียตบะ แต่ทศกัณฐ์ถูกพาลีจับได้และนำทศกัณฐ์ไปมัดไว้กับเสาปราสาทเจ็ดวัน ต่อมาพระฤๅษีมาช่วยไกล่เกลี่ยให้พาลีปล่อยทศกัณฐ์ไป

พระนารายณ์ได้รับคำสั่งจากพระอิศวรไปปราบเกษนาสูร ที่มีนิ้วเพชร พระนารายณ์แปลงเป็นสาวงามไปล่อลวงเกษนาสูรให้ร้ายรำและพระนารายณ์ก็สังหารเกษนาสูรได้ เมื่อพระนารายณ์กลับมาเฝ้าพระอิศวร พระอิศวรจึงให้พระนารายณ์ร้ายรำให้ดูจนพระอิศวรเกิดกำหนด จนน้ำกามไหล พระนารายณ์ใช้มือช้อนรับน้ำกามของพระอิศวรไว้และมอบให้พระพายนำน้ำกามไปพัดเข้าครรภ์นางสวาทะที่ยืนกินลมอยู่ที่เขาคิชฌกูฏ นางสวาทะจึงตั้งครรภ์และคลอดลูกชื่อ ศรีหนุมาน นางสวาทะส่งลูกไว้ว่าใครที่มองเห็นมงกุฎและกษัตริย์ในกายหนุมาน คนนั้นคือพ่อ ต่อมาศรีหนุมานไปอยู่กับพาลีและสุครีพที่เมืองขีดขิน

พระรามและพระลักษมณ์เดินทางตามหานางสีดาจนได้พบกับพระยาครุฑและพระพรหมฤๅษี พระพรหมฤๅษีชুবนางงามถวายพระราม พระรามไม่ได้รับนางไว้ แต่พระรามได้มอบกำไลให้นางและเดินทางต่อจนได้พบกับศรีหนุมานที่คิดว่าพระรามเป็นพ่อ ศรีหนุมานจึงถวายตัวรับใช้พระราม ต่อมาพระรามได้พบสุครีพที่นั่งร้องไห้เสียใจ สุครีพเล่าให้พระรามฟังว่าพาลี ผู้เป็นพี่ชายของสุครีพไปสู้กับควายทรพีในถ้ำและสังสุครีพไว้ว่า ถ้าเลือดที่ไหลออกจากถ้ำเป็นเลือดใสแสดงว่าพาลีตาย ให้สุครีพปิดปากถ้ำ ต่อมาสุครีพเห็นว่ามีเลือดใสไหล

ออกมาจากถ้ำจึงปิดปากถ้ำ เมื่อพาลีออกมาจากถ้ำก็โกรธแค้น พาลีจึงขับไล่สุครีพออกจากกรุงขีดขิน พระรามช่วยสุครีพสังหารพาลีได้ สุครีพจึงถวายองค์และศรีหนุมานให้เป็นทหารของพระราม และยังได้ทำวชมพумаเป็นพันธมิตรอีกด้วย ทำวชมพูถวายตำราไปลงกาให้พระราม และพระรามได้ให้ศรีหนุมานไปขอตำราจากที่ต่างๆ แล้วศรีหนุมานก็สำรวจเส้นทางไปลงกาจนได้พบกับพระยาครุฑสัมพาทีที่ถูกสาปและต้องได้รับความช่วยเหลือจากศรีหนุมาน

2.3.2 รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค

2.3.2.1 ผู้แต่ง

ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

2.3.2.2 ที่มา

รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค น่าจะมีที่มาจากรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ตามที่ฉันทส ทองช่วย (2522: 58) กล่าวถึงที่มาของ**รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค**ไว้ว่า น่าจะมีที่มาจาก**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** แต่มีการตัดเติมคำทำให้**รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค**มีเนื้อความแตกต่างจาก**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เล็กน้อย ดังความว่า

ลักษณะต้นฉบับ ตอนต้นข้อความขาดหายไป พิจารณา ดูข้อความที่ปรากฏ เห็นว่าตรงกับรามเกียรติ์ ฉบับพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 จึงเชื่อมั่นว่ารามเกียรติ์ฉบับนี้ได้มีผู้คัดลอกไปจากรามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 แน่แน่นอน ส่วนวิธีการบันทึกนั้น เข้าใจว่าคงจะมีผู้อ่านคนหนึ่ง อ่านออกเสียงให้อีกคนหนึ่งบันทึก เนื่องจากสังเกตพบว่า แม้ข้อความจะตรงกับเรื่องรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 แต่บันทึกเป็นสำเนียงภาษาถิ่นภาคใต้ และข้อความบางตอนได้มีการตัดเติมคำอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบข้อความทุกตอนกับรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 2 แล้วมีข้อแตกต่างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

2.3.2.3 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแคน่าจะมีวัตถุประสงค์ในการแต่ง เหมือนกับ**รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย** คือ เพื่อใช้ประกอบการแสดงหนัง

2.3.2.4 เรื่องย่อ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนท้าวมาลีวราชว่าความ

ทศกัณฐ์สั่งให้นนยวิกกับวายุเวกไปเฝ้าท้าวมาลีวราชเพื่อ ขอให้ท้าวมาลีวราชช่วยว่าความและตัดสินให้พระรามยอมมอบนางสีดาให้กับทศกัณฐ์ โดยให้นนยวิก กับวายุเวกเล่าเรื่องโกหกว่า ทศกัณฐ์ได้นางสีดามาอย่างชอบธรรม ท้าวมาลีวราชเห็นว่าพระรามเป็น หลานท้าวอชบาลที่เป็นสหาย ไม่น่าจะมีนิสัยเป็นอันธพาล ท้าวมาลีวราชจึงจะลงไปตัดสินความโดย ฟังคำให้การอย่างยุติธรรมจากทั้งฝ่ายทศกัณฐ์และพระราม

ตอนทศกัณฐ์ชูปหอกกระบิลพัท

ทศกัณฐ์ตั้งพิธีชูปหอกกระบิลพัทและเผารูปเทวดาที่ริม มหาสมุทร ณ เขาพระสุเมรุ พระอินทร์และเทวดาที่ได้รับความเดือดร้อนจากการทำพิธีของทศกัณฐ์ จึงไปเฝ้าพระอิศวร พระอิศวรให้พาลีเทพบุตรยกกองทัพลงมาทำลายพิธีจนทศกัณฐ์ต้องเหาะหนีกลับ กรุงลงกา นางมณโฑคิดว่าพาลีเทพบุตรคือหนุมานแปลงกายมาตามคำแนะนำของพิเภก ทศกัณฐ์จึง ยกทัพจะไปรบกับพระรามและสังหารพิเภก

2.3.3 รามเกียรติ์ฉบับวัดขนอน

2.3.3.1 ผู้แต่ง

นายละออ ทองมีสิทธิ์

2.3.3.2 ที่มา

รามเกียรติ์ฉบับวัดขนอนมีการดำเนินเรื่องตาม **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และได้นำมาปรับเป็นบทสำหรับพากย์หนังใหญ่ ตามที่

ผะอบ โปษะกฤษณะ (2520: 32) กล่าวถึงที่มาของหนังสือวัดขนอนไว้ว่า ดำเนินเรื่องตามเค้าความ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และมีการแต่งเนื้อเรื่องเพิ่มเติมบางตอน ดังความว่า

หนังสือวัดขนอนนับเป็นหนังสือใหญ่ชาวบ้าน บทพากย์จึง มีลักษณะเป็นของตนเอง ดำเนินเรื่องตามเค้าความบทพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 เป็นส่วนมาก บางตอนก็เสริมแต่งตามความเชื่อ และสภาพสังคมชาวบ้านในสมัยประมาณ 100 ปีที่แล้ว ตลอดจน แนวคิด คติธรรมที่ผู้แต่งต้องการฝากไว้แก่ผู้ดูผู้ชม ลักษณะ สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การแทรกบทตลกขบขันเพื่อให้เกิด ความสนุกสนานรื่นเริงตามแบบการละเล่นพื้นบ้าน

2.3.3.3 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

รามเกียรติ์ฉบับวัดขนอน ใช้สำหรับเล่นหนังสือใหญ่ในงาน

มหรสพ มีเนื้อเรื่องสิบตอน ได้แก่

1. หนุมานถวายนาง
2. ศึกอินทรชิตครั้งที่ 1
3. ชุตนาคบาศ
4. ชุตพรมาศตร์
5. ศึกทศกัณฑ์ครั้งที่ 5
6. หนุมานอาสาไปเอากล่องดวงใจ
7. ทศกัณฑ์สั่งเมือง
8. ศึกวิรุณมุข
9. ศึกมังกรกรรฐ์
10. ศึกบรรลัยกัลป์

2.3.3.4 เรื่องย่อ แบ่งออกเป็นตอนย่อยสิบตอน ดังนี้

ตอนหนุมานเข้าปราสาทนางบุษมาลี

หนุมานพบนางบุษมาลีนั่งร่ำอยู่คนเดียวในปราสาทจึงเกี่ยวนาง นางบุษมาลีเล่าให้หนุมานฟังว่า นางเคยเป็นข้าราชการบริพารของพระอิศวรวันหนึ่ง เจ้าพิภพพาราชื่อ ดาวัน ไปเฝ้าพระอิศวร นางบุษมาลีได้ชักนำเจ้าดาวันจนได้นางเทพรำภาเป็นภรรยา พระอิศวรทราบเรื่องจึงสาปให้นางบุษมาลีมาอยู่คนเดียวในปราสาท และนางบุษมาลีจะพ้นคำสาปเมื่อทหารพระนารายณ์ชื่อ หนุมาน มาส่งนางขึ้นสวรรค์ ต่อมาหนุมานได้นางบุษมาลีเป็นภรรยาและส่งนางบุษมาลีกลับไปบนสวรรค์

ตอนศึกอินทรชิตครั้งที่หนึ่ง

ทศกัณฐ์ให้อินทรชิตไปรบกับพระลักษมณ์ พระลักษมณ์แผลงศรถูกอินทรชิตล้มลง อินทรชิตจึงเลิกทัพกลับลังกา และอินทรชิตก็ไปตีมนมจากเต้าของนางมณโฑเพื่อรักษาอาการบาดเจ็บ ทำให้ศรหลุดจากกายอินทรชิต

ตอนชุนาคบาศ

อินทรชิตแผลงศรนาคบาศถูกพระลักษมณ์ พระรามมาพบพระลักษมณ์สลบก็คร่ำครวญจนสลบไป ทศกัณฐ์ทราบข่าวและคิดว่าพระรามตาย ทศกัณฐ์จึงให้นางตรีชฎาพานางสีดาไปดูว่าพระรามสิ้นชีวิตแล้ว นางตรีชฎาสงสารนางสีดาจึงให้นางสีดาเสี่ยงทายบุษบกว่าพระรามตายจริงหรือไม่ เมื่อนางสีดาเสี่ยงทายก็พบว่าบุษบกสามารถลอยได้ แสดงว่าพระรามยังไม่ตาย นางสีดาจึงกลับลังกาไป เมื่อพระรามฟื้นก็แผลงศรเรียกพระยาครุฑมาแก้ฤทธิ์นาคจากศรที่รัดองค์พระลักษมณ์ไว้ เมื่ออินทรชิตรู้ว่าพระลักษมณ์ฟื้นจึงลาทศกัณฐ์ไปทำพิธีชุบศรพรหมศาสตร์

ตอนชุดพรหมศาสตร์

เสนากำปั่นได้รับคำสั่งจากทศกัณฐ์ให้มาขัดตาทัพระหว่างที่อินทรชิตไปทำพิธีชุบศรพรหมศาสตร์ หนุมานสังหารเสนากำปั่นได้ ทศกัณฐ์จึงให้เวैयाกาสูรไปเร่งให้

อินทรชิตออกรบ อินทรชิตจึงเร่งทำพิธีชุบศรและให้การุณราชเสนาแปลงเป็นข้างเอราวัด ส่วนอินทรชิตแปลงเป็นพระอินทร์ยกกองทัพมาสนามรบ ในระหว่างที่พระรามและพระลักษณ์หลงรูปพระอินทร์แปลงจนไม่ทันระวังตัว อินทรชิตก็แผลงศรไปถูกพระลักษณ์ หนุมานจึงเหาะขึ้นไปหักคอข้างเอราวัด พิเภกมาถึงสนามรบก็เป่าลมไปในปากหนุมานและช่วยพระรามให้พ้น หนุมานรับคำสั่งพระรามไปพยายามแก้ไขพระลักษณ์จนพ้นได้ ต่อมาทศกัณฐ์ให้สุขาจารแปลงเป็นนางสีดาขึ้นทำยารถอินทรชิตไปสนามรบเพื่อหลอกพระราม

ตอนศึกทศกัณฐ์ครั้งที่ 5

ทศกัณฐ์ยกทัพไปรบกับพระราม พระรามแผลงศรไปถูกทศกัณฐ์ แต่ทศกัณฐ์ไม่ตาย พิเภกจึงบอกพระรามว่า ทศกัณฐ์ฝากดวงใจไว้กับพระฤๅษีโคบุตร หนุมานจึงอาสาไปลวงเอากล่องดวงใจของทศกัณฐ์จากพระฤๅษีโคบุตร

ตอนหนุมานอาสา

หนุมานกับองคตไปหาพระฤๅษีโคบุตรและเป่ามนต์ทำให้พระฤๅษีเอ็นดูหนุมาน พระฤๅษีโคบุตรพาหนุมานไปถวายเป็นศิษย์รับใช้ทศกัณฐ์ ระหว่างนั้นหนุมานขอให้พระฤๅษีฝากกล่องดวงใจของทศกัณฐ์ไว้กับองคต แล้วองคตจึงสลับกล่องดวงใจปลอมคืนพระฤๅษีในภายหลังและได้นำกล่องดวงใจจริงของทศกัณฐ์ไปไว้ที่เขาอัญชัน เมื่อหนุมานถวายเป็นศิษย์กับทศกัณฐ์แล้วก็ออกรบและเอาชนะทัพพระลักษณ์ได้ เมื่อหนุมานกลับถึงลงกา ทศกัณฐ์จึงประทานนางสุวรรณกัณษมาให้หนุมาน ต่อมาหนุมานลวงทศกัณฐ์ไปสนามรบและได้แสดงกล่องดวงใจให้ทศกัณฐ์เห็น ทศกัณฐ์รู้ตัวว่าจะตายจึงยกทัพกลับไปลาเมืองและภรรยา

ตอนทศกัณฐ์สั่งเมือง

ทศกัณฐ์สั่งเสียภรรยาและบุตร แล้วจึงยกทัพกลับมาที่สนามรบเพื่อรบกับพระรามเป็นครั้งสุดท้าย

ตอนศึกวิรุณมุข

ทศกัณฐ์ให้หลานชื่อวิรุณมุขไปรบกับทัพพระราม วิรุณมุข
ร้ายคาถากำบังกายแล้วสังหารทหารลิงตายไปเป็นจำนวนมาก ต่อมาพระรามแผลงศรเป็นตาข่าย
เพชรครอบวิรุณมุขไว้และให้หนุมาณมัดตัววิรุณมุขกลับมาถวาย

ตอนศึกมังกรกรรฐ์

ทศกัณฐ์ให้มังกรกรรฐ์ไปรบกับทัพพระราม มังกรกรรฐ์
แผลงศรถูกพระราม พระรามโกรธมากจึงแปลงกายเป็นพระนารายณ์ เมื่อมังกรกรรฐ์เห็นจึงรีบเหาะ
ไปซ่อนในกลีบเมฆและเนรมิตร่างแปลงเป็นจำนวนมาก เกสรมาลา เพื่อนของมังกรกรรฐ์เหาะขึ้นไป
เพื่อช่วยให้พระรามเห็นร่างจริงของมังกรกรรฐ์ จนพระรามเห็นมังกรกรรฐ์ตัวจริงที่กอดคอร้องไห้อยู่
กับเกสรมาลา พระรามจึงแผลงศรสังหารมังกรกรรฐ์และเกสรมาลา

ศึกประลัยกัลป์

นางมณโฑและนางอัคคีบอกข่าวทศกัณฐ์ถูกพระรามฆ่า
ตายให้แก่บรรลัยกัลป์ผู้เป็นลูก บรรลัยกัลป์จึงจะไปแก้แค้นให้บิดา หนุมาณออกรบกับบรรลัยกัลป์
ตามคำสั่งของพระราม โดยหนุมาณแปลงเป็นควายจมปลักอยู่ บรรลัยกัลป์ผ่านมาถามทางและช่วย
ควายแปลงขึ้นจากปลัก แล้วหนุมาณกับบรรลัยกัลป์ก็ต่อสู้กัน แต่หนุมาณไม่สามารถจับตัว
บรรลัยกัลป์ได้ เพราะบรรลัยกัลป์ตัวลื่นมาก หนุมาณจึงไปขอความช่วยเหลือจากพระฤๅษี พระฤๅษี
ให้หนุมาณนำทรายมาซัดใส่บรรลัยกัลป์จนสามารถสังหารบรรลัยกัลป์ได้

จากการศึกษาประวัติรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ จะเห็นได้ว่า รามเกียรติ์แต่ละฉบับมีที่มา
วัตถุประสงค์ในการแต่ง และเนื้อเรื่องแตกต่างกัน ทั้งนี้การศึกษาประวัติรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของ
ไทยเป็นการทำความเข้าใจตัวบทรามเกียรติ์ที่จะนำมาศึกษาเป็นเบื้องต้น ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์
เปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ลึกซึ้งและรอบด้านมากขึ้น

บทที่ 3

ลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

ตัวละครทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เป็นตัวละครที่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่องเป็นอย่างยิ่ง ทศกัณฐ์เป็นตัวละครคู่ตรงข้ามและเป็นปรปักษ์กับพระราม รวมทั้งเป็นผู้สร้างอุปสรรคทำให้พระรามได้แสดงความเป็นวีรบุรุษ ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น ทศกัณฐ์ก็เป็นตัวละครคู่ตรงข้ามของพระรามที่สร้างอุปสรรคในเรื่องด้วยเช่นเดียวกัน การนำเสนอรายละเอียดของตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีความน่าสนใจทั้งในด้านรูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาท ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษารายละเอียดของตัวละครทศกัณฐ์ทั้งในด้านรูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาท โดยจะศึกษา*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แล้วนำมาเปรียบเทียบกับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นต่างๆ

1. รูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

1.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ทศกัณฐ์มีรูปร่างหน้าตาดังนี้

1.1.1 ทศกัณฐ์เป็นยักษ์และมีสิบเศียร สิบพักตร์ ยี่สิบกร ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เป็นบุตรของท้าวลัสเตียน อยู่ในวงศ์ยักษ์ที่เป็นกษัตริย์ผู้ครองกรุงลงกา ในคำประพันธ์มีการบรรยายลักษณะรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์เมื่อแรกเกิดไว้ว่า เป็นยักษ์ที่มีสิบเศียร สิบพักตร์ ยี่สิบกร ดังความว่า

เมื่อนั้น	ฝ่ายนางรัชตามเหสี
องค์ท้าวลัสเตียนธิบัติ	เทวีมีราชบุตรา
คือว่านทกมากำเนิด	เกิดเป็นพระโอรสา
ชื่อทศกัณฐ์กุมารา	สิบเศียรสิบหน้ายี่สิบกร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 113)

1.1.2 รูปร่างหน้าตาต่างดงาม *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คำประพันธ์ในหลายตอนแสดงให้เห็นความงามของทศกัณฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนที่ทศกัณฐ์อาบน้ำแต่งตัว ทศกัณฐ์จะทรงเครื่องของกษัตริย์เต็มยศทั้งดงาม เช่น ในตอนที่ทศกัณฐ์กำลังจะไปเกี่ยวนางสีดาในสวนขวัญ กวีบรรยายการอาบน้ำแต่งตัวของทศกัณฐ์ ดังนี้

ห้อยพวงสุวรรณบุปผา	พระหัตถ์ขวานั้นจับพระแสงศร
งามดั่งพรหมเมศอุทธรอน	บทจรมาขึ้นรถทรง ฯ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 794-795)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ากวีเปรียบเทียบว่าทศกัณฐ์งามเหมือนเทพเจ้า คือ พระพรหม ทั้งนี้เชื่อกันว่าพระพรหมมักปรากฏในร่างเทพหนุ่มรูปงาม (มาลัย, 2540: 66) ลักษณะของพระพรหมคือมีสี่นงนุชกมลเกลี้ยงสวยงาม คือ ร่างกายไม่มีปม ไม่มีข้ออย่างมนุษย์ มีรัศมีออกจากกายรุ่งเรืองยิ่งกว่ารัศมีแห่งพระอาทิตย์และพระจันทร์ (ส.พลายน้อย, 2555: 157) นอกจากพระพรหมจะมีรูปงามแล้ว ทศกัณฐ์ก็เป็นวงศ์พรหม ดังนั้นเมื่อกวีจะเปรียบเทียบความงามของทศกัณฐ์ จึงได้เปรียบกับพระพรหม

นอกจากนี้ยังมีตอนที่หนุมานล่อลวงให้ทศกัณฐ์ยกทัพไปรบกับพระราม เมื่อทศกัณฐ์อาบน้ำแต่งตัว กวีก็เปรียบเทียบทศกัณฐ์ว่า “ดั่งองค์เวสสุวันอุทธรอน” (บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 459) เป็นการเปรียบเทียบทศกัณฐ์ว่า เหมือนท้าวเวสสุวัน หรือ ท้าวกุเวร เทพองค์หนึ่งในจตุโลกบาลและเป็นเจ้าแห่งยักษ์ มีผิวกายสีขาวและทรงอาวุธอย่างเทวดา (มาลัย, 2540: 125) จะเห็นได้ว่า แม้ว่าทศกัณฐ์จะเป็นยักษ์ แต่ทศกัณฐ์ก็เป็นยักษ์ที่มีรูปร่างที่ดงามเหมือนเทวดา

1.1.3 มีร่างแปลงที่น่ากลัว *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กวีได้แสดงให้เห็นรูปร่างหน้าตาที่น่ากลัวของทศกัณฐ์ในตอนที่น่างมนักขาคูกทำร้ายร่างกายและกลับมาถึงกรุงลงกา เมื่อทศกัณฐ์เห็นน้องสาวถูกทำร้ายก็โกรธและแสดงรูปร่างที่น่ากลัว ดังความว่า

กลับเป็นลึงค์พัศตรียี่สิบกร	สูงเงื่อมอัมพรเวหา
กายนั้นใหญ่หลวงมหิมา	ดูตั้งภูผาอัศกรรณ

ลิบพัคตร์เปล่งเนตรยี่สิบดวง	โชติช่วงดั่งแสงสุริย์ฉัน
ลิปปากกระดากลิ้นเคี้ยวฟัน	เสียงสนั่นดั่งเขาพระเมรุทรุด
กระที่บบาทผาดโผนโจนร้อง	กีกก้องฟากฟ้าอิงอุด
มือหนึ่งจับศรฤทธิรุธ	มือสองนั้นยุตพระขรรค์ชัย
มือสามจับจักรกวัดแกว่ง	มือสี่จับพระแสงหอกใหญ่
มือห้าจับตรีแกว่งไกว	มือหกฉวยได้คทาธร
มือเจ็ดนั้นจับจ้าว่าง	มือแปดคว้าได้พะเนินขอน
มือเก้ากุมเอาโตมร	กรสิบนั้นหยิบเกาทันท์
อาวุธครบทั้งยี่สิบหัตถ์	แกว่งกวัดไวว่องดั่งจักรผัน
ใครทำนองกุมาสู้กัน	จะทำหั้นมิให้แค้นคอกา ฯ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 629)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าเมื่อทศกัณฐ์โกรธ ทศกัณฐ์จะแสดงรูปร่างหน้าตาที่น่ากลัวของยักษ์ คือ มีสิบเศียร ยี่สิบกร ร่างกายใหญ่โตเหมือนภูเขาอัศรกรณ คือ ภูเขาหนึ่งในภูเขาสัตปริภันท์ หรือภูเขาเจ็ดลูกที่ล้อมรอบเขาพระสุเมรุ (มาลัย, 2540: 53) ดวงตาทั้งยี่สิบดวง เปล่งแสงโชติช่วงเหมือนพระอาทิตย์ ลิปปากขบเคี้ยวเคี้ยวฟันดั่งสนั่น เมื่อกระที่บเท้าก็ดังกีกก้องไปทั้งฟากฟ้า

จากตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่า ตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เป็นยักษ์ที่มีรูปร่างหน้าตาดังนาม นอกจากนี้เมื่อทศกัณฐ์แสดงรูปร่างหน้าตาแบบยักษ์อย่างเต็มที่ ทศกัณฐ์จะเป็นยักษ์ที่มีรูปร่างหน้าตาที่น่ากลัวมาก

1.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

ทศกัณฐ์มีรูปร่างหน้าตาที่เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์*

ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

1.2.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีรูปร่างหน้าตาเหมือนกับ
ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

1.2.1.1 รูปร่างหน้าตาต่างดงาม ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่อง
ปรีมมเทียร หอรรมาน และ**พรมจักร** กวีบรรยายลักษณะของทศกัณฐ์ว่าเป็นกษัตริย์ที่มีรูปร่าง
หน้าตาต่างดงาม ดังนี้

ปรีมมเทียร

ในเรื่อง**ปรีมมเทียร** ทศกัณฐ์มีชื่อว่าราภนาสวรเป็น
กษัตริย์ครองเมืองลังกาทวีป มีรูปร่างหน้าตาที่ต่างดงาม กวีกล่าวถึงรูปร่างหน้าตาที่ต่างดงามของ
ราภนาสวรในตอนที่น่างสนมขอให้นางสีดาคำพรากนาสวรให้ชม เพราะมีค่าเล่าลือกันว่า
ราภนาสวรมีรูปร่างต่างดงามหาใครในโลกนี้เปรียบเทียบได้ ซึ่งนางสีดาก็ยอมรับว่าราภนาสวรมีรูปร่าง
จริงดังคำเล่าลือ ดังความว่า

เขาทั้งหลายก็มาเจียรจากันว่า ราภนาสวรนั้นว่ามีฤทธิ
เดชานุภาพมากแลก็มีรูปโฉมอันงามยิ่งนัก หากคนในโลกนี้จัก
เปรียบเทียบได้ว่าอัน เราก็บ่เห็นสักคนแล เเท่ามีแต่พระแม่สีดา
ราชเทวีเจ้าหากได้เห็นผู้เดียวแล้วว่าอัน เมื่อนั้นนางสีดากล่าวว่า
เท่ามีแต่พระรูปอันงาม เป็นดังเจ้าทั้งหลายหากได้รู้นั้นแท้ แล
นางทั้งหลายจึงกล่าวว่า ขอพระแม่เทวีจงแต่มีรูปราภนาสวรนั้น
หื้อผู้ข้าทั้งหลายได้เห็นจึงพร้อมว่าอัน... แล้วก็เอายืนหื้อแก่นาง
ทั้งหลายผู้งั้นผ่อดูกันแล ส่วนว่านางทั้งหลายนั้น เขาว่างามแท้
หนอว่าอัน

(ปรีมมเทียร หอรรมาน, 2527: 36)

หอรมาน

ในเรื่อง *หอรมาน* ตอนที่นางสนมถามนางสีดาว่า ราชธิดาจริงตามคำเล่าลือหรือไม่ นางสีดา ก็ตอบว่าราชธิดาจริงเป็นกษัตริย์รูปร่างงาม ดังความว่า

นางนาฏสนมทั้งหลายมากมวलयอยู่พายหลังจกันั้นว่า
 “ราชธิดาจริงนี้เสียวว่ามีฤทธิเดชะอานุภาพมากและมีรูปอันงาม
 มากนัก หากคนในโลกนี้จักมาเปรียบเทียบได้ว่าอัน เราทั้งหลาย
 ก็ปได้หันสักคนแล เเท่ามีแต่แม่เทวีสีดาเจ้าอันเป็นอัคคมเหสีเทวี
 ได้อยู่ด้วยแล” นางสีดากล่าวว่า “ตั้งราชธิดานั้นก็หากมีรูป
 อันงามเป็นดังนางทั้งหลายได้รู้นั้นแท้แล”

(ปรีมมเทียร หอรมาน, 2527: 81)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่านางสีดาตอบนางสนมทั้งหลายว่า ราชธิดาจริงนั้นงามจริงดังที่เล่าลือ นอกจากนี้นางสีดา ยังวาดรูปราชธิดาให้นางสนมชมอีกด้วย เมื่อนางสนมเห็นรูปราชธิดาก็ชมกันว่า “งามแท้หนอ” (ปรีมมเทียร หอรมาน, 2527: 81) แสดงให้เห็นว่าราชธิดานั้นมีรูปร่างงดงามดังคำเล่าลือ

พรหมจักร

วิโรหาราชในเรื่อง *พรหมจักร* เป็นกษัตริย์ที่มีรูปร่างหน้าตา งดงาม เมื่อแรกเกิดมีรูปร่างที่บริสุทธิ์ปราศจากมลทินทั้งหลาย ดังความว่า “แล้วก็ประสูติออกมา จากท้องแม่เป็นอันบริสุทธิ์ใสงามปราศจากมลทินแล” (พรหมจักร, 2522: 3) นอกจากนี้เมื่อ วิโรหาราชทรงเครื่องกษัตริย์ทำให้มีรูปร่างงดงามมากยิ่งขึ้น ดังคำประพันธ์ว่า

อันว่าพระยาตนเป็นพ่อก็หื้อเพิ่นแต่งแปลงยัง
 เครื่องประดับต่างๆ เป็นต้นว่า ม้าวไล่แขน แหวนไล่ก้อย สร้อย
 สั้งวาล กนทนต์ต่างแก้ว สุกสอดในหู เครื่องเอกริมมีหลายหลาก
 อันประดับแล้วด้วยแก้วไหมคำ กลองเชิงคำและเกบตี้นทิพพิเทพ
 ลายคำ เครื่องจำนำแต่งพร้อม ก็น้อมยื่นยอถวายหื้อแก่

ราชกุมमारตनเป็นลูกหื้อประดับเครื่องภรณ์ทั้งหลาย **ดูงามเป็น**
ดั่งเทพบุตรหนุ่มหน้า ลูกแต่ชั้นฟ้าหว่าดลงมา
นั้นแล

(พรหมจักร, 2522: 3-4)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าวิโรหาราชเป็นผู้มีรูปร่างและเมื่อ
ได้ทรงเครื่องกษัตริย์ก็ยิ่งมีความงดงามเหมือนเทพบุตรหนุ่ม

1.2.1.2 มีร่างแปลงที่นำกล้ว ในเรื่อง**พรหมจักร** วิโรหาราชมี
ร่างแปลงที่นำกล้วเหมือนทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ปรากฏในตอนวิโรหาราชจะ
ออกไปสู้กับพระยาพาราณสี วิโรหาราชได้แสดงร่างแปลงที่นำกล้ว มีลิบเศียรที่มีสีแดง สวมสร้อย
สังวาลที่เศียรทั้งลิบ และมีตาแดงเหมือนไฟ ดังนี้

ส่วนพระยาลังกาก็เดินหมู่เสนาอาวมาจโยธาทั้งหลายหื้อ
ไหลเข้าชู่พ่ายหั้นแล ส่วนตนมันก็เนรมิตกลับเพศหลายมากนั้
มีหัวได้ 10 อัน สุกกระจุมหัวคำแดงและใส่สร้อยสอดสังวาล
ห้อยย้อยทั้งลิบ แล้วมีตาแดงเสมอไฟเหลืองมะมาบ มันก็กำ
ดาบแก้วกัญไชยยื่นมาหั้นแล ดินก็สูบเก็บแก้ว

(พรหมจักร, 2522: 3)

1.2.1.3 เป็นยักษ์และมีลิบเศียร ลิบพัคตร์ ยีลิบกร ในเรื่อง
ลังกาสิบโห ภูมมจักมีลิบเศียร ยีลิบเนตร และยีลิบกรรณ อนุমানได้ว่าภูมมจักเป็นยักษ์ ดังที่กวีได้
บรรยายถึงลักษณะของภูมมจักนี้ในตอนนางกฤติธิดาให้กำเนิดภูมมจักไว้ว่า

เมื่อครบกำหนดทศมาส นางก็ให้กำเนิดลูกชาย คนที่ 1
มีลิบหัว หัวที่ 1 ช่างพูดจาภาษาคน หัวนอกนั้นพูดไม่ได้ มี
นัยน์ตา 20 ดวงตา มีหู 20 หู เมื่อเจ้าชายน้อยขึ้นใหญ่ พระฤๅษี
ใส่ชื่อว่า “ภูมมจัก”

(ลังกาสิบโห, 2534: 15)

1.2.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีรูปร่างหน้าตาที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 คือ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร หอรรมาน และพรหมจักรไม่ได้ระบุว่าทศกัณฐ์เป็นยักษ์ เช่น ในปรัมมเทียร กวีได้กล่าวถึงรูปร่างลักษณะของราภนาสวรเพียงว่าเป็นกษัตริย์ที่มีรูปร่างงดงาม แต่ไม่มีการระบุว่าราภนาสวรเป็นยักษ์ ดังความว่า “ราภนาสวรนั้นมีฤทธิเดชานุภาพมากนักแลมีรูปโฉมอันงามยิ่งนัก หากคนในโลกนี้จักเปรียบเทียบกับได้อัน” (ปรัมมเทียร หอรรมาน, 2527: 36) เหตุการณ์ในตอนนี้อปรากฏในเรื่องหอรรมานเช่นกัน กวีบรรยายรูปร่างหน้าตาของราภนาสวรว่างดงาม แต่ไม่ได้ระบุเป็นยักษ์ ดังความว่า “ราภนาสวรนี้เสียวามีฤทธิเดชานุภาพมากและมีรูปอันงามมากนัก หากคนในโลกนี้จักมาเปรียบเทียบกับได้อัน” (ปรัมมเทียร หอรรมาน, 2527: 81) เป็นต้น

จากการศึกษาเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

รูปร่างหน้าตา	ฉบับรัชกาลที่ 1	ปรัมมเทียร	หอรรมาน	พรหมจักร	ลังกาสิบโท
1.เป็นยักษ์	/	-	-	-	/
2.มีสิบเศียร สิบพักตร์ ยี่สิบกร	/	-	-	-	/
3.รูปร่างงาม	/	/	/	/	-
4. มีร่างแปลงที่น่ากลัว	/	-	-	/	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่ารามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือกล่าวถึงทศกัณฐ์ว่าเป็นกษัตริย์ที่มีรูปร่างหน้าตางดงาม ซึ่งทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ก็มีรูปร่างงามเช่นกัน แต่ความงามของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีการบรรยายเป็นภาพกว้างๆ ว่า งามเหมือนเทวดา แต่ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 จะระบุให้เห็นว่าทศกัณฐ์งามเหมือนเทพองค์ใดเฉพาะลงไป เช่น พระพรหม ท้าวเวสสุวัน นอกจากนี้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือก็มีรูปร่างหน้าตาที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 อย่างชัดเจน คือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์

ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมเพียร ทอรมาน และพรหมจักรไม่ได้เป็นยักษ์เหมือนทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อย่างไรก็ตาม ภูมจกใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโห** มีสิบเศียร สิบบักตร์ ยี่สิบกรรณ อนุมานได้ว่าภูมจกเป็นยักษ์เหมือนทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

นอกจากนี้ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร**ยังแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์สามารถแปลงกายให้มีรูปร่างที่น่ากลัวได้ คือ แปลงกายให้มีรูปร่างใหญ่โตเหมือนภูเขาและมีตาแดงเหมือนไฟ ซึ่งทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**ก็สามารถแปลงกายให้น่ากลัวได้ แต่ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร** กวีบรรยายร่างแปลงของทศกัณฐ์เป็นภาพการเปลี่ยนแปลงของร่างกายโดยรวม แตกต่างจาก**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่มีการบรรยายร่างแปลงของทศกัณฐ์เป็นส่วนๆ อย่างละเอียด ลักษณะดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นกลวิธีการนำเสนอตัวละครที่แตกต่างกันของ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ**

1.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

1.3.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน**มีรูปร่างหน้าตาเหมือนกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

1.3.1.3 รูปร่างหน้าตาต่างดงาม ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายท้าวระพี**เป็นชายที่มีรูปร่างดงาม ดังนี้

พระลักพระลาม

ในเรื่อง**พระลักพระลาม** ฮาบมะนาสวนมีรูปร่างดงาม กวีกล่าวถึงรูปร่างหน้าตาของฮาบมะนาสวนในตอนที่นางสาวใช้ถามนางสีดาเรื่องรูปร่างหน้าตาของฮาบมะนาสวน นางสีดาตอบว่างามปานกลาง เมื่อนางสีดาวาดรูปฮาบมะนาสวนให้ชม ปรากฏว่าดงามมากเหมือนพระอินทร์วาดขึ้น ดังความว่า

อันว่าข้าช่วงใช้สิดาน้อยนาถแพง อันว่า ฮูปพญาฮาบนี้
 เป็นสิ่งสันไต เจ้าเอย นางสิดาเลยกล่าวจางจ้าน อันว่า
 ฮูปเพื่อนนั้นพอสิ่งปานกาง นี้แล้ว ขวาก็บ่ขวาคิ่งดำพอจาฮิต
 ดอกแล้ว เมื่อนั้น สาวสนมเฝ้าสิดานางนาถ พากันดั้นดั้นอยาก
 เห็นฮูปฮาบมะนาสวน ก็จึงจำสิดาเขียนฮูปพญาสวนเจ้า... นางบ่
 ซ้ำบายได้ฮีบเขียน **ดูงามแท้เสมอตั้งอินทร์เขียน**

(พระลักพระลาม, 2518: 125)

พระรามชาดก

ในเรื่อง**พระรามชาดก** เมื่อลุ่นลู่ตอบคำถามพระอินทร์ได้
 พระอินทร์ได้หลอมรูปร่างให้ลุ่นลู่ใหม่ ลุ่นลู่จึงกลายเป็นชายหนุ่มที่มีรูปร่างหน้าตางดงามและมาเกิด
 ใหม่เป็นโอรสกษัตริย์ชื่อว่า ราพณาสวร กวีได้บรรยายไว้ว่า “ประสูติกุมารมีรูปโฉมงดงามยิ่งนัก”
 (พระรามชาดก, 2507: 6-7) นอกจากนี้ก็วิย้งแสดงให้เห็นว่าราพณาสวรมีรูปร่างหน้าตาที่งดงามใน
 เหตุการณ์ที่นางสนมขอให้นางสิดาวาดรูปราพณาสวรให้ชม ดังความว่า

ส่วนในช่วง**คุ่มพวงนางสนมอยากเห็นรูปร่างราพณาสวร**
 ให้นางสิดาเขียนให้ ต่างแย่งยึดกันดูไม่รู้เบื่อ ออกปากชมว่า
รูปร่างสวยงามนัก

(พระรามชาดก, 2507: 98)

ควายท้าวระพี

ในเรื่อง**ควายท้าวระพี** ทศกัณฐ์ชื่อ ราพนะนาสวน เป็น
 โอรสของวิรุณละหะผู้ครองเมืองลังกาทวีป ราพนะนาสวนเป็นกษัตริย์รูปงาม ดังปรากฏในตอน
 ที่นางสนมที่ได้ยินคำเล่าลือว่าราพนะนาสวนมีรูปร่างที่งดงาม จึงขอให้นางสิดาวาดรูปราพนะนาสวนให้ดู
 ว่างามจริงหรือไม่ เมื่อนางสิดาวาดรูปราพนะนาสวนเสร็จ พวกนางสนมก็ชื่นชมว่างามจริง ดังความว่า

นางทั้งหลายจึงกล่าวว่ขอพระเทวีเจ้าแต้มฐุบ
 ราพะนาสวนให้ดูข้าทั้งหลายได้เห็นก่อนเพั้น ว่าสันนั้นแล
 นางสิดาก็แต้มใส่แป้นหินอันมีเพั้น คันทุอันหอมควนละเมาเอาใจ
 แล้ว ก็เอาเย้นให้นางทั้งหลาย ลางพ่องกล่าวว่างามแต้แลหนอ

(การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 394-395)

1.3.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีรูปร่างหน้าตาที่แตกต่าง
 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

1.3.2.1 ไม่ได้เป็นยักษ์ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทุกฉบับ
 ไม่ได้ระบุว่าทศกัณฐ์เป็นยักษ์ กล่าวเพียงว่าทศกัณฐ์เป็นกษัตริย์ที่มีรูปร่างหน้าตาต่างดงาม ซึ่งแตกต่าง
 จากทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

1.3.2.2 มีรูปร่างประหลาด ปรากฏในเรื่องพระรามชาดก เมื่อ
 ทศกัณฐ์มากำเนิดครั้งแรกมีชื่อว่า ลุ่นลู่ เป็นชายรูปร่างประหลาด ดังคำประพันธ์ว่า “ครบกกำหนดก็
 ประสูติกุมาร รูปร่างผิดปกติไม่มีแขนขา” (พระรามชาดก, 2507: 3) คือ เป็นคนที่มีรูปร่างผิดปกติ
 ไม่มีแขนและขา ซึ่งแตกต่างจากทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ที่กำเนิดมามีรูปร่างหน้าตา
 ดงาม

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานไม่มีสิบเศียร
 สิบพักตร์ ยี่สิบกร และไม่มีร่างแปลงที่น่ากลัวเหมือนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 อีกด้วย

จากการศึกษาเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับ
 รัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

รูปร่างหน้าตา	ฉบับรัชกาลที่ 1	พระลักพระลาม	พระรามชาตก	ควายท้าวระพี
1.เป็นยักษ์	/	-	-	-
2.มีลิบเคียร ลีบพัคตร์ ยี่ลีบกร	/	-	-	-
3.รูปร่าง	/	/	/	/
4.มีร่างแปลงที่นากลัว	/	-	-	-
5.มีรูปร่างประหลาด	-	-	/	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทุกฉบับ มีรูปร่างหน้าตาที่ดงามเหมือนกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 แต่กวีบรรยายความงดงามของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานว่า ทศกัณฐ์เกิดมามีรูปร่างหน้าตาที่ดงาม แต่กวีไม่ได้บรรยายว่าทศกัณฐ์งามอย่างไรหรืองามเหมือนใคร ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานจึงแตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทุกฉบับเป็นมนุษย์ ไม่ได้เป็นเผ่าพันธุ์ยักษ์เหมือนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ส่วนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาตกมีรูปร่างหน้าตาที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องอื่น เพราะราพณาสวรในเรื่องพระรามชาตกเกิดมามีรูปร่างประหลาด ไม่มีแขนขา ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาตกมีรูปร่างหน้าตาแตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับอื่นๆ

1.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

1.4.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีความเหมือนกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

1.4.1.1 เป็นยักษ์และมีลิบเคียร ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย ฉบับวัดท่าแคและฉบับวัดขนอน ในรามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกยปรากฏคำเรียก

ทศกัณฐ์ในตอนทีพาลีจับทศกัณฐ์ทีระบุวาทศกัณฐ์เป็นยักษ์ คือ “*ลึงจับยักษ์*” (*รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้*, 2522: 186) แสดงให้เห็นวาทศกัณฐ์เป็นยักษ์ ส่วนใน*รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค*มีการกล่าวถึงรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ผ่านการใช้อำเรียก ได้แก่ ทศเศียร อสุรี กุมภภัณฑ์ อสุรา ทศพัคตร์ ยักษ์ ยักษ์ และท้าวยี่สิบกร คำเรียกเหล่านี้แสดงให้เห็นวาทศกัณฐ์เป็นยักษ์ มีสิบเศียร ยี่สิบกร และใน*รามเกียรติ์ฉบับวัดขนอน*มีการใช้อำเรียกทศกัณฐ์ทีแสดงให้เห็นรูปร่างหน้าตา เช่น ทศพัคตร์ ราพณ์ จอมอสุรี จอมอสุรยักษ์ ทศเศียร อสุรา แสดงให้เห็นวาทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับวัดขนอน*เป็นยักษ์และมีสิบเศียร

1.4.1.2 รูปร่างหน้าตาต่างดงาม ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับ*

วัดท่าแค ในตอนที่ทศกัณฐ์อาบน้ำทรงเครื่องก่อนออกรบยังมีการบรรยายว่า “*งามทรงงามองค์งามสง่า*” (*รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้*, 2522: 219) แสดงให้เห็นวาทศกัณฐ์มีรูปร่างหน้าตาต่างดงาม

1.4.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้*และตะวันตกไม่ปรากฏร่างแปลงทีน่ากลัว เหมือนทีปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เพราะเนื้อเรื่องใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้*และตะวันตกทั้งสามฉบับไม่มีเหตุการณ์ทีทศกัณฐ์แปลงกายเพื่อต่อสู้กับกองทัพศัตรู

จากการศึกษาเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้*และตะวันตกสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้*และตะวันตก

รูปร่างหน้าตา	ฉบับรัชกาลที่1	ฉบับบ้านควนเกย	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดขนอน
1.เป็นยักษ์	/	/	/	/
2.มีสิบเศียร สิบพัคตร์ ยี่สิบกร	/	/	/	/
3.รูปร่าง	/	-	/	-
4.มีร่างแปลงทีน่ากลัว	/	-	-	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก มีแผ่นพันธุ์เป็นยักษ์ที่มีสิบเศียร สิบพักตร์ และยี่สิบกรเหมือนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแคยังมีรูปร่างหน้าตางดงามเหมือนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 อีกด้วย จึงอาจอนุมานได้ว่ารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีการส่งอิทธิพลต่อรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก อย่างไรก็ตาม ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก กวีก็บรรยายว่าทศกัณฐ์มีรูปร่างหน้าตาที่งดงามเท่านั้น แต่ไม่ได้บรรยายความงดงามของทศกัณฐ์ว่างามอย่างไรหรืองามเหมือนใคร ซึ่งแตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ที่มีการบรรยายว่างามเหมือนเทวดา

จากการศึกษาเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

รูปร่างหน้าตา	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ				รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน			ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก		
		ปริมมเหียร	ทอธรมาน	พรหมจักร	สังกสิปโท	พระลักพระลาม	พระรามชาตก	ควายทวารพี	ฉบับบ้านความเกษ	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดชนอน
1.เป็นยักษ์	/	-	-	-	/	-	-	-	/	/	/
2.มีสิบเศียร สิบพักตร์ ยี่สิบกร	/	-	-	-	/	-	-	-	/	/	/
3.รูปร่างหน้าตางดงาม	/	/	/	/	-	/	/	/	-	/	-
4.มีร่างแปลงที่น่ากลัว	/	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-
5.มีรูปร่างประหลาด	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-

จากตารางจะสังเกตได้ว่า ลักษณะรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ที่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับ คือ ทศกัณฐ์มีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม แต่ความงดงามของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ก็มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์

ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานต่างก็มีรูปร่างหน้าตาที่งดงามเหมือน เทวดา แต่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีการระบุเพียงว่ารูปร่างหน้าตาที่งดงาม กวีไม่ได้บรรยายว่าทศกัณฐ์งามอย่างไรหรืองามเหมือนใคร อย่างไรก็ตาม ภูมิฉกใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโห**ไม่ปรากฏการบรรยายว่ามีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ภูมิฉกใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโห**เน้นให้เห็นว่า มีสิบเศียร สิบพักตร์และยี่สิบ กรรณที่อนุমানได้ว่าภูมิฉกเป็นยักษ์ ลักษณะรูปร่างหน้าตาเช่นนี้อาจกล่าวว่างามได้ยาก ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโห**จึงแตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับ ท้องถิ่นเรื่องอื่น

ความแตกต่างของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร หอระมาน พรหมจักร** และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทุกฉบับไม่ได้เป็นยักษ์เหมือนทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อย่างไรก็ตาม ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโห**กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้ และตะวันตกเป็นยักษ์เหมือนกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อาจเป็นเพราะกวีต้องการคง ลักษณะของทศกัณฐ์ที่เป็นยักษ์ให้คล้ายกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และ**รามายณะ**ของอินเดีย

แม้ว่าทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร**มีร่างแปลงที่น่ากลัวเหมือนกับ ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** แต่ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร**มี รายละเอียดของร่างแปลงที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** มีสิบเศียร สิบพักตร์ ยี่สิบกร ร่างกายใหญ่โตเท่าภูเขาอัศกรรณ ตาเปล่งแสงเหมือนพระอาทิตย์ แต่วิโรหาราชในเรื่อง**พรหมจักร**มีสิบเศียร ใส่สร้อยสังวาลและมีตา แดงเหมือนไฟ

นอกจากนี้ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก**เป็นรามเกียรติ์ฉบับเดียวที่ บรรยายว่า ราพณาสุวรรณเกิดมามีรูปร่างหน้าตาประหลาด คือ เกิดมาเป็นทารกที่ไม่มีแขนขา ทำให้ ราพณาสุวรรณใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก**แตกต่างกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเรื่องอื่น

2. คุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556: 263) ให้ความหมายคำว่า คุณลักษณะไว้ว่า เครื่องหมายหรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือลักษณะประจำ ในการศึกษาคำนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาคุณลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ที่แสดงให้เห็นความพิเศษหรือความสามารถพิเศษ ของตัวละคร ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีคุณลักษณะดังนี้

2.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีคุณลักษณะดังนี้

2.1.1 มีวิชาความรู้ ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ทศกัณฐ์เป็นโอรสของ ท้าวลัสเตียน ผู้ครองกรุงลงกาและอยู่ในวงศ์พรหม เมื่อทศกัณฐ์อายุได้ 14 ปีได้ไปกราบขอเรียนวิชา กับพระฤๅษีโคบุตรจนมีวิชาความรู้มากมาย ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์สุริย์วงศ์ใจหาญ
ตั้งจิตปรนนิบัติพระอาจารย์	เรียนวิชาการเป็นนิจไป
ว่องไวในที่ธนูศร	ชำนาญกรยิงแม่นยำพิศไม่
ทั้งไตรเพทเวทมนตร์สิ่งใด	ก็จำได้ด้วยไวปัญญา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 115)

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่าทศกัณฐ์ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนวิชาต่างๆ กับ พระฤๅษีโคบุตรจนเชี่ยวชาญทั้งวิชาการยิงธนูและไตรเพทเวทมนตร์ต่างๆ ทำให้ทศกัณฐ์กลายเป็นผู้มีความสามารถเหนือคนธรรมดา

2.1.2 มีพลังกำลังมาก ทศกัณฐ์เป็นผู้ที่มีพลังกำลังมาก สามารถ เคลื่อนย้ายวัตถุที่มีน้ำหนักมหาศาลได้ ปรากฏในตอนที่วิรุฬหกขว้างสังวาลใส่สารภุจนทำให้ เขาไกรลาสเอียง ทศกัณฐ์สามารถผลักเขาไกรลาสให้ตั้งตรงตามคำบัญชาของพระอิศวรได้ ดังความ ว่า

ทูลแล้วถวายบังคมลา	ออกมานิมิตอินทรีย์
ใหญ่เท่าบรมพรหมาน	ตระหง่านเงื่อมพระเมรุศิริศรี
ดินเหยียบศิลาปถพี	อสุรีเข้าแบกยืนยัน
ยี่สิบกรกุมเหลี่ยมเขา	เท้าถีบด้วยกำลังแข็งขัน
ลั่นเลื่อนสะเทือนหิมวันต์	เขานั่นก็ตรงคืบมา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 178)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นพลังกำลังมหาศาลของทศกัณฐ์ที่สามารถผลักเขา ไกรลาสที่เอียงให้ตั้งตรงดั้งเดิมได้ ทำให้เหล่าเทวดาที่ได้เห็นต่างพากัน “ตกใจประหม่าขวัญบิน” (บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 178)

2.1.3 แปลงกายได้ ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* สามารถแปลงกายเป็นรูปร่างต่างๆ ได้ เช่น ในตอนที่ทศกัณฐ์จะลอบทำร้ายองคต ทศกัณฐ์ก็ได้แปลงกายเป็นปูใหญ่ ดังความว่า “ครั้นถ้วนคำรบเจ็ดท่า กายาก็กลับเป็นปูใหญ่” (บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 204) นอกจากนี้ทศกัณฐ์ยังสามารถแปลงกายเป็นพระอินทร์ได้อีกด้วย ปรากฏในตอนที่ทศกัณฐ์จะออกรบครั้งสุดท้าย ดังความว่า

บัดเดี้ยวก็กลับกลายเพศ	เป็นท้าวตรีเนตรเรืองศรี
ทรงโฉมประโลมโลกีย์	ใครเห็นเป็นที่จำเริญนัก
ผิวผ่องฟุ้งพิศมูตผาด	งามวิลาสล้ำเลิศในไตรจักร
กรายกรอ่อนแอ้นพริ้มพักตร์	พญาอัศวมาสรงชลธาร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 472)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าทศกัณฐ์สามารถแปลงกายเป็นพระอินทร์ได้ เมื่อพระรามเห็นรูปพระอินทร์แปลงของทศกัณฐ์แล้วก็หลงใหลในความงามจนไม่แผลงศรไปสังหารทศกัณฐ์ ดังความว่า

เมื่อนั้น	พระสุริย์วงศ์องค์นารายณ์ทรงจักร
แลเห็นทศเศียรขุนยักษ์	ผิวพักตร์ลักขณาวิลาวัณย์

งามรูปงามโฉมงามทรง	ยิ่งองค์เจ้าตรีตริงศ์สวรรค
รัศมีศรีเลื่อมพรายพรรณ	ดั่งพระจันทร์หมดเมฆไม่ราศี
อันสถิตในทิพย์พิมานมาศ	ลีลาศตามจักรราศี
พระองค์ผู้ทรงฤทธิ	พิศรูปอสุรีไม่วางตา
แต่ซึกพรหมาสตร์ศรัย	พาดสายขึ้นไว้แล้วเงื่อง่า
ให้พิศวงวอยงวิญญาน	ผ่านฟ้าไม่แผลงไปราญรอน

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 482-483)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าทศกัณฐ์แปลงกายเป็นพระอินทร์ได้อย่างงดงาม เป็นอย่างยิ่งจนทำให้พระรามพิศวงหลงใหลไม่อาจแผลงศรไปสังหารทศกัณฐ์ได้ ดังนั้นทศกัณฐ์จึงสามารถแปลงกายได้อย่างหลากหลายและสามารถหลอกล่อศัตรูได้ การแปลงกายจึงเป็นคุณลักษณะเด่นประการหนึ่งของทศกัณฐ์

2.1.4 ถอดดวงใจ ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ได้รับความช่วยเหลือจากพระฤๅษีโคบุตรที่ช่วยทำพิธีถอดดวงใจของทศกัณฐ์ใส่ไว้ในกล่องแก้วและเก็บรักษาไว้ ทำให้ไม่มีใครสามารถสังหารทศกัณฐ์ได้ ดังความว่า

เมื่อนั้น	องค์พระโคบุตรอาจารย์ใหญ่
ยินดีก็หยิบเอาดวงใจ	ใส่ในกล่องแก้วแววฟ้า
ชั้นนอกนั้นศิลาประดับ	ปรับชิตยั้งเส้นเลขา
ครั้นแล้วจึงองค์พระสิทธา	เอาน้ำประกายาอสุรี
เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์ยักษ์
ก็ฟื้นคืนได้สมประดี	ปรีดาด้วยจิตออกจากกาย
จึงตรัสแก่องค์พระนักษิทธิ์	พิธีนี้ทำมิได้ง่าย
ถึงมาตรใครฆ่าก็ไม่ตาย	ศัตรูหมู่ร้ายไม่เกรงกัน

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 212)

การทำพิธีถอดดวงใจของทศกัณฐ์นี้ทำให้ทศกัณฐ์กลายเป็นผู้ที่ไม่สามารถสังหารด้วยอาวุธได้ แม้ว่าพระรามจะใช้ศรวิเศษยิงทศกัณฐ์จนร่างพรุนก็ไม่สามารถสังหารทศกัณฐ์ได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อหนุมานทำลายกล่องดวงใจของทศกัณฐ์ในเวลาเดียวกับที่พระรามแผลงศรพรหมาศตรัสใส่ทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ก็สิ้นชีวิต

2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีคุณลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

2.2.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเหมือนกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

2.2.1.1 มีวิชาความรู้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรและลังกาสิบโหเป็นผู้มีวิชาความรู้เหมือนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

พรหมจักร

ในเรื่องพรหมจักร วิโรหาราชมีวิชาความรู้ เพราะได้เล่าเรียนในฐานะโอรสกษัตริย์ จนเรียนจบเวทมนตร์เมื่ออายุได้ 2-3 ปี และเรียนจบไตรเพทเมื่ออายุได้ 16 ปี ดังความว่า “ส่วนอันว่าเจ้าราชกุมารตนนั้น ก็จำเริญใหญ่ขึ้นมา 2 ปี 3 ปี ก็จบรู้อย่างสาตรศิลป์ทิพพมณต์มากหนักหั้นแล...มีอายุได้ 16 ปีนั้น ก็ทรงรูปอันงามยิ่งนักและจบไตรเพททั้งมวลหั้นแล” (พรหมจักร, 2522: 3-4) วิโรหาราชแสดงให้เห็นความสามารถในการใช้เวทมนตร์นี้อย่างชัดเจนในตอนทีวิโรหาราชต่อสู้กับบรหันมจักร เช่น เป้ามนต์เป็นยักษ์ไล่ฆ่ากองทัพบรหันมจัก เป้ามนต์เรียกฝน เป็นต้น

ลังกาสิบโห

ในเรื่องลังกาสิบโห ฤๅมมจักสามารถใช้เวทมนตร์ได้ปรากฏในตอนทีฤๅมมจักต่อสู้กับเจ้าลัมมาเพื่อชิงนางสีดาจากเจ้าลัมมา ฤๅมมจักใช้เวทมนตร์สร้างไฟ

เข้าล้อมรอบเจ้าลัมมา ดังความว่า “*ภุมมจักเปาฆนตังเป็นไฟล้อมรอบกายเจ้าลัมมา*” (ลังกาสิบท, 2534: 29)

2.2.1.2 มีพลังกำลังมาก ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบท* ภุมมจักมีพลังกำลังมหาศาล ปรากฏในตอนที่ภุมมจักต่อสู้เพื่อชิงนางสีดาจากเจ้าลัมมา ภุมมจักยกก้อนหินใหญ่เท่าช้างขึ้นไปบนฟ้าแล้วทุ่มใส่เจ้าลัมมา ดังนี้ “*ภุมมจักเอาก้อนหินโตเท่าตัวช้าง เเทะขึ้นไปข้างบน ทุ่มลงมาถูกศีรษะเจ้าลัมมาแตกกระจายกลายเป็นมูลผลาหาร และดอกไม้*” (ลังกาสิบท, 2534: 29)

2.2.1.3 แปลงกายได้ ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรีมมเทียร หอระมาน และพรหมจักร* ดังนี้

ปรีมมเทียร

ในเรื่อง*ปรีมมเทียร* รากนาสวรสามารถแปลงกายได้ เห็นได้จากตอนที่รากนาสวรแปลงกายเป็นพระอินทร์เข้าไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ดังความว่า “*เหตุตั้งอัน รากนาสวรมีดาอันว่าเป็นทิพย์ เลงหันฉั่นนั้น ลวดเอาเพศเป็นตั้งพระยาอินทาแล้ว ก็ขึ้นไปเสกกับด้วยนางสุชาดาหันแล*” (ปรีมมเทียร หอระมาน, 2527: 2) นอกจากนี้รากนาสวรยังสามารถแปลงกายให้สูงใหญ่เท่าภูเขาคุณครและมิตดวงตาที่โชติช่วงเหมือนพระอาทิตย์ได้อีกด้วย ปรากฏในตอนที่รากนาสวรแปลงกายมาต่อสู้กับพระราม ดังความว่า

รากนาสวรก็เนรมิตตนทือใหญ่สูงเพียงปลายเขา

*ยุคันธอร บ่ทือปรากฏหันตัว เท้าทือหันแต่ตาทั้ง 2 หันแล คน
ทั้งหลายหันตาแห่งรากนาสวรนั้น เขากล่าวว่า ในวันนี้ตะวันออก
มา 3 ดวง ว่าอันซุคนหันแล*

(ปรีมมเทียร หอระมาน, 2527: 32)

หอรมาน

ในเรื่อง *หอรมาน* ราพนาสวรสามารถแปลงกายให้สูงใหญ่ น่ากลัว ปรากฏในตอนทีราพนาสวรแปลงกายสูงใหญ่เท่าภูเขายุคนธรและมีดวงตาที่โชติช่วงเหมือนพระอาทิตย์เพื่อต่อสู้กับพระรามดังนี้ “*ราพนาสวรก็เนรมิตตนทือใหญ่สูงเพียงเขายุคนธรเท่าหันแต่ตาทั้ง 2 นั้นปรากฏเป็นดังดาวน้ออกมา 3 ดวง คนทั้งหลายก็ว่าดาวน้ออก 3 ดวง ว่าอันชู้คนแล*” (ปรั้มเหียร หอรมาน, 2527: 77)

พรหมจักร

ในเรื่อง *พรหมจักร* วิโรหาราชสามารถแปลงกายได้ปรากฏในตอนทีวิโรหาราชหาหนทางเข้าไปร่วมอภิรมย์กับนางสุธัมมา ซายาของพระอินทร์ ในเบื้องต้น วิโรหาราชแปลงกายเป็นแมลงสาบไปลอบจำนตที่ปิดประตูห้องนางสุธัมมาจากพระอินทร์ดังความว่า “*มันก็เนรมิตตนเป็นแมลงสาบตัวหนึ่ง ไปจับอยู่ที่แป้นกระดานประตูประสาทแห่งนางนั้นหันแล*” (พรหมจักร, 2522: 12) ต่อมาวิโรหาราชก็แปลงกายเป็นพระอินทร์เข้าไปร่วมอภิรมย์กับนางสุธัมมา ดังความว่า “*มันก็เนรมิตเพศเป็นดังพระยาอินท์ ทรงทิพพอลังการ แล้วก็เข้าไปสู่ปราสาทแห่งนางสุธัมมานั้น*” (พรหมจักร, 2522: 12)

นอกจากนี้ วิโรหาราชยังสามารถแปลงกายให้น่ากลัวได้อีกด้วย ปรากฏในตอนทีวิโรหาราชต่อสู้กับกองทัพของรัมมจักร มีการบรรยายการแปลงกายของวิโรหาราชไว้ว่า “*ส่วนตนมันก็เนรมิตกลับเพศหลายมากนั้ มีหัวได้ 10 อันสุมกระจุมหัวคำแดงและใส่สร้อยสอดสังวาลย้อยห้อยทั้งสิบ แล้วมีตาแดงเสมอไฟเหลื่อมมะมาบ*” (พรหมจักร, 2522: 110) จากตัวอย่างเป็นการแสดงให้เห็นว่าวิโรหาราชมีการแปลงกายที่ทำให้ร่างกายเปลี่ยนแปลงไปหลายประการ คือ มีสิบเศียรที่มีสีแดงกำและใส่สร้อยสอดสังวาล อีกทั้งยังมีดวงตาแดงเหมือนไฟ จะเห็นได้ว่าวิโรหาราชมีร่างแปลงที่น่ากลัว

2.2.1.4 ถอดดวงใจ ปรากฏในเรื่อง *ลังกาสิบโ* ฤมมจักถอด

ดวงใจใส่ไว้ในธนูดวงใจ เจ้าลัมมาต้องใช้ธนูดวงใจยิงฤมมจักจึงจะสามารถสังหารฤมมจักได้ ปียสาบอกวิธีสังหารฤมมจักนี้แก่เจ้าลัมมาดังความว่า “*การที่พญาฤมมจักถูกครยิงหลายครั้ง แต่ไม่ตายวายชีวา ก็เพราะว่าพญาฤมมจักราชา ถอดดวงใจใส่ไว้ในธนูดวงใจ (กงสายใจ) ใครฆ่าไม่ตาย...ถ้าใคร*

ได้กึ่งสายใจ (ธนูดวงใจ) ใช้ยิงพญาภุมมจักจะตายแล” (ลังกาสิบโ, 2534: 75) การถอดดวงใจของ
ภุมมจักนี้เหมือนกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

2.2.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน
รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

2.2.2.1 มีตาทิพย์ ปรากฏในเรื่อง**ปรีมมเทียร**และ**หอรมาน** ดังนี้

ปรีมมเทียร

ในเรื่อง**ปรีมมเทียร** ราภนาสวรมีตาทิพย์ ทำให้สามารถ
มองเห็นสิ่งที่อยู่เหนือการมองเห็นของคนทั่วไปได้ คุณลักษณะนี้ปรากฏในตอนที่ว่าราภนาสวรที่มีตา
ทิพย์เห็นว่าพระอินทร์จะเข้าไปอยู่กับนางสุชาดาทุกเจ็ดวัน ในระหว่างเจ็ดวันนั้นราภนาสวรจึงแปลง
กายเป็นพระอินทร์เข้าไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ดังความว่า

ปรกติแห่งพระยาอินททั้งหลายนั้น 7 วันไหนย่อมไปสู่วไป
หากับด้วยนางสุชาดาแลเทื่อ...เหตุตั้งอันราภนาสวรมีตาอันว่าเป็น
ทิพย์ เลงหันฉนั้นนั้น ลวดเอาเพศเป็นดังพระยาอินทาแล้ว ก็ขึ้น
ไปเสพกับด้วยนางสุชาดาหันแล

(ปรีมมเทียร หอรมาน, 2527: 2)

นอกจากนี้ราภนาสวรยังเห็นนางสีดาที่ยืนอยู่กลางป่าคน
เดียวด้วยตาทิพย์ของตนเองอีกด้วย ดังความว่า “ในกาลนั้นราภนาสวรอันยืนอยู่เมืองลังกาทวีปที่นั้น
เลงหันยังนางสีดาอันยืนอยู่กลางป่าผู้เดียวด้วยตาทิพย์แห่งตน ก็สยองไปด้วยอากาศ อุ่มเอานางสีดา
ด้วยฤทธิแห่งคนหันแล” (ปรีมมเทียร หอรมาน, 2527: 10)

หอรมาน

ในเรื่อง**หอรมาน** ราภนาสวรมีตาทิพย์ที่สามารถมองเห็น
ในสิ่งที่คนทั่วไปมองไม่เห็น ปรากฏในเหตุการณ์ที่ว่าราภนาสวรเห็นว่าพระอินทร์จะไปหานางสุชาดาทุก

เจ็ดวัน ในระหว่างนั้นราพนาสวรจึงแปลงกายเป็นพระอินทร์เข้าไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ดังความว่า “เหตุตั้งอันราพนาสวรมี**ดาทิพ**ลักเอาเพศเป็นพระยาอินทาชั้นไปเสพกับด้วยนางสุชาดาหั้นแล” (ปรั้มเหียร หอรรมาน, 2527: 46)

2.2.2.2 เกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ ปรากฏในเรื่อง**พรหมจักร**

วิโรหาราชเกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ 3 สิ่ง ได้แก่ ร่องเท้าทิพย์ ดาบสรีร์กัญไชย และธนูทิพย์ ดังความว่า “นางก็ทรงครรภ์ได้ 10 เดือน แล้วก็ประสูติออกมาจากท้องแม่ เป็นอันปริสุทธิไสงาม ปราสาจากมละมูลทินแล **อันว่าเครื่องทิพย์ 3 ประการคือว่า** **เกบดินทิพย์ ดาบสรีร์กัญไชยและกงธนูทิพย์ ก็เกิดมีแก่กุมมารผู้นั้นแล**” (พรหมจักร, 2522: 3)

2.2.2.3 ต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ ปรากฏในเรื่อง

ปรั้มเหียรและหอรรมาน ดังนี้

ปรั้มเหียร

ในเรื่อง**ปรั้มเหียร** ราภนาสวรมีคุณลักษณะพิเศษคือผู้อื่นไม่สามารถสังหารราภนาสวรด้วยอาวุธธรรมดาได้ ต้องใช้อาวุธวิเศษชื่อว่า **วัชชิตศพล** คือ ธนูวิเศษสังหารเท่านั้น ดังความว่า

ราภนาสวรนี้บ่ตายด้วยหอกดาบแลปืนไฟธนูแห่งบุคคล
ผู้ใดในโลกนี้บ่มีแล ด้วยมีแท้บุคคลผู้ใดมีฤทธิเดชะอานุภาพมาก
นัก หากได้ไปเอาปืนเล่มชื่อว่า **วัชชิตศพล**อันเป็นปืนกับโลก มา
ยิงมัน ก็จึงตายว่าอันแล

(ปรั้มเหียร หอรรมาน, 2527: 32)

หอรรมาน

ในเรื่อง**หอรรมาน** ราพนาสวรต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษชื่อว่า “**ทสพลควาวชิระ**” คือ ธนูวิเศษ ดังความว่า

ปูแห่งข้าตปรมไสวรรนี้ จักตายด้วยหอบดาบปืนไฟแห่ง
 บุคละผู้ใดในโลกนี้ปมีแล ด้วยแท้บุคละผู้ใดมีฤทธิ์อานุภาวะมาก
 นักหากไปเอาปืนเหล็กชื่อว่า “**ทสพลควาวชิระ**” ก็หากเป็นปืน
 กับโลก ยังจมไว้ในน้ำมหาสมุทรจิมขอบจักกวาฟใต้พื้นแล

(ปรัम्मเหียร ทอรมาน, 2527: 77)

2.2.2.4 ต้องเสียชีวิตด้วยวิธีพิเศษ ปรากฏในเรื่อง**พรหมจักร**

วิโรหาราชจะไม่เสียชีวิตอย่างง่ายตาย เงื่อนไขในการสังหารวิโรหาราชคือต้องทำลายฤทธิ์ของ
 วิโรหาราชก่อน คือ ต้องเอาดินติดหางครกกับไม้ซีกขานและดินติดหางหมูไปใส่ในฉัตรแก้วของ
 วิโรหาราช วิโรหาราชจึงจะสิ้นฤทธิ์ จากนั้นจึงให้ผู้ที่ไม่มองหน้าผู้หญิง 3 ปีมายิงศรใส่วิโรหาราชจึง
 จะสิ้นชีวิต ปรากฏในตอนนี้นั้นทะบอกพรหมจักรถึงวิธีสังหารวิโรหาราช ดังความว่า

อันว่าพระยาลังกาฬีเรานี้ เป็นตนมีเดชะฤทธิ์มากนัก
 คั้นว่าท่านบ่ตายเสียดังอื่น...คั้นว่ามักใคร่แพ่ดั่งอื่น ทื่อหาเอาดิน
 ติดหางครกที่นั่น กับทั้งไม้ซีกขานและดินติดหางหมู ทั้ง 3
 ประการนี้ เอาสองไปใส่กระพุ่มฉัตรแก้ว จักเสียดะชะฤทธิ์ไปแล
 ...ยามนั้นผู้บ่พอหน้าแม่ยิงถ้วน 3 ปีนั้น ชำน้ำววดยิงพระยาใหญ่
 เจ้าจึงจักตาย

(พรหมจักร, 2522: 114-115)

จากการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**
 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

คุณลักษณะ	ฉบับรัชกาลที่ 1	ปรัมมเหียร	หอรมาน	พรหมจักร	ลังกาสิโภ
1.มีวิชาความรู้	/	-	-	/	/
2.มีพลังกำลังมาก	/	-	-	-	/
3.แปลงกายได้	/	/	/	/	-
4.ถอดดวงใจ	/	-	-	-	/
5.มีดาพิพย์	-	/	/	-	-
6.เกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ	-	-	-	/	-
7.ต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ	-	/	/	-	-
8.ต้องเสียชีวิตด้วยวิธีพิเศษ	-	-	-	/	-

จากตารางแสดงให้เห็นคุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือที่มีความเหมือนและความแตกต่างกัน คุณลักษณะที่เหมือนกันประการแรก คือ การแปลงกายได้ แต่การแปลงกายของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นก็มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน เพราะทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีการแปลงกายที่หลากหลาย เช่น แปลงกายเป็นช่างไปสมสู่กับนางช่าง แปลงกายเป็นพระอินทร์ไปรบกับพระราม เป็นต้น ส่วนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือแปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดาเท่านั้น คุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือที่เหมือนกันอีกประการหนึ่ง คือ การถอดดวงใจ แต่รายละเอียดการถอดดวงใจของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ทั้งสองฉบับก็แตกต่างกัน กล่าวคือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ถอดดวงใจใส่ไว้ในกล่อง เมื่อหนุมานทำลายกล่องและพระรามใช้ธนูยิงทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ก็ตาย แต่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิโภถอดดวงใจใส่ไว้ในธนูดวงใจ เมื่อพระรามใช้ธนูดวงใจยิงทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์จึงเสียชีวิต ดังนั้นคุณลักษณะการถอดดวงใจจึงมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน

ส่วนคุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 คือ การมีดาพิพย์ คุณลักษณะนี้จึงส่งผลต่อเนื้อเรื่องตอนทศกัณฐ์ลักนางสีดาในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือแตกต่างจากรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กล่าวคือ ในรามเกียรติ์

ฉบับรัชกาลที่ 1 ทศกัณฐ์รู้ว่านางสีดาดงงามเพราะนางสามนักขามาเล่าให้ฟัง ทศกัณฐ์จึงไปลักนางสีดาจากพระรามโดยใช้แผนการล่อหลอกด้วยกวางทอง แต่ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียรและหอรมาน** พระอินทร์เป็นผู้เนรมิตกวางทองมาล่อหลอกพระรามไป ทศกัณฐ์มีดาทิพย์จึงมองเห็นนางสีดาอยู่ในคนเดียวกลางป่าจึงไปอุ้มนางมา ทำให้รายละเอียดตอนที่ทศกัณฐ์ลักนางสีดาใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ** แตกต่างกัน และส่งผลให้ทศกัณฐ์มีภาพของผู้ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่เฉพาะเจาะจง คือ มีดาทิพย์ ต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่กวีระบุคุณลักษณะของทศกัณฐ์ว่ามีความสามารถที่หลากหลาย

นอกจากนี้ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ** ยังเกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษและต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ อันเป็นอนุภาคของนิทานท้องถิ่นเกี่ยวกับอาวุธวิเศษที่มักปรากฏในนิทานท้องถิ่นและอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ** แตกต่างกัน และวีโรหาราชใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร** ต้องเสียชีวิตด้วยวิธีพิเศษ ทำให้วีโรหาราชในเรื่อง **พรหมจักร** แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับอื่น** อีกด้วย

2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน** มีคุณลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกับ **ทศกัณฐ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

2.3.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน** เหมือนกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

2.3.1.1 มีวิชาความรู้ หมายถึง การมีความสามารถในศาสตร์

ศิลป์และวิชาอาคม ปรากฏในเรื่อง **พระลักพระลาม** และ **พระรามขาดก** ดังนี้

พระลักพระลาม

ในเรื่อง **พระลักพระลาม** พญาฮาบมะนาสวนมีวิชาความรู้ทั้งศาสตร์ ศิลป์ และวิชาอาคมมาตั้งแต่เริ่มเรื่อง กวีบรรยายไว้ดังนี้ “**สมภารทางศาสตรศิลป์**

คู่กัน พระก็เป็นพญา ล้ำทงอาคมอุประเล่ห์ เชิงชำเท้าไทย้องอ่อนขาม” (พระลักพระลาม, 2518: 2) นอกจากนี้ฮาบมะนาสวณยังไปขอเรียนเวทมนตร์กับพระอินทร์อีกด้วย พระอินทร์ก็ได้สอนวิชาความรู้ให้ ดังความว่า “เทโวให้อินทาเทวราช พระก็สอนสั่งให้มนต์แก้วศาสตรศิลป์ เมื่อนั้นผู้ผ่านพื้นพญาฮาบมะนาสวณ เฮียนอาคมชู้อันตอมเจ้า ท้าวก็กลับเพศแล้วเฮียวฮีบอ้าลา”(พระลักพระลาม, 2518: 2) จะเห็นได้ว่าฮาบมะนาสวณเป็นผู้มีวิชาความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์มาก

พระรามชาตก

ในเรื่อง**พระรามชาตก** ราพณาสวรรมีวิชาความรู้ตั้งแต่อายุได้ 1 ปี ดังความว่า “พออายุได้ปีหนึ่งก็พูดได้เดินได้และรู้ศิลปวิทยาคมต่างๆ” (พระรามชาตก, 2507: 7) นอกจากนี้หลังจากที่พ่ายแพ้แก่พระรามในศึกชิงนางจันทา ราพณาสวรรยังไปเรียนวิชาเพิ่มเติมกับพระอินทร์อีกด้วย ดังความว่า

สมควรเรียนศิลปศาสตร์อาคมในสำนักพระอินทร์ จะได้
มีฤทธิ์เดชเอาชนะท้าวทั้งสองได้ จึงเหาะไปดาวดึงส์ขอเรียน
ศิลปศาสตร์...พญาราพณาสวรรเรียนเพียงสามคืนก็จบพระเวท

(พระรามชาตก, 2507: 37)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าราพณาสวรรมีวิชาความรู้มากมาย และราพณาสวรรก็ใช้วิชาความรู้นั้นให้เป็นประโยชน์หลายครั้ง เช่น ตอนที่ติดตามไปชิงนางจันทาคืนมาจากพญารามราช ราพณาสวรรก็ได้ยิงธนูโมกขคัคคีสร้างกองทัพขึ้นมา ดังความว่า “หยิบธนูศิลป์โมกขคัคคียิงไปในอากาศ บังเกิดเป็นพลโยธาโกฏิหนึ่ง” (พระรามชาตก, 2507: 17) ตอนที่ราพณาสวรรจะลักนางสีดาก็เนรมิตกวางทองขึ้นมา ดังความว่า “เมื่อเห็นว่าเอาชนะผู้ชายไม่ได้แล้ว ก็เนรมิตสิ่งต่างๆ ล่อนางสีดาหลายอย่างหลายประการ ในที่สุดเป็นกวางคำ ลึงนี้นางสีดาอยากได้มาก” (พระรามชาตก, 2507: 49)

2.3.1.2 แปลงกายได้ ปราบกฏในเรื่อง**พระลักพระลาม**
พระรามชาตกและ**ควายท้าวระพี** ดังนี้

พระลักพระลาม

ในเรื่อง**พระลักพระลาม** ฮาบมะนาสวณสามารถแปลงกายได้ ปรากฏในตอนที่ฮาบมะนาสวณแปลงกายเป็นพระอินทร์เข้าไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ดังความว่า “แต่นั้น พญาก็อุณละโห้อันตัมหาพาด่วน ก็เล่านิรมิตเนื้อตนให้ตั้ง พระอินทร์ พอยัวยรยาดย้ายโสมสิ่งพญาอินทร์ บาคานเนาอยู่แฝงนางแก้ว” (พระลักพระลาม, 2518: 2) นอกจากนี้ ฮาบมะนาสวณยังแปลงเป็นกวางทองไปล่อหลอกนางสีดาด้วย ดังความว่า “มันก็นิรมิต เป็นกวางคำแล่นคะโยงโตนเต้น ดวงคามโสมยงเพียงคือพระอินทร์เหลาหล่อ” (พระลักพระลาม, 2518: 17)

พระรามขาดก

ในเรื่อง**พระรามขาดก** ราพณาสวรสามารถแปลงกายได้ ปรากฏในตอนที่ราพณาสวรต้องการดูกำลังในกองทัพพญารามราช ราพณาสวรแปลงกายให้มีรูปร่าง สูงใหญ่และมีดวงตาสว่างเจิดจ้าเหมือนพระอาทิตย์ ดังความว่า “รุ่งขึ้น พญาราพณาสวรนิรมิต ตัวใหญ่สูงเท่าเขาขุคนธร เฟงดูกำลังในค่ายพญารามราช ผู้คนในค่ายเห็นดวงตาพญาราพณาสวรอัน ใหญ่สว่างจ้าตั้งดวงอาทิตย์ ก็ตื่นตื่นเลื่องลือกันว่าตะวันขึ้นสามดวง” (พระรามขาดก, 2507: 89)

ควายท้าวระพี

ในเรื่อง**ควายท้าวระพี** ปรากฏในการรบครั้งสุดท้ายที่ ราพณะนาสวณแปลงกายให้สูงใหญ่น่ากลัวเพื่อต่อสู้กับพระราม ดังความว่า “วันฉวัน 7 มาฮอดแล้ว ราพณะนาสวณก็เนรมิตตนให้สูงพยงเขาขุคนทอนเหมือนตั้งรดทะกอนแล้ว” (การศึกษาเรื่อง รามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 392)

2.3.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

2.3.2.1 มีตาทิพย์ ปรากฏในเรื่อง *พระรามชาดก* และ *ควายท้าวระพี* ดังนี้

พระรามชาดก

ในเรื่อง *พระรามชาดก* ราพณาสวรรมีตาทิพย์ ปรากฏในตอนที่มีพระลักษมณ์คิดสายธนูมีขมิบลิปยาเสียงดังเหมือนสายฟ้าผ่าทั่วทั้งชมพูทวีป ราพณาสวรรได้ยินเสียงก็สะดุ้งตื่น จึงใช้ตาทิพย์ดูจึงรู้ว่าพญารามราชกับพระลักษมณ์มีฤทธิ์มากมาเกิดแล้ว ดังความว่า “ท้าวราพณาสวรรนอนอยู่กับนางจันทาในปราสาท ได้ยินเสียงก็สะดุ้งตื่น เล็งดูด้วยตาทิพย์ก็รู้ว่าเจ้าลักษมณ์รามเกิดในเมืองจันทบุรีศรีสัตตนาคร” (*พระรามชาดก*, 2507: 11)

ควายท้าวระพี

ในเรื่อง *ควายท้าวระพี* ปรากฏในตอนที่ว่าพระนางสวณเห็นนางสีดาขึ้นอยู่คนเดียวกลางป่าด้วยตาทิพย์ ดังความว่า “ก่าเวียงลาพะนาสวณสเวยเมืองลังกาทวีป ได้หลังเห็นนางสีดาขึ้นอยู่เ็นกลางป่าไม่ผู้เดียวด้วยตาทิบแห่งตน” (*การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน*, 2528: 372)

2.3.2.2 เกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ ปรากฏในเรื่อง *พระรามชาดก*

ราพณาสวรรเกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ 2 สิ่ง ได้แก่ ธนูศิลป์และดาบของง้าว ดังความว่า “ครั้นพระนางทรงครรภ์ได้ 10 เดือน ประสูติกุมารน้อยมีรูปโฉมงดงามยิ่งนัก มีมือถือธนูศิลป์และดาบของง้าวออกมาด้วย” (*พระรามชาดก*, 2507: 6-7)

2.3.2.3 ต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ ปรากฏในเรื่อง *พระรามชาดก* และ *ควายท้าวระพี*

ในเรื่อง *พระรามชาดก* ท้าวเชษฐกุมารบอกพระรามว่า ต้องใช้ธนูวิเศษชื่อ “ปืนศรแก้ววิเชียรเพชร” มาสังหารราพณาสวรร ดังความว่า “และถ้าเราจะฆ่าพญาราพณาสวรร ต้องใช้ปืนศรแก้ววิเชียรเพชรได้มหาสมุทรขึ้นมายัง” (*พระรามชาดก*, 2507: 90)

ในเรื่อง *ควายท้าวระพี* พระรามไม่สามารถสังหารราพณาสวรรได้ ต้องใช้อาวุธวิเศษชื่อว่า “ทัตสะพนวะชิระ” คือ ธนูวิเศษ สังหารราพณาสวรรจึงจะตาย ดังความว่า

ราพะนาสวณนี้จักตายด้วยหอกดาบและปืนไฟแห่งผู้ใดใน
โลกนี้บ่มีแล ด้วยมีแท้และผู้ใดมีริดที่อาณุพามากหากไปเอา
มายังปืนแหล่ชื่อว่า **ทัตสะพนกัว่า** **วะชิระกัว่า** หากเป็นปืนกับ
โลกยังจมอยู่พื้นน้ำมะหาสมุทร จอบอยู่ขอบจักกะวาน

(การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 391)

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทุกฉบับก็ไม่ปรากฏคุณลักษณะในด้านมีพลังกำลังมากและถอดดวงใจ ซึ่งแตกต่างกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เพราะในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานไม่มีเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์แสดงพลังกำลังของตนออกมา และทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานก็ไม่ปรากฏว่ามีการถอดดวงใจไว้ในร่างกายอีกด้วย

จากการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 6 ตารางแสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

คุณลักษณะ	ฉบับรัชกาลที่ 1	พระลักษณ์	พระรามชาดก	ควายท้าวระพี
1. มีวิชาความรู้	/	/	/	-
2. มีพลังกำลังมาก	/	-	-	-
3. แปลงกายได้	/	/	/	/
4. ถอดดวงใจ	/	-	-	-
5. มีดาทิพย์	-	-	/	/
6. เกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ	-	-	/	-
7. ต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ	-	-	/	/

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีคุณลักษณะที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ มีวิชาความรู้และแปลงกายได้ อย่างไรก็ตาม

การแปลงกายของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานก็เป็นการแปลงกายเป็นพระอินทร์เพื่อไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์เท่านั้น โดยไม่ปรากฏการแปลงกายเพื่อการรบ การแปลงกายของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานจึงแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่มีทั้งการแปลงกายเพื่อร่วมอภิรมย์กับผู้หญิงต่างเผ่าพันธุ์และแปลงกายเพื่อออกรบ นอกจากนี้ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทุกฉบับมีการแปลงกายเป็นพระอินทร์เหมือนกัน อาจแสดงให้เห็นความคิด ความเชื่อที่คนในภาคกลางและท้องถิ่นอีสานมีส่วนร่วมกันได้อีกด้วย

นอกจากนี้ คุณลักษณะที่ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** แต่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน คือ มีพลังกำลังมากและถอดดวงใจ แสดงให้เห็นความสามารถของตัวละครทศกัณฐ์ที่แตกต่างกัน การที่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานไม่มีคุณลักษณะด้านพลังกำลังมาก เพราะรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานไม่ปรากฏเหตุการณ์ทศกัณฐ์ผลักเขาไกรลาสให้ตั้งตรงตามคำสั่งของพระอิศวรและขอพระอุมาเป็นรางวัล จากนั้นจึงได้นำงมณโฑมาเป็นภรรยาเหมือน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ส่งผลให้เนื้อเรื่องแตกต่างกัน ส่วนการที่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานไม่ปรากฏว่ามีการถอดดวงใจเหมือนทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เพราะทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานถูกพระรามสังหารด้วยอาวุธวิเศษ ต่างกับ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่ทศกัณฐ์ถูกหนุมานทำลายกลองดวงใจจึงตายด้วยศรพระราม

ส่วนคุณลักษณะของทศกัณฐ์ที่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน แต่ไม่ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ การเกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ การถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ และการมีตาพิพย์ แสดงให้เห็นอนุภาคของนิทานท้องถิ่นเกี่ยวกับอาวุธวิเศษและความสามารถพิเศษของตัวละครที่แตกต่างไปจากวรรณคดีภาคกลางและการที่เนื้อเรื่องมีความแตกต่างกัน ลักษณะดังกล่าวอาจเกิดจากค่านิยมและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นที่แตกต่างกับภาคกลาง ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นแตกต่างกัน

2.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีคุณลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

2.4.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกเหมือนกับ
ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

2.4.1.1 มีวิชาความรู้ หมายถึง การมีความสามารถในศาสตร์
ศิลป์ และวิชาอาคม ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแคและฉบับ
วัดขนอน ดังนี้

ฉบับวัดท่าแค

ในรามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค ทศกัณฐ์มีวิชาความรู้ใน
การใช้ศรธนู ปรากฏในตอนที่ทศกัณฐ์ออกไปรบกับพระราม เพราะต้องการสังหารพิเภก ทศกัณฐ์
แผลงศรสังหารพลทหารฝ่ายพระรามตายไปมากมาย ดังความว่า

เมื่อนั้น	ท้าวราพณาสุรย์ยักษา
เห็นพลตายกลาดดาษดา	แตกมาถึงหน้ารถชัย
ยิงพิโรธโกรธกริ้วขบฟัน	กระเทิบบาทสนั่นหวั่นไหว
จึงชักศรสิทธิ์เกรียงไกร	ผาดแผลงไปด้วยฤทธิ์
สังขรสาครก็ไหวหวาด	กัมปนาทสะเทือนถึงดุสิต
ต้องหม่อวรบัจจามิตร	ตายอักษิณัฐ์ทับกัน

(รามเกียรติ์กับรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 223-224)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นฤทธิ์ศรของทศกัณฐ์ที่ส่งเสียงดัง
สนั่นไปถึงสวรรค์ชั้นดุสิตและสามารถสังหารพลทหารของพระรามไปมากมาย

ฉบับวัดขนอน

ในรามเกียรติ์ฉบับวัดขนอน ทศกัณฐ์มีความรู้ในการใช้
อาวุธ ในตอนที่กวีกล่าวถึงบทไหว้ครู กวีได้กล่าวถึงวิชาความรู้ของทศกัณฐ์ดังนี้

เรื่องฤทธิพิธิสพสมัย คธาธรรศรชัย

หอกแก้วประสิทธิ์พิทยา

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 45)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นความสามารถในการใช้อาวุธของ
ทศกัณฐ์ ทั้งการใช้คธา ธนู และหอก ทศกัณฐ์จึงมีความรู้ในการใช้อาวุธเป็นอย่างยิ่ง

2.4.1.2 แปลงกายได้ ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และ*
ตะวันตกฉบับบ้านควนเกยและฉบับวัดขนอน ดังนี้

ฉบับบ้านควนเกย

ใน*รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย* ทศกัณฐ์สามารถ
แปลงกายได้ ปรากฏในตอนที่ทศกัณฐ์อุจฉาพาลีที่พระฤๅษีมอบนางมณฑาเป็นภรรยา จึงแปลงกาย
เป็นพาลีไปรับมอบนางมณฑาจากพระฤๅษี ดังความว่า

จึงท่านทศกัณฐ์ สำนักตริกพลัน โมโหทรชน
รุ่งเช้าเจ้าแต่ง ธรรับแต่งตัว นิรมิตบิดตน เหมือนท่านพาลี
ไปหาอาจารย์ ท่านให้ชำนาญ เจรจาพาที
ดาบสแลเห็น ว่าท่านพาลี ให้นางเทวี มณฑา นั้นไป

(*รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้*, 2522: 184)

ฉบับวัดขนอน

ใน*รามเกียรติ์ฉบับวัดขนอน* กวีกล่าวถึงคุณลักษณะ
ต่างๆ ของทศกัณฐ์ไว้ในบทไหว้ครูก่อนเนื้อเรื่องที่แสดงจริง โดยกล่าวว่าทศกัณฐ์สามารถ **บิดเป็น**
กายา คือ แปลงกายเป็นรูปร่างต่างๆ ได้ ดังนี้

เหาะเหินเดินโดยเมฆา บิดเบือนกายา

ก็ได้เวทชัยชาญ

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 45)

2.4.1.3 ถอดดวงใจ ปราภฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และ

ตะวันตกฉบับวัดขนอน ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับวัดขนอนถอดดวงใจไว้นอกร่างกาย พระรามจึงแปลงศรสังหารทศกัณฐ์ไม่สำเร็จ คุณลักษณะนี้ปรากฏในตอนศึกทศกัณฐ์ครั้งที่ 5 ทศกัณฐ์ถูกศรพระรามยิงจนร่างกายเป็นรูพรุน แต่ทศกัณฐ์ก็ไม่ตาย ดังความว่า “*ท้าวราพณาสุรย์สุริยวงศ์ พระองค์ต้องศรกายก็ปรุทะลุเหมือนรวงผึ้งและรวงแหกก็มีปาน แต่พระยามารมิได้สิ้นชีวิต เหตุเพราะถอดดวงจิตไว้นอกกาย*” (วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 131) กวียังแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์มีการถอดดวงใจใส่ไว้ในกล่องแก้วอีกครั้งในตอนที่พระรามถามพิเภกว่าทำไมตนจึงไม่สามารถสังหารทศกัณฐ์ได้ พิเภกจึงเล่าความให้ฟัง ดังนี้

*อันเจ้าลางกาที่จะเข่นฆ่าด้วยอาวุธ ซึ่งจะม้วยมุนั้นหา
มิได้ ด้วยมีฤทธิ์เกรียงไกร พระฤๅษีเฒ่าบอกให้ไปนิมนต์พระสุเมศ
ให้ตั้งพิธี ได้เจ็ดปีเจ็ดเดือนเจ็ดนาฬิกา ดวงชีวาจึงเคลื่อนออก
จากกายเอาใส่ไว้ในกล่องแก้วแล้วเอาศิลาประดับนอก แล้วเอา
ออกไปฝากไว้กับพระโคบุตรรักษา*

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 136)

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการที่พระฤๅษีโคบุตรช่วยทำพิธีถอดดวงใจของทศกัณฐ์ไปใส่ไว้ในกล่องแก้วแล้วเก็บรักษาเอาไว้ พระรามจึงไม่สามารถแปลงศรสังหารทศกัณฐ์ได้สำเร็จ

2.4.2 ความต่าง

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก ทศกัณฐ์ไม่มีคุณลักษณะด้านมีพลังกำลังมาก เพราะในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกทุกฉบับไม่ปรากฏ

เหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์แสดงให้เห็นพละกำลังมหาศาลของตนเองในการผลักเขาไกรลาสให้ตั้งตรงตามคำสั่งของพระอิศวรเหมือนใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

จากการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก**สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 7 ตารางแสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

คุณลักษณะ	ฉบับรัชกาลที่ 1	ฉบับบ้านควนเกย	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดখনอน
1. มีวิชาความรู้	/	-	/	/
2. มีพละกำลังมาก	/	-	-	-
3. แปลงกายได้	/	/	-	/
4. ถอดดวงใจ	/	-	-	/

จากตารางแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก**แปลงกายได้เหมือน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** แต่เหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์แปลงกายใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย**เป็นเหตุการณ์ที่ไม่ปรากฏใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ ตอนที่ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย**แปลงเป็นพาลีไปรับนางมณฑิลาจากพระฤๅษีมาเป็นภรรยาของตนเอง ส่วน**รามเกียรติ์ฉบับวัดখনอน** กวีไม่ได้ระบุว่าทศกัณฐ์แปลงกายเป็นอะไร ในด้านวิชาความรู้ ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก** กวีระบุว่าทศกัณฐ์เป็นผู้มีความสามารถในการใช้อาวุธ แต่ไม่ปรากฏว่าทศกัณฐ์ใช้เวทมนตร์ ลักษณะดังกล่าวทำให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก**แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และอาจแสดงให้เห็นมุมมองของคนในสังคมใต้และตะวันตกที่ให้ความสำคัญกับการใช้อาวุธในการต่อสู้ที่เป็นรูปธรรมมากกว่าการใช้เวทมนตร์ที่เป็นนามธรรม อย่างไรก็ตาม ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก**ก็มีการถอดดวงใจใส่ไว้ในกล่องเหมือนทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อาจแสดงให้เห็นว่า**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก**ได้รับอิทธิพลทางเนื้อเรื่องจาก**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

จากการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้**สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางแสดงการเปรียบเทียบคุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

คุณลักษณะ	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ				รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน			ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก		
		ปรี๊ดเม็ย	ทอรรมาน	พรหมจักร	ลังกาสิบโท	พระลักพระลาม	พระรามชาต	ควายทัวระพี	ฉบับบ้านควนเกษ	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดชมนอน
1.มีวิชาความรู้	/	-	-	/	/	/	/	-	-	/	/
2.มีพลังกำลังมาก	/	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-
3.แปลงกายได้	/	/	/	/	-	/	/	/	/	-	/
4.ถอดดวงใจ	/	-	-	-	/	-	-	-	-	-	/
5.มีดาพิชัย	-	/	/	-	-	-	/	/	-	-	-
6.เกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ	-	-	-	/	-	-	/	-	-	-	-
7.ต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ	-	/	/	-	-	-	/	/	-	-	-
8.ต้องเสียชีวิตด้วยวิธีพิเศษ	-	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีคุณลักษณะสำคัญที่เหมือนกัน คือ การแปลงกายได้ แต่การแปลงกายของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เป็นการแปลงกายเพื่อไปร่วมอภิรมย์กับผู้หญิงต่างเผ่าพันธุ์ เช่น นางข้างนางปลา เป็นต้น และเป็นการแปลงกายเพื่อทำศึกกับศัตรู เช่น แปลงกายเป็นพระอินทร์ไปรบกับพระราม เป็นต้น ส่วนการแปลงกายในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ อีสาน ใต้และตะวันตกเป็นการแปลงกายเพื่อปลอมตัวเป็นคนอื่นเพื่อไปร่วมอภิรมย์กับภรรยาผู้อื่น กล่าวคือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานแปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์ และทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกแปลงกายเป็นพาลีเพื่อสวมรอยแทนพาลี ไปรับนางมณโฑมาเป็นภรรยาของตนเอง การที่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีการแปลงกายเพื่อตอบสนองความต้องการทางกามารมณ์เท่านั้นแสดงให้เห็นการเน้นย้ำลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์ ซึ่งอาจเป็นกลวิธีการสร้างตัวละครของกวีท้องถิ่นที่สร้างภาพความเป็นตัวร้ายของทศกัณฐ์ผ่านพฤติกรรมทางเพศในแง่ลบให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า

แม้ว่าทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นจะมีการแปลงกายเหมือนกัน แต่วัตถุประสงค์และรูปแบบของการแปลงกายก็แตกต่างกัน ลักษณะดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นค่านิยม ความคิดของคนในท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากภาคกลาง อย่างไรก็ตาม ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานมีการแปลงกายเป็นพระอินทร์เหมือนกัน อาจแสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับเทวดาของคนภาคกลางและคนในท้องถิ่นเหนือและอีสานที่เหมือนกัน และอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหมือนกัน

คุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีเหมือนกัน คือ การมีวิชาความรู้ แต่คุณลักษณะนี้ก็มีรายละเอียดที่ต่าง กัน กล่าวคือ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ฉบับท้องถิ่นเหนือ และฉบับท้องถิ่นอีสานเป็นตัวละครที่มีวิชาความรู้อย่างกว้างขวาง โดยวิกกล่าวถึงวิชาความรู้ของทศกัณฐ์ว่า มีความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ แต่ไม่ระบุเฉพาะเจาะจงว่าทศกัณฐ์มีความสามารถใดบ้าง แต่ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแคและฉบับวัดขนอน*มีการระบุวิชาความรู้ไว้อย่างชัดเจนว่ามีความสามารถในการใช้อาวุธ อาจเป็นเพราะรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกเลือกฉากต่อสู้มาแต่ง จึงมีการเน้นการต่อสู้โดยใช้อาวุธ อันเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีส่วนสำคัญในการแสดงด้วย

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีการถอดดวงใจเหมือนกัน แต่การถอดดวงใจของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือก็มีรายละเอียดที่ต่าง กัน กล่าวคือ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ถอดดวงใจใส่กล่องไว้ เมื่อหนุมานทำลายกล่องดวงใจและพระรามใช้ศรยิงทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์จึงเสียชีวิต แต่ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโหด*ถอดดวงใจใส่ไว้ในธนูดวงใจ พระรามต้องใช้อธนูดวงใจยิงทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์จึงจะเสียชีวิต ความแตกต่างนี้อาจเป็นเพราะอนุภาคของนิทานของภาคกลางกับท้องถิ่นที่ต่างกัน

ส่วนคุณลักษณะของทศกัณฐ์ที่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น แต่ไม่ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ได้แก่ การที่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษและทศกัณฐ์ต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ แสดงให้เห็นอนุภาคของนิทานท้องถิ่นเกี่ยวกับอาวุธวิเศษที่อาจเป็น

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นแตกต่างกัน นอกจากนั้น ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานมีคุณลักษณะอีกประการหนึ่งที่ไม่ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก คือ การมีดาพิชัย คุณลักษณะดาพิชัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานทำให้ทศกัณฐ์เห็นนางสีดา ยืนอยู่กลางป่า ทศกัณฐ์จึงไปอุ้มนางสีดามา ทำให้เกิดสงครามกับพระราม แต่ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีปมเรื่องนางสำนักราชที่เป็นผู้เล่าเรื่องความงามของนางสีดา ทำให้ทศกัณฐ์ทราบเรื่องนางสีดาและไปลักนางสีดามาจากพระราม เนื้อความตอนนี้เป็นเรื่องราวที่มาจากรามายณะที่*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คงความเดิมไว้ ส่วนรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกก็ไม่มีตอนดังกล่าว และในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานไม่มีตัวละครนางสำนักราช การที่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานไปลักนางสีดามาจึงต้องใช้ดาพิชัยของตนเอง ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นแตกต่างกับ*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*

นอกจากนี้ คุณลักษณะของทศกัณฐ์ที่ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แต่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน ใต้และตะวันตก คือ มีพลังกำลังมาก เพราะรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน ใต้และตะวันตกทุกฉบับไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ใช้พลังกำลังมหาศาลของตนเองในการผลักเขาไกรลาสให้ตั้งตรงตามคำสั่งของพระอิศวร ส่งผลให้เนื้อเรื่องรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน ใต้และตะวันตกแตกต่างกับ*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* นอกจากนั้น ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทุกฉบับยังไม่ปรากฏว่ามีการถอดดวงใจ เพราะทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ อันแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่ออาวุธวิเศษในนิทานมหัศจรรย์ของคนในท้องถิ่น

3. ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

3.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีลักษณะนิสัยดังนี้

3.1.1 มัวเมาในกามารมณ์ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีนางมณโฑและนางอัคคีเป็นมเหสี นอกจากนี้ทศกัณฐ์ยังมีนางสนมอีกแปดหมื่นสี่พันคน ทศกัณฐ์จึงเป็นกษัตริย์ที่มีภรรยาจำนวนมาก อย่างไรก็ตามทศกัณฐ์ก็ยังมีนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ เพราะ

ทศกัณฐ์มักจะไปท่องเที่ยวในที่ต่างๆ และมีภรรยาและลูกในที่นั้นๆ เช่น ทศคีรีวันกับทศคีรีธรที่เกิดกับนางข้าง นางสุพรรณมัจฉาที่เกิดกับนางปลา ความมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์เห็นได้ชัดเจนในตอนที่น่างำนักขามาพรรณนาความงามของนางสีดาให้ฟัง ทศกัณฐ์ก็เกิดความลุ่มหลงและต้องการได้นางสีดามาเป็นภรรยาทันที ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์ยักษ์
ยั้งฟังยั้งเพื่อนสมประสี	ที่ในรูปทรงนางสีดา
ตั้งแต่น้องท้าวมากล่าวถึง	ให้คะนึงในความเสนาหา
แสนรักสุดรักก็ลยา	อสุราคลั่งคลุ้มคลุ้มใจ
แล้วว่าพระรามผู้สามี	จะเปรียบงามกับพินี้เณ
ถ้าได้มาร่วมภิรมย์ใน	เห็นจะรักใคร่นะบังอร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 632)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าทศกัณฐ์หลงใหลในความงามของนางสีดาจนปรารถนาจะได้นางมาเป็นภรรยา แม้ว่าจรรู้ว่านางมีพระรามเป็นสามีอยู่แล้วก็ตาม

3.1.2 อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง ทศกัณฐ์เป็นกษัตริย์ของเหล่ายักษ์ที่มีอารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเองเป็นอย่างยิ่ง ลักษณะนิสัยนี้ของทศกัณฐ์เห็นได้ชัดเจนในสถานการณ์ที่ข้าราชการไม่ทำตามความต้องการของทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ก็จะโกรธคนผู้นั้นทันที เช่น เหตุการณ์ตอนที่ทศกัณฐ์ขอให้พิเภกช่วยทำนายฝันให้ เมื่อพิเภกทำนายว่าเป็นกลางร้ายและขอให้คืนนางสีดาให้แก่พระราม ทศกัณฐ์ก็โกรธและต่อว่าพิเภกทันที ดังความว่า

เมื่อนั้น	ท้าวทศเศียรยักษ์
ได้ฟังอนุชาพาที	โกรธตั้งอัคคีบรรลัยกาล
ลิบปากแผดผาดตวาดร้อง	กีกก้องนิเวศน์วังสถาน
เหม่เหม่ดูตุ้ไอ้สาธารณ์	อหังการองอาจเจรจา
มิได้อยู่ในกตัญญู	มาดูหมิ่นกูผู้เชษฐา
เสียทีที่เลี้ยงมึงมา	รักตั้งดวงตาดวงใจ

คิดว่าเกิดร่วมอุทร	จะร่วมทุกข์ร่วมร้อนกันได้
มีรูทรลักษณะจ้งไร	กลับไปเป็นพวกไพร่
จะให้ส่งสีดาโฉมงาม	ไปแก่พระรามเรื่องศรี
มีงช่างว่าได้ถึงเพียงนี้	ดังกูไม่มีศักดา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 849)

จากเหตุการณ์ตอนนี้ทศกัณฐ์โกรธพิเภกจนถึงกับขับไล่พิเภกออกจากเมืองจนพิเภกไปสวามีภักดิ์รับใช้พระรามจนพระรามชนะศึกทศกัณฐ์ในที่สุด อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเองของทศกัณฐ์จึงทำให้ทศกัณฐ์ต้องสูญเสียกำลังสำคัญในการรบไปให้แก่ข้าศึก

นอกจากนี้อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเองของทศกัณฐ์ยังปรากฏในตอนหนึ่งที่ทศกัณฐ์ให้กุมภกรรณออกรบ ทศกัณฐ์ใช้คำพูดชื่นชมความสามารถของกุมภกรรณเพื่อหว่านล้อมให้กุมภกรรณออกรบให้ แต่เมื่อกุมภกรรณกล่าวหาว่าจาทัดทานและขอให้คืนนางสีดา ทศกัณฐ์ก็โกรธกุมภกรรณจนถึงขั้นต่อว่าอย่างรุนแรง ดังนี้

เมื่อนั้น	ทศเคียรสุริยวงศ์รังสรรค
ได้ฟังกริ้วโกรธดั่งเพลิงกัลป์	ขบฟันกระแทบบาท
เหว่ยไอ้อัปรีย์ไม่มีอาย	กลัวตายกระไรหนักหนา
ตั้งเนื้อได้กลิ่นพศคณา	เหมือนกาตาแฉะเห็นธนู
ยังไม่ทันเห็นธงชัย	แต่ได้ข่าวศึกก็ทรุดอยู่
เจรจายกตนอวดรู้	ว่ากูผิดนั้นด้วยอันใด
เสียชาติที่เกิดร่วมครรภ์	จะเจ็บร้อนด้วยกันนั้นหาไม่
มีงว่ากูชั่วแล้วเร่งไป	เข้าพวกไพร่กับน้องชาย
จะได้ครองสมบัติพิสดาน	เป็นเจ้าแก่หมู่มารทั้งหลาย
ตัวกูผู้เดียวจะสู้อาย	มิให้อายแก่หมู่โลกา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 1,053)

จากเหตุการณ์ข้างต้นทำให้กุมภกรรณต้องออกรบกับกองทัพพระรามและเสียชีวิตในสนามรบ อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจของทศกัณฐ์ทำให้ทศกัณฐ์ต้องสูญเสียญาติวงศ์ไป อารมณ์โกรธรุนแรงของทศกัณฐ์แสดงให้เห็นภาวะอารมณ์เอาแต่ใจตนเองอย่างเด่นชัด ทศกัณฐ์จะไม่ยอมรับความคิดเห็นหรือข้อเสนอของใครที่ให้คินนางสีดา เพราะเอาแต่ความปรารถนาของตนเองเป็นที่ตั้ง

3.1.3 อันธพาล ทศกัณฐ์เป็นยักษ์ที่มีฤทธิ์และมีอำนาจมากในฐานะกษัตริย์ที่ครองกรุงลงกา ดังนั้นทศกัณฐ์จึงมีนิสัยเป็นอันธพาล ทำร้ายและรังแกผู้อื่น รวมทั้งต้องการสิ่งของที่เป็นของผู้อื่นอีกด้วย เช่น การแย่งชิงบุษบกแก้วของกุเปรี๊น ผู้เป็นพี่ชายแท้ๆ ของตนเองที่ได้รับมอบบุษบกแก้วจากท้าวลัสเตียนผู้เป็นบิดามาโดยชอบธรรม ทศกัณฐ์ก็แย่งชิงมาเป็นของตนเอง ดังความว่า

เมื่อนั้น ทศเคียรสุริย์วงศ์ยักษ์
แต่ถอดดวงจิตจากอินทรีย์ มีใจองอาจอหังการ
ให้คิดอิจฉาอาชรรพ์ แก่กุเปรี๊นเชษฐา
ว่าองค์สมเด็จพระบิดา ยกมหาบุษบกให้ไป
ตัวกูก็ทรงสิทธิศักดิ์ จะโหมหักชิงคืนมาให้ได้

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 214)

นอกจากนี้นิสัยอันธพาลของทศกัณฐ์ยังปรากฏอย่างชัดเจนในตอนที่ทศกัณฐ์แย่งชิงนางสีดามา แม้จะรู้ว่านางสีดามีสามีอยู่แล้ว ทศกัณฐ์ก็ยังต้องการนางเป็นภรรยาและวางแผนแย่งชิงนางมา นิสัยอันธพาลนี้ทำให้ทศกัณฐ์เกิดปัญหามากมาย รวมทั้งเกิดสงครามครั้งใหญ่กับพระรามด้วย

3.1.4 มีเล่ห์กลอุบาย ทศกัณฐ์เป็นผู้ที่มีเล่ห์กลอุบาย เห็นได้จากเหตุการณ์หลายครั้งที่ทศกัณฐ์วางกลอุบายเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเองต้องการ เช่น การวางแผนลักนางสีดาที่ทศกัณฐ์ให้มารีศแปลงเป็นกวางทองไปล่อให้นางสีดาอยากได้ เพื่อทศกัณฐ์จะได้ลักพานางสีดามา ดังความว่า

ท่านจงจำแลงเป็นกวางทอง	ผิวพรรณผุดผ่องจำรัสศรี
ไปยังอรัญญิก	ล่อลวงเทวีด้วยมารยา
ให้นางมีจิตพิศวง	ลุ่มหลงในกัลยักรา
แล้วทำเดินร้ายชามา	แทบใกล้ศาลาอรไท
แม้ว่าลักษณณ์รามไปตามกวาง	เราจักจับนางมาให้ได้
ตัวท่านจงเร่งรีบไป	อย่าช้าแต่ในเวลานี้

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 635-636)

นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์วางแผนหลอกลอบในการรบอีกมากมาย เช่น การออกอุบายให้นางเบญจกายแปลงเป็นนางสีดาตายลอยน้ำไป เพื่อให้พระรามเลิกทัพกลับไป ตั้งความว่า

จึงคิดไว้ว่าศึกครั้งนี้	เป็นต้นด้วยทีเสนาหา
กูจะให้เบญจกายกลยา	แปลงเป็นสีดาเยาวมาลย์
ไปทำตายลอยอยู่ที่ท่าสรอง	อันพระรามเคยลงสระสนาน
แม้เห็นเห็นว่านางวายุปราณ	การศึกก็จะเลิกกลับไป

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 880)

ต่อมาทศกัณฐ์ยังวางแผนให้นางสุพรรณมัจฉาไปทำลายสะพานหินที่กองทัพพระรามสร้างเพื่อข้ามมากรุงลงกาอีกด้วย อย่างไรก็ตามการวางแผนหลอกลอบในการรบของทศกัณฐ์ก็มักจะไม่สำเร็จตามแผนการและต้องพ่ายแพ้พระรามในที่สุด

3.1.5 อาฆาตพยาบาท ทศกัณฐ์มีนิสัยอาฆาตพยาบาทผู้อื่น ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ทศกัณฐ์อาฆาตพยาบาทพิเภกมาก เพราะพิเภกไปสวามิภักดิ์รับใช้กองทัพพระรามและช่วยให้พระรามชนะศึกทศกัณฐ์หลายครั้ง ไม่ว่าจะทศกัณฐ์วางแผนหลอกลอบในการรบกับพระรามมากมายเพียงไร พิเภกก็จะบอกหนทางแก้ไขให้พระรามได้ทุกครั้ง นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ยังเชื่อว่าพิเภกช่วยพระรามทำศึก เพราะต้องการครองเมืองลงกาแทนตน ทศกัณฐ์จึงอาฆาตพยาบาทพิเภกมากจนต้องการสังหารพิเภก ดังปรากฏอย่างชัดเจนในตอนที่ทศกัณฐ์อุกพาลีเทพบุตร

ทำลายพิธีเผารูปเทวดา นางมณโฑบอกทศกัณฐ์ว่าน่าจะเป็นหนุมานแปลงกายมาเป็นพาลีตามแผนการของพิเภก ทศกัณฐ์จึงแสดงความโกรธและอาฆาตพยาบาทจนจะออกไปสังหารพิเภก ดังความว่า

ซึ่งคิดจะให้พี่ตัดศึก	ข้อนี้ล้ำลึกหนักหนา
อันไอ้พิเภกอสุรา	ดั่งเงาติดกายาเป็นนิจไป
จะทำสิ่งใดก็ล่วงรู้	มันบอกศัตรูให้แก้ไข
ญาติมิตรก็ไม่คิดอาลัย	หมายจักเป็นใหญ่ในเมืองมาร
พรุ่งนี้พี่จะยกพลขึ้น	ไปฆ่ามันให้ม้วยสังขาร
ด้วยหอกกบิลพิทอันชัยชาญ	ให้สิ้นการสิ้นเสี้ยนไพร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 314)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นความอาฆาตพยาบาทที่ทศกัณฐ์มีต่อพิเภก แม้ว่าพิเภกจะเป็นน้องชายแท้ๆ ของทศกัณฐ์เอง แต่เมื่อพิเภกไปรับใช้ศัตรู ทศกัณฐ์ก็ปักใจเชื่อในความพ่ายแพ้ของตนเองในสงครามทุกครั้งนั้นเกิดจากพิเภกบอกอุบายศึกแก่พระราม เพราะพิเภกหวังจะครองเมืองลงกา

3.1.6 ท้อแท้ กลุ่มใจ และสิ้นหวังเมื่อรบแพ้ เมื่อทศกัณฐ์ต่อสู้จนพ่ายแพ้หรือได้ทราบข่าวว่ากองทัพฝ่ายลงกาพ่ายแพ้แก่กองทัพข้าศึกและต้องสูญเสียญาติวงศ์หรือผู้ใต้บังคับบัญชาไป ทศกัณฐ์ก็มักจะเกิดความท้อแท้ กลุ่มใจ และสิ้นหวังหลายครั้ง เช่น เหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ทราบว่าการอุบายนางลอยไม่สำเร็จดังประสงค์ ทศกัณฐ์ก็แสดงความท้อแท้และกลุ่มใจ ดังนี้

ทอดถอนฤทัยไปมา	อสุราอัถอันตันจิต
นั่งนิ่งตะลึงรำพึงคิด	ปัจจามิตรครั้งนี้แหลมการณ
จะทำกลใดก็ล่วงรู้	ทั้งหมู่โยธาก็กล้าหาญ
เห็นจะได้ประจัญประจัญบาน	ห้กราณรบพุ่งติดพัน

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 903)

นอกจากนี้ทศกัณฐ์ยังแสดงความท้อแท้ กลุ่มใจ และสิ้นหวังในตอนที่เสีย
พิธีอุโมงค์ ดังความว่า

เอนองค์ลงเหนือบรรจรรย์	พระกรกายพักตร์ยักษี
นึ่งนิกตริกไปด้วยไฟรี	ทวิทุกข์มรึงตะลึงกาย
ให้อันอันตันใจเจ็บจิต	ดั่งปิ่นพิชิตดทรงไม่รู้หาย
ด้วยเสียวรักสุดแค้นแสนอาย	ตรีโลกทั้งหลายจะโยไฟ
แต่อนอนนึ่งกลิ้งกลับกับเขนย	จะสรงเสวยโภชนากี่หาไม่
จนสิ้นแสงสุริโยโณทัย	ภูวไนยไม่ออกเสนา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 209)

จากเหตุการณ์ที่ยกตัวอย่างมาแสดงให้เห็นนิสัยท้อแท้ กลุ่มใจและสิ้นหวัง
ของทศกัณฐ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งเมื่อทราบข่าวความพ่ายแพ้ในการทำสงคราม ความท้อแท้สิ้นหวังของ
ทศกัณฐ์แสดงให้เห็นอารมณ์ของตัวละครที่แม้ว่าทศกัณฐ์จะเป็นยักษ์ แต่ทศกัณฐ์ก็มีอารมณ์อ่อนไหว
ไม่ต่างไปจากคนธรรมดาทั่วไป

3.1.7 เชื้อคนง่าย ทศกัณฐ์เป็นผู้ที่เชื้อคนง่าย ปรากฏอย่างชัดเจนในตอน
ที่หนุมานแกล้งมาสวามิภักดิ์รับใช้ทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ที่ต้องการหนุมานมาเป็นทหารอยู่แล้วจึงรีบรับ
หนุมานเป็นพวกตนเอง นอกจากนี้ยังรับหนุมานเป็นโอรสบุญธรรมเทียบเท่ากับอินทรชิตอีกด้วย
ดังความว่า

พ่อจะเลี้ยงเจ้าเป็นโอรส	ให้ปรากฏยศศักดิ์เฉลิมศรี
เหมือนองค์อินทรชิตอสุรี	มิให้ราศีสิ่งใด

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 428)

การเชื้อคนง่ายของทศกัณฐ์นี้ทำให้ทศกัณฐ์ถูกหลอกจนเสียกล่องดวงใจและ
เสียชีวิตในที่สุด

3.1.8 มั่นใจในตัวเอง ทศกัณฐ์มีนิสัยมั่นใจในฤทธิ์ อำนาจบารมี และกำลังของตนเอง รวมทั้งความยิ่งใหญ่ของลงกา เพราะลงกาตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ดี ทศกัณฐ์จึงเชื่อว่าไม่มีข้าศึกคนใดสามารถเอาชนะทัพของตนเองและบุกเข้ามาในลงกาได้ นิสัยมั่นใจในตัวเองของทศกัณฐ์ปรากฏในตอนที่ทศกัณฐ์แปลงกายเป็นฤๅษีไปหว่านล้อมนางสีดาให้เห็นอำนาจบารมีและความยิ่งใหญ่ของตนเองเพื่อให้นางสีดายอมเป็นภรรยา ดังความว่า

อันพระรามสามีรไท	ที่ไหนจะเทียมทศพัคตร์
น้อยทั้งสมบัติพิสดาน	ศฤงคารบริวารอาณาจักร
ทั้งฤทธิปริชาก์อ่อนนักร	เปรียบกับพญาฤษัณันไกลกัน
มาตรแม่นจะต่อฤทธา	แต่พริบตาก็จะม้วยอาสัณู
รักเจ้าจึงว่าโดยธรรม	ก็ลยาคิดดูให้จงดี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 655)

ในตอนที่ยกตสังสารของนางสีดาคืนจากทศกัณฐ์และไม่ยอมไหว้ทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ก็โกรธและกล่าวว่าตนเองเป็นวงศ์พรหมที่สูงส่งและมีฤทธิ์เดชเป็นที่ลือเลื่องไปทั่วทุกภพทั้งมนุษย์ ครุฑ นาคและเทวดาก็ต้องไหว้ทศกัณฐ์ แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์มั่นใจในความยิ่งใหญ่ของตนเอง ดังความว่า

กูผู้สุริยวงศ์พรหมเมศ	ลือเดชทั่วภพสรวงสวรรค์
ถึงมนุษย์ครุฑนาคเทวัญ	ทั้งนั้นก็ยอมชูลีกร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 971)

3.1.9 รักศักดิ์ศรี ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แสดงให้เห็นลักษณะนิสัยรักศักดิ์ศรีในตอนที่ทศกัณฐ์ทราบว่ามีก่อดวงใจของตนเองและตนเองจะต้องตายในการรบกับพระราม เมื่อทศกัณฐ์กลับกรุงลงกาก็ได้กล่าวกับนางมณโฑว่า ทศกัณฐ์คิดจะพานางมณโฑกับนางสีดาหนีไปอยู่ที่ขอบจักรวาล แต่ทศกัณฐ์ก็อวยเทวดาและผู้คนที่ทั้งหลาย อนุমানได้ว่าทศกัณฐ์รักศักดิ์ศรี ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเสียรสุรียวงค์ยักษา
เห็นเมียรักทรงโศกา	อสุราสลตระทจิตใจ
สวมสอดกอดไว้แล้วพาที	เจ้าพี่ผู้ยอดพิสมัย
คิดคิดจะใคร่พอรไท	หนีไปอยู่ขอบจักรวาล
กับองค์สีดานงลักษณ์	ซึ่งพี่รักยอดสงสาร
ให้พินภัยเภทเหตุการณ์	แล้วคิดบันดาลละอายใจ
แก่มุเทवासุราฤทธิ์	ทศทิศจะนินทาได้
อันการจะถึงที่บรรลัย	ใครจะหนีได้ก็ผิดที

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 469)

3.1.10 ไม่รักษาศีลห้า ศีลเป็นข้อปฏิบัติในศาสนาอย่างหนึ่งที่สังคมมนุษย์โบราณได้กำหนดขึ้นและถือปฏิบัติกันโดยทั่วไป เป็นกติกาสังคมที่ยึดถือปฏิบัติกันมา โดยถือว่าเป็นกฎเป็นระเบียบที่ให้คุณมหาศาลแก่มนุษย์ ทำให้อยู่กันอย่างสงบ ทำให้มีอิสระ ทำให้ครอบครัวอบอุ่น มีความจริงใจต่อกัน ไว้วางใจกันได้ มีผู้รวบรวมศีล อันเป็นหลักปฏิบัติประจำไว้เป็นข้อๆ ได้ 5 ข้อ เรียกว่า ศีล 5 หรือเบญจศีล มีหลักปฏิบัติที่สำคัญ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จหรือโกหก ไม่ดื่มสุราเมรัย (พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี): 11-12) ใน**รามเกียรติ์ ฉบับรัชกาลที่ 1** ทศกัณฐ์เป็นผู้ที่ไม่รักษาศีลห้า ดังนี้

- **ฆ่าคน สัตว์ และสิ่งมีชีวิต** ทศกัณฐ์เช่นฆ่าสังหารผู้ที่ทศกัณฐ์คิดว่าเป็นศัตรูของตนเอง เช่น ในตอนที่ทศกัณฐ์สังหารชีวหา ทศกัณฐ์ฝากฝังให้ดูแลรักษากรุงลงกา ระหว่างที่ทศกัณฐ์ประพาสป่า แล้วชีวหาแลบลิ้นคลุมกรุงลงกาไว้ เมื่อทศกัณฐ์กลับมาจากประพาสป่าแล้วมองไม่เห็นกรุงลงกาก็คิดว่ามีศัตรูมาโจมตีกรุงลงกา ทศกัณฐ์จึงขว้างจักรไปถูกชีวหาสิ้นชีวิต ดังความว่า

เมื่อนั้น	ท้าวราพนาสุรยักษี
พิโรธโกรธกริ้วเป็นโกลี	อสุรีมุคลูกขึ้นยืนยัน
สืบปากขบเขี้ยวเคียวกราม	แผดร้องคำรามตั้งฟ้าลั่น
ตาแดงตั้งแสงเพลิงกำลัป์	ยี่สิบกรกุมสรรพสาตรา

ให้เร่งรถเร่งทศทวนหาญ	แกว่งจักรสุรگانต์เงือง่า
แสงดั่งฟ้าแสบบแปลบปลาบตา	อสุราขว้างไปด้วยฤทธิ
โชติช่วงสว่างทั้งแดนดิน	ถูกมลิ้นชีวหายักษ์
ขาดกระเด็นไปจากอินทรี	ก็สุดสิ้นชีวิทันใด

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 593)

- **ลักทรัพย์** ทศกัณฐ์ชิงทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ปราภฏ

ในตอนที่ทศกัณฐ์ชิงบุษบกของกุเปรีน ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเคียรฤทธิแรงแข็งขัน
ต้องศาสตราวุธกุเปรีน	กุมภันท์เดือดดาลทะยานใจ
แผ่นโผนโจนจับรับรอง	ชิงเอาตะบองเพชรได้
ตีต้องกุเปรีนหันไป	เลือดไหลลงโฉมกายา
เมื่อนั้น	กุเปรีนสิทธิศักดิ์ยักษา
ความเจ็บปม้วยมรณา	อสุรารั้งรอท้อใจ
สิ้นแรงหิวหอบบอบนัก	จะต่อฤทธิ์ทศพัศตร์ก็มีได้
ความกลัวทั้งบุษบกไว้	หนีไปพึ่งองค์พระศุลี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 217)

หลังจากนั้นเมื่อพระอิศวรขว้างงาช้างไปปักอกทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ที่

เจ็บปวดก็ขึ้นบุษบกของกุเปรีนหนีกลับกรุงลงกา ดังความว่า

เจ็บปวดรวดร้าวเป็นกำลัง	จะเหลียวหลังมาก็หาไม่
ขึ้นบุษบกแก้วแววไว	ลอยลิวไปในเมฆา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 218)

การที่ทศกัณฐ์ลักบุษบกที่กุเปรีนทิ้งไว้แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์

ลักทรัพย์ผู้อื่น นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ยังลักนางสีตมาจากรามอีกด้วย

- **ประพติมิตในกาม** ทศกัณฐ์ประพติมิตในกาม เพราะ ทศกัณฐ์ปรารถนาในภรรยาของผู้อื่นและชิงภรรยาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง เช่น ทศกัณฐ์ปรารถนาพระอุมา ชายาของพระอิศวรจึงทูลขอพระอุมาเป็นรางวัลที่ทศกัณฐ์ฝากเขาไกรลาสให้ตั้งตรงได้ ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศพัคตร์พงศ์พรหมรังสรรค์
ขึ้นเริงบันเทิงใจกุมภภัณฑ์	มาบังคมคัลพระศุลี
อหังการอ้อมเอิบกำเรือบฤทธิ์	ไม่คิดถึงศักดิ์ยักษี
โลกลั่นเป็นพันพันทวี	อสุรีทูลเจ้าโลกา
ตัวข้าเป็นเจ้าแก่มุขยักษี	ไม่มีอัคเรศเส่นหา
จะขอประทานพระอุมา	ผ่านฟ้าจงได้ปรานี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 178)

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ยังชิงนางสีดา ภรรยาของพระราม เพราะต้องการให้นางสีดามาเป็นภรรยาของทศกัณฐ์เองอีกด้วย

- **พุดปด** ทศกัณฐ์เป็นคนพุดปดผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของตนเอง ปรากฏในตอนท้าวบาลีราชาว่าความ ทศกัณฐ์โกหกท้าวบาลีราชาว่า ทศกัณฐ์พบนางสีดาอยู่ในคนเดียวกองป่า ไม่มีญาติและสามี ทศกัณฐ์จึงรับนางมาอยู่ในอุทยาน แล้วพระรามมาแอบอ้างว่าเป็นสามีของนางสีดาโดยไม่มีหลักฐานและสังหารพลยักษ์ไปมาก เพราะทศกัณฐ์ปรารถนาให้ท้าวบาลีราชาว่าความตัดสินใจให้นางสีดาเป็นของทศกัณฐ์ ดังความว่า

เมื่อนั้น	ท้าวทศพัคตร์ยักษี
ฟังพระอัยกาธิบตี	ชุลีกรสนองพระบัญชา
ข้าจะทูลความแต่ตามจริง	ไม่เอาสิ่งเท็จนั้นมาว่า
เดิมพระรามจะผิดกับนั้ดดา	เพราะด้วยสาเหตุเท่านั้น
วันหนึ่งหลานไปเที่ยวประพาส	รุกขชาติตามเชิงคีรีศรี
พบนางในกลางพนาลี	มีนามสีดาอรไท

ไร้ทั้งบิดุเรศมารดร	คู่ครองบังอรก็หาไม่
ตัวข้าเมตตารับมาไว้	ให้อยู่ในสวนอุทยาน
นานมาลัทธิธรรมทั้งสองคน	คุมกระบี่รื้อพลทวยหาญ
จงถนนข้ามฝั่งชลธาร	ว่าเป็นผิวเยาวมาลย์สีดา
อาจองทะนงใจนัก	โหมหักเคียวเขี้ยวเข่นฆ่า
สุริยวงศ์พงศ์พันธุ์ก็มรณา	ผ่านฟ้าจึงได้ปราณี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 279)

- ตีมสุรราชของมินเมา ทศกัณฐ์เป็นผู้ที่ตีมสุรราชของมินเมา ปราบกฏในทุกตอนที่มิให้ผู้มาช่วยทศกัณฐ์รบกับกองทัพพระราม ทศกัณฐ์จะจัดงานเลี้ยงและตีมสุรากับสหายหรือญาติของทศกัณฐ์ก่อนออกรบเสมอ ซึ่งการตีมสุราก่อนออกรบอาจเป็นเหตุให้แพ้สงครามได้ เช่น ตอนมังกรกัณฐ์ยกทัพมาช่วยทศกัณฐ์รบกับพระราม ทศกัณฐ์ให้จัดงานเลี้ยงและร่วมตีมสุรากับมังกรกัณฐ์ ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริยวงศ์รังสรรค์
จึ่งตรัสชวนมังกรกัณฐ์	หลานขวัญเสวยชัยบาน
บัดนั้น	นางกำนัลเยาวยอดสงสาร
แต่งองค์ทรงเครื่องสะคราญ	กรานหมอบนอบน้อมอัญชูลี
ลางนางก็รินสุรา	ถวายองค์พญายักษ์ี
บ้างเข้าโบกปิดพัดวี	ตามที่ตำแหน่งพนักงาน

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 1,159)

3.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีลักษณะนิสัยที่เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

3.2.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีลักษณะนิสัยเหมือนกับ
ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

3.2.1.1 มัวเมาในกามารมณ์ ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น
เหนือเรื่อง *ปรีมมเทียร* *หอรมาน* *พรหมจักร* และ *ลังกาสิบโท* ดังนี้

ปรีมมเทียร

ในเรื่อง *ปรีมมเทียร* นิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของ
ราภนาสวรปรากฏในตอนที่ราภนาสวรแปลงกายเป็นพระอินทร์ลอบไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ทั้ง
ที่ราภนาสวรมีภรรยา คือ นางเทวี อยู่แล้ว ความว่า “เหตุตั้งอันราภนาสวรมีตาอันว่าเป็นทิพย์ เลง
หันฉนั้นนั้น ลวดเอาเพศเป็นดังพระยาอินทาแล้ว ก็ขึ้นไปเสพกับด้วยนางสุชาดาหันแล” (*ปรีมมเทียร*
หอรมาน, 2527: 2) นอกจากนี้ ความมัวเมาในกามารมณ์ของราภนาสวรยังแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน
ในตอนที่ราภนาสวรเห็นนางสีดายืนอยู่กลางป่าคนเดียว ราภนาสวรก็ไปอุ้มนางมาพันที่อีกด้วย

หอรมาน

ในเรื่อง *หอรมาน* ปรากฏในตอนที่ราภนาสวรแปลงกาย
เป็นพระอินทร์ลอบเข้าไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ทั้งที่ราภนาสวรมีภรรยาอยู่แล้ว ดังความว่า
“เหตุตั้งอันราภนาสวรมีตาพิล็กเอาเพศเป็นพระยาอินทาขึ้นไปเสพกับด้วยนางสุชาดาหันแล”
(*ปรีมมเทียร* *หอรมาน*, 2527: 46) นอกจากนี้ราภนาสวรยังลักพานางสีดาไปจากพระรามทันทีที่เห็น
นางยืนอยู่กลางป่าคนเดียวอีกด้วย

พรหมจักร

ในเรื่อง *พรหมจักร* วิโรหาราชมีภรรยาอยู่แล้ว คือ
นางอัคคมเหสีเทวีกับนางสนม แต่วิโรหาราชมัวเมาในกามารมณ์จึงไปร่วมอภิรมย์กับผู้หญิงอื่น

ปรากฏในตอนทีวีโรหาราชหลงรักนางสุธัมมา ชายาของพระอินทร์ที่ได้พบเมื่อครั้งไปเที่ยวบนสวรรค์ วีโรหาราชจึงแปลงกายเป็นพระอินทร์แอบเข้าไปร่วมอภิรมย์กับนางสุธัมมา ดังความว่า

มันก็เนรมิตเพศเป็นดังพระยาอินทร์ ทรงทิพพอลังการ
แล้วก็เข้าไปสู่ปราสาทแห่งนางสุธัมมานั้น แล้วก็สวาธียายยัง
ทิพพมนต์นั้นแล้วเป่ากระแลขัดหลิมประตูดุได้พันชั้นก็หลุดลัด
ออกเสียแล้ว...ว่าอันแล้วก็ลวดนอนและสนุกกับนางแท้หั้นแล

(พรหมจักร, 2522: 12)

ความตอนนี้แสดงให้เห็นความมัวเมาในกามารมณ์ของ วีโรหาราชทีหลงรักนางสุธัมมา ภรรยาของผู้อื่นจนแปลงกายเป็นสามีของนางเพื่อให้ได้ร่วมอภิรมย์กับนาง นอกจากนี้เมื่อวีโรหาราชได้ทราบรูปโฉมความงดงามของนางสีดา วีโรหาราชก็มีอาการหลงใหลนางทันที ดังนี้ “เมื่อนั้นพระยาก็มีตัณหาหาคะความวิตกข้องกับด้วยนางผู้นั้นอยู่ใจๆ ก็บอจจักอยู่ได้หนิมิตน ก็ผุดลุกผุดนั่งท่องเที่ยวไปมาอยู่” (พรหมจักร, 2522: 44) และหลังจากนั้นวีโรหาราชก็ยกขบวนทหารไปสู่ขอนางสีดาทันที ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นความมัวเมาในกามารมณ์และลุ่มหลงในรูปโฉมสตรีของวีโรหาราช

ลังกาสิบโท

ในเรื่องลังกาสิบโท ฤๅมจักมีมีเหลือ 3 องค์ แต่ฤๅมจักก็มัวเมาในกามารมณ์ ประารถนาผู้หญิงคนอื่นมาเป็นภรรยา ดังในตอนทีฤๅมจักก็เกี่ยวนางเทพธิดาสีดา แม้ว่านางกำลังบำเพ็ญภาวนาอยู่ ฤๅมจักก็ไล่เกี่ยวพาราสีนาง เพราะต้องการได้นางเป็นภรรยา จนนางฆ่าตัวตาย ดังความว่า

ฤๅมจักได้นั่งรถทิพย์ไปเที่ยวเมืองทิมพานต์ ได้พบ
นางเทพธิดาชื่อ “สีดา” ซึ่งถือศีลภาวนาอยู่ที่ต้นนาสิพุน (นารีผล)
ฤๅมจักก็เกี่ยวพานนาง นางพยายามหนีชอกซอนไปเมืองสวรรค์
และเมืองไอโสณ ฤๅมจักก็ตามไปได้

(ลังกาสิบโท, 2534: 24)

นอกจากเหตุการณ์นี้แล้ว ฤๅมมจักยังแสดงให้เห็น ความมัวเมาในกามารมณ์อีกครั้งในตอนที่น่างสิดาเลือกคู่จากผู้ที่สามารถยกรัตนธนูได้ ฤๅมมจักก็ลอง ยกรัตนธนูด้วย เพราะอยากได้นางเป็นภรรยา แต่ไม่สำเร็จ หลังจากนั้นนางสิดาแต่งงานกับลัมมา (พระราม) แล้ว ฤๅมมจักจึงยกกองทัพมาดักชิงนางที่กลางทาง ดังความว่า “*พญาฤๅมมจักชักชวนพญาร้อยเอ็ดให้ แแยงชิงเอานาง สิดา แต่พวกพญาร้อยเอ็ดไม่เอาด้วย พญาฤๅมมจักจึงยกพลโยธาไปคอยแยงชิงที่กลาง ทางแค่ผู้เดียว*” (ลังกาสิบโท, 2534: 28) ความลุ่มหลงและต้องการนางสิดาของฤๅมมจักแสดงให้เห็น ความมัวเมาในกามารมณ์ของฤๅมมจักอย่างชัดเจน

3.2.1.2 อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร ทอรมาน และลังกาสิบโท* ดังนี้

ปรัมมเทียร

ในเรื่อง *ปรัมมเทียร* ปรากฏในตอนที่เราภาณาสวรขอให้ ภิกษิตตรวจดวงชะตาเมืองลังกาต่อหน้าวรายศ ทหารของพระราม ภิกษิตทำนายว่าเมืองลังกาและ ภาณาสวรกำลังจะมีเคราะห์ ภาณาสวรโกรธมากที่ภิกษิตทำนายเคราะห์ร้าย ซึ่งขัดต่อความต้องการ ของภาณาสวรเองที่จะแสดงให้วรายศเห็นว่าเมืองลังกาและภาณาสวรแข็งแกร่งและยิ่งใหญ่ ภาณาสวรจึงต่อว่าและขับภิกษิตออกจากเมือง ดังความว่า

ภิกษิตทวายว่า *เคราะห์เมืองลังกากับเคราะห์ห่มหาราชเจ้า
นี้ร้ายนัก หล้าเสียทุกชั้นแล้วอันล่องหน้าวรายศอันเป็นผู้ใช้หั้น
แล...คั้นว่าวรายศออกหนีมาแล้ว ภาณาสวรก็ลวดมีโกรธมากนัก
ตนหากบ่พิจารณาก่อนพ่อยเคียดแก่น้องตนว่าสันนี้ คำอันบ่ดีมีง
หล้าไว้เสียก่อน บัดนี้พ่อยมาว่าตอนห้าข้าเล็กนั้นชวาว่าอัน มัน
จักฆ่าเสียก็ว่าเป็นน้องมัน ลาดขับหนีหั้นแล*

(ปรัมมเทียร ทอรมาน, 2527: 29)

หอรมาน

ในเรื่อง *หอรมาน* ปรากฏในตอนที่เราพนาสวรให้ภิกษุมา ทำนายดวงบ้านเมืองต่อหน้าวรายศ ทหารของพระรามเพื่อแสดงให้วรายศเห็นว่าตนเองจะเอาชนะ กองทัพพระรามได้ แต่ภิกษุทำนายว่าบ้านเมืองและราพนาสวรจะมีเคราะห์ ซึ่งไม่เป็นไปตาม ความต้องการของราพนาสวร ราพนาสวรจึงโกรธจนต่อว่าและขับไล่ภิกษุออกจากเมือง ดังความว่า “ราพนาสวรก็ลวดมีคำโกธะครึ่งเคียงมากนักกว่า “บพิจฉรณาจากคำอันปดี หล้างเสียว่าต่อหน้า ข้าศึกอันชา กุจักฆ่าเสียก็ยงว่าเป็นน้อง” ลวดขับหนี” (ปรัम्मเทียร หอรมาน, 2527: 73) แสดงให้เห็นความเอาแต่ใจตนเองของราพนาสวรที่เมื่อเหตุการณ์ไม่เป็นไปตามความต้องการ ราพนาสวรก็ แสดงความโกรธออกมาทันที

ลังกาสิบโท

ในเรื่อง *ลังกาสิบโท* ปรากฏในเหตุการณ์ที่ปิยสาทำนาย ฝันของภุมมจักว่าจะมีเคราะห์และขอให้คืนนางสีดาแก่ลัมมา ภุมมจักก็โกรธทันที เพราะการคืน นางสีดานั้นขัดต่อความต้องการของภุมมจักและภุมมจักไม่คิดว่าจะต้องแพ้ให้กับลัมมา ภุมมจักจึงจับ ปิยสาลอยแพทันที ดังความว่า “เมื่อนั้น พญาภุมมจักชักเคื่องโกรธ ท้าวกระโดดเอาตีนถีบหลัง ลำทับว่า “มึงทำนายทายทักเข้าข้างศัตรู ฤฎาม 2-3 คำ มึงกล่าวเสียตั้งต้งกว่าคำ ภูปราบได้ทั้ง ไตรจักร ไม่มีใครจะใหญ่เท่าตัวกู” ว่าแล้วก็เอาเชือกมัดและเรียกเสนาให้เอาปิยสาใส่แพลอยน้ำไป” (ลังกาสิบโท, 2534: 50)

3.2.1.3 มีเล่ห์กลอุบาย ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

เรื่องพรหมจักรและลังกาสิบโท ดังนี้

พรหมจักร

ในเรื่อง *พรหมจักร* ปรากฏในตอนทีวิโรหาราชแปลง กายกวางทองขึ้นเพื่อล่อให้ลัมมาไปตามจับมอมอบให้นางสีดา เมื่อนางสีดาอยู่คนเดียววิโรหาราชก็ แปลงกายเป็นฤษีพ่อของนางสีดา หลอกล่อให้นางออกมาหาแล้วจึงอุ้มนางกลับเมือง แสดงให้เห็น ความมากด้วยกลอุบายของวิโรหาราช ดังความว่า

ก็เนรมิตตนเป็นเจ้ารสีเหมือนดั่งพ่อนางนั้น ก็นุ่งผ้า
เปลือกไม่มีมือถือไม้เท้าเข้ามาหานางหั้นแล นางก็ใส่ใจว่าเป็นรสี
ตนพ่อ ก็ลุกเข้าไปกราบบาทา ยามนั้นพระยากี่ละเพศอันเป็นรสี
นั้นแล้วก็อุ้มเอานางสยงขึ้นไปในอากาศ

(พรหมจักร, 2522: 57)

ลังกาสิบโท

ในเรื่องลังกาสิบโท ปรากฏในตอนที่ถูกมัจจกออกอุบาย
ในการรบหลายครั้ง เช่น ตอนที่สั่งให้เมยราพณ์ไปสะกดทัพ ดังความว่า

เมื่อนั้น ทอแสงเจ้าลังกาทนอาจนันนา เจ้าก็สั่งลูกท้าว
ชื่อไวยลาบใจกล้า “ลูกจงไปสะกดทัพให้ลึงทั้งหลายหลับแล้ว ลูก
จงค่อยเข้าไปถึงที่หลับนอนของเจ้าทั้งสอง พบแล้วจงอุ้มเอามาทั้ง
2 องค์ เอาไปปล่อยในวังน้ำใหญ่ เอาก่อนหินก้อนใหญ่ทุ่มใส่
หัวมันให้ตายท่า เสร็จแล้วเจ้าจงกลับมาเถอะนอ”

(ลังกาสิบโท, 2534: 54)

ในตอนที่คุณนภากลับมาบอกมัจจกว่าตนเองได้สังหาร
ล้มมาแล้ว มัจจกก็ยินดียิ่งและให้นางยักษ์พานางสีดาไปดูศพล้มมา เพราะหวังให้นางยอมเป็น
ภรรยาของตน ดังความว่า

พญาภูมัจจกเจ้าได้ยินดี เมื่อน้องไขเคลีให้ท่านรู้ ก็มี
ความยินดียิ่งนัก เหมือนดั่งได้แก้วสารพัดนึก คงเสร็จศึกเสียทีดี
หนักหนา จะได้ก่กอดแม่ นางยอดสีดา พนางสั่งว่า “สูงจงนำนาง
สีดาให้ไปดูศพรักของเขาว่าได้ตายจากไปแล้วจริงแลนา

(ลังกาสิบโท, 2534: 64)

3.2.1.4 มั่นใจในตัวเอง ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

เรื่องพรหมจักร ในเหตุการณ์ที่วิโรหาราชจะยกธนูเพื่อเป็นคู่ครองของนางสีดา วิโรหาราชคิดว่าตนเองอยู่เหนือทุกคนในชมพูทวีปจึงจะสามารถยกธนูได้โดยง่าย ความว่า “**พินดั่งพระยาหลังกาดนชี้ว่า** วิโรหาราชนั้นมันก็โลใจว่า “**ท้าวพระยาทั้งหลายในสกลชมพูทวีปทั้งมวลตนใดจักเปรียบเทียบกับด้วย** ภูได้ ก็ปมีลักตนแล **อหิ อันว่าภูนี้ก็หากยังมีเดชฤทธิ์ยิ่งกว่าท้าวพระยาทั้งหลายทวลแท้แล**” **ว่าอัน**” (พรหมจักร, 2522: 47) ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นความมั่นใจในตัวเองของวิโรหาราชว่าอยู่เหนือผู้อื่นทั้งหมด นอกจากนี้ในเหตุการณ์ตอนที่วิโรหาราชได้รับสารจากลัมมาบอกให้คืนนางสีดา วิโรหาราชก็แสดงความมั่นใจในตัวเองว่าอยู่เหนือผู้อื่นอีกด้วยว่า “**ท้าวพระพอนานตั้งกูราชาณี จักทอนไปน้อมยัง** ท้าวพระยาในสกลชมพูทวีปตนใดแลปมีได้แล **ส่วนเขาทั้งหลายตนใด จักมีฤทธิ์อาณาภาพเสมอดั่งภูนี้** ก็ปมีนา **จักหื้อตัวกูไปน้อมส่งนาง เหตุใดชา**” (พรหมจักร, 2522: 106)

3.2.1.5 รักศักดิ์ศรี ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่อง

ปรีมมเทียร หอorman และลังกาสิบโท ดังนี้

ปรีมมเทียร

ในเรื่อง**ปรีมมเทียร** ราภนาสวรเป็นผู้ที่รักศักดิ์ศรีของตนเอง ปรากฏในตอนที่พระรามให้วรายศส่งสารไปบอกให้ราภนาสวรคืนนางสีดาให้พระราม ราภนาสวรกล่าวว่า “**หัวเล็กจุกันพ่อยบรบริบโยมค่านท่านเลียดั่งอัน ก็บใช้ผู้ชายแล ส่วนตนเราก็บ** **ใช้ผู้หญิงแล**” (ปรีมมเทียร หอorman, 2527: 28) แสดงให้เห็นความรักศักดิ์ศรีของราภนาสวร

หอorman

ในเรื่อง**หอorman** ราภนาสวรมีนิสัยรักศักดิ์ศรีของตนเอง ปรากฏในตอนที่พระรามให้วรายศส่งสารมาบอกให้ราภนาสวรคืนนางสีดา ราภนาสวรก็ไม่ยอมคืน เพราะราภนาสวรคิดว่าหากคืนนางสีดาให้พระรามโดยง่ายจะเป็นการเสียดังศักดิ์ศรีความเป็นชายของตนเอง ดังความว่า “**เราบป็นด้วยง่ายได้แล เต็มใจเต็มคิงจึงไปลักเอาเมียท่านมาแล้ว พ้อยจักส่งไป** **ด้วยง่ายได้นั้นชา**” (ปรีมมเทียร หอorman, 2527: 72)

ลึงกาสิบโท

ในเรื่องลึงกาสิบโท ปรากฏในตอนที่ถูกมัจจุรารู้ว่าลัมมาได้ อนุญาตใจของตนไป ลัมมาบอกให้มัจจุรลงมากราบตนเอง แต่มัจจุรยอมตายดีกว่ายอมกราบ ให้ลัมมา เพราะความรักศักดิ์ศรีของตนเอง มัจจุรจึงกล่าวว่า

ข้าไม่อาจจะไปกราบท่านได้ ขอให้ท่านจงให้อภัยโทษ
เถอะเนอ เพราะอายุต่อชาวเมืองฝุงไพร่ ลู้ตายวายชีวังเสียดจะ
ดีกว่า เพราะมหาพรหมตนต่อให้พรว่า ปราบได้ทั้งสี่ทวีปถึง
โสฬสชั้นพรหม ก็ยังปราบได้ บัดนี้ ท่านจะให้เรากราบท่าน
ท่ามกลางหมูโยธานั้น เราทำไม่ได้

(ลึงกาสิบโท, 2534: 80)

3.2.1.6 ไม่รักษาศีลห้า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมี

ลักษณะนิสัยไม่ดีในด้านไม่รักษาศีลห้าในข้อลักทรัพย์ และข้อประพฤตินอกใจในกาม ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร หอрман พรหมจักร และลึงกาสิบโท** ดังนี้

- **ลักทรัพย์** ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ ทุกฉบับลักนางสีดา ภรรยาของพระราม เพราะปรารถนาให้นางสีดามาเป็นภรรยาของตนเอง เช่น ในเรื่อง**พรหมจักร** วิโรหาราชลักนางสีดา ภรรยาของพระราม เพราะวิโรหาราชปรารถนาให้นางสีดามาเป็นภรรยาของตนเอง ดังความว่า “ยามนั้นพระยาก็ละเพศอันเป็นรสนั้นแล้วก็อุ้มเอานางสยองขึ้นไปในอากาศ...มันก็เอานางสยองข้ามน้ำสมุทรกว่าหาเมืองลังกาอันเป็นที่อยู่แห่งมันนั่นแล” (พรหมจักร, 2522: 57)

- **ประพฤตินอกใจในกาม** ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร หอрман และพรหมจักร**ประพฤตินอกใจในกาม เพราะทศกัณฐ์ลักนางสีดามาจากพระราม สามีของนางสีดา เพราะทศกัณฐ์ปรารถนาจะได้นางสีดามาเป็นภรรยาของตนเอง นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร หอрман และพรหมจักร**ก็แปลงเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับชายาพระอินทร์ อันเป็นหญิงที่มีสามีแล้วอีกด้วย

แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือไม่รักษาศีลทำข้อประพฤติดีในกามอย่างชัดเจน เช่น ในเรื่อง**ปรีมมเทียร** รากนาสวรแปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดาชายาของพระอินทร์ ความว่า “เหตุตั้งอันว่ารากนาสวรมีตาอันเป็นทิพย์ เลงหันฉนั้น ลวดเอาเพศเป็นดังพระยาอินทาแล้ว ก็ขึ้นไปเสพกับด้วยนางสุชาดาหันแล” (ปรีมมเทียร หอรมาน, 2527: 2)

3.2.2 ความต่าง

ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ที่ปรากฏใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** แต่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมี 4 ประการ คือ อาฆาตพยาบาท ท้อแท้ กลุ้มใจ และสิ้นหวังเมื่อรบแพ้ เชื่อคนง่าย และมั่นใจในตัวเอง ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีลักษณะนิสัยที่ไม่หลากหลายเหมือนทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

จากการศึกษาลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 9 ตารางแสดงการเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

ลักษณะนิสัย	ฉบับรัชกาลที่ 1	ปรีมมเทียร	หอรมาน	พรหมจักร	ลังกาสิบโท
1.มัวเมาในกามารมณ์	/	/	/	/	/
2.อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง	/	/	/	-	/
3.อันธพาล	/	-	-	-	-
4.มีเล่ห์กลอุบาย	/	-	-	/	/
5.อาฆาตพยาบาท	/	-	-	-	-
6.ท้อแท้ กลุ้มใจ และสิ้นหวังเมื่อรบแพ้	/	-	-	-	-
7.เชื่อคนง่าย	/	-	-	-	-
8.มั่นใจในตัวเอง	/	-	-	-	-
9.รักศักดิ์ศรี	/	/	/	-	/
10.ไม่รักษาศีลห้า	/	/	/	/	/

จากตารางแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีลักษณะนิสัยที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ มัวเมาในกามารมณ์ อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตัวเอง มีเล่ห์กลอุบาย มั่นใจในตัวเอง รักศักดิ์ศรี และไม่รักษาศีลห้า ลักษณะนิสัยเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะนิสัยด้านลบที่สร้างภาพความเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์ที่ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรีมมเทียร ทอรมานและพรหมจักร*ปรากฏในเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์แปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์ อันเป็นหญิงที่มีสามีอยู่แล้ว และภุมมจักในเรื่อง*ลังกาสิบโหกี้*ไปลักนางสีดามาทั้งที่รู้ว่านางสีดามีสามีอยู่แล้ว พฤติกรรมดังกล่าวแสดงลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* อย่างยิ่ง

ส่วนลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมี 4 ประการ คือ อาฆาตพยาบาท ท้อแท้ กลุ้มใจ และสิ้นหวังเมื่อรบแพ้ เชื่อคนง่าย และมั่นใจในตัวเอง ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีลักษณะนิสัยที่ไม่หลากหลายเหมือนทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*

3.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีลักษณะนิสัยที่เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ดังนี้

3.3.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีลักษณะนิสัยเหมือนกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ดังนี้

3.3.1.1 มัวเมาในกามารมณ์ ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายท้าวระพี* ดังนี้

พระลักพระลาม

ในเรื่อง *พระลักพระลาม* แม้ว่าฮาบมะนาสวณจะมีนางเทวีเป็นภรรยาอยู่แล้ว แต่ฮาบมะนาสวณก็ยังมีคามมัวเมาในกามารมณ์ ปรากฏในเหตุการณ์ที่ฮาบมะนาสวณแปลงกายเป็นพระอินทร์เพื่อไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ความว่า

แต่นั้น พญาก็อุณละโห้ออันตันทาพาด่วน ก็เล่าเนีรมิต
เนื่อตนให้ตั้งพระอินทร์ พอยัวยรยาตย้ายโสมลิ่งพญาอินทร์
บาคานเนาอยู่แฝงนางแก้ว แต่มัน ศรีเสียวแก้วสุชาดานางนาถ
นางก็เหยี่ยวว่า แม่นแจ่มเจ้าฝัวแก้วแห่งตน พญาฮาบก็เล่าเซยชม
เสนหาก้าวกินนางนาถแก้วเฟือพันตั้ง พระอินทร์

(พระลักพระลาม, 2518: 3)

เนื้อความข้างต้นแสดงให้เห็นนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของฮาบมะนาสวณที่แปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา เพราะตณฺหามาก นอกจากนี้เมื่อฮาบมะนาสวณได้รับรู้ถึงรูปโฉมของนางสีดา ฮาบมะนาสวณเคลิบเคลิ้มหลงใหลตั้งแต่ยังไม่ได้พบหน้านางสีดาและต้องการได้นางมาเป็นภรรยา ความว่า “เมื่อนั้น ผู้ก่งท้าวพญาฮาบมะนาสวณฟังกอน ความลวดกะสันชมด้าน...แต่มัน พญาก็แขย เว้าตันทากวนตาบ่าว บ่ได้ทิพยยอดแก้วนางน้อย แม่นบ่ยอม ง่ายแล้ว” (พระลักพระลาม, 2518: 7) และเมื่อพระลามได้นางสีดาเป็นภรรยาแล้วฮาบมะนาสวณก็ยังคงต้องการนางสีดาเป็นภรรยาอยู่ และแสดงอาการดังนี้

พระก็ขนงอกแค้นในมะโนนานสว่าง ก็เพื่อคืดอยากได้
นางแก้วลูกรัสสี พระก็ลุกๆ แล้วนอนพัดนั่งเลยหลับ คณิงนาง
แพงฮุ่งแคนดาอยู่ แท้แล้ว แต่มัน ค่าซ่าเท้าไปทั่วทั้งเมือง ว่าคิ
คอยากได้นางแพงฮ่วมเฮียงพญาเจ้า

(พระลักพระลาม, 2518: 3)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความมัวเมาในกามารมณ์ของฮาบมะนาสวณที่มีความต้องการในผู้หญิงหลายคน รวมทั้งผู้หญิงที่ฮาบมะนาสวณทราบ

ดีว่านางมีสามีอยู่แล้ว ฮาบมะนาสวณก็ต้องการนางเป็นภรรยาและพร้อมที่จะแย่งชิงนางมาเป็นของตนเองทั้งที่นางไม่เต็มใจ

พระรามขาดก

ในเรื่องพระรามขาดก แม้ว่าราพณาสวณจะมีนางจันทาเป็นภรรยาอยู่แล้ว แต่ราพณาสวณก็มีความมัวเมาในกามารมณ์ ปรากฏในเหตุการณ์ที่ราพณาสวณที่ได้รับการหลอมรูปร่างให้เหมือนพระอินทร์แล้ว ราพณาสวณได้ไปขึ้นขมนางฟ้าและลอบไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาพระอินทร์ ดังความว่า

พระอินทร์จึงให้พญาราพณาสวณลงให้เข้ารางทิพย์ หล่อรูปพญาราพณาสวณให้ดังงามอย่างกับพระอินทร์แล้วสอนศิลปะศาสตร์ พญาราพณาสวณเรียนเพียงสามคืนก็จบพระเวท แล้วไปขมนางฟ้าเทพธิดา นางเหล่านั้นเข้าใจว่าเป็นพระอินทร์ ก็ไม่มีความรังเกียจ ต่อคืนที่สี่ขึ้นไปลาพระอินทร์กลับเมือง แต่ยังติดใจนางสววรรค์ ลอบไปสมสู่กับนางสุชาดา แล้วกลับลงกา

(พระรามขาดก, 2507: 37)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของราพณาสวณที่เมื่อได้รับการหลอมรูปร่างหน้าตาให้ดังงามเหมือนพระอินทร์แล้วก็ใช้ประโยชน์จากร่างนั้นไปขึ้นขมนางฟ้าบนสววรรค์ แล้วเมื่อราพณาสวณจะกลับเมืองก็ยังลอบเข้าไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดาที่เป็นภรรยาของอาจารย์ผู้สอนเวทให้ตนเองอีกด้วย นอกจากนี้ ราพณาสวณยังแสดงให้เห็นความมัวเมาในกามารมณ์อีกในตอนที่ได้ข่มขู่ท้าวธรรฐให้มอบนางจันทาให้เป็นภรรยาตนเองเมื่ออายุได้ 3 ปี และในเหตุการณ์ที่ไปลักนางสีตมาจกพญารามราช ผู้เป็นน้องภรรยาของตนเองอีกด้วย

ควายท้าวระพี

ในเรื่องควายท้าวระพี แม้ว่าราพณาสวณจะมีภรรยาอยู่แล้ว แต่ราพณาสวณก็มีนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ ปรากฏในตอนที่ราพณาสวณแปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ดังความว่า "อยู่กับด้วยนางสุชาดาเห็นแล เทวะทั้งหลาย

แม่นเป็นดาทาบ ดังนั้นก็ดี บ่ได้อะวิซังดู ฮ่ำเพ็ง ก็ลวดบ่ฮู้แล" (การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวน ท้องถิ่นอีสาน, 2528: 362) นอกจากนี้ ราชนาสนวยังไปอุ้มนางสีดาที่ยืนอยู่คนเดียวกลางป่ามาเป็นภรรยาของตนเองโดยไม่สืบถามความเป็นมาของนางอีกด้วย แสดงให้เห็นความมัวเมาในกามารมณ์ของราชนาสนวย่างชัดเจน

3.3.1.2 อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายทัวระพี* ดังนี้

พระลักพระลาม

ใน*เรื่องพระลักพระลาม* ปรากฏในตอนที่ฮาบมะนาสนวนถามความสมัครใจของขุนนางในที่ประชุมในการทำสงคราม เมื่อฮาบมะนาสนวนถามเชษฐราช โอรสของตนเอง เชษฐราชตอบว่า "เมื่อนั้น เชษฐราชฮับคำขานพ่อ ข้อยบ่แล้วต่อต้องดอมให้พ่อตนแท้แล้ว...พ่อเอย ควรที่เอาสีดาพระยอดเมืองคืนให้ อันว่าเมียเพื่อนนี้ให้เอาใจเว้นหลีก" (พระลักพระลาม, 2518: 70) คำพูดของเชษฐราชทำให้ฮาบมะนาสนวนโกรธจนขว้างเชษฐราชไปถึงทัพพระลามดังความว่า

แต่นั้น โมโหท้าวราชาพญาฮาบ ก้าวโกรธเข้มใจกำนาค
ความ มิ่งนี้ ตั้งหากมาพางนแท้ซัดกูพระพ่อ สันนี้ บักซี้ย้ายมึง
แม้งลิ่งใด นี้เต มิ่งนี้ ตั้งหากลูกฮักแท้เกิดกับอก ดังนี้ กูก็มา
โมโหคอบมิ่งปางนี้ พระก็เนอๆ ก้าโกฮาลมโลก พระก็จับแกว่ง
ท้าวกุมมARNน้อยฟาดไปเลยเล่าตกกายพันเกาะใหญ่สมุทรหลวง
ท้าวก็ตักไถเกาะอยู่ห่างแดนทางเจ้า เถิงที่พระบาทเจ้าพระลาม
หลวงโพธิราช พันแล้ว

(พระลักพระลาม, 2518: 71)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นนิสัยโกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเองของฮาบมะนาสนวน การบอกให้ฮาบมะนาสนวนคืนนางสีดาเป็นการขัดความต้องการของ

ฮาบมะนาสวณที่จะสู้รบเพื่อให้ได้ครอบครองนางสีดา ฮาบมะนาสวณจึงโกรธเชษฐราชมาก และจับเชษฐราชขว้างทิ้งไปถึงทัพพระรามทันที

พระรามขาดก

ในเรื่อง**พระรามขาดก** ราพณาสวรมินิสัยโกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง ปรากฏในเหตุการณ์ที่ราพณาสวรประชุมขุนนางเพื่อมอบหน้าที่ในการทำสงครามกับพระราม มีญาติวงศ์ 3 คน ได้แก่ อินทชี่ เชษฐมาร และพิบพิกล่าว่าทศกัณฐ์ควรคืนนางสีดาให้พระราม ทศกัณฐ์โกรธมากจึงจับญาติวงศ์ทั้งสามขว้างไปนอกลกกา ดังความว่า “*กริ้วพวกก่อนราวกับไฟไหม้โลก ปราศเข้าไปจับแขนเจ้าอุปราชท้าวพิบพิและท้าวแสนเมืองอินทชี่กับเชษฐกุมารรบขว้างออกไปนอกลกกา*” (พระรามขาดก, 2507: 78-79) ความตอนนี้แสดงให้เห็นความเอาแต่ใจตนเองของราพณาสวรที่เมื่อมีคนแนะนำใส่สิ่งที่ราพณาสวรไม่ต้องการกระทำ ราพณาสวรก็จะโกรธจนถึงใช้กำลังกับคนผู้นั้นทันที

ควายท้าวระพี

ในเรื่อง**ควายท้าวระพี** นิสัยโกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเองของราพณาสวรปรากฏในตอนที่ราพณาสวรให้พิกพิท้านายดวงชะตาเมืองลังกา พิกพิท้านายว่าเมืองลังกาและราพณาสวรกำลังจะมีเคราะห์หนักต่อหน้าข้ารับใช้ที่พระรามให้มาส่งสาร ราพณาสวรโกรธมาก เพราะพิกพิท้านายดวงชะตาไปในทางตรงกันข้ามกับสิ่งที่ราพณาสวรต้องการแสดงให้ข้ารับใช้ของพระรามเห็นว่าเมืองลังกายิ่งใหญ่และพระรามไม่สามารถเอาชนะตนได้ ราพณาสวรจึงขับไล่พิกพิ ดังความว่า “*ราพณาสวรก็ลวดมีคำโกตมากนั้ ก็พิจะนะว่า คำอันปดีหลายยกไว้เสียก่อนพอยมาเว้าต่อหน้าข้าเสิกนั้นจา จักข้าเสียก็ว่าเป็นน้องลวดขับหนี*” (การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 388)

3.3.1.3 อันธพาล ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระราม

ขาดก ราพณาสวรมินิสัยเป็นอันธพาล ปรากฏในเหตุการณ์ตอนที่ราพณาสวรอายุได้ 3 ปี ราพณาสวรไปเที่ยวป่าจนไปถึงเมืองจันทบุรีศรีสัตตนาคนท้าวของท้าวธรรม ผู้เป็นลุงของราพณาสวรเอง ราพณาสวรแสดงฤทธิ์ ทำให้ท้าวธรรมกลัวและยอมให้เข้าไปในปราสาท จากนั้นราพณาสวรได้ข่มขู่จนท้าวธรรมมอบนางจันทา ธิดาของตนเองให้เป็นภรรยาของราพณาสวร ดังความว่า

ท้าวราพณาสูรว่า ดีแล้วท่านผู้เป็นลุง เรามาทั้งนี้
ต้องการอะไรสักสิ่งหนึ่ง ลุงจะหาให้ได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้จะฆ่าเสีย
ทั้งผู้เมีย

(พระรามชาดก, 2507: 7-8)

จากตัวอย่างเป็นเหตุการณ์ที่ราพณาสูรข่มขู่ท้าวธรรม ผู้เป็นลุง
ของตนเอง แสดงให้เห็นนิสัยเป็นอันตรายของราพณาสูรที่ขณะนั้นมีอายุเพียง 3 ปี

3.3.1.4 มีเล่ห์กลอุบาย ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

เรื่องพระลักพระลาม ฮาษมนาสวนมีเล่ห์กลอุบายมาก ปรากฏในตอนฮาษมนาสวนต้องการลัก
นางสีดา ฮาษมนาสวนก็ใช้อุบายมากมายหลายประการ ได้แก่ เนรมิตเมืองใหญ่และแปลงเป็น
กาดำเพื่อทำร้ายพระลามและชิงนางสีดา จนในที่สุดฮาษมนาสวนก็แปลงกายเป็นกวางทองมา
ล่อลวงนางสีดาให้ขอร้องพระลามให้ช่วยไปตามจับกวางมาให้ และเมื่อพระลามไปตามจับกวาง
ฮาษมนาสวนก็เข้ามาลักนางสีดาไปได้สำเร็จ ดังความว่า

พญาฮาษเจ้าผู้จบเพทอาคม มั่นก็มีเนรมิตเป็นกวางคำเล่น
คะโยงโดนเด่น ดวงคามโสมยงเพียงคือพระอินทร์เหล่าหล่อ เมื่อ
นั้น จันทะแจ่มน้อยนางนาถสีดาเห็นกวางคำเล่นมาคะโยงเด่น
นุกนาคเนื่อนางน้อยลวดกะลัน นางจึงวอนๆ ไหว้ผู้ขวัญ
เปี้ยวเล่น น้อยก็ คึดอยากได้กวางเด่นเล่นไป นั้นแล้ว...เมื่อนั้น
พญาฮาษก็กอดอุ้มเอาแก้วแผ่นผยอง ไปตามลมเวהל่องบนมีช้า

(พระลักพระลาม, 2518: 17-19)

3.3.1.5 รักศักดิ์ศรี ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่อง

ควายหัวระพี ปรากฏในตอนพระรามส่งสารมาบอกให้ราพณาสูรมอบนางสีดาคืนให้แก่พระราม
ราพณาสูรไม่ยอมมอบคืนให้ เพราะตนเองมีศักดิ์ศรี ดังความว่า

ราชะพะนาสวนกว่าว่าเขาแบ่งด้วยง่ายได้ชะแลตาบไต
 ไซใจว่าเต็มพื้นจิ้งลักเอาเมียท่านมาก่อน จะลงไปด้วยง่ายชะแล
 เมื่อใดพระยารามมีกำลังตีแพแบ่งพวงเหนือน้ำหมุดเป็นมาฮอดชู
 เมืองลังกาได้จิ้งจักได้ย้งนาง

(การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 386)

3.3.1.6 ไม่รักษาศิลห่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

มีลักษณะนิสัยไม่รักษาศิลห่าในข้อลักทรัพย์และข้อประพฤติดินในกาม ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับ
 ท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายทัวระพี**

- **ลักทรัพย์** เพราะทศกัณฐ์ลักนางสีดา ภรรยาของ
 พระรามมา เช่น ในเรื่อง **พระรามขาดก** ราชณาสวรจะไปลักนางสีดามาเป็นภรรยาตนเอง
 ราชณาสวรบอกนางสุโทและนางจันทาว่าจะไปพานางสีดามา ความว่า “พญาเพ่งจักชุกุญณเห็น
 ท้าวพระลักษณ์พระรามพานางสีดาไป ก็ริษยาซึ่งเคียดท้าวทั้งสองมาก ถึงกับเอามือกดอกบิ๊ปท้องตั้ง
 จ็อกๆ บอกนางสุโทกับนางจันทาว่า จะขอไปพานางสีดามาให้ได้” (พระรามขาดก, 2507: 48)

- **ประพฤติดินในกาม** ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับ
 ท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายทัวระพี** ประพฤติดินในกาม เพราะ
 ทศกัณฐ์ไปลักนางสีดา ภรรยาของพระราม เพราะทศกัณฐ์ปรารถนาให้นางสีดามาเป็นภรรยาของ
 ตนเอง นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทั้งสามฉบับก็แปลงเป็นพระอินทร์ไปร่วม
 อภิรมย์กับชายาของพระอินทร์ อันเป็นหญิงที่มีสามีแล้วอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์ใน
 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานไม่รักษาศิลห่าข้อประพฤติดินในกามอย่างชัดเจน เช่น ในเรื่อง **พระลัก
 พระลาม** ฮาบมะนาสวนแปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์
 ความว่า “แต่นั้น พญาก็อุณละโห้ออันตันหาพาด่วน ก็เล่านี้รมิตเนื้อตนให้ตั้งพระยาอินทร์
 พอยัวยรยาดย้ายโสมสิ่งพญาอินทร์ บาคานเนาอยู่แผ่งนางแก้ว แต่มัน ครีเสียวแก้วสุชาดานางนาถ
 นางก็เยี่ยวว่า แม่นแจ่มเจ้าผิวแก้วแห่งตน พญาฮาบก็เล่าเซยชมเสนาหาแก้วกินนางนาถแก้วเผื่อฝันตั้ง
 พระอินทร์” (พระลักพระลาม, 2518: 3)

3.3.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีลักษณะนิสัยที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ ไม่รักษาสัจจะ เป็นลักษณะนิสัยที่ไม่ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แต่มีปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก* ราวณาสวรรเคยให้สัจจะว่าจะเป็นมิตรกับพญารามราชเมื่อครั้งที่ ราวณาสวรรไปสู่นางจันทาทตามประเพณี ดังความว่า

ครั้นแล้วพญารามราชว่า แต่ก่อนท่านเป็นน้องเราตาม
ศักดิ์ญาติ เดียวนี้ท่านมาสู้สมกับพี่หญิงเราเป็นพี่เขยเรา ตั้งแต่นี้
ต่อไปท่านก็เป็นพี่เรา ขออย่าก่อกรรมทำเวรกันต่อไปเลยทั้งท้าว
พระลักษมณ์ด้วย และถ้าหากพี่เขยคิดต่อเรา คิดจะฆ่าฟันเรา
ขอให้ตายด้วยดาบกล้านั้นเทอญ ท้าวราวณาสวรรรับคำพญา
รามราชเอาน้ำรดดาบกายสิทธิ์และธนูศิลป์ให้ท้าวราวณาสวรรกิน
ครั้นท้าวราวณาสวรรกินน้ำพระพิพัฒน์แล้วเป็นอันเสร็จพิธี

(พระรามชาดก, 2507: 29)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการให้สัจจะของราวณาสวรรว่าจะเป็นมิตรกับพญารามราช แต่ในเวลาต่อมาราวณาสวรรก็ลักพานางสีดาไปและทำสงครามกับพญารามราช แสดงให้เห็นว่าราวณาสวรรเป็นผู้ไม่รักษาสัจจะ

นอกจากนี้ ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมี 4 ประการ คือ อาฆาตพยาบาท ท้อแท้ กลุ้มใจ และสิ้นหวังเมื่อรบแพ้ เชื่อคนง่าย และมั่นใจในตัวเอง ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีลักษณะนิสัยที่ไม่หลากหลายเท่าทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*

จากการเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 10 ตารางแสดงการเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

ลักษณะนิสัย	ฉบับรัชกาลที่ 1	พระลักพระลาม	พระรามชาตก	ควายท้าวระพี
1.มัวเมาในกามารมณ์	/	/	/	/
2.อารมณ์โกรธรุนแรง และเอาแต่ใจตนเอง	/	-	/	/
3.อันธพาล	/	-	/	-
4.มีเล่ห์กลอุบาย	/	/	-	-
5.อาฆาตพยาบาท	/	-	-	-
6.ท้อแท้ กลุ้มใจ และ สิ้นหวังเมื่อรบแพ้	/	-	-	-
7.เชื่องง่าย	/	-	-	-
8.มั่นใจในตัวเอง	/	-	-	-
9.รักศักดิ์ศรี	/	-	-	/
10.ไม่รักษาศัลห่า	/	/	/	/
11.ไม่รักษาสัจจะ	-	-	/	-

จากตารางแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ มัวเมาในกามารมณ์ อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง อันธพาล มีเล่ห์กลอุบาย รักศักดิ์ศรี และไม่รักษาศัลห่า ลักษณะนิสัยเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะนิสัยด้านลบที่ช่วยสร้างความเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามชาตก* และ *ควายท้าวระพี* ที่ทศกัณฐ์มีการแปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์ อันเป็นหญิงที่มีสามีอยู่แล้วและทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม* และ *พระรามชาตก* ก็ไปลักนางสีดามาทั้งที่รู้ว่านางสีดามีสามีอยู่แล้ว เหมือนกับทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* นี้ อาจแสดงให้เห็นว่า รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการรับอิทธิพลทางวรรณคดีจากรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ราพณาสวรใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาตก* มีลักษณะนิสัยที่แตกต่างจากรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องอื่น คือ นิสัยไม่รักษา

สัจจะ ราพณาสวรรเคยสัญญาว่าจะเป็นพันธมิตรกับพระราม แต่ภายหลังราพณาสวรรก็มาลักพาตัวนางสีดาไปจากพระราม ทำให้เกิดสงครามขึ้น แสดงให้เห็นว่าราพณาสวรรในเรื่อง **พระรามชาดก** ถูกสร้างให้เป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์อย่างชัดเจนจนยอมผิดคำสั่งที่จะเป็นมิตรกับพระราม

ส่วนลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมี 4 ประการ คือ อาฆาตพยาบาท ท้อแท้ กลุ้มใจ และสิ้นหวังเมื่อรบแพ้ เชื่อคนง่าย และมั่นใจในตัวเอง ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีลักษณะนิสัยที่ไม่หลากหลายเหมือนทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการเล่าเรื่องที่สั้นกระชับกว่า **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ส่งผลให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานไม่แสดงลักษณะนิสัยที่หลากหลายเหมือน **ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

3.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีลักษณะนิสัยที่เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

3.4.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีลักษณะนิสัยเหมือนกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

3.4.1.1 อาฆาตพยาบาท ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกยและฉบับวัดท่าแค** ดังนี้

ฉบับบ้านควนเกย

ใน **รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย** นิสัยอาฆาตพยาบาทของทศกัณฐ์ปรากฏในตอนที่ทศกัณฐ์อาฆาตแค้นพาลีมากในการแย่งชิงนางมณฑาทิพย์ จึงพานางมณฑาทิพย์หนีรถแหะไปข้ามเมืองชิตจินเพื่อให้พาลีเสียตบะ ดังความว่า

เมื่อนั้นทรงยศทศกัณฐ์ ใจเคียดเคียดฉันท
 คิตรีายต่อท้าวพาลี
 ลูกเมียใส่รถด้วยดี จักข้ามบุรี
 นคร.....
 ชักรถบจรเวหา ข้ามเมืองราชา
 ให้เสียดบะภูบาล

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 185)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นความอาฆาตพยาบาทที่ทศกัณฐ์มีต่อพาลี ทศกัณฐ์แค้นพาลีมากถึงกับนำผู้หญิงใส่รถหะขามเมืองของผู้อื่น จากเหตุการณ์นี้ทำให้ทศกัณฐ์เสียฤทธิ์จนพาลีจับได้และให้อังคตทรมานเป็นของเล่นอยู่ถึงเจ็ดวัน

ฉบับวัดท่าแค

ในรามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค นิยายอาฆาตพยาบาทของทศกัณฐ์ปรากฏหลังจากเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์พ่ายแพ้แก่เทพบุตรพาลีที่มาทำลายพิธีเฆาะรูปเทวดาตามบัญชาของพระอิศวร นางมณโฑกล่าวว่พาลีนั้นน่าจะเป็นหนุมานแปลงกายมาตามอุบายของพิเภก ทศกัณฐ์จึงแสดงความอาฆาตพยาบาทพิเภกที่มักจะออกอุบายช่วยให้พระรามชนะศึกหลายครั้งจนจะออกไปสังหารพิเภกในวันรุ่งขึ้น ดังความว่า

ซึ่งจะคิดให้พี่ตัดศึก	ข้อนี้ล้ำลึกเป็นหนักหนา
อันอ้ายพิเภกอสุรา	ดั่งเงาติดกายาเป็นพันไป
จะทำสิ่งใดก็ล่วงรู้	มันบอกศัตรูให้แก้ไข
ญาติมิตรก็ไม่คิดอาลัย	หมายจะเป็นใหญ่ในเมืองมาร
พรุ่งนี้พี่จะยกพลขึ้น	ไปฆ่ามันให้ม้วยสังขาร
ด้วยหอกกระบิลพัทอันไชยชาญ	ให้สิ้นการสิ้นเสี้ยนไพร

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 184)

3.4.1.2 ท้อแท้ กลุ่มใจและสิ้นหวังเมื่อรบแพ้ ปรากฏใน
รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแคและฉบับวัดখনอน ดังนี้

ฉบับวัดท่าแค

ใน*รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค* นิสสัยท้อแท้ กลุ่มใจและ
 สิ้นหวังเมื่อรบแพ้ของทศกัณฐ์ปรากฏในตอนหนึ่งที่ทศกัณฐ์พ่ายแพ้แก่เทพบุตรพาลีที่มาทำลายพิธีเผารูป
 เทวดาของทศกัณฐ์ เมื่อทศกัณฐ์กลับมาถึงเมืองลงกา ทศกัณฐ์ก็แสดงอาการท้อแท้ กลุ่มใจและ
 สิ้นหวัง ดังความว่า

ลตองค้กลงเหนือบรรจถรณ์	พระกรกายพักตร์โหยให้
แสนทุกข่สะท้อนถอนใจ	ฤทัยเร่าร้อนพันทวี
ด้วยภูทำการสงคราม	เสียทีที่ลักษณรามสองศรี
มีหน้าซ้ำอายพาลี	กลับมีชีวิตคืนมา
มาเป็นกำลังปัจจำมิตร	รณรงค์สุดคิดจะเข่นฆ่า
แล้วก็สิ้นสุริวงศ์ในลงกา	ไม่รู้ที่บายหน้าไปหาใคร
ไอ้อนิจจาตัวกู	ต้องว่ายอยู่ในสมุทรใหญ่
จะทำกิจพิธีสิ่งใด	ก็ไม่ได้สมอารมณ์คิด
แต่ผู้ดลุกดุนั่งบนบรรจถรณ์	เวทนาดังศรมาเสียบจิต
ให้ร้อนรุ่มกลุ่มใจตั้งไฟพิษ	ไม่เป็นสนิทินิทร

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 216)

ฉบับวัดখনอน

ใน*รามเกียรติ์ฉบับวัดখনอน* นิสสัยท้อแท้ กลุ่มใจและสิ้น
 หวังเมื่อรบแพ้ของทศกัณฐ์ปรากฏในเหตุการณ์ที่พระรามข้ามมหาสมุทรมาถึงแผ่นดินลงกาได้
 ทศกัณฐ์ก็แสดงความท้อแท้ กลุ่มใจ และสิ้นหวังออกมา ดังความว่า

ไอ้แสนเสียดายวงศา	แต่ล้วนศักดิ์ดา
สำหรับจะปล้นปลอมสวรรค์	
สามโลกฤๅสะตั้งแดยัน	ใครหนอจะขัน
จะเคี้ยวฉนวนรงค์ราญรอน	
ครั้งนี้ลักขมณรามวานร	แข่งข้ามสาคร
มาขับพิฆาตกุมไภย	
หลากจิตยั้งฤทธิ์ทุกแดนไตร	เพียงหนึ่งห้านัยน์
นารายณ์ฤๅปลอมแปลงมา	
คิดฉันทัดตีนะอวกา	จะล้างชีวา
ให้แหลกทั้งทัพพานรินทร์	
คิดไปไม่สนใจถวิล	รุ่มร้อนกายิน
เพียงอสุชลคลอคลอง	

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 61)

3.4.1.3 เชื้อคนง่าย ปราบกฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และ ตะวันตกฉบับวัดขนอน ในเหตุการณ์ที่หนุมานมาสวามีภักดิ์รับใช้ทศกัณฐ์ตามอุบายในการชิง กล่องดวงใจของทศกัณฐ์ เมื่อทศกัณฐ์ทราบความว่าหนุมานมาสวามีภักดิ์ก็ตีใจมาก หลงเชื่ออุบาย ของหนุมานทันที แม้ว่านางมณโฑจะทัดทานว่าผู้คนจะนินทา ทศกัณฐ์ที่ชื่นชมยินดีที่ได้หนุมานมา เป็นทหารก็ไม่สนใจคำนินทาเหล่านั้น ตั้งความว่า

เจ้าพี่ ไม่พอที่จะสงสัย เราสิ้นเคราะห์โคกโรครภัยจน
พวกปัจจามิตร ก็ยังบันดาลลจิตเข้ามาสวามีภักดิ์รักใคร่สุโพธิ
สมภาร เข้าวรบรอตด้านทำการอาสา แต่ความสรรเสริญนินทา
อย่าว่าเลยเจ้าซึ่งเขาเป็นไร ขอแค่ให้สำเร็จการชิงชัยเถิดนะเจ้า

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 146)

3.4.1.4 ไม่รักษาศีลห้า ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และ ตะวันตก ทศกัณฐ์ไม่รักษาศีลห้าในข้อประพฤตินิยาม และข้อพูดปด ดังนี้

- ประพจน์ผิดในกาม ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น*

ใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย ทศกัณฐ์แปลงเป็นพาลีไปรับนางมณฑิมาจากพระฤๅษี ทั้งที่ ทศกัณฐ์ทราบว่านางมณฑิมาเป็นภรรยาของพาลีและกำลังตั้งครรภ์ ดังความว่า

เทวีมีครรภ์	ฤๅษีทั้งนั้น	ใต้ถามเทวี	
นางหญิงจึงบอก	ผิดด้วยพาลี	จึงพระฤๅษี	ว่าโรมีครรภ์
ให้หาพาลี	ศิษย์พระฤๅษี	เอาคำมาสรร	
พาลีจึงรับ	ดาบสเห็นครรภ์	เราจักเสกสรรค์	มารับพระพลัน

.....

จึงท่านทศกัณฐ์	สำนักตริภพ	โมโหทรชน	
รุ่งเช้าเจ้าแต่ง	รถรับแต่งตัว	นิรมิตบิดตน	เหมือนท่านพาลี
ไปหาอาจารย์	ท่านให้ชำนาญ	เจรจาพาที	
ดาบสแลเห็น	ว่าท่านพาลี	ให้นางเทวี	มณฑิมนั้นไป

(*รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้*, 2522: 184)

- พุดต ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกยและวัดท่าแค* ใน*รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย* ทศกัณฐ์แปลงเป็นพาลี เป็นการโกหกพระฤๅษีเพื่อรับนางมณฑิมาเป็นภรรยาของตนเอง ส่วนใน*รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค* ทศกัณฐ์ให้หนยวิกกับวายุเวกไปโกหกท้าวมาลีวราชว่าทศกัณฐ์พบนางสีดาอยู่คนเดียวกลางป่า ไม่มีพ่อแม่ สามีและลูก ทศกัณฐ์จึงรับนางสีดามาอยู่ที่อุทยาน ต่อมาพระรามแอบอ้างว่าเป็นสามีของนางสีดาและสังหารญาติวงศ์ของทศกัณฐ์ไปมาก ทศกัณฐ์จึงขอให้ท้าวมาลีวราชตัดสินความให้ ทศกัณฐ์ได้ครอบครองนางสีดา แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์โกหกท้าวมาลีวราช เพราะปรารถนาให้ ท้าวมาลีวราชตัดสินให้ทศกัณฐ์ชนะพระราม ดังความว่า

เมื่อนั้น	หนยวิกวายุเวกยักษ์
น้อมเศียรสนองพระวาที	อันลักษณะรามพี่น้องทั้งสองนั้น
เป็นหน่อท้าวทศรถไชยชาญ	หลานท้าวอัชบาลรังสรรค์
เรื่องฤๅษีไกรดิ่งไฟกล้วย	ได้ผ่านเขตขันธุ์อยุธยา

ทั้งสองออกมาทรงพรต	บวชเป็นดาบสอยู่ในป่า
วันหนึ่งจึงเจ้าลงกา	ผ่านฟ้าไปเที่ยวพนาลี
พระองค์ทรงพบนางที่กลางดง	ทรงนามสีดามารศรี
พ่อแม่ลูกพี่ก็ไม่มี	อสุรีรับเอามาได้
ที่ในตำหนักสวนขวัญ	มิได้ผูกพันพิสมัย
อันซึ่งมนุษย์ผู้ใดไกร	พี่น้องหยาบใหญ่ทั้งสองคน
มีฤทธิ์แค้นด้วยศรศิลป์	ไม่ดำดินบินได้ในเวหน
คุมหมู่วานรเป็นพล	จงถนนข้ามมหาสมุทรมา
ว่าเป็นผู้สืตางลักษณะ	รุกโรมโหมหักยักษ์กา
ฆ่าพระญาติวงศ์มรณา	ผ่านฟ้าจึงได้ปราณี

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 210)

3.4.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกไม่ปรากฏลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง อันธพาล มีเล่ห์กลอุบาย มั่นใจในตัวเอง และรักศักดิ์ศรี

จากการศึกษาลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 11 ตารางแสดงการเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

ลักษณะนิสัย	ฉบับรัชกาลที่ 1	ฉบับบ้านควนเกย	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดขนอน
1.มัวเมาในกามารมณ์	/	-	-	-
2.อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง	/	-	-	-
3.อันทพาล	/	-	-	-
4.มีเล่ห์กลอุบาย	/	-	-	-
5.อาฆาต พยาบาท	/	/	/	-
6.ท้อแท้ กลุ่มใจและสิ้นหวัง	/	-	/	/
7.เชื่อคนง่าย	/	-	-	/
8.มั่นใจในตัวเอง	/	-	-	-
9.รักศักดิ์ศรี	/	-	-	-
10.ไม่รักษาศีลห้า	/	/	/	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีลักษณะนิสัยที่เหมือนกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 คือ อาฆาตพยาบาท ท้อแท้ กลุ่มใจ และสิ้นหวังเมื่อรบแพ้ เชื่อคนง่าย และไม่รักษาศีลห้า อย่างไรก็ตาม ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีไม่มากเท่าทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีลักษณะเป็นการดัดดัดตอนมาแต่ง ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกจึงแสดงลักษณะนิสัยตามเหตุการณ์ในตอนที่ยกมาเท่านั้น

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกไม่ปรากฏลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง อันทพาล มีเล่ห์กลอุบาย มั่นใจในตัวเอง และรักศักดิ์ศรี ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกจึงมีลักษณะนิสัยไม่หลากหลายเหมือนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

จากการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ อีสาน ใต้และตะวันตก สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 12 ตารางแสดงการเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

ลักษณะนิสัย	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ				รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน			ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก		
		ปรีมเทียร	ทอรมาน	พรหมจักร	สิงกาสิบโท	พระลักพระลาม	พระรามขาดก	ควายทัวระพี	ฉบับบ้านความเคย	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดขนอน
1.มัวเมาในกามารมณ์	/	/	/	/	/	/	/	/	-	-	-
2.อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง	/	/	/	-	/	/	/	/	-	-	-
3.อันธพาล	/	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-
4.มีเล่ห์กลอุบาย	/	-	-	/	/	/	-	-	-	-	-
5.อาฆาตพยาบาท	/	-	-	-	-	-	-	-	/	/	-
6.ท้อแท้ กลุ้มใจ และสิ้นหวังเมื่อรบแพ้	/	-	-	-	-	-	-	-	-	/	/
7.เชื่อคนง่าย	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	/
8.มั่นใจในตัวเอง	/	-	-	/	-	-	-	-	-	-	-
9.รักศักดิ์ศรี	/	/	/	-	/	-	-	/	-	-	-
10.ไม่รักชาติสืลห้า	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	-
11.ไม่รักชาติสัจจะ	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-

จากตารางแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นต่างๆ ที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ลักษณะนิสัยสำคัญของทศกัณฐ์ที่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือกับอีสานทุกฉบับคือ นิสัยมัวเมาในกามารมณ์ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรกับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลามและพระรามขาดกไปลักนางสีดามาทั้งที่รู้ว่านางสีดามีสามีอยู่แล้ว แสดงให้เห็นความมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานที่เหมือนกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 นอกจากนี้ ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่อง

ปรัมมเทียร หอระมาน และพรหมจักร กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามชาดก* และ*ควายท้าวระพี*ยังมีการเน้นย้ำลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์ในเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์แปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์ อันเป็นหญิงที่มีสามีแล้วอีกด้วย การแทรกเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดาในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นจึงแสดงให้เห็นกลวิธีการสร้างตัวละครที่เน้นย้ำความเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ที่ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกภาค คือ ไม่รักษาศีลห้า อย่างไรก็ตาม ลักษณะนิสัยไม่รักษาศีลห้าของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นก็มีความแตกต่างกัน เพราะใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ทศกัณฐ์ไม่รักษาศีลห้าครบทั้งห้าข้อ แต่ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น ทศกัณฐ์ไม่รักษาศีลห้าข้อสอง คือ ลักทรัพย์ และข้อสาม คือ ประพฤติผิดในกาม การที่รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นยังคงลักษณะนิสัยไม่รักษาศีลห้าข้อลักทรัพย์และประพฤติดผิดในกามไว้ทุกฉบับ อาจเป็นเพราะการที่ทศกัณฐ์ลักนางสีดามาจากพระราม เพราะทศกัณฐ์ปรารถนานางสีดามาเป็นภรรยาตนเองเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดสงครามระหว่างยักษ์กับมนุษย์ในเรื่องรามเกียรติ์

ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ อารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง มีเล่ห์กลอุบาย และรักศักดิ์ศรี ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ที่กล่าวมาส่วนใหญ่เป็นลักษณะนิสัยทางด้านลบ ข้อสังเกตดังกล่าวจึงอาจแสดงให้เห็นว่า *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีการใช้กลวิธีการสร้างภาพตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์ผ่านการแสดงลักษณะนิสัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้นเหมือนกัน ส่วนลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ที่ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกภาค คือ ไม่รักษาศีลห้า โดยเฉพาะศีลข้อสาม คือ ประพฤติผิดในกาม ที่ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกภาค ทำให้ทศกัณฐ์เป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัยที่ไม่ดี เป็นบุคคลที่ชั่วร้ายตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และเป็นตัวละครฝ่ายธรรมอย่างชัดเจนในเรื่องรามเกียรติ์ ดังนั้นทศกัณฐ์จึงต้องพ่ายแพ้ให้กับพระราม อันเป็นตัวละครฝ่ายธรรมะ เป็นการเน้นย้ำให้ผู้อ่านเข้าใจคติธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ธรรมะย่อมชนะอธรรม อย่างชัดเจน

ส่วนลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 คือ นิสัยไม่รักษาสัจจะ ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดกที่ราพณาสุวรรณแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยไม่รักษาสัจจะว่าจะเป็นพันธมิตรกับพระราม ราพณาสุวรรณในเรื่องพระรามชาดกจึงแตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้แต่งต้องการเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของราพณาสุวรรณในเรื่องพระรามชาดก กล่าวคือแม้ว่าราพณาสุวรรณจะเคยให้สัญญาว่าจะเป็นพันธมิตรกับพระราม แต่เพราะลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของราพณาสุวรรณจึงทำให้ราพณาสุวรรณปรารถนาให้นางสีดามาเป็นภรรยาของตน ราพณาสุวรรณจึงไม่รักษาสัจจะที่มีต่อพระราม ไปแย่งชิงนางสีดามาจนทำให้เกิดสงครามกับพระราม

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกจะเห็นได้ว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีลักษณะนิสัยที่เหมือนกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกอาจจะได้รับอิทธิพลจากรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังที่วิเชียร ณ นครและคณะ (2521: 446) กล่าวไว้ว่า ภาคใต้มีการติดต่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับภาคกลาง วรรณกรรมภาคใต้จึงน่าจะได้นำแนวคิด คตินิยม ปรัชญาชีวิต และสังคมที่มีแนวโน้มมาจากภาคกลางด้วย ฉะนั้นหากพิจารณารูปแบบและเนื้อเรื่องของวรรณกรรมภาคใต้พบว่าจะมีความคล้ายคลึงกับวรรณกรรมภาคกลางส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีลักษณะนิสัยไม่หลากหลายเท่าทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เพราะวัตถุประสงค์ในการแต่งเรื่องรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกตัดตอนรามเกียรติ์มาแต่งใหม่เป็นตอนสั้นๆ เพื่อใช้ในการแสดง

4. บทบาทของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556: 648-649) ให้ความหมายของคำว่าบทบาทไว้ว่า การทำทำตามบท การร่ำตามบท โดยปริยายหมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาบทบาทในความหมายว่าการปฏิบัติตามหน้าที่ในสถานการณ์ต่างๆ ผลการศึกษาพบว่าทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ปรากฏบทบาท 3 บทบาท ได้แก่ บทบาทกษัตริย์ บทบาทสามี และบทบาทบิดา ดังนี้

4.1 บทบาทกษัตริย์

จากการศึกษาบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น ปรากฏดังนี้

4.1.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีการแสดงบทบาทกษัตริย์ ดังนี้

4.1.1.1 ไม่ออกรบด้วยตัวเอง ทศกัณฐ์เป็นกษัตริย์ผู้ก่อสงครามระหว่างลงกากับพระราม ทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างกองทัพทั้งสองหลายครั้ง แต่ทศกัณฐ์ก็ไม่ได้ออกรบด้วยตนเองทุกครั้ง ทศกัณฐ์มักให้ผู้อื่นออกรบแทน ทั้งผู้ที่เป็นแม่ทัพหรือญาติของตนเอง เช่น กุมภกรรณ อินทรชิต เป็นต้น นอกจากนี้ทศกัณฐ์ยังร้องขอความช่วยเหลือจากสหายคนอื่นๆ อีกด้วย เช่น ไมยราพที่มาช่วยรบกับพระราม จนในที่สุดหนุมานก็สังหารไมยราพได้ ดังความว่า

มีหนึ่งง้างยอดคีรีนทร	กรหนึ่งนั่นคั่นคว่าหา
จับได้แมลงกุมรา	ก็เอาขึ้นมาชูไว้
เหวี่ยงเหวี่ยงไมยราพยักษ์	นี้หัวใจมึงหรือมิใช่
ว่าแล้วขี้เป็นจุมไป	ตัดเศียรลงให้พร้อมกัน
ตั้งหนึ่งพระกาลพาลราช	มาฟันฟาดด้วยคมพระแสงขรรค์
กายดินระด้าวแดยัน	กุมภกัณฑ์ก็ม้วยชีวี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 1,045)

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ยังร้องขอความช่วยเหลือจากสัทธาสูรและวิรุณจำบัง ทำให้ทั้งสองคนต้องตายในสนามรบ สารณทูตจึงเข้ามาแจ้งข่าวการตายของสัทธาสูรและวิรุณจำบังให้ทศกัณฐ์ทราบ ดังความว่า

ครั้นถึงน้อมเศียรบังคมทูล	ท้าวราพณาสูรยักขา
ว่าพระสหายร่วมชีวา	กับพระนัดดาฤทธิธรอน

ยกพลออกไปรณรงค์   ด้วยองค์พระรามทรงศร
 สONGษัตริย์กับพวกพลากร   วานรฆ่าเสียแหกกลาญ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 269)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า แม้ว่าทศกัณฐ์จะเป็นผู้ทำให้เกิดสงครามกับพระราม แต่ทศกัณฐ์ก็ไม่ออกรบด้วยตนเองทุกครั้ง ก่อนการศึกครั้งสุดท้ายระหว่างทศกัณฐ์กับพระราม ทศกัณฐ์ให้ผู้อื่นออกรบแทนตนเองอยู่เสมอและผู้ที่มารบแทนทศกัณฐ์ก็เสียชีวิตในการทำสงครามทุกคน จนทำให้วงศ์ยักษ์สูญสิ้น

4.1.1.2 จัดงานเลี้ยงให้กับกองทัพ ในการจัดการกองทัพหลายครั้ง ทศกัณฐ์สั่งให้จัดงานเลี้ยงสุราอาหารทหารในกองทัพก่อนออกรบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดงานเลี้ยงสุราให้กับกองทัพของผู้ที่ทศกัณฐ์ขอความช่วยเหลือให้มาออกรบแทนตน เช่น การจัดงานเลี้ยงไมยราพก่อนออกรบ ความว่า

ตรัสแล้วจึงสั่งเสนา   ผู้มีปัญญาอัชฌาสัย
 จงเลี้ยงพลพลไกร   ซึ่งมาแต่พิชัยบาดาล

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 1,002)

การจัดงานเลี้ยงทหารบาดาลของทศกัณฐ์ทำให้กองทัพของไมยราพเกิดความรื่นเริงและมีความสุข ดังการบรรยายไว้ว่า

บัดนั้น   โยธาบาดาลทั้งหลาย
 ถ้วนทุกหมู่หมวดไพร่นาย   กินเหล้าเมามายไม่สมประดี
 บ้างเต้นบ้างรำโฉงเฉง   ตบมือทำเพลงอึงมี
 สัพยอกหยอกนางอสุรี   ทุกหมู่โยธีก็ปรีดา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 1,004)

ในตอนที่ทศกัณฐ์ต้อนรับสหัสเดชะจากเมืองปางตาล ทศกัณฐ์ก็สั่งจัดงานเลี้ยงสุราอาหารให้กับกองทัพเมืองปางตาลด้วย ความว่า

แล้วมีพระราชวาที	สั่งมหาเสนาคนขยัน
จงบอกเจ้าพนักงานทั้งนั้น	ให้แต่งเครื่องอันโอฬาร
มาถวายสมเด็จพระเชษฐา	เลี้ยงทั้งโยธาทวยหาญ
ข้าวเหล่าเปิดไถ่ชัยบาน	ของควาของหวานทุกสิ่งไป

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 89)

ในงานเลี้ยงครั้งนี้ทำให้ทหารในกองทัพเมืองปางตาลของสหเสเดชะ
สังสรรค์กันอย่างสนุกสนาน ความว่า

บัดนั้น	พวกพลปางตาลยักชี
นั่งล้อมพร้อมกันทันที	กินเหล้าอึ่งมีเป็นโกลา
เมามายพูดโป้งโผงเฉง	เต้นรำทำเพลงกลอกหน้า
ฉวยฉุดยุคนางอสุรา	ไขว่คว้าอูตลุด่วนไป
ที่เหล้ากินมากก็ร่ากทัน	จะเอาดีสักคนก็ไม่ได้
อึ่งคะนึ่งทั้งหน้าพระลานชัย	นายไพร่เกษมเปรมปรีดี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 91)

จากตัวอย่างเป็นเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์จัดงานเลี้ยงให้กับกองทัพของ
ผู้ที่มาช่วยทศกัณฐ์รบหลายครั้ง สาเหตุของการจัดงานเลี้ยงนั้นอาจกล่าวได้ว่า การที่ทศกัณฐ์จัดงาน
เลี้ยงกองทัพขึ้น เพราะทศกัณฐ์มุ่งหวังให้พวกเขาออกรบให้ชนะกองทัพพระราม จึงสร้างกำลังใจ
ด้วยการจัดงานเลี้ยง แต่หากพิจารณาเนื้อความงานเลี้ยงแล้ว จะเห็นว่ามีควมรื่นเริงมากเกินไปใน
ภาวะสงคราม ซึ่งก็อาจส่งผลกระทบต่อพลกำลังและสติปัญญาของกองทัพในการรบได้

4.1.1.3 ห่วงใยบ้านเมือง แม้ว่าทศกัณฐ์จะทำให้ลิงกาเกิดหายนะ
จากการกระทำของตนเอง แต่เมื่อทศกัณฐ์กำลังจะสิ้นใจตาย ทศกัณฐ์ก็ได้ฝากฝังบ้านเมืองไว้กับ
พิเภก ดังความว่า

ปากสองว่าเจ้าผู้เป็นน้อง จะได้ผ่านลงกาสมคิด	ร่วมท้องสี่บสายโลหิต เป็นอิสรภาพแก่หมู่मार
-----	-----
ปากสี่ว่าเจ้าจะครองยศ จงเอ็นดูสุริย์วงศ์พงศ์พันธุ์	ปรากฏเป็นจอมไอศวรรย์ โดยธรรม์สุจริตประเวณี
ปากห้าจงดำรงทศพิธ ตัดโลกโอบอ้อมอารี	อย่าทำทุจริตให้เหมือนพี่ แกโยธีไพร่ฟ้าประชากร
-----	-----
ปากเจ็ดขอฝากนัคเรศ สี่บมาแต่องค์พระอัยกา	อันทรงวงศ์พรหมเมศนาถา เมตตาอย่าให้จุลาจล

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 486)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นความห่วงใยบ้านเมืองของทศกัณฐ์ที่แม้ว่าตนเองจะเป็นผู้ทำให้กรุงลงกาเกิดหายนะ แต่เมื่อทศกัณฐ์กำลังจะตายก็ได้สั่งให้พิเภกปกครองบ้านเมืองต่อไปด้วยทศพิธราชธรรม อย่าปกครองบ้านเมืองแบบที่ทศกัณฐ์ทำ และขอให้ดูแลประชาชนกรุงลงกาต่อไปด้วยความเมตตา การแสดงความห่วงใยบ้านเมืองของทศกัณฐ์ในเหตุการณ์ครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นความเป็นกษัตริย์ที่ดีของทศกัณฐ์ที่มุ่งหวังให้บ้านเมืองอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข

4.1.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีการแสดงบทบาทกษัตริย์ที่เหมือนและแตกต่างกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

4.1.2.1 ความเหมือน

ไม่ปรากฏ

4.1.2.2 ความต่าง

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือไม่ปรากฏบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ไม่ออกรบด้วยตัวเอง จัดงานให้กองทัพ และห่วงใยบ้านเมือง

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับ*

รัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 13 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

บทบาทกษัตริย์	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	ปรัมมเหียร	หอรมาน	พรหมจักร	ลังกาสิบโท
1.ไม่ออกรบด้วยตัวเอง	/	-	-	-	-
2.จัดงานเลี้ยงให้กองทัพ	/	-	-	-	-
3.ห่วยไยบ้านเมือง	/	-	-	-	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือไม่ได้แสดงบทบาทกษัตริย์ในเรื่องการไม่ออกรบด้วยตัวเอง การจัดงานเลี้ยงให้กับกองทัพ และห่วยไยบ้านเมืองเหมือนทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อเรื่องและขนาดของเรื่องของรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือที่แตกต่างกับ *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เหตุการณ์ในเรื่องจึงแตกต่างกัน

4.1.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการแสดงบทบาทกษัตริย์ที่เหมือนและแตกต่างกับ *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ดังนี้

4.1.3.1 ความเหมือน

ไม่ปรากฏ

4.1.3.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการแสดงบทบาทกษัตริย์ที่แตกต่างกับ *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ดังนี้

4.1.3.2.1 ปรีกษาการสงครามกับขุนนาง ปรากฏใน

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก ราพณาสวรเป็นกษัตริย์ที่ปรีกษาการสงครามกับ

ขุนนาง กล่าวคือ เมื่อราพณาสวรรตัดสินใจทำสงครามกับพระราม ราพณาสวรรก็ให้ประชุม
ญาติวงศ์เพื่อวางแผนการศึกษา ดังความว่า

พญาราพณาสวรรให้ประชุมญาติวงศ์ คือ เจ้าอุปราชา
ท้าวพิภพพีและแสนเมืองท้าวอินทชื่กับลูกหลาน พร้อมด้วย
ขุนเสนาทั้งห้า แจ้งข่าวการศึกษาตามประพฤติการณ์นั้น ถามว่าใคร
จะช่วยรบบ้าง... กุมารทั้งเก้าผู้ลูกนางสุดโต่กับขุนเสนา แย้งเป็น
เสียงเดียวกันว่าข้าศึกยังไม่ทันมา เป็นแต่ข่าวเท่านั้น ก็รีบส่งนาง
แก่เขาเป็นการกลัวตายมากนั้ ไม่มีแว่นกรบเลย ขอให้ดูกำลัง
ข้าศึกก่อน พญาราพณาสวรรชอบใจคำปรึกษาแย้งนี้

(พระรามชาดก, 2507: 78)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าราพณาสวรรต้องการฟัง
ความคิดเห็นของญาติวงศ์และขุนนางก่อนทำสงครามกับพระราม อย่างไรก็ตาม ราพณาสวรรเป็น
กษัตริย์ที่เลือกคำปรึกษาที่ตรงกับความต้องการของตนเท่านั้น เพราะราพณาสวรรเห็นด้วยกับความ
คิดเห็นของขุนนางที่แนะนำให้ดูกำลังของข้าศึกก่อน ส่วนขุนนางที่บอกให้คืนนางสีดาก็ถูกราพณาสวรรจับ
ขว้างออกไปนอกเมืองทั้งหมด ดังความว่า

กริ้วพวกก่อนราวกับไฟไหม้โลก ปรากฏเข้าไปจับแขนเจ้า
อุปราชาท้าวพิภพพีและท้าวแสนเมืองอินทชื่กับเชษฐกุมารรวบขว้าง
ออกไปนอกลกกา

(พระรามชาดก, 2507: 78)

4.1.3.2.2 สอนศิลปศาสตร์ให้ขุนนาง ปรากฏใน

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก ราพณาสวรรเป็นผู้นำทัพที่พร้อมจะถ่ายทอด
ศิลปศาสตร์ของตนให้ขุนนาง กล่าวคือ เมื่อราพณาสวรรสำเร็จวิชาจากพระอินทร์แล้วกลับมาถึง
เมืองลงกา ขุนนางหลายคนก็มาขอเรียนวิชาจากราพณาสวรร ดังความว่า

เจ้าอุปราชน้าวพิบพิขอเรียนศิลปะตบตีแผ่นดินให้แยกได้
ท้าวแสนเมืองอินทขีเรียนท่าแผ่นดินให้ไหว ขุนเสนาทั้ง 5 ก็มาขอ
เรียน

(พระรามชาดก, 2507: 37)

จากตัวอย่างแสดงเหตุการณ์ที่ขุนนางมาขอเรียน
ศิลปศาสตร์จากราพณาสวร ราพณาสวรก็ถ่ายทอดศิลปศาสตร์นั้นให้ขุนนางทั้งหลายจนมี
ความสามารถอย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานยังไม่ปรากฏ
บทบาทกษัตริย์ในเรื่องไม่ออกรบด้วยตัวเอง จัดงานเลี้ยงให้กองทัพ และหว่านไถบ้านเมือง ซึ่ง
แตกต่างจากรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับ
รัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 14 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1
กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

บทบาทกษัตริย์	รามเกียรติ์ฉบับ รัชกาลที่ 1	พระลักพระลาม	พระรามชาดก	ควายพั่วระพี
1.ไม่ออกรบด้วยตัวเอง	/	-	-	-
2.จัดงานเลี้ยงให้กองทัพ	/	-	-	-
3.หว่านไถบ้านเมือง	/	-	-	-
4.ปรึกษาการสงครามกับขุนนาง	-	-	/	-
5.สอนศิลปศาสตร์ให้ขุนนาง	-	-	/	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ราพณาสวรในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน
เรื่องพระรามชาดกมีการแสดงบทบาทที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 คือ การปรึกษา
สงครามกับขุนนางและการสอนศิลปศาสตร์ให้ขุนนาง อาจกล่าวได้ว่าราพณาสวรในรามเกียรติ์ฉบับ
ท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดกใจกว้าง เพราะยอมรับฟังความคิดเห็นของขุนนางและแบ่งปันวิชา

ความรู้ของตนให้กับขุนนางด้วย แต่หากสังเกตวัตถุประสงค้ในการกระทำของราพณาสวรทั้งสอง ประการนี้ จะเห็นได้ว่า ราพณาสวรในเรื่อง **พระรามชาดก** มีการประชุมขุนนางและการสอน ศิลปศาสตร์ให้ขุนนาง เพื่อตอบสนองความต้องการเอาชนะพระรามของตนเอง นอกจากนี้ แม้ว่า ทศกัณฐ์จะประชุมขุนนางก่อนออกรบ แต่ทศกัณฐ์รับฟังแต่ความคิดเห็นของขุนนางที่ตรงกับความคิด ของตนเองเท่านั้น

ส่วนการแสดงบทบาทของทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่ไม่ ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน คือ ไม่ออกรบด้วยตัวเอง จัดงานเลี้ยงให้กับกองทัพ และ ห่วงใยบ้านเมือง อาจเป็นเพราะเนื้อเรื่องและขนาดของเรื่องที่รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานแตกต่าง กับ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

4.1.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีการแสดง บทบาททกษัตริย์ที่เหมือนและแตกต่างกับ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

4.1.4.1 ความเหมือน

ไม่ปรากฏ

4.1.4.2 ความต่าง

บทบาทของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และ ตะวันตกแตกต่างกับ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และ ตะวันตกไม่มีการแสดงบทบาททกษัตริย์ที่ไม่ออกรบด้วยตัวเอง จัดงานเลี้ยงให้กับกองทัพ และห่วงใย บ้านเมือง ซึ่งแตกต่างจาก **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

อย่างไรก็ตาม ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมี การแสดงบทบาททกษัตริย์ที่มุ่งร้ายต่อกษัตริย์อื่น ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับ บ้านควนเกย** ทศกัณฐ์เป็นกษัตริย์ที่มุ่งร้ายต่อกษัตริย์อื่น ปรากฏในเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์นำบุตรและ ภรรยาใส่รถแหะข้ามเมืองซีตชิน ทศกัณฐ์หวังทำลายตบะของพาลีเพื่อแก้แค้นที่พาลีได้นำมณโฑไป ตั้งความว่า

เมื่อนั้นทรงยศทศกัณฐ์ ใจเคียดเคียดฉันท
 คิตรีายต่อท้าวพาลี
 ลูกเมียใส่รถด้วยดี จักข้ามบุรี
 นคร.....
 ชักรถบจรเวหา ข้ามเมืองพารา
 ให้เสียดะภูบาล

(รามเกียรติ์กัณฑ์วรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 185)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นพฤติกรรมของทศกัณฐ์ที่มุ่งร้ายต่อกษัตริย์เมืองอื่น ซึ่งมีฐานันดรศักดิ์เท่าเทียมกันกับทศกัณฐ์ บทบาทของทศกัณฐ์ในตอนนี้เป็นบทบาทของกษัตริย์ที่เบียดเบียน รังแกผู้อื่นด้วยวิธีการที่ชั่วร้าย อันเป็นบทบาทของกษัตริย์ที่ไม่ดี

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 15 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

บทบาทกษัตริย์	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	ฉบับบ้านควนเกย	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดখনอน
1.ไม่ออกรบด้วยตัวเอง	/	-	-	-
2.จัดงานเลี้ยงให้กองทัพ	/	-	-	-
3.ห่วงใยบ้านเมือง	/	-	-	-
4.มุ่งร้ายต่อกษัตริย์อื่น	-	/	-	-

จากตารางจะเห็นได้ว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีการแสดงบทบาทกษัตริย์น้อยมาก ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย** เพียงฉบับเดียว นอกจากนี้ บทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ที่ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย** คือ มุ่งร้ายต่อกษัตริย์อื่น ไม่มีปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และบทบาทของทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่ไม่ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก** คือ ไม่

ออกรบด้วยตัวเอง จัดงานเลี้ยงให้กองทัพ และห่วยไยบ้านเมือง ทั้งนี้เป็นเพราะรามเกียรติ์ฉบับ
ท้องถิ่นใต้และตะวันตกไม่ได้มีเนื้อเรื่องครบทั้งเรื่องและขนาดของเรื่องสั้น จึงมีรายละเอียดบทบาท
กษัตริย์น้อย

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่
1* กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ อีสาน ใต้และตะวันตก สามารถสรุปเป็นตารางได้
ดังนี้

ตารางที่ 16 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่1
กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

บทบาทกษัตริย์	รามเกียรติ์ ฉบับรัชกาลที่ 1	รามเกียรติ์ฉบับ ท้องถิ่นเหนือ				รามเกียรติ์ ฉบับท้องถิ่น อีสาน			ฉบับท้องถิ่นใต้ และตะวันตก		
		ปรัมเมเทียร	พอรมาน	พรหมจักร	ลึงกาสิโท	พระลักพระลาม	พระรามชาตก	ควายทระพี	ฉบับบ้านควนเกษ	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดขนอน
1.ไม่ออกรบด้วยตัวเอง	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.จัดงานเลี้ยงให้กองทัพ	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.ห่วยไยบ้านเมือง	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.ปรึษาการสงครามกับขุนนาง	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-
5.สอนศิลปศาสตร์ให้ขุนนาง	-	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-
6.มุ่งร้ายต่อกษัตริย์อื่น	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-	-

จากตารางแสดงให้เห็นการแสดงบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับ
รัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน คือ บทบาทกษัตริย์ของราพณาสวรรที่
ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาตก* แต่ไม่ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาล
ที่ 1* คือ ปรึษาการสงครามกับขุนนางและสอนศิลปศาสตร์ให้ขุนนาง ทำให้อาจมองได้ว่า
ราพณาสวรรเป็นกษัตริย์ที่มีน้ำใจ แบ่งปันความคิดเห็นและความรู้กับขุนนาง แต่ในตอนที่ราพณาสวรร
ปรึษาสงครามกับขุนนาง ราพณาสวรรจะฟังแต่ความคิดเห็นของขุนนางที่เหมือนกับความคิดเห็นของ
ตนเท่านั้น ขุนนางคนใดคิดต่างราพณาสวรรก็จับขวางออกนอกเมืองไป และการที่ราพณาสวรรสอน

ศิลปศาสตร์ให้ขุนนางก็เพื่อมุ่งหวังให้ขุนนางออกรบแทนตนในภายภาคหน้า ดังนั้นการที่ราพณาสุวรรณแสดงออกถึงความมีน้ำใจของกษัตริย์จึงแฝงไว้ด้วยความคิดที่เห็นแก่ตัว นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีการแสดงบทบาทกษัตริย์ที่ไม่ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ มุ่งร้ายต่อกษัตริย์อื่นอีกด้วย ดังนั้นการแสดงบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานและรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกที่ไม่ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** จึงอาจแสดงให้เห็นกลวิธีการนำเสนอตัวละครของกวีผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานและรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกที่สร้างความเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์อย่างแตกต่างกับรามเกียรติ์ฉบับอื่น ส่วนการแสดงบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น คือ ไม่ออกรบด้วยตัวเอง จัดงานเลี้ยงให้กองทัพ และหว่านไถบ้านเมือง อาจเป็นเพราะขนาดของเรื่องรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีขนาดสั้นกว่า **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ทำให้เนื้อที่ในการขยายบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ไม่ได้มีมากนัก

นอกจากนี้ หากกล่าวถึงบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ที่ดีและไม่ดี ปัทมา พิษประเสริฐกุล (2547: บทคัดย่อ) กล่าวถึงหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ที่ดีในวรรณคดีไว้ว่า “ต้องปฏิบัติหน้าที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ 2 ประการ คือ การเป็นนักปกครอง และการเป็นนักรบ”

เมื่อนำคำอธิบายเกี่ยวกับหน้าที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ดังกล่าวมาพิจารณาการแสดงผลบทบาทของทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเป็นกษัตริย์ที่ไม่ดีและไม่มีความเป็นนักรบ เพราะทศกัณฐ์ให้ขุนนางหรือญาติวงศ์ออกรบแทนตนเอง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่ากวีผู้แต่ง **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครที่แสดงบทบาทของกษัตริย์ที่ไม่ดี ทำให้ภาพความเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์เด่นชัดยิ่งขึ้น

4.2 บทบาทสามมี

จากการศึกษาบทบาทสามมีของทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น ปรากฏดังนี้

4.2.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีการแสดงบทบาทสามี
ดังนี้

4.2.1.1 รักภรรยา ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ทศกัณฐ์มี

ภรรยาหลวง 2 คน คือ นางอัคคีและนางมณโฑ ทศกัณฐ์รักและเกรงใจภรรยาทั้งสองมาก โดยเฉพาะนางมณโฑที่ทศกัณฐ์รักและเกรงใจมากที่สุด ความรักที่ทศกัณฐ์มีต่อนางมณโฑแสดงให้เห็นตั้งแต่พาลีชิงนางมณโฑไปจากทศกัณฐ์ เมื่อกลับลงมา ทศกัณฐ์ก็เกิดอาการคลุ้มคลั่ง พรา้พรรณนาถึงนางมณโฑ ดังความว่า

ไอ้อนิจามณโฑเอ๋ย	ไม่เห็นเลยว่าจะจากอกพี่
คอยประคองอุ้มน้องจรรลี	ถนอมศรีมาในอัมพร
ปางเนตรเจ้าแลมาสบนเนตร	ให้ชูชวนกาเมศสโมสร
ปางกรพิ่เกี่ยวกระหวัดกร	ดวงสมรแนบเนื้อในอุรา
ปางเจ้าเหลือบมาพิ่มพิต	กลืนแก้มยังติดนาสา
ซาบขึ้นรีนรสสุคนธา	แต่ต้องควนิตมาจากไป
สิ้นทั้งสุราลัยไตรจักร	จะหาเปรียบเยวาลักษณ์ก็ไม่ได้
ร่ำพลางสะอื้นอาลัย	ถอนใจโศกาจาบัลย์

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 189)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าเมื่อทศกัณฐ์เสียนางมณโฑให้พาลีไป ทศกัณฐ์ก็คร่ำครวญถึงนางมณโฑ หลังจากนั้นทศกัณฐ์ก็ได้รับความช่วยเหลือจากพระฤๅษีโคบุตรและพระอังกตมูณีจนได้นางมณโฑกลับคืนมา ทศกัณฐ์ก็แต่งตั้งให้นางมณโฑเป็นมเหสีคู่กับนางอัคคีโดยไม่ได้รังเกียจที่นางมณโฑเป็นภรรยาของพาลีแล้ว แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์รักนางมณโฑมาก

นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ที่นางมณโฑเสียรู้และกลายเป็นภรรยาของหนุมาน เมื่อทศกัณฐ์รู้เรื่องราวทั้งหมด ทศกัณฐ์ก็ไม่โกรธนางมณโฑ เมื่อเห็นนางมณโฑเสียใจจนสลบไป ทศกัณฐ์ก็ตกใจกลัวว่านางมณโฑเสียใจจนเสียชีวิตและกอดนางร้องไห้ ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์ยักษา
เห็นนางแสนโคกโคกา	กัลยาแน่นิ่งไม่ดิงกาย
มีความเสน่ห์หาอาวรณ์	ทุกซ์ร้อนตจใจใจหาย
สำคัญสัญญาว่าเมียตาย	วุ่นวายไม่เป็นสมประดี
ยอกรซ็อนเกศนงลักษณ์	ขึ้นวางเหนือตักยักชี
พิศพิศตร์อัครราชเทวี	อสุรีครวญคร่ำรำพัน
โอ้อวามณโฑเจ้าพี่เอ๋ย	ทราชมเซยผู้มิ่งเมียขวัญ
เคยร่วมสุขร่วมทุกข์มาด้วยกัน	ร่วมซีพิชชีวันร่วมใจ
ถึงเจ้าเสียกลเสียตัว	จะตรีชาว่าชั่วก็หาไม่
ควรหรือมาม้วยบรลลย	หนีพี่ไปได้วันนี้
รำพลาถกอดองค้อคเรศ	ชลเนตรนองเนตรยักชี
แสนทุกซ์แสนทเวซแสนทวี	โคกก็เพียงสิ้นชีวา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 399-400)

เมื่อนางมณโฑพ้นแล้ว ทศกัณฐ์ก็กล่าวพลบโยนนางมณโฑ ดังนี้

เมื่อนั้น	องค์ท้าวสิบพิตรยักชี
ฟังนางรำพันโคก	อสุรีสะท้อนถอนใจ
รับขวัญแล้วกล่าวสุนทร	ดูก่อนเยาวยอดพิสมัย
เจ้าอย่าเร้าร้อนฤทัย	พี่ไม่ถือโทษกัลยา
ไซ้ว่านุชน้องไม่ครองสัจ	วิบัติในความเสน่ห์หา
ทั้งนี้เป็นกรรมเวรา	แก้วตาอย่าสะเทิ้นเงินใจ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 400)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าทศกัณฐ์รักนางมณโฑมาก แม้ว่านางจะกลายเป็นภรรยาของผู้ชายคนอื่นหลายครั้ง แต่ทศกัณฐ์ก็ยังไม่ถือโทษโกรธว่าเป็นความผิดของนางมณโฑ ยังคงยอมรับนางมณโฑเป็นภรรยาของตนเสมอ

4.2.1.2 คும்ครองภรรยา ทศกัณฐ์แสดงให้เห็นการปกป้อง
คும்ครองภรรยาเมื่อมีอันตรายเกิดขึ้นที่ลิงกา ปรากฏในตอนไฟไหม้กรุงลงกา ทศกัณฐ์อุ้มภรรยา
ทั้งหมดหนีไฟไปนอกเมือง ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์ยักษ์
เห็นเพลิงพลุ่งรุ่งโรจน์รูจี	รัศมีร้อนกล้ายิงไฟกลับ
ติดไหม้ปราสาทราชฐาน	พญามารตกใจตัวสั่น
เรียกมเหสีวิไลวรรณ	สุริย์วงศ์พงศ์พันธุ์วุ่นวาย
แล้วอุ้มมณโฑเทวี	ทั้งนางอัคคีโฉมฉาย
ลงจากปราสาทแก้วแพรวพราย	เจ้าขรวันนายเถ้าแก่ก็ตามมา

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์รังสรรค์
พาฝูงวนิดาวิลาวัณย์	ฝูงสนมกำนัลกัลยา
ทั้งหมดประยูรสุริย์วงศ์	ขององค์พญาอัชกา
ขึ้นบุษบกทรงอลงการ	ตรงไปเสด็จาศรี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 830-831)

4.2.1.3 รั้งฟังความคิดเห็นของภรรยา ปรากฏในตอนทศกัณฐ์
ถูกเทพบุตรพาลีทำลายพิธีเฆาะรูปเทวดา นางมณโฑแสดงความคิดเห็นว่าเทพบุตรพาลีนั้นคือหนุมาน
แปลงกายมาตามคำแนะนำของพิเภก หากพิเภกตาย ทศกัณฐ์ก็จะชนะกองทัพพระรามด้วย
ทศกัณฐ์ก็เห็นด้วยกับนางมณโฑ ดังความว่า

ซึ่งไปทำลายพิธี	คือกระบี่หนุมานแมนมั่น
เพราะด้วยพิเภกกุมภัณฑ์	บอกมันทุกครั้งทุกทีมา
จะหาสิ่งใดก็จงขาล	ให้เสียการเสียวงศ์อัชกา
เมื่อใดน้องทำมรณา	เห็นว่าจะสิ้นไพร่

ตารางที่ 17 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทสามีของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

บทบาทสามี	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	ปรัมมเทียร	หอรมาน	พรหมจักร	ลังกาสิบโท
1.รักภรรยา	/	-	-	-	/
2.คุ้มครองภรรยา	/	-	-	-	-
3.รับฟังความคิดเห็นของภรรยา	/	-	-	-	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีการแสดงบทบาทสามีที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ รักภรรยา ภูมมจักในเรื่อง **ลังกาสิบโท** ได้แสดงบทบาทสามีที่รักภรรยาเหมือนทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** แสดงให้เห็นแนวคิดร่วมที่ว่า ทศกัณฐ์เป็นสามีที่รักและห่วงใยภรรยา แต่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือทุกฉบับไม่ปรากฏบทบาทของสามีที่คุ้มครองภรรยาและรับฟังความคิดเห็นของภรรยา อาจเป็นเพราะรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีความแตกต่างกับ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ในด้านเนื้อเรื่องและตัวละคร เพราะในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือไม่ปรากฏตัวละครนางมณโฑ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือจึงไม่มีเนื้อเรื่องตอนที่ทศกัณฐ์คุ้มครองภรรยาและปรึกษานางมณโฑเรื่องการรบกับพระรามเหมือน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

4.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการแสดงบทบาทสามีที่เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

4.2.3.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการแสดงบทบาทสามีที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ รักภรรยา ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก** ภรรยาคนแรกของราพณาสวรคือ นางจันทา พี่สาวของพระราม ราพณาสวรได้นางจันทามาจากการข่มขู่ว่าจะเอาชีวิตท้าวธตรฐ ท้าวธตรฐจึงยกนางจันทาให้ราพณาสวร และราพณาสวรก็อภิเษกกับนางจันทา ดังความว่า

ท้าวราพณาสูรกับนางจันทาอยู่ด้วยกัน 2-3 วัน บิดาก็
จัดแจงอภิเษกให้ครองเป็นผัวเมียกัน นางจันทามีความสุขสำราญ
ลี้มวิตกลีมบิดามารดา

(พระรามชาดก, 2507: 8)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าราพณาสูรเป็นสามีที่ดีของ
นางจันทา เพราะทำให้นางมีความสุขจนลี้มความวิตกกังวลและลี้มบิดามารดาทั้งสิ้น นอกจากนี้
เมื่อพระรามมาชิงนางจันทาไป ราพณาสูรก็เดินทางติดตามไปรบกับพระรามเพื่อนำนางจันทาคืนมา
อีกด้วย ดังความว่า

ท้าวราพณาสูรถึงคราวตื่นขึ้นไม่เห็นนางจันทา ปราศไป
ถามบิดาทราบว่าท้าวพระลักษมณ์พระรามมาลักเอาไป โกรธ
เกรี้ยวขึงนัก หยิบธนูศิลป์โมกขคักดียิงไปในอากาศ บังเกิดเป็น
พลโยธาโกฏีหนึ่ง... ต่อนี้ไปได้มีการรบกันอย่างขนานใหญ่ ท้าว
ราพณาสูรทำอะไรต่อท้าวพระรามไม่ได้ เป็นฝ่ายรองเสมอ
กระนั้นท้าวพระรามต้องต่อสู้พลางถอยพลางเป็นการเดินทางกลับ
แต่ถูกราวีตลอดทาง

(พระรามชาดก, 2507: 17)

จากตัวอย่างเป็นเหตุการณ์ที่ราพณาสูรไปชิงตัว
นางจันทาคืนจากพระราม แสดงให้เห็นความรักที่ราพณาสูรมีต่อนางจันทาจึงติดตามต่อสู้
แม้ราพณาสูรจะรู้ว่าตนเองทำร้ายพระรามไม่ได้ แต่ราพณาสูรก็ไม่ถอยหลังกลับเมืองแต่อย่างใด
จนกระทั่งราพณาสูรถูกพระรามยิงธนูกลายเป็นโยบวัตต์ตัวไว้ ราพณาสูรจึงยอมอ่อนน้อมพระราม
แต่ราพณาสูรก็ยังทูลขอนางจันทากลับไปเป็นภรรยาของตนตามเดิม เมื่อพระรามบอกให้ไปขอ
นางจันทาอย่างถูกต้องตามประเพณีและให้สร้างสะพานจากเมืองเวียงจันทน์ล้านช้างถึงเมืองอินทปัตต์
ราพณาสูรก็ทำตามจนได้นางจันทากลับคืนมา ความว่า

พญารามราชาว่า ให้สร้างขั้วตั้งแต่เมืองเวียงจันทน์ล้าน
 ข้างติดต่อกันจนถึงเมืองอินทปัตต์ได้แล้ว จะยอมยกให้...
 ท้าวราพณาสุวรรณนิรมิตขั้วตามไปข้างหลังขุนฟ้าแดด แต่เมือง
 อินทปัตต์จนถึงเมืองจันทบุรีศรีสัตตนาค กว้างยี่สิบวา ข้าง
 สะพานตามระยะทางสรรพไปด้วยสิ่งของบริโศค... พญารามราชา
 ให้ท้าวราพณาสุวรรณนำบรรณาการมาให้ก่อน... พญารามราชาให้
 ท้าวราพณาสุวรรณสร้างปราสาทกว้างยาวโยชน์หนึ่ง แล้วสั่งให้จัด
 กระบวนแห่ไปรับท้าวราพณาสุวรรณมาปราสาท ให้นางจันทานั่ง
 เรียงเคียงท้าวราพณาสุวรรณจัดการอภิเษก

(พระรามชาดก, 2507: 27-28)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าพระรามจะเรียกร้องให้
 ราพณาสุวรรณทำหลายสิ่งหลายอย่างเพื่อนางจันทา ราพณาสุวรรณก็ทำทุกอย่างตามประสงค์ของพระราม
 เพื่อให้ได้นางจันทากลับคืนมา ราพณาสุวรรณจึงเป็นสามีที่มีความรักต่อนางจันทา ผู้เป็นภรรยาหลง
 อย่างมาก

4.2.3.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานไม่มีการแสดง
 บทบาทสามีเรื่องคும்ครองภรรยาและรับฟังความคิดเห็นของภรรยา

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทสามีของทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับ
 รัชกาลที่ 1** กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 18 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทสามีของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

บทบาทสามี	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	พระลักพระลาม	พระรามขาดก	ควายท้าวระพี
1.รักภรรยา	/	-	/	-
2.คุ้มครองภรรยา	/	-	-	-
3.รับฟังความคิดเห็นของภรรยา	/	-	-	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการแสดงบทบาทที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ ราพณาสูรใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก** ได้แสดงบทบาทสามีที่รักภรรยา คือ นางจันทา เหมือนกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** รักภรรยา คือ นางมณโฑ เพราะราพณาสูรใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก** ติดตามพระรามเพื่อชิงนางจันทาคืนมาและราพณาสูรยังยอมทำตามคำสั่งของพระรามทุกประการ เพราะต้องการได้นางจันทาคืนมา บทบาทสามีที่รักภรรยาของราพณาสูรในเรื่อง **พระรามขาดก** ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องอื่น เพราะ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน** เรื่องอื่นไม่มีตัวละครนางจันทา

อย่างไรก็ตาม ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานไม่ปรากฏว่ามีการแสดงบทบาทสามีที่คุ้มครองภรรยาและรับฟังความคิดเห็นของภรรยาเหมือนทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อาจเป็นเพราะความแตกต่างทางด้านเนื้อเรื่องและตัวละคร เนื่องจากรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานไม่มีเนื้อเรื่องตอนไฟไหม้กรุงลงกาเหมือนใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่ทศกัณฐ์คุ้มครองภรรยาหนีออกจากเมืองอย่างปลอดภัย และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานก็ไม่มีเนื้อเรื่องตอนที่ทศกัณฐ์ปรึกษาการสงครามกับภรรยาเหมือนใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อีกด้วย

4.2.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีการแสดงบทบาทสามีที่เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังนี้

4.2.4.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีการแสดงบทบาทสามที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ การรับฟังความคิดเห็นของภรรยา ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค* ทศกัณฐ์เป็นสามที่ให้ ความสำคัญกับความคิดเห็นของนางมณโฑ ภรรยาเอกของตนเองอย่างมาก แสดงให้เห็นผ่าน เหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์รบแพ้เทพบุตรพาลี เมื่อกลับมาถึงเมือง นางมณโฑเข้ามาถามไถ่และแสดง ความคิดเห็นว่า พาลีนั้นคงเป็นหนุมานแปลงกายมาตามคำแนะนำของพิเภก ดังความว่า

ซึ่งว่าพาลีผู้ศักดา	คืนได้ชีวานันผินนักร
ใครหนอตายแล้วจะกลับเป็น	ข้าเห็นไม่มีทั้งไตรจักร
อันพระอิศวรรักรักษ์	เป็นหลักโลกาไม่อาธรรม
ซึ่งไปทำลายพิธี	คือกระบี่หนุมานแมนมั่น
เพราะด้วยพิเภกกุมภันท์	บอกมันทุกครั้งทุกทีมา
จะทำการใดก็จันฑาล	ให้เสียการเสียวงศ์ยกษา
เมื่อไฉนน้องท้าวมรณา	เห็นว่าพระสิ้นไพร่

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 217)

เมื่อทศกัณฐ์ได้ฟังความคิดเห็นของนางมณโฑดังตัวอย่างข้างต้นแล้ว ทศกัณฐ์ก็เห็นด้วยทันที ดังความว่า

ซึ่งจะคิดให้พี่ตัดศึก	ข้อนี้ล้ำลึกเป็นหนักหนา
อันอ้ายพิเภกอสุรา	ดั่งเงาติดกายาเป็นพันไป
จะทำการใดก็ล่วงรู้	มันบอกศัตรูให้แก้ไข
ญาติมิตรก็ไม่คิดอาลัย	หมายจะเป็นใหญ่ในเมืองมาร
พรั่งนี้พี่จะยกพลขันธ	ไปฆ่ามันให้ม้วยสังขาร
ด้วยหอกกระบิลพัทอันไชยชาญ	ให้สิ้นการสิ้นเสี้ยนไพร่

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 218)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์เป็นสามีที่เชื่อใจและรับฟังความคิดเห็นของนางมณโฑ เมื่อนางมณโฑคิดว่าพาลีคือหนุมานแปลงกายมาตามคำแนะนำของพิเภก ทศกัณฐ์ก็เชื่อนางและตัดสินใจยกทัพไปฆ่าพิเภกในวันรุ่งขึ้นทันที

4.2.4.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกไม่แสดงบทบาทสามีที่รักภรรยาและคุ้มครองภรรยา แตกต่างกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทสามีของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้ ตารางที่ 19 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทสามีของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

บทบาทสามี	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	ฉบับบ้านควนเกย	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดขนอน
1.รักภรรยา	/	-	-	-
2.คุ้มครองภรรยา	/	-	-	-
3.รับฟังความคิดเห็นของภรรยา	/	-	/	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีการแสดงบทบาทสามีที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เพียงฉบับเดียวคือ **รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค** ที่แสดงบทบาทสามีที่รับฟังความคิดเห็นของภรรยา ปรากฏในเหตุการณ์เดียวกับที่เทพบุตรพาลีทำลายพิธีอุโมงค์ของทศกัณฐ์ แล้วนางมณโฑแสดงความคิดเห็นว่าเทพบุตรพาลีคือหนุมานแปลงกายมาตามคำแนะนำของพิเภก หากสังหารพิเภกได้ ทศกัณฐ์ก็จะชนะพระราม แล้วทศกัณฐ์ก็เห็นด้วยกับนางมณโฑ การที่ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค** และ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** แสดงบทบาทสามีที่รับฟังความคิดเห็นของภรรยาเหมือนกันอาจแสดงให้เห็นว่า รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีการรับอิทธิพลทางวรรณคดีจากรามเกียรติ์ฉบับภาคกลาง และการที่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกไม่ปรากฏการแสดงบทบาทสามีที่รักภรรยาและคุ้มครองภรรยา อาจเป็นเพราะรามเกียรติ์ฉบับ

ท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีลักษณะการแต่ง คือ การตัดตอนมาแต่ง ทำให้รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้ และตะวันตกไม่มีเหตุการณ์ไฟไหม้ลงกาที่ทศกัณฐ์คุมครองภรรยาหนีไฟออกจากเมืองเหมือน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกจึงแตกต่างกับ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทสามีมุขของทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 20 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทสามีมุขของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

บทบาทสามีมุข	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ				รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน			ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก		
		ปรีมเมธีเยร	ทอรมาน	พรทมจักร	ลังกาสิบโเท	พระลักษพระลาม	พระรามชาตก	ควายท้าวระพี	ฉบับบ้านควนเกษ	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดชนอน
1.รักภรรยา	/	-	-	-	/	-	/	-	-	-	-
2.คุมครองภรรยา	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.รับฟังความคิดเห็นของภรรยา	/	-	-	-	-	-	-	-	-	/	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานแสดงบทบาทสามีมุขเหมือนกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ รักภรรยา คุมครองภรรยาโดยการขอพรให้ภรรยาปลอดภัย ส่วนราพณาสวรใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาตก** มีความรักภรรยา คือ นางจันทา อาจเป็นเพราะบทบาทของนางจันทาในเรื่อง **พระรามชาตก** อาจเทียบได้กับนางมณโฑใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** จึงทำให้ราพณาสวรแสดงบทบาทรักภรรยาเหมือนทศกัณฐ์

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค** แสดงบทบาทของสามีมุขที่รับฟังความคิดเห็นของภรรยาเหมือนทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับ**

รัชกาลที่ 1 ในเหตุการณ์เดียวกัน คือ เหตุการณ์ที่เทพบุตรพาลีทำลายพิธีเหาะรูปเทวดาของทศกัณฐ์ แล้วนางมณโฑคิดว่าเทพบุตรพาลีคือหนุมานแปลงกายมาตามคำแนะนำของพิเภก หากสังหารพิเภก ได้ ทศกัณฐ์ก็จะชนะพระราม ทศกัณฐ์ก็เห็นด้วยกับนางมณโฑ ทศกัณฐ์ที่แสดงบทบาทสามีที่รับฟังความคิดเห็นของภรรยาใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค**นี้จึงอาจแสดงให้เห็นการรับอิทธิพลของนิทานท้องถิ่นจาก**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อันเป็นวรรณคดีภาคกลาง

หากพิจารณาบทบาทสามีของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น** อาจเปรียบเทียบกับคำกล่าวของลัดดาวัลย์ บัวเรียน (2545: 142-143) ที่กล่าวถึงบทบาทสามีที่ดีไว้ว่า

บทบาทของสามีที่สำคัญคือจะต้องเลี้ยงดู ปกป้อง
คุ้มครองภรรยาให้มีความสุขได้...ความผูกพันกันระหว่างสามี
ภรรยาเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความหวังใย โดยเฉพาะสังคมไทย
สมัยก่อน ถือว่าผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง เป็นเพศที่อ่อนแอ
ต้องการความหนุนอมจากเพศชาย ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ใน
สังคม จำเป็นจะต้องมีสามีคอยปกป้องดูแล

จากคำอธิบายบทบาทสามีที่ดีของลัดดาวัลย์ อาจกล่าวได้ว่า ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโห** และ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก**มีการแสดงบทบาทของสามีที่ดี คือ การรักภรรยา

4.3 บทบาทบิดา

จากการศึกษาบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น** ปรากฏดังนี้

4.3.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** มีการแสดงบทบาทบิดา

ดังนี้

4.3.1.1 เห็นแก่ตนเองมากกว่าชีวิตลูก ทศกัณฐ์เป็นพ่อที่เห็น

ชีวิตและความสุขของตนเองมากกว่าชีวิตของลูก แสดงให้เห็นผ่านเหตุการณ์ที่พิเภกทำนายดวงชะตา สีดาวว่าเป็นกาลกิณีแก่กรุงลงกาและให้ทิ้งนางเสียว ดังความว่า

จึงทูลว่าพระราชบุตรี	จะก่อการกู่ลีในเมืองमार
อันจะเลี้ยงไว้เห็นไม่ได้	ดั่งหนึ่งกองไฟเผาผลาญ
ลงกาจะเป็นภัสรมธุลีการ	โลหิตเปรียบปานวาริน
แม่น้อาลัยในราชธิดา	สุริยวงศ์พรหมาจะสูญสิ้น
ทิ้งเสียให้พันราศิน	ในกระแสดินธุส์สาร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 339)

หลังจากนั้นทศกัณฐ์ยังได้ฟังโหรทั้งหลายทำนายอีกด้วยว่านางสีดา จะทำให้กรุงลงกาเกิดภัยตามที่พิเภกทำนาย ทศกัณฐ์จึงสั่งให้นางสีดาใส่ผอบลอยน้ำไปพันที เพื่อ ป้องกันภัยพิบัติที่อาจจะเกิดขึ้นเพราะนาง ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเคียรสุริยวงศ์ยักษา
ได้แจ้งแห่งคำโหรา	จึงฉินพักตรามาพาที่
ดูกรเจ้าผู้เยาวลักษณ์	ดวงใจดวงจักขุพี
อันองค์พระราชบุตรี	ไซ้ว่าพีนีไม่อาลัย
เมื่อเกิดมาจะล้างชีวิตเรา	จะหลงเลี้ยงเขากะไรได้
เจ้าอย่าแสนโศกร่ำไร	หักใจเสียเถิดนงนกรายู

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 341)

หลังจากนั้นทศกัณฐ์ก็สั่งให้นางสีดาใส่ผอบลอยน้ำไปเสีย โดย ไม่สนใจหรือห่วงใยลูกของตนเองเลยว่าจะเป็นตายร้ายดีอย่างไร แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์เป็นบิดาให้ ความสำคัญกับความปลอดภัยของตนเองมากกว่าชีวิตของลูก เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์เป็น บิดาที่เห็นแก่ตัวนี้ยังแสดงให้เห็นในเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ให้อินทรชิตออกรบแทนตนเองอีกด้วย แม้ว่า อินทรชิตจะบาดเจ็บจนเกือบสิ้นชีวิตและนางมณโฑจะขอให้คืนนางสีดาเพื่อรักษาชีวิตของอินทรชิต

ผู้เป็นลูกของทศกัณฐ์ไว้ ทศกัณฐ์ก็โกรธมากถึงกับบริภาษนางมณโฑว่าอิจฉาและหึงหวงนางสีดา จนเมื่ออินทรชิตอาสาออกรบให้กับทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ก็แสดงความชื่นชมยินดี ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์ใจหาญ
ฟังโอรสร่วมชนมาน	ตั้งสุธาธารทิพย์มารดกาย
พักตร์ผ่องเพียงดวงจันทร์	ที่กริ้วโกรธนั้นสูญหาย
สวมสอดกอดองค์พระลูกชาย	สายสวาทของพ่อผู้ยอตรัก
ตัวเจ้าก็ทรงอานุภาพ	ปราบไปได้ทั่วทั้งไตรจักร
แต่โกสีย์ที่มีฤทธิ์นัก	ยังหักเสียได้ด้วยเดชา
ทำไมกับมนุษย์เดินดิน	กับพวกพานรินทร์กระบี่ป่า
ไหนจะต้านทานกรของลูกยา	ไม่ซำก็จะม้วยบรรลัย
ว่าแล้วจึงองค์พญามาร	หยิบศรสุรگانต์ประทานให้
ศรนี้เลิศลภพไตร	ผู้ใดไม่ต้านทานฤทธิ์
ขององค์สมเด็จพระอัยกา	ผ่านฟ้าปราบได้ถึงดุสิต
เจ้าอย่าเกรงมือปัจจามิตร	เร่งคิดออกไปราวี
ฆ่าเสียให้สิ้นเสี้ยนศึก	ซึ่งห้าวอีกดูหมิ่นยักษ์
ให้ปรากฏเกียรติไว้ในชาติ	ศรีสวัสดิ์จึงมีแก่ลูกยา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 1,292)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าทศกัณฐ์ยืนยันให้อินทรชิตออกรบแทนตน เพื่อเอาชนะทัพพระรามและทำให้ทศกัณฐ์ได้นางสีดาเป็นภรรยาสมดังที่ทศกัณฐ์วาดหวัง แม้ว่าอินทรชิตจะแพ้ศึกและบาดเจ็บสาหัสกลับมาลงกาก็ตาม ทศกัณฐ์จึงเป็นบิดาที่เห็นแก่ความสุขของตนเองมากกว่าชีวิตของลูก

4.3.1.2 สนับสนุนลูกในทางที่ไม่ดี เหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ให้ รณพักตร์ไปรบกับพระอินทร์ เพราะทศกัณฐ์ต้องการเอาชนะพระอินทร์ที่มีเทพบริวารมากมายและยัง ได้แสดงให้เห็นถึงฤทธิ์และความยิ่งใหญ่ของรณพักตร์อีกด้วย ดังความว่า

เมื่อนั้น	ฝ่ายท้าวทศพัศตร์ยักษา
ราตรีเข้าที่ไสยา	อสุราให้คิดกำเริบใจ
กุทรงศักดาวราฤทธิ	ปัจจามิตรไม่ต่อกรได้
ย่อมกลัวอานุภาพราไป	ทั้งในไตรภพชาติ
แต่องค์โกสิยัตริเนตร	ไม่เกรงเดชพงศ์พรหมเรื่องศรี
ด้วยได้จักรแก้วพระศูลี	ทำที่อาจองทะนงนัก
อันรณพัศตร์ฤทธิรอน	ก็ได้เวทกับศรสิทธิศักดิ์
จะให้ยกพลพลยักษ์	ขึ้นไปโหมหักยังเมืองฟ้า
ให้อยู่ในเงื้อมมือจงได้	ด้วยฤทธิไกรโอรสา
จะเป็นเกียรติยศไว้ในโลกา	ไปช่วยกัลปชาติ

จึงมีพระราชบัญชา	แก้ออรสาธิบดี
ดูกรเจ้าผู้จำเรียวรัก	ดวงจักขุพ่อเฉลิมศรี
อันสามภพจบทั่วชาติ	ก็เกรงกลัวฤทธิบิดร
แต่ท้าวตรีเนตรนี้หมิ่นกัน	สำคัญว่าตัวชาญสมร
เจ้าจงยกพลพลากร	ขึ้นไปราญรอนราว

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 231-232)

เมื่อรณพัศตร์ไปรบกับพระอินทร์และได้ชัยชนะกลับมา ทศกัณฐ์ก็มีความชื่นชมยินดีและตั้งชื่อให้รณพัศตร์ใหม่ว่า อินทรชิต ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์ยักษ์
รับเอาจักรแก้วโมลี	ยินดีตั้งได้ฟากฟ้า
สวมสอดกอดองค์พระลูกไว้	เจ้าผู้ฤทธิไกรแก้วกล้า
ควรที่เป็นปิ่นอสุรา	สืบสุริย์วงศ์ในเมืองยักษ์

พ่องจงทรงนามว่าอินทรชิต ให้เลื่องชื่อลือฤทธิ์ไตรจักร
ตามในนิมิตของลูกรัก ซึ่งโหมหัทมิชัยแก่เทวัญ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 240)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์มีความเชื่อมั่นในความสามารถ และฤทธิ์เดชของรณพักตร์มาก นอกจากนี้ทศกัณฐ์ยังสนับสนุนให้รณพักตร์ไประรานพระอินทร์จน พระอินทร์พ่ายแพ้และหนีไป เพราะต้องการแสดงความยิ่งใหญ่ของตนเองและรณพักตร์ ทศกัณฐ์จึง เป็นบิดาที่สนับสนุนลูกในทางที่ผิดและทำให้ลูกกลายเป็นคนไม่ดีที่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

4.3.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีการแสดงบทบาทบิดาที่ เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

4.3.2.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีการแสดง บทบาทบิดาที่เหมือนกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 คือ เห็นแก่ตัวเองมากกว่าชีวิตลูก ปราภฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรีมมเทียร หอรรมาน และพรหมจักร ดังนี้

ปรีมมเทียร

ในเรื่องปรีมมเทียร รากนาสวรเป็นบิดาของนางสีดา ซึ่งคือ นางสุชาดาที่จุติมาเกิดที่ตักของรากนาสวร เมื่อปุโรหิตทำนายว่าเด็กหญิงที่มากเกิดนี้เป็นโทษกับ รากนาสวร รากนาสวรก็สั่งให้นางใส่เปลoyน้ำไปทันที ดังความว่า

ส่วนว่ารากนาสวณั้นหันเด็กน้อยผู้หญิงอันเกิดมาเหนือ
ตักแห่งตนสนนั้น ก็จึงจักหื้อหาพระลักขณะปุโรหิตทั้งหลาย มา
พิจารณาดูยังลักขณะแห่งเด็กหญิงผู้นั้น ตามนามอันเกิดมาแห่ง
เด็กหญิงน้อยผู้หันแล ส่วนว่าพระลักขณะปุโรหิตทั้งหลายก็
ทำนายว่า นางกุมารีน้อยผู้นี้มีโทษมากนักแท้ดีหลีแล เหว่ว่าจัก

หื้อเป็นโทษแก่มหาราชเจ้าตนเป็นพ่อ หื้อเลี้ยงชีวิตเที่ยงนักษะแล
 ธรรมหาราชเจ้าเอาไปใส่แพไหลน้ำเสียว ก็จึงจักดีแล ว่าอันฉันนี้
 แลแล้ว ราภนาสวรจึงหื้อคนทั้งหลายแปลงยังแพอัน 1 แลแล้วก็เอา
 โกฎคำมาใส่ยังนางกุมารีน้อยผู้นั้น แต่งฝาหับเสียวหื้อดีหื้องาม
 แลแล้วก็เอาขึ้นตั้งไว้เหนือแพอันนี้แลแล้ว ก็เอาไปไหลน้ำแม่มหาสมุทร
 เสียวั้น

(ปรั้มเหียร ทอรมาน, 2527: 3)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ราภนาสวรเป็นบิดาที่เห็นแก่ชีวิตและ
 ความปลอดภัยของตนมากกว่าชีวิตของลูกที่เกิดมา เมื่อรู้ว่านางจะเป็นภรรยาของตน ราภนาสวรก็ให้นาง
 นางใส่แพลอยน้ำไปทันที ราภนาสวรจึงเป็นบิดาที่ไม่มีความรักและความเมตตาต่อลูก

ทอรมาน

ในเรื่องทอรมาน ราภนาสวรเป็นบิดาที่เห็นแก่ตัวเองมากกว่าชีวิต
 ของลูก เห็นได้จากเหตุการณ์ที่มีเด็กหญิงมาเกิดที่ตักของราภนาสวร บุโรหิตทำนายว่าเด็กนั้นเป็น
 ภรรยาต่อราภนาสวร ราภนาสวรก็ให้นางใส่แพลอยน้ำไปทันที ดังความว่า

ราภนาสวรห็นยังเด็กยังน้อยอันเกิดมาเหนือตักตนฉันนั้น
 จึงหาพราหมณบุโรหิตทั้งหลายมาพิจารณาด้วยลักขณะแห่งกุมาร
 น้อยผู้นั้นตามนามอันเกิดมานั้นแล พราหมณบุโรหิตทั้งหลายก็
 ทวายเป็นว่า “กุมารีน้อยผู้นี้มีบุญมากนักษะแล เท่าจักหื้อเป็นโทษแก่
 มหาราชเจ้าตนพ่อจักหื้อเลี้ยงชีวิตชะแล ธรรมหาราชเจ้าเอาใส่
 แจไหลน้ำเสียวจึงดีชะแล” ราภนาสวรจึงหื้อคนทั้งหลายแปลงแพ
 แลแล้วเอาโกฎคำมาใส่นางกุมารีน้อยผู้นั้นแลแล้วก็แปลงฝาหับหื้อดี
 เอามาตั้งไว้เหนือแพอันนั้น แลแล้วก็เอาไหลไปตามแม่น้ำสมุทรนั้นแล

(ปรั้มเหียร ทอรมาน, 2527: 47)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าราพณาสวรเป็นบิดาที่เห็นแก่ชีวิตตนเองมากกว่าชีวิตของลูกที่เพิ่งเกิดมา เมื่อรู้ว่ามีนางเป็นภรรยาต่อตนเอง ราพณาสวรจึงให้นำนางลอยแพไปทันทีโดยไม่สนใจว่านางจะมีชีวิตรอดต่อไปหรือไม่

พรหมจักร

ในเรื่อง**พรหมจักร** วิโรหาราชมีลูกสาวที่เกิดกับนางราชเทวี 1 คน คือ นางสุธัมมาที่จุติมาเกิดเพื่อแก้แค้นวิโรหาราช เมื่อลูกสาวของวิโรหาราชอายุ 2 เดือน วิโรหาราชก็ให้พรหมณ์มาทำนายดวงชะตาของนาง เมื่อพรหมณ์ทั้งหลายทำนายว่านางจะเป็นภรรยาต่อชีวิตวิโรหาราช วิโรหาราชก็ให้นำนางใส่แพลอยน้ำไปทันที ดังความว่า

เมื่อนั้น พระยาไฉนคำอันพรหมณ์ทั้งหลายฝูงจบไตร
เพทหากทำนายฉนั้นนั้น ก็มีใจยินดี กลัวเป็นดังทั้งหลายหาก
กล่าวนั้น ก็มิใคร่เอาลูกตนใส่แพไปไหนน้ำเสียหั้นแล

(พรหมจักร, 2522: 15)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงความเป็นบิดาที่เห็นแก่ตัวเองมากกว่าชีวิตลูกของวิโรหาราชที่กลัวลูกสาวจะทำให้ตนเองเป็นภรรยา แม้ว่าลูกสาวจะอายุเพียง 2 เดือน วิโรหาราชก็ยังนำนางใส่แพลอยน้ำไปโดยไม่สนใจว่านางจะมีชีวิตรอดหรือไม่

4.3.2.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือไม่มีการแสดงบทบาทบิดาที่สนับสนุนลูกในทางไม่ดี แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 21 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

บทบาทบิดา	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	ปรัมมเทียร	หอรมาน	พรหมจักร	ลังกาสิบโท
1.เห็นแก่ตัวเองมากกว่าชีวิตลูก	/	/	/	/	-
2.สนับสนุนลูกในทางไม่ดี	/	-	-	-	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือแสดงบทบาทบิดาเหมือนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ประการเดียว คือ เห็นแก่ตัวมากกว่าชีวิตลูก ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร หอรมาน และพรหมจักรแสดงบทบาทบิดาที่เห็นแก่ตัวในเหตุการณ์เดียวกันคือ ลอยแพนางสีดา เพราะคำทำนายที่ว่านางสีดาจะทำให้ทศกัณฐ์ต้องสิ้นชีวิต การเนรเทศลูกน่าจะเป็นเหตุการณ์สำคัญของตัวละครทศกัณฐ์ในฐานะการเป็นบิดา รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือจึงยังคงเหตุการณ์นี้ไว้ ส่วนบทบาทของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ คือ สนับสนุนลูกในทางที่ไม่ดี อาจเป็นเพราะในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือไม่มีเหตุการณ์เกี่ยวกับลูกของทศกัณฐ์เหมือนในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

4.3.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการแสดงบทบาทบิดาที่เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ดังนี้

4.3.3.1 ความเหมือน

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการแสดงบทบาทบิดาที่เหมือนกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 คือ เห็นแก่ตนเองมากกว่าชีวิตลูก ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายท้าวระพี ดังนี้

พระลักพระลาม

ในเรื่อง**พระลักพระลาม** เมื่อฮาบมะนาสวณให้พราหมณ์ทำนายดวงชะตาธิดาของตน พราหมณ์ก็ทำนายว่านางจะทำให้ฮาบมะนาสวณหายนะ ดังความว่า

ศรีสะอาดแก้วเจ้าอ่อนกุมารีพระนั้น นางเกิดมาทำเวร
แก่พระองค์ภายใต้ อันว่า ราหูเจ้าสุญพระจันทร์มัวมืด นางเกิด
มาฮู้ไว้เป็นมือบ่ดี พระเอย คันนางนาถได้ลิสสองปีสอนใหญ่
เมื่อใด ก็จักเกิดเดือดร้อนเมืองบ้านมุ่นผง พระเอย แม่นว่า ตน
ตัวให้บุญเฮียงยังข่ม่อม กิดีท่อน ก็จักมรมิ่งเมี้ยนตายซ้ำคอบนาง
แท้แล้ว อันว่า เสนหาแก้วกุมารี่สุดที่อ่าว นางนี้ เขาบ่ควรเลี้ยง
ไว้เมื่อหน้าบ่ดี

(พระลักพระลาม, 2518: 5)

หลังจากนั้นเมื่อฮาบมะนาสวณอุ้มนาง นางก็เอาเม็ดแทงห้องฮาบมะนาสวณ ฮาบมะนาสวณจึงโกรธมากและสั่งให้นางไปให้พันเมืองลังกา ดังความว่า

พญาจิงเอาอ่อนน้อยนางคานโลมลูบ นางก็บายมิดน้อย
ได้แทงห้องพ่อตน แต่นั้น พระกียินคาแค้นหือระทัยบ่มีปากก็จิง
ตัดสองแจ้งเพียงหน้าทีโทย นางนี้ ก็หากสมเพชเพียงคือตั้งหมอ
ทวาย แค้นอ ผิดว่า นางมีกำลังแสงส่วนกุมระเมี้ยน สูจงเอาไป
ไว้ทางใดก็ตามช่าง สูท่อน อย่าได้เอาเลี้ยงไว้ภายหน้า บ่ดี แท้
แล้ว สูจงเอานางขว้ามสมุทรหลวงเฮื้อฮีบ อย่าได้ไว้แห่งห้องใน
ห้องอ้งเมือง นั้นท่อน

(พระลักพระลาม, 2518: 5)

จากตัวอย่างเป็นเหตุการณ์ที่ธิดาเอาเม็ดแทงห้องฮาบมะนาสวณ ฮาบมะนาสวณโกรธมากจึงสั่งให้นางไปให้ไกลจากเมืองลังกา แสดงให้เห็นบทบาทบิดาที่มีความโกรธอยู่เหนือความรักลูก ฮาบมะนาสวณโกรธธิดาจึงให้นางไปทิ้งโดยไม่สนใจว่านางจะมีชีวิต

อยู่ต่อไปได้อย่างไร ซึ่งบทบาทของบิดาที่มีความโกรธเหนือความรักลูกนี้ยังแสดงให้เห็นผ่าน เหตุการณ์ที่ฮาบมะนาสวโนโกรธเซกฐะราช บุตรของฮาบมะนาสวานอีกด้วย เมื่อเซกฐะราชขอให้ ฮาบมะนาสวานคืนนางสีดาให้พระรามเพื่อตัดศึก ฮาบมะนาสวานก็โกรธจนขว้างเซกฐะราชไปนอกเมือง ลังกา ดังความว่า

แต่นั้น โมโหท้าวราชาพญาฮาบ ก้าวโกรธเข้มใจกำนาบ
ความ มิ่งนี้ ตั้งหากมาพางานแท้ ชัดกูพระพ่อ สันนี้ บักขี้ฮ้าย
มิ่งแม้งสิ่งใด นี้เด มิ่งนี้ ตั้งหากลูกฮักแท้กุกเกิดกับอก ดังนี้ กูกี้
มาโมโหคอบมิ่งปางนี้ พระก็เนอๆ ก้าโกธาลามโลก พระก็จับ
แกว่งท้าวกุมมารน้อยฟาดไปเลยเล่าตกกายพันเกาะใหญ่สมุทร
หลวง

(พระลักพระลาม, 2518: 71)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นความโกรธของฮาบมะนาสวานที่ทำให้ ฮาบมะนาสวานขว้างเซกฐะราช บุตรของตนเองออกไปนอกเมืองลังกาโดยไม่สนใจว่าเซกฐะราชจะมี ชีวิตต่อไปอย่างไร การกระทำของฮาบมะนาสวานแสดงให้เห็นว่าฮาบมะนาสวานเป็นผู้ที่เห็นแก่ตัว มากกว่าผู้ที่ให้ความสำคัญกับความรักที่มีต่อลูก

พระรามชาดก

ในเรื่อง**พระรามชาดก** ราชพณาสวรเป็นบิดาของนางสีดา เมื่อนาง สีดาจะมาเกิดนั้น พิบบิท้านายว่าราชพณาสวรจะมีธิดาที่จะนำความหายนะมาสู่ราชพณาสวร เมื่อธิดา ราชพณาสวรเกิดมา นางก็ได้ทำร้ายราชพณาสวร ดังความว่า

กำลังจวบชมดมขม่อมอยู่ไปมา กุมารี่ฉวยเอามิดด้ามแก้ว
ในชั้นหมากขึ้นมาแทงลูกคางพ่อ พญาราชพณาสวรเห็นจริงว่า คง
เกิดมาฆ่าพ่อจริง จึงให้เอาไปลอยแพเสีย

(พระรามชาดก, 2507: 39)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวของราพณาสวรรที่กลัว
ธิดาจะฆ่าตน ราพณาสวรรจึงให้นางไปลอยแพเสีย โดยที่ไม่สนใจเลยว่าลูกแท้ๆ ของตนจะมีชีวิต
ต่อไปหรือไม่ ราพณาสวรรจึงเป็นบิดาที่เห็นแก่ชีวิตตัวเองมากกว่าความรักที่มีต่อลูก

ควายทัวระพี

ในเรื่อง*ควายทัวระพี* ราพณาสวรรมีเด็กหญิงมาเกิดบนตักของ
ตนเอง 1 คน เมื่อราพณาสวรรรู้ว่าเด็กหญิงนี้จะเป็นภัยต่อตนเอง ราพณาสวรรก็ให้นางใส่แพลอย
น้ำไปทันที ดังความว่า

ตั้งราพณาสวรรเห็นเด็กยี่งน้อยอันเกิดเหนือตักแห่งตนสิ้น
นี้ พราหมณะปะโรหิตทั้งหลายมาพิจารณาตูลักษณะกุมมารี
น้อยผู้นั้น ตามนางอันเกิดมาพราหมณะปะโรหิตทั้งหลายก็ทวายนาง
ว่านางกุมมารีนี้ มีบุญมากนักรเท่าจักให้เป็นโสดแก่มะหาราชาเจ้า
ตนเป็นพจกให้เลี้ยงชีวิตชะแล ทวายนนี้ก่อนแล ควนมะหาราชา
เจ้าเอาไขแพไหลน้ำจึงดีชะแล ราพณาสวรรจึงให้คนทั้งหลายแปง
แพแล้วเอากะอูบคำมาใส่กุมมารีน้อยผู้นั้น หับไว้ให้ดีแล้ว ก็
ยกขึ้นตั้งไว้เหนือแปงแพเหล่านั้น แล้วก็เอาแพไหลน้ำแม่สมุด
เสียนั้นหันแล

(การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 363)

จากตัวอย่างเป็นเหตุการณ์ที่ราพณาสวรรสั่งให้นำลูกที่มากเกิดบน
ตักของตนไปลอยแพโดยไม่สนใจว่านางจะเป็นอันตรายหรือไม่ เพราะรู้ว่านางจะทำน้าภัยมาให้ตน
แสดงให้เห็นความเป็นพ่อที่เห็นแก่ความปลอดภัยของตนเองมากกว่าชีวิตของลูก

4.3.3.2 ความต่าง

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการแสดง
บทบาทบิดาที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ ให้อภัยลูก ปราบกฏใน
รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเรื่องพระลักพระลาม ฮาบมะนาสวรรณให้อภัยนางมัสสาหลวง

เมื่อนางมัสสาหลงกลายเป็นภรรยาของหนุมานและมีบุตรชาย หนุมานได้ลาจากนางมัสสาหลง นางมัสสาหลงจึงได้นำบุตรเข้าเฝ้าฮาบมะนาสวณ เมื่อฮาบมะนาสวณรู้ว่านางมัสสาหลงมีบุตรกับ หนุมานที่เป็นทหารของพระรามก็ไม่โกรธและดีใจที่มีหลานสืบเชื้อสายตน ดังความว่า

บัดนี้ เจ้าก็พัดพากข้างไถแก้วแก่นมัสสา พ่อเด บัดนี้
พ่อก็ได้แต่เชื่อเป็นหน่อแข็งเมือง แท้แล้ว เมื่อนั้น พญาฮาบก็
ลองหลานน้อยแก้วแก่นกุมาร บุญเฮื่องพระค้อยปูนปองเลี้ยง

(พระลักพระลาม, 2518: 83)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบทบาทบิดาของฮาบมะนาสวณที่ให้อภัย ธิดาของตน แม้ว่านางจะกลายเป็นภรรยาผู้อื่นและมีลูกกลับมา ฮาบมะนาสวณก็ไม่โกรธนางและรับ เลี้ยงลูกของนางอย่างดี

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานยังไม่มี การแสดงบทบาทบิดาที่สนับสนุนลูกในทางไม่ดี แตกต่างกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อีกด้วย

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับ รัชกาลที่ 1** กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 22 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่1 กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

บทบาทบิดา	รามเกียรติ์ฉบับ รัชกาลที่ 1	พระลักพระลาม	พระรามขาดก	ควายท้าวระพี
1.เห็นแก่ตัวเอง มากกว่าชีวิตลูก	/	/	/	/
2.สนับสนุนลูก ในทางไม่ดี	/	-	-	-
3.ให้อภัยลูก	-	/	-	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทุกฉบับ แสดงบทบาทบิดาเหมือนทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ เห็นแก่ตัวมากกว่าชีวิตลูก

เพราะในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานปรากฏเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ล่อยแพนางสีดา เพราะคำทำนายที่ว่านางจะทำให้ทศกัณฐ์เสียชีวิต เหมือนกับทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* การแสดงบทบาทบิดาที่เหมือนกันนี้จึงอาจแสดงให้เห็นการรับอิทธิพลทางวรรณคดีของท้องถิ่นกับภาคกลาง

อย่างไรก็ตาม ฮาษมะนาสวณใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม* แสดงบทบาทบิดาที่ให้อภัยเมื่อลูกทำผิด แม้ว่านางมีสสาหลวง ธิดาของฮาษมะนาสวณจะมีลูกกับหนุมาน แต่ฮาษมะนาสวณก็ให้อภัยนางมีสสาหลวงและยอมรับลูกของนางอีกด้วย บทบาทบิดาที่ให้อภัยลูกของฮาษมะนาสวณในเรื่อง *พระลักพระลาม* ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับอื่นเลย แสดงให้เห็นกลวิธีการสร้างตัวละครของกวีผู้แต่งเรื่องนี้ที่แตกต่างไปจากรามเกียรติ์ฉบับอื่น

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับอีสานไม่ปรากฏการแสดงบทบาทบิดาที่สนับสนุนลูกในทางไม่ดี เพราะในรามเกียรติ์ฉบับอีสานไม่ปรากฏเนื้อเรื่องที่อินทรชิตไปรบกับพระอินทร์

4.3.4 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

ทศกัณฐ์ไม่มีการแสดงบทบาทบิดา

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ อีสาน ใต้และตะวันตก สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 23 ตารางแสดงการเปรียบเทียบบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

บทบาทบิดา	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ				รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน			ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก		
		ปรัมเมเหียร	พอรมาน	พรหมจักร	สังกาสโโพ	พระลักพระลาม	พระรามขาดก	ควายทวารัพี	ฉบับบ้านควนเกย	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดขนอน
1. เห็นแก่ตัวเองมากกว่าชีวิตลูก	/	/	/	/	-	/	/	/	-	-	-
2. สนับสนุนลูกในทางที่ไม่ดี	/	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ให้อภัยลูก	-	-	-	-	-	/	-	-	-	-	-

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานมีการแสดงบทบาทบิดาที่เห็นแก่ตัวมากกว่าชีวิตลูกเหมือนทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ในเหตุการณ์เดียวกัน คือ การลอบแพนางสีดา อาจแสดงให้เห็นการมีแนวคิดในการสร้างเนื้อเรื่องที่เหมือนกันของ *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน อย่างไรก็ตาม ภายใต้อาณัติของ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม* มีการแสดงบทบาทบิดาที่ให้อภัยลูกสาวที่ไปมีลูกกับพอรมานและยอมรับลูกของนางเป็นหลานของตนด้วย การแสดงบทบาทบิดาที่ให้อภัยลูกนี้ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับอื่น อาจแสดงให้เห็นการสร้างเนื้อเรื่องของ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม* ที่แตกต่างจากรามเกียรติ์ฉบับอื่นๆ

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ อีสาน ใต้และตะวันตกไม่ปรากฏบทบาทบิดาที่สนับสนุนลูกในทางที่ไม่ดี โดยเฉพาะรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกที่ไม่ปรากฏการแสดงบทบาทบิดาของทศกัณฐ์เลย เพราะความแตกต่างในด้านเนื้อเรื่องที่ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นไม่ปรากฏบทบาทลูกของทศกัณฐ์มากนัก รวมทั้งลักษณะการแต่งรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกที่เป็นการเลือกตอนมาแต่ง และในตอนที่ถูกเลือกมานั้นไม่ปรากฏบทบาทลูกของทศกัณฐ์

หากพิจารณาบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ที่ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* อาจเปรียบเทียบได้กับคำจำกัดความบทบาทของบิดาที่ดีของ ลัดดาวัลย์ บัวเรียน (2545: 122) ที่ว่า

พ่อเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปกครอง รับผิดชอบ ดูแล และเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้มีความสุข หน้าที่หลักของพ่อที่มีต่อลูกตามกฎหมายจะต้องเลี้ยงดูลูกให้ได้รับการศึกษา เติบโต ขึ้นเป็นบุคคลที่มีคุณภาพต่อสังคม และประเทศชาติ เมื่อเจริญวัย จนถึงเวลาอันสมควรที่จะมีครอบครัวก็ทำหน้าที่หาคู่ครองให้ลูก ตามความเหมาะสม เพื่อให้เขาดำเนินชีวิตตามวิถีทางของสังคมต่อไป

จากคำจำกัดความดังกล่าว เมื่อพิจารณาบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* อาจกล่าวได้ว่า ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* เนื้อและอีสานเป็นบิดาที่ไม่ดี เพราะทศกัณฐ์ไม่ได้รับความรับผิดชอบ ดูแลและเลี้ยงดูนางสีดาให้เติบโต ทศกัณฐ์นำนางสีดาไปลอยแพโดยไม่คิดว่านางสีดาจะอยู่รอดได้หรือไม่ ดังนั้นการแสดงบทบาทบิดาที่ไม่ดีของทศกัณฐ์จึงอาจเป็นกลวิธีการสร้างตัวละครของกวีวิธีหนึ่ง ที่ช่วยสร้างภาพลักษณ์ความเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากการศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* ในด้านรูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาท พบว่า ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* และ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน

ตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* มีความเหมือนกัน ในด้านรูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาท ดังนี้ ในด้านรูปร่างหน้าตาของ ทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* ทุกฉบับมีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม แต่รายละเอียดความงามของทศกัณฐ์แตกต่างกัน กล่าวคือ ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* เนื้อและอีสาน ทศกัณฐ์มีความงามเหมือนเทวดา ส่วนใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* ได้และตะวันตก กวีบรรยายความงามของทศกัณฐ์ว่ารูปร่างหน้าตางดงาม แต่ไม่ได้

เปรียบเทียบความงามของทศกัณฐ์ว่างามเหมือนใครหรืองามอย่างไร นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร* มีร่างแปลงที่น่ากลัวเหมือนกัน แต่รายละเอียดของร่างแปลงแตกต่างกัน และทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้* และ *ตะวันตก* ทุกฉบับมีลักษณะเป็นยักษ์เหมือนทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ส่วนความแตกต่างในด้านรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ประการแรก คือ ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ* และอีสานทุกฉบับไม่ได้เป็นยักษ์ แม้ว่ากุมมจักในเรื่อง *ลังกาสิบโท* จะมีสปีดเหมือนทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แต่กุมมจักก็ไม่ได้เป็นยักษ์ ความแตกต่างในด้านเผ่าพันธุ์ของตัวละครทศกัณฐ์อาจแสดงให้เห็นความนิยมของคนในท้องถิ่นเหนือและอีสานที่ไม่นิยมให้ตัวละครเป็นยักษ์ หรืออาจแสดงให้เห็นความเชื่อของคนในท้องถิ่นเหนือและอีสานที่ไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับยักษ์ ดังนั้นค่านิยมและความเชื่อของคนในท้องถิ่นจึงอาจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* นอกจากนี้กวีผู้แต่ง *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท* ก็ไม่ได้ระบุว่า กุมมจักมีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม อาจเพราะกุมมจักมีสปีด อันมีที่มาจากอิทธิพลของชื่อเรื่อง จึงทำให้รูปร่างหน้าตาของกุมมจักแตกต่างจากรามเกียรติ์ฉบับอื่น

ในด้านคุณลักษณะของทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* เหมือนกันในการแปลงกายได้ การมีวิชาความรู้ และการถอดดวงใจ อย่างไรก็ตามรายละเอียดของคุณลักษณะของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* ก็แตกต่างไปจากทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กล่าวคือ ด้านการแปลงกาย ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แปลงกายเพื่อทำสงครามและเพื่อตอบสนองความต้องการทางกามารมณ์ของตนเอง แต่ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ* *อีสานใต้* และ *ตะวันตก* แปลงกายเพื่อตอบสนองความต้องการทางกามารมณ์ของตนเองเท่านั้น อาจแสดงให้เห็นว่า *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* มีการเน้นย้ำความเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์ผ่านพฤติกรรมทางเพศอย่างชัดเจน ด้านวิชาความรู้ กวีระบุวิชาความรู้ของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ* และ *อีสาน* อย่างกว้างๆ ว่ามีความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ แต่ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้* และ *ตะวันตก* กวีระบุชัดเจนว่ามีความสามารถในการยิงธนู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมและค่านิยมของคนในท้องถิ่นใต้และตะวันตกให้ความสำคัญกับการต่อสู้ด้วยอาวุธ อันเป็นรูปธรรม มากกว่าการต่อสู้ด้วยความรู้หรือเวท

มนตรี อันเป็นนามธรรม และแม้ว่าทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสีบโห**จะมีการถอดดวงใจเหมือนกัน แต่ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ถอดดวงใจใส่กล่องดวงใจ แต่ภุมมจักใน **เรื่องลังกาสีบโห**ถอดดวงใจใส่ไว้ในธนู ส่วนคุณลักษณะที่ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นแตกต่างกับรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 คือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานมีดาทิพย์ เกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ ต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ และต้องเสียชีวิต ด้วยวิธีพิเศษ คุณลักษณะพิเศษของตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่กล่าวมาทั้งหมดอาจ แสดงให้เห็นกลวิธีการสร้างความพิเศษให้ตัวละครทศกัณฐ์เพื่อให้เรื่องรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น กลวิธีการสร้างความพิเศษให้ตัวละครจึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

ด้านลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีลักษณะนิสัยที่เหมือนกัน คือ มัวเมาในกามารมณ์ มีอารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง อันธพาล มั่นใจในตัวเอง รักศักดิ์ศรี และไม่รักษาศีลห้า ลักษณะนิสัยเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะนิสัยด้านลบ ดังนั้นอาจอนุมานได้ว่า ผู้แต่ง **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์คล้ายกัน คือ การสร้างให้ทศกัณฐ์มีลักษณะนิสัยที่ไม่ดีเพื่อย้ำ ความเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่แตกต่างกับ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีลักษณะนิสัยไม่รักษาสัจจะที่ไม่ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** การที่ราพนาสวรใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก**มีนิสัยไม่รักษาสัจจะที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับอื่น อาจเป็นเพราะเรื่อง **พระรามขาดก**เป็นรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเพียงเรื่องเดียวที่มีที่มาจากนิทานชาดกและมีเรื่องราวของนางจันทาที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับอื่น

ด้านบทบาทของทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีการแสดงบทบาทที่เหมือนกัน คือ บทบาทสามีที่คุ้มครองภรรยา และการรับฟังความคิดเห็นของภรรยา ซึ่งอาจแสดงให้เห็นกลวิธีการสร้างตัวละครและเรื่องรามเกียรติ์ที่แฝงไว้ด้วยการสร้างตัวละคร ที่ให้ความรู้สึกสมจริงว่า ทศกัณฐ์เป็นชายที่รักภรรยา แต่ก็มีลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์เหมือนผู้ชายทั่วไป ส่วนบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่เหมือนกัน คือ เห็นแก่ตัวมากกว่าชีวิตลูก ปรากฏในตอนเดียวกัน คือ ตอนที่ทศกัณฐ์ลอบแพนางสีดา

เนื่องจากมีคำทำนายว่านางสีดาจะทำให้ทศกัณฐ์สิ้นชีวิต อาจเป็นเพราะการที่ทศกัณฐ์ลอยแพนางสีดาเป็นการสร้างปมปัญหาที่สำคัญของเรื่องรามเกียรติ์ ส่วนบทบาทของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่แตกต่างกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานกับฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกแสดงบทบาทกษัตริย์ที่ปรึกษาการสงครามกับขุนนาง สอนศิลปศาสตร์ให้ขุนนาง และมุ่งร้ายต่อกษัตริย์อื่น การที่ทศกัณฐ์ปรึกษาการสงครามกับขุนนางและสอนศิลปศาสตร์ให้ขุนนางนั้นแฝงเจตนาที่ไม่ดี คือทศกัณฐ์ต้องการให้ขุนนางทำประโยชน์ให้กับทศกัณฐ์ในการรบ ดังนั้นการแสดงบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่ไม่ปรากฏใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยด้านลบของทศกัณฐ์ทั้งสิ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการแสดงบทบาทกษัตริย์ของทศกัณฐ์ในด้านลบเป็นกลวิธีการสร้างตัวละครของกวีในท้องถิ่นที่เน้นย้ำความเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานที่ไม่ปรากฏใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ ฮาบมะนาสวนในเรื่อง**พระลักพระลาม**ให้อภัยนางมีสสาหลวงที่มีลูกกับหนุมาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความแตกต่างในด้านเนื้อเรื่องและความคิดของคนในสังคมท้องถิ่น นอกจากนี้ การที่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกไม่ปรากฏบทบาทบิดาเลยก็อาจเป็นเพราะความแตกต่างของเนื้อเรื่องและลักษณะการแต่งที่รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีการแต่งโดยการเลือกตอนไปแต่ง จึงไม่มีเนื้อเรื่องตอนที่กล่าวถึงลูกของทศกัณฐ์

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า แม้วารูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาทของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีความเหมือนกันและความแตกต่างกัน และลักษณะของทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่มีความเหมือนกัน แต่มีรายละเอียดบางประการที่ต่างกัน อาจแสดงให้เห็นกลวิธีการสร้างตัวละคร ความคิด ค่านิยมและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นเหนือ อีสาน ใต้และตะวันตกที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกับคนในท้องถิ่นภาคกลาง

จากการศึกษาลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของไทยแสดงให้เห็นภาพของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของทศกัณฐ์แต่ละฉบับ ได้แก่ ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เป็นยักษ์ที่มีรูปร่างหน้าตาดงงามเหมือนเทวดา มีสิบเศียร สิบพักตร์ ยี่สิบกร ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** แสดงให้เห็นภาพของผู้ที่มีความสูงส่งยิ่งใหญ่ที่สุดและ

ผู้ที่ตกต่ำที่สุด กล่าวคือ ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เบื้องต้น ทศกัณฐ์มีภาพลักษณะของตัวละครที่มีสถานภาพเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่และมีฤทธิ์มาก สามารถเอาชนะได้ทั่วทั้งไตรภพ และหลังจากที่ทศกัณฐ์ไปลักนางสีดามาจากพระรามจนทำให้เกิดสงครามระหว่างยักษ์กับมนุษย์ ทศกัณฐ์ก็ค่อยๆ ตกต่ำลงจากการแพ้สงคราม และในบั้นปลายชีวิตของทศกัณฐ์ก็ถูกพระรามสังหารและต้องตายอย่างโดดเดี่ยว ดังนั้นทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* จึงมีลักษณะที่เหมือนบุคคลจริงที่มีทั้งความเจริญรุ่งเรืองและความตกต่ำในชีวิต

ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ* เป็นกษัตริย์หนุ่มรูปงามที่มีการแสดงบทบาทไม่ซับซ้อน กล่าวคือ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ* ไม่ต้องใช้เล่ห์กลอุบายในการลักนางสีดาหรือการทำสงครามกับพระราม เพราะทศกัณฐ์เห็นนางสีดาอยู่บนกลางป่าก็ไปอุ้มนางมา และเมื่อพระรามส่งสารขอนางสีดาคืน ทศกัณฐ์ไม่ยอมคืนให้จึงต้องรบกัน เมื่อทศกัณฐ์รบแพ้ก็ถูกพระรามสังหาร ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ* จึงมีลักษณะของตัวละครฝ่ายร้ายที่สร้างอุปสรรคให้ตัวเอกของเรื่องได้แสดงความเป็นวีรบุรุษอย่างชัดเจนเท่านั้น

ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน* มีลักษณะเป็นกษัตริย์รูปงามที่มีการแสดงบทบาทเพื่อมุ่งนำเสนอแก่นเรื่องอย่างชัดเจน เพราะทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน* ใช้เล่ห์กลอุบายมากมายเพื่อแย่งชิงนางจันทาและลักนางสีดามาจากพระราม นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน* ก็มีการสังหารไปรบแทนตนเองหลายครั้ง *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน* จึงมีฉากการต่อสู้ระหว่างกองทัพของพระรามกับกองทัพของทศกัณฐ์หลายครั้ง ทำให้ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน* มีภาพของผู้ที่มีความอุตสาหะพยายามในการทำสงครามเพื่อแย่งชิงผู้หญิง อันแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยมีวามเอาจริงในกามารมณ์อย่างชัดเจน

ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้* และตะวันตกมีภาพลักษณะเป็นยักษ์ที่มีสิบเศียร และจากเนื้อเรื่องตอนที่ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้* และตะวันตกที่มีฉากการรบและฉากที่ทศกัณฐ์คร่ำครวญเมื่อทราบข่าวว่ารบแพ้พระรามหลายครั้ง ทำให้ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้* และตะวันตกมีภาพลักษณะเป็นผู้ที่อ่อนแอและมีอารมณ์อ่อนไหว

จากการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับต่างๆ* ของไทย ผู้ศึกษายังพบข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ*รามเกียรติ์ฉบับ*

ท้องถิ่นมีอนุภาคของเรื่องเหมือนกันอีกหลายประการ ประการแรกคือ ร่างแปลงของทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมเปรยร หอราแมน พรหมจักร* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก*มีการแปลงกายเป็นพระอินทร์เหมือนกัน และทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมเปรยรและหอราแมน*กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก*และ*ควายท้าวระพี*มีการแปลงกายให้ร่างกายใหญ่โตเปรียบเหมือนเขายักษ์คนเหมือนกัน ลักษณะการแปลงกายของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน*ที่มีลักษณะร่วมกันดังกล่าวจึงอาจแสดงให้เห็นความเชื่อและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นที่เหมือนกัน หรืออาจมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและความเชื่อระหว่างกันของคนในท้องถิ่นกับคนภาคกลาง และระหว่างคนในท้องถิ่นด้วยตนเอง

ข้อสังเกตประการต่อมาคือ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน*ทุกเรื่องไม่ได้เป็นยักษ์ อาจเป็นเพราะความเชื่อของคนในท้องถิ่นเหนือและอีสานไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับยักษ์เหมือนคนในภาคกลาง นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน*ปรากฏความเกี่ยวข้องกับอาวุธวิเศษ ทั้งการเกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ ต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ อีกทั้งทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น*ยังมีตาพิพย์อีกด้วย การที่ตัวละครให้มีความเกี่ยวข้องกับอาวุธวิเศษและความพิเศคือ การมีตาพิพย์ เป็นอนุภาคของนิทานท้องถิ่นอนุภาคหนึ่ง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า อนุภาคของนิทานท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น*แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*

จากการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับต่างๆ* ของไทยแสดงให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* ที่อาจเป็นเพราะปัจจัยสำคัญหลายประการ ทั้งกลวิธีการสร้างตัวละคร ลักษณะของเรื่องและวัตถุประสงค์ในการแต่ง ตลอดจนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของคนภาคกลางกับคนในท้องถิ่นที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน

บทที่ 4

กลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

ตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* และฉบับท้องถิ่นมีลักษณะรูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ และลักษณะนิสัยที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากกวีผู้แต่ง รามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีกลวิธีการสร้างตัวละครที่มีทั้งความเหมือนและแตกต่างกัน กลวิธีการสร้าง ตัวละครเป็นวิธีการที่กวีใช้สร้างตัวละคร ซึ่งมีความหลากหลายเป็นอย่างยิ่ง การสร้างตัวละครมี ความสำคัญ เพราะจะเป็นการที่ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจตัวละครนั้นๆ ทั้งในด้านรูปร่างลักษณะและ การกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อเนื้อเรื่องและอารมณ์ความรู้สึกร่วมของผู้อ่าน ดังที่วินิตา ดิถียนต์ (2530: 45) กล่าวไว้ว่า

การสร้างตัวละครเป็นเรื่องสำคัญเท่ากับการสร้างโครง เรื่อง เพราะโครงเรื่องชีวิตตัวละครและเนื้อเรื่องเป็นสิ่งที่แยกออก จากกันไม่ได้ และถ้าเรื่องทั้งหลายที่แต่งขึ้นล้วนเกี่ยวกับชีวิตแล้ว ก็ต้องมีคำถามต่อไปว่า ชีวิตของใคร? ฉะนั้นการสร้างตัวละครจึง เป็นเรื่องสำคัญเท่ากับการสร้างโครงเรื่อง เพราะโครงเรื่องคือชีวิต ตัวละครคือผู้แสดงบทบาทของชีวิตนั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวิธีการสร้างตัวละครมีความสำคัญ ดังนั้นการศึกษา กลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ก็จะทำให้เห็นวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์มา เป็นตัวละครสำคัญในเรื่อง จากการศึกษาวิธีการสร้างและการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ใน รามเกียรติ์ฉบับต่างๆ พบว่ามีกลวิธีการสร้างและการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ ดังนี้

1. กลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์

จากการศึกษาการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ พบว่ามีการสร้าง ตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะที่หลากหลาย ทั้งการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียง ความเป็นจริง การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็น ตัวละครตามอุดมคติ การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครปรปักษ์ และการสร้างให้ทศกัณฐ์เป็น ตัวละครในวรรณคดีชาดก

1.1 การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริง

ัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 170) กล่าวถึงการสร้างความสมจริงแบบใกล้เคียงความเป็นจริง (realistic) ว่า หมายถึง การสร้างตัวละครแบบใกล้เคียงความเป็นจริง ถูกต้องตามความเป็นจริง หรือสอดคล้องกับความเป็นจริง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ เน้นความเป็นจริง ดังนั้นการสร้างทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงจึงเป็นการสร้างตัวละครให้มีการแสดงอารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกับบุคลลธรรมดาทั่วไปที่พบได้ในสังคม

จากการศึกษารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น พบว่ามีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริง ดังนี้

1.1.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กวีสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงโดยการให้ทศกัณฐ์แสดงอารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรมที่หลากหลาย เช่น ปิตินดี โศกเศร้าเสียใจ ท้อแท้สิ้นหวัง เป็นต้น ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ปรากฏการสร้างทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงหลายตอน เช่น ตอนที่อินทรชิตบอกทศกัณฐ์ว่า พระลักษมณ์ต้องศรนาคาศของตน ทศกัณฐ์ก็แสดงออกถึงความปิตินดีที่อินทรชิตมีชัยเหนือศัตรู ด้วยการกล่าวชื่นชมและการหัวเราะ ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์ใจหาญ
ได้ฟังดั่งทิพย์สุธาธาร	มาโสรจสรลงขุนมารทั้งอินทรี
จึงสวมสอดกอดองค์พระลูกรัก	พญายักษ์ปรีดีเปรมเกษมศรี
เจ้าผู้ดวงเนตรดวงชีวี	มิเสียที่เป็นวงศ์พรหมา
ควรที่จะครองนครเศศ	เลื่องชื่อลือเดชไปภายหน้า
อันกรุงพิชัยลงกา	บิดาจะให้รางวัล
ว่าพลางพลางจูบลูบพัศตร์	พญายักษ์สำรวลสรवलสันต์
สิ้นทั้งสิบปากพร้อมกัน	เสียงสนั่นก็ก้องเป็นโกลา ๗

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 1,195)

ตอนที่ทศกัณฐ์ทราบข่าวว่าสัทธาสูรกับวิรุณจำบังสิ้นชีวิตในการรบกับพระราม ทศกัณฐ์ก็แสดงความรู้สึกท้อแท้และสิ้นหวัง รวมทั้งความเสียดายและเสียใจผ่านการคร่ำครวญ ดังความว่า

ลตองค้ลงเหนือบัลลังก์อาสน์	พระกรกำยนลาภุย์กษี
แสนทุกข์แสนทเวซแสนทวี	อสุรีครวญคร่ำรำพัน
เสียดายสมเด็จพระสหาย	เลิศชายลือชื่อทั่วสวรรค์
ทั้งนั้ดตาปานดวงชีวัน	ชาญฉกรรจ้ในการชิงชัย
เสียแรงที่รู้เวทมนต์	กำบังตาหายตนไปได้
มาแพ้ฤทธิ์ไพรีกระบี่ไพโร	ตั้งไซ้สุรชาติกษัตรา
อกเอ๊ยไอ้ว่าแต่นี้	แสนทุกข์สิ้นที่จะปรึษา
ตัวกูผู้ก่อปรด้วยศักดา	ก็เอกาในกิจที่คิดการ
เล็งหาไม่เห็นสุริย์วงศ์	ซึ่งอาจองจะออกไปหักหาญ
สุดหวังตั้งวายชลธาร	สุดประมาณที่จะหมายสิ่งใด

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 269)

ในกลวิธีการสร้างให้ทศกัณฐ์มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงสังเกตได้ว่า มักปรากฏในตอนที่ทศกัณฐ์เผชิญกับเหตุการณ์สะเทือนอารมณ์ ทั้งเรื่องที่น่ายินดีและเรื่องที่น่าผิดหวัง ทศกัณฐ์แสดงอารมณ์ตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่างๆ เหมือนมนุษย์ในสังคม กล่าวคือ ทศกัณฐ์จะแสดงความยินดีในเหตุการณ์ที่น่ายินดี และจะแสดงความเศร้าโศกผิดหวังในเหตุการณ์ที่น่าผิดหวัง โดยเฉพาะการรบกับพระราม เมื่อทศกัณฐ์คิดว่าแผนการของตนจะประสบผลสำเร็จและสามารถเอาชนะพระรามได้ ทศกัณฐ์จะแสดงความยินดีผ่านพฤติกรรม เช่น ยิ้ม หัวเราะ เป็นต้น หรือเมื่อทศกัณฐ์รับทราบข่าวความพ่ายแพ้ของกองทัพที่ไปรบกับพระราม ทศกัณฐ์จะแสดงให้เห็นความเศร้าโศกเสียใจ เช่น ร้องไห้ คร่ำครวญ เป็นต้น การแสดงออกทางพฤติกรรมดังกล่าวของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* จึงแสดงให้เห็นลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ที่กวีสร้างให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริง คือ มีพฤติกรรมเหมือนมนุษย์ธรรมดาทั่วไปในสังคมที่มีพฤติกรรมตอบสนองเหตุการณ์ที่ต้องเผชิญในโลกแห่งความเป็นจริง

1.1.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

1.1.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีการสร้างตัวละคร ทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโ* ฤๅมจักใน *เรื่องลังกาสิบโ* แสดงอารมณ์ความรู้สึกเหมือนบุคคลธรรมดาทั่วไป เช่น รัก โลภ กลัว อิจฉาริษยา เป็นต้น เพราะฤๅมจักมีความกตัญญูต่อมารดา และเกรงกลัวต่อความตาย ความกตัญญูต่อมารดาของฤๅมจักปรากฏในตอนที่ทำวอิลัมพาจัดขบวนมารับนางกุติธิดา มารดาของ ฤๅมจักกลับไปอยู่ที่เมืองเกาะแก้วลังกา นางกุติธิดาได้ยินเสียงกองทัพเดินทางก็กลัวว่าจะมีคนมาจับ ตัวนางไปฆ่า ฤๅมจักปลอบมารดาว่าถ้ามีคนจะจับนางไป ฤๅมจักจะต่อสู้เพื่อปกป้องมารดา ดัง ความว่า “ถ้าเขาจะมาจับตัวแม่ ลูกจะไม่ยอมให้เขาจับ ลูกจะขอต่อสู้จนชีวิตวางวาย” (ลังกาสิบโ, 2534: 20)

ส่วนความรู้สึกเกรงกลัวต่อความตายของฤๅมจักปรากฏในตอน ที่ ฤๅมจักเห็นธนูดวงใจของตนอยู่ที่เจ้าลัมมา ฤๅมจักตกใจกลัวมาก ความรู้สึกนึกคิดนี้ใกล้เคียงกับ ความรู้สึกนึกคิดของคนธรรมดาทั่วไป ดังความว่า

เมื่อนั้น ฤๅมจักเจ้าได้เห็นโดยถ้วนถี่ มันก็เป็นธนูดวงใจ
ของเราแท้ๆ รู้สึกใจสั่นอยู่รอนๆ เหมือนตั้งนอนอยู่บนกองฟอน
ร้อนอ้าว เหมือนกับไฟเข้าถึงตัว มันก็ตกใจหน้าซีด เหมือนกับ
นกน้อยถูกบ่วงรัดคอ สองตาน้ำไหลเป็นฟองย้อยหลั่ง หน้าเผือด
ดังแพะเจอเสือ

(ลังกาสิบโ, 2534: 79)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงใน รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือสังเกตได้ว่า มีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโ* เพียงเรื่องเดียว ทั้งที่รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีทั้งสิ้น 4 ฉบับ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือจึงมีลักษณะใกล้เคียงบุคคลทั่วไปใน

ความเป็นจริงน้อยมาก ดังนั้นทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือจึงมีลักษณะเป็นตัวละครสมมติมากกว่า ส่งผลให้รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีลักษณะเป็นนิทานมากกว่า **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่ตัวละครมีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริง

1.1.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริง ใน **เรื่องพระรามขาดก** ราพณาสวรมีความรู้สึกนึกคิดคล้ายคนธรรมดาทั่วไป เพราะราพณาสวรเป็นผู้ที่กลัวความตายและเป็นสามีที่รักและห่วงใยภรรยา เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าราพณาสวรกลัวความตายปรากฏในตอนที่ราพณาสวรตามนางจันทามา และถูกพระรามจับได้ด้วยเชือกใยบัว ราพณาสวรกลัวพระรามสังหารจึงยอมอ่อนน้อมและยอมตักน้ำส่งส่วยให้พระราม ตั้งความว่า “**ท้าวพระรามว่า ถ้ายอมสงบและนับถือเป็นที่น้องเล็กรบราฆ่าฟันกันอีกต่อไป จะแก้เชือกใยบัวให้ ท้าวราพณาสวรยอมว่าจะตักน้ำส่วยส่งให้ตามประเพณี**” (พระรามขาดก, 2507: 19)

ส่วนเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าราพณาสวรรักและห่วงใยภรรยา ปรากฏในเหตุการณ์ที่พระรามชิงตัวนางจันทาไป ราพณาสวรก็รีบติดตามเพื่อมาช่วงชิงนางจันทาคืน นอกจากนี้ลักษณะนิสัยนี้ของราพณาสวรยังปรากฏในตอนที่ราพณาสวรหนีไปหลบพระรามที่เชิงเขาพระสุเมรุ ราพณาสวรก็กลับมาดูภรรยาด้วยความห่วงใยว่า พระรามจะจับภรรยาของตนไป ตั้งความว่า “**ฝ่ายพญาราพณาสวรหนีครไปหลบอยู่เชิงเขาสุเมรุ คิดถึงเมียเป็นกำลัง กลัวพญารามราชจะกวาดต้อนเอาไปหมด รีบทะยานมาลงกา เห็นนางจันทาและนางสีตายังอยู่ดี ก็มีใจอันชื่นชมยินดีมากนักหั่นแล**” (พระรามขาดก, 2507: 90)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานสังเกตได้ว่า พบใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก** เพียงฉบับเดียว การที่ทศกัณฐ์มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานน้อยฉบับแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีลักษณะเป็นตัวละครสมมติมากกว่าทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่มีความใกล้เคียงกับมนุษย์ในสังคมจริง

1.1.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกทั้ง 3 ฉบับมีอารมณ์ความรู้สึกคล้ายคนธรรมดาทั่วไป เช่น ใน *รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย* ทศกัณฐ์มีอารมณ์ความรู้สึกโมโหเหมือนคนทั่วไปที่เห็นคนอื่นได้รับสิ่งที่ดีกว่าตน ดังตอนที่ทศกัณฐ์โมโหที่พาลีได้รับนางมณฑาจากพระฤๅษี จึงได้แปลงกายเป็นพาลีรับนางมณฑาเป็นของตนเอง ดังนี้

จึงท่านทศกัณฐ์	สำนักตริกพลัน	โมโหทรชน
รุ่งเช้าเจ้าแต่ง	รถรับแต่งตัว	นิรมิตบิดตน
ไปหาอาจารย์	ท่านให้ชำนาญ	เหมือนท่านพาลี
ดาบสแลเห็น	ว่าท่านพาลี	เจรจาพาที
	ให้นางเทวี	มณฑานั้นไป

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 184)

ใน *รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค* ทศกัณฐ์รบแพ้เทพบุตรพาลี ทำให้ต้องหนีกลับเมืองลงกา ทศกัณฐ์จึงคร่ำครวญด้วยความเสียใจและท้อแท้ในการรบ แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์มีอารมณ์ความรู้สึกเหมือนคนธรรมดาทั่วไป ดังนี้

ลตองค้ลงเหนือบรรจถรณ์	พระกรกายพัคตรีโหยให้
แสนทุกข์ชะทอนถอนใจ	ถุ้ยเร้าร้อนพันทวี
ด้วยกุ้ทำการสงคราม	เสียทีที่ลักษณะรามสองศรี
มีหน้าซ้ำอ้ายพาลี	กลับมีชีวิตคืนมา
มาเป็นกำลังปัจจามิตร	รณรงค์สุดคิดจะเข่นฆ่า
แล้วก็สิ้นสุริวงศ์ในลงกา	ไม่รู้ที่ป่วยหน้าไปหาใคร
ไอ้อนิจจาตัวกู	ต้องว่ายอยู่ในสมุทรใหญ่
จะทำกิจพิธิสิ่งใด	ก็ไม่ได้สมอารมณ์คิด
แต่ผูกคูกผูกนั้งบนบรรจถรณ์	เวหนาดังครมาเสียบจิต
ให้ร้อนรุ่มกุ่มใจตั้งไฟพิช	ไม่เป็นสนิทินทรา

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 216)

ใน*รามเกียรติ์ฉบับวัดখনอน* หลังจากที่ทศกัณฐ์รบแพ้พระรามหลายครั้ง ทศกัณฐ์แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์กลัดกลุ้มและว่าวุ่นใจ ดังนี้

ครั้งนี้ลักษณรามวานร	แข่งข้ามสาคร
มาขับพิฆาตกุมไภย	
หลากจิตยั้งฤทธิ์ทุกแดนไตร	เพียงหนึ่งห้านัยน์
นารายณ์อุปปลอมแปลงมา	
คิดฉันทัดดินะอกอา	จะล้างชีวา
ให้แหลกทั้งทัพพานรินทร์	
คิดไปไม่สมใจวิไล	รุ่มร้อนกายิน
เพียงอสุชลคลอคลอง	

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดখনอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 61)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้*และตะวันตกให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงสังเกตได้ว่า ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้*และตะวันตกทุกฉบับ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้*และตะวันตกทุกฉบับมีการแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อตัวทศกัณฐ์เหมือนมนุษย์ในสังคมทั่วไป อันเป็นลักษณะเดียวกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้*และตะวันตกจึงมีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงมากกว่า*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ*และอีสานที่ทศกัณฐ์มีลักษณะเป็นตัวละครสมมติ

จากการศึกษาทวิวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงใน*รามเกียรติ์ฉบับต่างๆ* พบว่า *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* และ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกภาค*มีการสร้างทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงผ่านการแสดงอารมณ์ความรู้สึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์ความรู้สึกของทศกัณฐ์ที่รู้สึกท้อแท้เมื่อต้องรบกับพระราม นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย*ที่ปรากฏอารมณ์ความรู้สึกโมโหและริษยาพาลก็อาจเปรียบเทียบกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ที่อิจฉาริษยาอุกุเปริน พี่ชายของทศกัณฐ์ได้อีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้แต่งสร้างทศกัณฐ์ที่มีอารมณ์ความรู้สึกอิจฉาริษยาที่ใกล้เคียง

ความเป็นจริงในบริบทที่ต่างกัน ส่วนภูมิภาคใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท* ก็มี ความกตัญญูต่อมารดาที่ไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับอื่น

1.2 การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์

ปราณี วงษ์เทศ (2531: 119-123) กล่าวถึงการสร้างตัวละครมหัศจรรย์ สรุปลงได้ว่า การสร้างตัวละครมหัศจรรย์ คือ การสร้างตัวละครที่เน้นความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ มี เหตุการณ์มหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นเฉพาะในโลกของนิทานเท่านั้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะที่ แตกต่างจากชีวิตหรือเหตุการณ์ในชีวิตจริง พระเอกในนิทานบางเรื่องจะมีความเก่งกล้าเหนือกว่า มนุษย์ธรรมดา การที่กวีสร้างตัวละครแบบนี้เพื่อให้ผู้อ่านเห็นความสามารถของตัวละครเอก

จากการศึกษารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่า มีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ ดังนี้

1.2.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

กวีผู้แต่ง *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* สร้างให้ตัวละครทศกัณฐ์มี ความมหัศจรรย์โดยการให้ตัวละครทศกัณฐ์มีรูปร่างหน้าตาและคุณลักษณะพิเศษเหนือมนุษย์ทั่วไป เช่น การให้ทศกัณฐ์มีสิบเศียร สิบพักตร์ ยี่สิบกร อันเป็นลักษณะพิเศษมาตั้งแต่กำเนิด การให้ ทศกัณฐ์มีฤทธิ์ คือ การรู้ไตรเพทเวทมนตร์และการใช้ธนูจากการเรียนรู้กับพระฤๅษีโคบุตร ดังความ ว่า

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์สุริย์วงศ์ใจหาญ
ตั้งจิตปรนนิบัติพระอาจารย์	เรียนวิชาการเป็นนิจไป
ว่องไวในทีธนูศร	ชำนาญกรยิงแม่นหาผิดไม่
ทั้งไตรเพทเวทมนตร์สิ่งใด	ก็จำได้ด้วยไวปัญญา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 115)

นอกจากนี้ กวีผู้แต่ง*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ยังแสดงให้เห็น
คุณลักษณะของทศกัณฐ์ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่อง เช่น ทศกัณฐ์มีพลังกำลั่งมหาศาล
แสดงให้เห็นตอนที่ทศกัณฐ์ไปปล้ำเขาไกรลาสให้ตั้งตรง ดังความว่า

ทูลแล้วถวายบังคมลา	ออกมานิมิตอินทรีย์
ใหญ่เท่าบรมพรหมาน	ตระหง่านเงื่อมพระเมรุคีรีศรี
ตีนเหยียบศิลาปถพี	อสุรีเข้าแบกยืนยัน
ยี่สิบกรกุมเหลี่ยมเขา	เท้าถีบด้วยกำลั่งแข็งขัน
ลั่นเลื่อนสะเทือนหินวันต์	เขานั่นก็ตรงคืนมา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 178)

พระฤๅษีโคบุตรถอดดวงใจให้ทศกัณฐ์ ทำให้ไม่มีใครสามารถสังหาร
ทศกัณฐ์ได้ ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเคียรสุริย์วงศ์รังสรรค์
หลับเนตรอ่านเวทตะบะกรรม	ก็ลวงพิธินันช้านาน
เก้าเดือนเก้าวันเก้านาที	ให้อิมติไม่ยอมอาหาร
ด้วยเดชพระเวทตะบะญาณ	ปานดั่งกินทิพย์ทุกเวลา
เมื่อจิตจะออกจากตัว	ให้มึนมัวนัยเนตรทั้งซ้ายขวา
เคียรพองสยองโลมา	ตั้งว่าจะสิ้นสมประดี
แรงน้อยผ้อยไปไม่นั่งตรง	ชลลงมาหมอบอยู่กับที่
ดวงจิตก็ออกจากอินทรีย์	อสุรีสลบนิ่งไป
เมื่อนั้น	องค์พระโคบุตรอาจารย์ใหญ่
ยินดีก็หยิบเอาดวงใจ	ใส่ในกล่องแก้วแววฟ้า
ชั้นนอกนั้นศิลาประดับ	ปรับชิตยั้งเส้นเลขา
ครั้นแล้วจึงองค์พระสีธา	เอาน้ำประกายาอสุรี
เมื่อนั้น	ทศเคียรสุริย์วงศ์ยักยี
ก็ฟื้นคืนได้สมประดี	ปรีดาด้วยจิตออกจากกาย

จึงตรัสแก่องค์พระนักษิทร์   พิธีนี้ทำมิได้ง่าย
ถึงมาตรใครฆ่าก็ไม่ตาย   ศัตรูหมู่ร้ายไม่เกรงกัน

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 212)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* สังเกตได้ว่า กวีแสดงความมหัศจรรย์ของตัวละครทศกัณฐ์ทั้งในด้านรูปร่างหน้าตาและคุณลักษณะ โดยการใช้กลวิธีที่หลากหลาย ทั้งการบรรยายลักษณะพิเศษของทศกัณฐ์ตั้งแต่กำเนิดและการแทรกคุณลักษณะผ่านเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ใช้คุณลักษณะเพื่อช่วยเหลือ แอ้งชิง และการรบ การใช้กลวิธี การนำเสนอความมหัศจรรย์ของทศกัณฐ์ที่หลากหลายดังกล่าวทำให้เรื่องรามเกียรติ์มีลักษณะเป็นนิทานมหัศจรรย์ที่เป็นความนิยมของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเกิดความตื่นตาตื่นใจกับความสามารถพิเศษของตัวละคร

1.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

1.2.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือทุกฉบับ ได้แก่ *เรื่องปรัมมเทียร ทอรมาน พรหมจักร* และ *ลังกาสิบโท* ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือทั้ง 4 ฉบับเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะพิเศษ ทั้งการมีกำเนิดที่มหัศจรรย์ มีฤทธิ์ และการต้องใช้อาวุธวิเศษในการสังหาร เช่น ในเรื่อง *ปรัมมเทียรและทอรมาน* ราภนาสวรเป็นผู้ที่มีฤทธิ์ ได้แก่ มีดาทิพย์ แปลงกายและเหาะได้ ปรากฏในตอนราภนาสวรส่งดาทิพย์ไปจึงเห็นว่าพระอินทร์จะไปหานางสุชาดาทุก 7 วัน ความว่า

ปรกติแห่งพระยาอินททั้งหลายนั้น 7 วันไหนย่อมไปสู่ไป
หากับด้วยนางสุชาดาแลเทื่อ...เหตุตั้งอันราภนาสวรมีตาอันว่าเป็น
ทิพย์ เลงหันฉนั้นนั้น ลวดเอาเพศเป็นตั้งพระยาอินทาแล้ว ก็ขึ้น
ไปเสพบกับด้วยนางสุชาดาหันแล

(ปรัมมเทียร ทอรมาน, 2527: 2)

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือทุกฉบับยังมีความมหัศจรรย์ คือ การถูกสังหารด้วยวิธีพิเศษ เช่น ในเรื่อง **พรหมจักร** มีเงื่อนไขในการสังหารวิโรหาราชว่า ต้องทำลายฤทธิ์ของวิโรหาราชก่อน จากนั้นจึงให้ผู้ที่ไม่มองหน้าผู้หญิง 3 ปีมายิงศรใส่วิโรหาราชจึงจะสิ้นชีวิต ปรากฏในตอนนี้นั้นทะบอกรวมจักรถึงวิธีสังหารวิโรหาราช ดังความว่า

อันว่าพระยาลังกาพีเรานี้ เป็นตนมีเดชะฤทธิ์มากนัก
 คั้นว่าท่านบ่ตายเสียตั้งอัน...คั้นว่ามักใคร่แพ้ตั้งอัน หื้อหาเอาดิน
 ดินทางครกที่นั่น กับทั้งไม้ซีกขานและดินติดทางหมู ทั้ง 3
 ประการนี้ เอาสอยงไปใส่กระพุ่มฉัดด้แก้ว จักเสียเดชะฤทธิ์ไปแล
 ...ยามนั้น ผู้บ่พอหน้าแมยงถ้วน 3 ปีนั้น ชำน้ำวาวาดยิงพระยา
 ใหญ่เจ้าจึงจักตาย

(พรหมจักร, 2522: 114-115)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือสังเกตได้ว่า กวีใช้กลวิธีการนำเสนอความมหัศจรรย์ของตัวละครทศกัณฐ์ที่หลากหลาย ทั้งการแสดงผ่านพฤติกรรม เช่น การใช้คุณลักษณะที่มหัศจรรย์ในการลักลอบร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา เป็นต้น การแสดงความมหัศจรรย์ของทศกัณฐ์ผ่านการบอกเล่าของตัวละครอื่น เช่น การให้พิเภกบอกวิธีพิเศษในการสังหารทศกัณฐ์ เป็นต้น กลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ดังกล่าวทำให้รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือมีลักษณะเป็นนิทานมหัศจรรย์ อันเป็นลักษณะที่นิยมในท้องถิ่น ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสนใจและสนุกสนานไปกับนิทานเรื่องรามเกียรติ์

1.2.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายทัวระพี** ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทั้ง 3 ฉบับเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะพิเศษ ทั้งการมีกำเนิดที่มหัศจรรย์ มีฤทธิ์ และการต้องใช้อาวุธพิเศษในการสังหาร เช่น ในเรื่อง **พระลักพระลาม** ฮาบมะนาสวณมีฤทธิ์ในการแปลงกายและเหาะได้ การแปลงกายของฮาบมะนาสวณปรากฏในเหตุการณ์ที่ฮาบมะนาสวณแปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์

ตั้งความว่า “แต่นั้น พญาก็อุ้มละโห้ออันตัมหาพาต่วน ก็เล่าเนรมิตเนื้อตนให้ตั้งพระอินทร์... พญาฮาบก็เล่าเซยชมซ้อนเสนหาก้าวกั้น นางนาถแก้วเพื่อฝืนตั้งพระอินทร์” (พระลักพระลาม, 2518: 3) นอกจากนี้การแปลงกายของฮาบมะนาสวณยังปรากฏในเหตุการณ์ที่ฮาบมะนาสวณแปลงกายเป็นสัตว์ต่างๆ เพื่อหลอกล่อพระรามให้ห่างจากนางสีดาในแผนการที่ฮาบมะนาสวณจะลักนางสีดามาอีกด้วย ส่วนเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าฮาบมะนาสวณเหาะได้ปรากฏในเหตุการณ์ที่ฮาบมะนาสวณอุ้มนางสีดาเหาะกลับกรุงลังกา ความว่า “เมื่อนั้น พญาฮาบก็กอดอุ้มเอาแก้วแผ่นผยอง ไปตามลมเวהל่วงบน มีซ้า ดูเบาเพียงปานสะโนคือนุ่น” (พระลักพระลาม, 2518: 19)

ในเรื่อง**พระรามขาดก** ราพณาสวรมีกำเนิดที่มหัศจรรย์ กล่าวคือ ราพณาสวรถือกำเนิด 2 ครั้ง ครั้งแรกราพณาสวรเกิดเป็นชายรูปร่างประหลาด ไม่มีแขนขา ชื่อว่า ลุ่นลู่ ตั้งความว่า “ต่อมา 10 เดือน ครบกำหนดก็ประสูติกุมาร รูปร่างผิดปกติไม่มีแขนขา ขาวนี้ขจรไปทั่วทั้งนคร ชาวเมืองจึงตั้งชื่อกุมารนั้นว่าเจ้าลุ่นลู่” (พระรามขาดก, 2507: 3) ต่อมาลุ่นลู่สามารถตอบปริศนาธรรมของพระอินทร์ได้ พระอินทร์จึงนำลุ่นลู่ไปให้แก่นหลอมรูปร่างใหม่ให้ดังงาม แต่แก่นไม่สามารถทำได้ พระอินทร์จึงให้พระมาตุลีทำเบ้าหลอมรูปร่างลุ่นลู่ใหม่ให้ดังงามและให้ลงมาเกิดเป็นคน ตั้งความว่า

พระอินทร์ให้มาตุลีเอาร่างมาสุ่มไฟเข้าแล้ว เอาแก้ว
มรดกใส่ลงในรางจนละลาย ชุบเจ้าลุ่นลู่ขึ้นใหม่ให้มีรูปสะสวย
ดังงาม มีดินมีมือเหมือนคนธรรมดา

(พระรามขาดก, 2507: 6)

ในเรื่อง**ควายทัวระพี** ราพณะนาสวณมีคุณลักษณะ คือ จะไม่ตายด้วยอาวุธธรรมดาทั่วไป แต่จะตายด้วยอาวุธ ชื่อ ทัดสะพนวะชิระหรือวะชิระ ปรากฏในตอนพิภพพิบอภพระรามถึงวิธีสังหารราพณะนาสวณ ตั้งความว่า

ราพนาสวณนี้จักตายด้วยหอกดาบและปืนไฟแห่งผู้ใดใน
โลกนี้บ่มีแล ด้วยมีแท้และผู้ใดมีริดที่อาณุพาบมากหากไปเอา
มายังปืนแหล่มีชีว่าทัดสะพนก็ว่า ะชิระก็ว่า หากเป็นปืนกับโลก
ยังจมอยู่พื้นน้ำมหาสมุทร จอบอยู่ขอบจักกะวาน

(การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 391)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ในรามเกียรติ์ฉบับ
ท้องถิ่นอีสาน กวีใช้กลวิธีการสร้างตัวละคร 2 วิธี ได้แก่ การสร้างความมหัศจรรย์ของตัวละคร
ทศกัณฐ์ผ่านพฤติกรรมของทศกัณฐ์เอง เช่น การแปลงกายเป็นพระอินทร์เพื่อไปร่วมอภิรมย์กับ
นางสุชาดา และการสร้างความมหัศจรรย์ของตัวละครทศกัณฐ์ผ่านการบอกเล่าของตัวละครอื่น เช่น
พิเภกบอกพระรามเรื่องอาวธวิเศษที่จะใช้ในการสังหารทศกัณฐ์ การสร้างให้ตัวละครทศกัณฐ์ใน
รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานมีความมหัศจรรย์เป็นลักษณะสำคัญของนิทานมหัศจรรย์ อันเป็นแนว
เรื่องที่ยอดนิยมของนิทานท้องถิ่น เพราะมีส่วนสำคัญทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสนใจและติดตามความ
มหัศจรรย์ของตัวละครในเรื่องอีกด้วย

1.2.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ปรากฏใน
รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกทั้ง 3 ฉบับ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก
มีความมหัศจรรย์ คือ กวีจะแสดงคุณลักษณะอันมหัศจรรย์ของทศกัณฐ์ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ เช่น
รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย ทศกัณฐ์สามารถแปลงกายได้ ปรากฏในเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์แปลง
กายเป็นพาลีไปรับนางมณฑิมาจากพระฤๅษี ดังความว่า

จึ่งท่านทศกัณฐ์ สำนึกตรีกพลัน โมโหทรชน
รุ่งเช้าเจ้าแต่ง รดรับแต่งตัว นิรมิตบิดตน เหมือนท่านพาลี
ไปหาอาจารย์ ท่านให้ชำนาญ เจรจาพาที
ดาบสแลเห็น ว่าท่านพาลี ให้นางเทวี มณฑิมานั้นไป

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 184)

ในรามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค ทศกัณฐ์มีความสามารถในการใช้อาวุธ คือ แผลงศรสังหารศัตรู ซึ่งศรที่แผลงไปนั้นมีอาณาภาพมหัศจรรย์ คือ ทำให้ภูเขาสิ้นสะเกเทือนดังไปถึงสวรรค์ชั้นดุสิต ดังนี้

จึงชักศรสิทธิ์เกรียงไกร	ผาดแผลงไปด้วยฤทธิ์
สิงขรสาครก็ไหวหวาด	กัมปนาทสะเกเทือนถึงดุสิต
ต้องหมู่วานรปจจามิตร	ตายอักษิษฐ์ทับกัน

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 223-224)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกให้มีความมหัศจรรย์ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกทุกฉบับ ทั้งนี้เพราะเป็นลักษณะของนิทานมหัศจรรย์ อันเป็นแนวเรื่องที่นิยมกันในนิทานท้องถิ่น ทำให้เรื่องน่าสนใจและสนุกสนาน

จากการศึกษาวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะมหัศจรรย์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่า **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกภาคมีการสร้างทศกัณฐ์ให้มีลักษณะมหัศจรรย์ทั้งรูปร่างหน้าตาและคุณลักษณะ ทั้งนี้สังเกตได้ว่า ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับมีคุณลักษณะที่มหัศจรรย์ แต่รูปร่างหน้าตามีลักษณะมหัศจรรย์ปรากฏในรามเกียรติ์ 6 ฉบับเท่านั้น คือ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท** **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก** และ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย วัดท่าแค** และ **วัดขนอน** แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งเน้นสร้างความมหัศจรรย์ของตัวละครทศกัณฐ์ด้านคุณลักษณะเป็นสำคัญ

1.3 การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครตามอุดมคติ

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2521: 120) กล่าวถึงการสร้างตัวละครตามอุดมคติ
ว่า

การแต่งแบบอุดมคติเป็นการแต่งที่เน้นความดีเลิศ หรือ
ความงามเลิศของตัวเอกในเรื่อง และความงามด้านกายภาพอื่นๆ
หรือความประพฤติอันดีเลิศโดยสมบูรณ์ตามอุดมคติของคนแต่ละ
สมัย วรรณคดีรุ่นเก่าของไทยมักมีปรัชญาการแต่งเป็นไอเดิลลิสต์
ตัวเอกของเรื่องเป็นผู้สูงศักดิ์ มีตระกูลอันดีเลิศ และทรง
คุณธรรม พระรามและนางสีดา และตัวละครอื่นๆ อีกหลายตัว
ในเรื่องรามเกียรติ์เป็นบุคคลในอุดมคติ ประกอบการใดก็จะเน้น
ความดีเลิศในด้านจิตใจ คีลธรรม และความประพฤติอยู่ตลอด
ทั้งเรื่อง รวมทั้งความงามส่วนร่างกายด้วย

การสร้างตัวละครตามอุดมคติ คือ การสร้างตัวละครที่มีลักษณะดีเลิศ เช่น เกิดใน
วงศ์ตระกูลที่สูงศักดิ์ มีฐานะที่สูงส่ง มีพฤติกรรมที่ทรงคุณธรรม มีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม เป็นต้น

จากการศึกษารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่ามี
การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครตามอุดมคติ ดังนี้

1.3.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

กวีผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 สร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มี
ลักษณะที่เป็นอุดมคติ คือ ดีเลิศกว่าบุคคลทั่วไป ทั้งในด้านชาติกำเนิด ศักดิ์ฐานะ วงศ์ตระกูล และ
รูปร่างหน้าตา ทศกัณฐ์มีความเป็นเลิศในด้านชาติกำเนิด ศักดิ์ฐานะและวงศ์ตระกูล เพราะทศกัณฐ์
เป็นโอรสของท้าวลัสเตียน กษัตริย์ผู้ครองกรุงลงกา ท้าวลัสเตียนเป็นโอรสของท้าวจตุรพักตร์
ซึ่งเป็นท้าวธาดาพรหมที่ลงมาครองนครลงกาตามพระบัญชาของท้าวสหบดีพรหม ดังความว่า

เมื่อนั้น

ครอบครองลงกาธานี

ท้าวจตุรพักตร์เรื่องศรี

กับเทวีมลิกาบังอร

ประดับด้วยสนมสิบกพัน	วิไลวรรณเพียงเทพอัปสร
ตั้งพระจันทร์ทรงกลดในอัมพร	ดารากรเป็นยศบริวาร
พร้อมทั้งเสนาสามนต์	รีพลจตุรงค์ทวยหาญ
สมบัติพิสดานโอฬาร	แสนสนุกสำราญตั้งเมืองฟ้า

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 77)

ดังนั้น ทศกัณฐ์ที่เป็นหลานของท้าวจตุรพักตรพิมานเชื้อสายของพรหม ในด้านฐานะ ทศกัณฐ์ก็มีฐานะเป็นผู้สูงศักดิ์ เพราะทศกัณฐ์เป็นโอรสกษัตริย์ผู้ครองกรุงลงกาและ ต่อมาทศกัณฐ์ก็ได้ครองกรุงลงกาต่อจากท้าวลัสเตียน ผู้เป็นบิดา ทศกัณฐ์จึงมีฐานะเป็นกษัตริย์ที่ สูงศักดิ์ตามรูปแบบของตัวละครตามอุดมคติ ดังความว่า

เมื่อนั้น	ท้าวลัสเตียนใจหาญ
เสวยสมบัติมาช้านาน	พญามารทรงพระชราหนัก
คิดถึงความตายเป็นเบื้องหน้า	ตั้งว่านอนอยู่ในหว่างจักร
จึงให้ทศกัณฐ์ลูกรัก	เป็นปิ่นปักลงกาธานี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 173)

ส่วนในด้านรูปร่างหน้าตา แม้ว่าทศกัณฐ์จะเป็นยักษ์ แต่ทศกัณฐ์ก็เป็น ยักษ์ที่มีรูปร่างหน้าตาดังงามเหมือนเทพเจ้า ในบทประพันธ์หลายตอนแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์งดงาม โดยการเปรียบเทียบรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์กับเทพเจ้า คือ พระพรหม ที่มักปรากฏในร่างเทพหนุ่ม รูปงาม (มาลัย, 2540: 135) ดังความว่า “งามดังพรหมเมศฤทธิรอน” (บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 794-795) เป็นต้น

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครตามอุดมคติสังเกตได้ว่า ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กวีแสดงลักษณะอุดมคติให้ตัวละครทศกัณฐ์ผ่านการแสดงภูมิหลังหรือ กำเนิดที่มาของตัวละครในวงศ์ตระกูลของทศกัณฐ์ รวมทั้งการแสดงลักษณะทางกายภาพที่งดงาม โดยการเปรียบเทียบความงามของทศกัณฐ์กับเทวดา เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นลักษณะอุดมคติของ ตัวละครทศกัณฐ์ได้อย่างชัดเจน

1.3.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

1.3.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครตามอุดมคติปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเหียร ทอรมาน พรหมจักร และลังกาสิบโ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือทั้ง 4 ฉบับมีคุณสมบัติของตัวละครในอุดมคติ คือ เป็นตัวละครที่มีลักษณะที่พิเศษ คือ เป็นผู้สูงศักดิ์ เกิดในวงศ์ตระกูลที่สูงส่ง และมีรูปร่างหน้าตางดงาม เช่น ฤมมจักในเรื่องลังกาสิบโหมวังศ์ตระกูลที่สูงส่ง เพราะฤมมจักเป็นบุตรชายของนางกฤติธิดา ผู้เป็นธิดาของท้าวอิลัมพา ผู้ครองนครเกาะแก้วลังกา ซาติกำเนิดของนางกฤติธิดามีดังนี้

ที่เกาะแก้วลังกา มีเจ้าผู้ครองนครชื่อ “อิลัมพา” มีมเหสีชื่อ “อังกติเทวี” ไม่มีบุตรหรือบุตรี ท้าวอิลัมพาจึงแนะนำให้มเหสีให้วอนขอลูกต่อพระอินทร์ เมื่อพระอินทราธิราชทราบก็สั่งให้เทพองค์หนึ่งจุติลงไปเกิดในครรภ์ของนางอังกติเทวี พอถ้วนทศมาส นางก็คลอดบุตรีชื่อว่า “นางกฤติธิดา”

(ลังกาสิบโ, 2534: 13)

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเหียรและทอรมาน ราวณาสวรรมีรูปร่างหน้าตาที่งดงามเหนือผู้ใดในโลก ปรากฏในตอนที่ว่าราวณาสวรรตายไปแล้วนางสนมของพระรามได้กล่าวถึงคำเล่าลือว่า ราวณาสวรรเป็นบุรุษที่มีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม จึงขอให้นางสีตาวาดรูปราวณาสวรรให้พวกนางชม เมื่อพวกนางได้ชมก็ยอมรับว่าราวณาสวรรเป็นบุรุษที่งามจริง ดังความว่า

นางนาฏสนมทั้งหลายมากมวलयอยู่พายหลังจากรันว่า
“ราวณาสวรรนี้เสียวว่ามีฤทธิเดชะอานุภาพมากและมีรูปอันงาม
มากนัก หากคนในโลกนี้จักมาเปรียบเทียบได้ว่าอัน ... นางสีดา
ก็แต่มีรูปราวณาสวรรใส่แป้นหินอันมีรูปควรรำเมเอาใจแล้ว ก็

เอายื่นที่อนางทงหลายผ่อเล็งดูหั้นแล นางทงหลายก็ว่า “งามแท้
นอ” ว่าอัน

(ปรั้มเหียร ทอรมาน, 2527: 81)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความเป็นอุดมคติในรามเกียรติ์ฉบับ
ท้องถิ่นเหนือสังเกตได้ว่า กวีสร้างให้ทศกัณฐ์มีลักษณะเป็นตัวละครในอุดมคติผ่านการแสดง
ภูมิหลังและความเป็นมาของวงศ์ตระกูลว่ามีกำเนิดจากเทวดา

1.3.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครตามอุดมคติ
ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายท้าวระพี
ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทั้ง 3 ฉบับมีคุณสมบัติของตัวละครในอุดมคติ คือ เป็น
ตัวละครที่ เป็นผู้สูงศักดิ์ เกิดในวงศ์ตระกูลที่สูงส่ง และมีรูปร่างหน้าตางดงาม เช่น ในเรื่อง
พระรามขาดก ราชณาสวรรมีอดีตชาติเป็นท้าวมหาพรหมที่อยู่บนสวรรค์ชั้นนอกนิชฐ์ เมื่อสิ้นอายุก็ได้
ลงมาเกิดเป็นโอรสของท้าววิรุฬหก ดังความว่า “ท้าวมหาพรหม ผู้หนึ่งอยู่ในชั้นนอกนิชฐ์ สิ้นอายุจุติ
ลงมาถือปฏิสนธิในครรภ์แห่งราชเทวีท้าววิรุฬหก” (พระรามขาดก, 2507: 3) ราชณาสวรรจึงมี
อดีตชาติที่สูงส่ง ส่วนท้าววิรุฬหกผู้เป็นบิดาของราชณาสวรรก็เป็นกษัตริย์ผู้ครองเมืองอินทปัตต์
ราชณาสวรรจึงมีฐานะเป็นโอรสกษัตริย์ และต่อมาราชณาสวรรก็ได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองอินทปัตต์ต่อ
จากบิดาอีกด้วย นอกจากนี้ ท้าวตีปรมเสศวร์ บิดาของท้าววิรุฬหกก็เป็นกษัตริย์ที่สืบเชื้อสายมา
จากพรหม เพราะท้าวตีปรมเสศวร์มีบิดามารดาที่เป็นพรหมในสวรรค์ชั้นนอกนิชฐ์ พรหมชายหญิงทั้ง
สองลงมากินจวนดินบนโลกจนร่างกายหนักผิดปกติ ไม่สามารถกลับสวรรค์ได้ จึงสร้างเมืองอินทปัตต์
และให้กำเนิดท้าวตีปรมเสศวร์ ดังความว่า

ในกาลล่วงแล้ว แรกตั้งภัทรกัลป์นี้ พรหมชายหญิงคู่
หนึ่งลงมาจากชั้นนอกนิชฐ์ บริโภคจวนดิน จนมีร่างกายหนัก
ผิดปกติ ไม่สามารถเหาะกลับที่อยู่ของตนได้ จึงปลุกเห้าเรือน
อยู่ริมมหาสมุทรทางทิศทักษิณ บังเกิดเป็นเมืองอินทปัตต์ ได้เป็น

ผิวเมื่อยอยู่ด้วยกันมา ... และมีลูกชายสุดท้องอีกคนหนึ่งชื่อว่า
ท้าวตัมพรเมศวร์

(พระรามชาดก, 2507: 1-2)

จากความที่ยกมาข้างต้น เมื่อนับลำดับวงศ์ตระกูลแล้ว
ราพณาสวรจึงเป็นเหลนของพรหมในชั้นนอกนิษฐ์ เป็นหลานปู่ของท้าวตัมพรเมศวร์ เป็นลูกของ
ท้าววิรุฬหก และเป็นกษัตริย์ของเมืองอินทปัตถ์ ดังนั้นชาติกำเนิด วงศ์ตระกูล และฐานะของ
ราพณาสวรจึงสืบสายตรงความยิ่งใหญ่และสูงส่งมาตลอด

ในเรื่อง *ควายท้าวระพี* ราพณาสวณเป็นผู้สูงศักดิ์และเกิดใน
วงศ์ตระกูลที่สูงส่ง เพราะราพณาสวณเป็นโอรสของวิรุณละหะ ผู้ครองเมืองลึงกาทวิบ และต่อมา
ราพณาสวณก็ได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองลึงกาทวิบต่อจากบิดา นอกจากนี้ท้าวตัมพรเมศวร์
ผู้เป็นบิดาของวิรุณละหะและปู่ของราพณาสวณก็เป็นพระยาที่ลงมาเกิดเป็นคนและมีอายุถึงสองไชยปี
อีกด้วย ดังความว่า

ยังมีพระยาคร 1 นามชื่อว่า ตัมพรเมศวร์ลงมาเพื่อ
เป็นคน เมื่อก่อนมีอายุยืนได้สองไชยปี และลูกแห่งพระยา
ตัมพรเมศวร์นั้นก็มี 3 ชายผู้ 1 ชื่อว่าท้าวทนต์ตณะ ผู้ 1 ชื่อว่า
วิรุณละหะ ผู้ 1 ชื่อว่า วิรุฬปักขะ...พระยาวิรุณละหะตนนั้นมีลูก 3
ชาย คือ ผู้ 1 ชื่อว่า ราพณาสวณ

(การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 361)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานให้มี
ลักษณะเป็นอุดมคติสังเกตได้ว่า กวีแสดงลักษณะความเป็นตัวละครในอุดมคติให้ทศกัณฐ์ผ่านการ
แสดงภูมิหลังและที่มาของวงศ์ตระกูลของทศกัณฐ์

1.3.2.3 งามเกียรติฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครตามอุดมคติปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย ฉบับวัดท่าแค และฉบับวัดขนอน* ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกทั้ง 3 ฉบับเป็นตัวละครตามอุดมคติ คือเป็นผู้สูงศักดิ์และเกิดในวงศ์ตระกูลที่สูงส่ง เพราะทศกัณฐ์มีฐานะเป็นกษัตริย์ผู้ครองเมืองลงกา การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกให้เป็นตัวละครตามอุดมคติทำให้ตัวละครทศกัณฐ์มีความสูงส่งเหนือตัวละครอื่น และส่งผลให้ภาพลักษณ์ความเป็นวีรบุรุษของพระรามเด่นชัดมากยิ่งขึ้น เพราะพระรามสามารถสังหารทศกัณฐ์ที่เป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ได้

จากการศึกษาวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่า ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ทุกฉบับเป็นตัวละครตามอุดมคติในด้าน การมีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม มีชาติกำเนิดที่สูงส่ง และมีศักดิ์ฐานะเป็นกษัตริย์ ทศกัณฐ์จึงมีความสูงส่งเหนือคนธรรมดาทั่วไป การที่ทศกัณฐ์เป็นตัวละครที่มีลักษณะอุดมคติทำให้พระรามที่สามารถเอาชนะทศกัณฐ์ได้มีภาพความเป็นวีรบุรุษที่สูงส่งและยิ่งใหญ่มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ทุกฉบับก็มิได้มีพฤติกรรมที่ดั่งงามสูงส่งตามอุดมคติ เพราะทศกัณฐ์เป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมชั่วร้ายอย่างตัวละครฝ่ายร้าย ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

1.4 การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครปรปักษ์

เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (ม.ป.ป.: 190) กล่าวถึงตัวละครปรปักษ์ในวรรณคดีไทยไว้ว่า

ตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์หรือปรปักษ์ คือ ตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับวีรบุรุษหรือตัวละครเอก ตัวละครฝ่ายปรปักษ์มักจะมีลักษณะและบทบาทเป็นตัวร้าย ขาดคุณธรรม ไม่ปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม บทบาทจะเป็นไปในทำนองเดียวกันคือ เป็นผู้ทำให้พระเอกและนางเอกพลัดพรากจากกัน ทำให้ต้องออกติดตามหากัน ผจญภัยกัน หรือมีฉันทันก็มีพฤติกรรมเป็นฝ่ายตรงกันข้าม คอยอิจฉาริษยา ตัวละครฝ่ายปรปักษ์ในวรรณคดีไทยมักจะเป็น

ตัวละครประเภทไม่สมจริงเพราะจะมีความร้ายกาจปรากฏอยู่
อย่างชัดเจน เป็นแบบนิสัยน้อยลักษณะ (Flat character)

นอกจากนี้ มาริสา แสนกุลศิริศักดิ์ (2532: 56) กล่าวถึงตัวละครปรปักษ์ว่า
ตัวละครปรปักษ์หรือตัวร้าย เป็นตัวละครที่ขัดขวางการกระทำของตัวเอง และทำให้เกิดข้อขัดแย้ง
(Conflict) และพัฒนาข้อขัดแย้งให้ลุกลามออกไป ลักษณะเช่นนี้ทำให้ตัวละครประเภทนี้เป็นตัวร้าย
และเห็นแก่ตัว

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตัวละครปรปักษ์ในวรรณคดีไทยเป็นตัวละครที่สร้าง
ความขัดแย้งให้กับเรื่อง มักเป็นผู้ที่ทำให้ตัวละครเอกต้องพลัดพรากจากกัน และมีลักษณะนิสัยและ
พฤติกรรมที่ชั่วร้าย

จากการศึกษารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น
พบว่าการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครปรปักษ์ ดังนี้

1.4.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

กวีผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 สร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มี
ลักษณะของตัวละครปรปักษ์ คือ สร้างให้ทศกัณฐ์มีพฤติกรรมชั่วร้าย ผิดศีลธรรม ต่างจากพระราม
ที่ เป็นผู้ประพฤติดี ตั้งอยู่ในธรรม เห็นได้จากการลักพาตัวนางสีดาไปจากพระราม ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเสียรสุรินยวงศรังสรรค์
เห็นนางสีดาวลีลาวัณย์	ตัวสั้นวิ่งร้องไม่สมประดี
พญามารแย้มยิ้มพริ้มพราย	ดาหมายจะจับนางโฉมศรี
ไล่ลัดสกัดทันที	อสุรีคว้าไขวไปมา
ครั้นทันโฉมยงนงลักษณ์	พญายักษ์กั้นทางขวางหน้า
แล้วมีมธูรสวาจา	แก้วตาอย่าตระหนกตกใจ
ความรักเจ้าเขาวเรศ	เปรียบปานดวงเนตรก็เปรียบได้
ขอเชิญยุพยอดอรไท	มาไปเป็นศรีเมืองมาร

จะตั้งเจ้าไว้ให้เป็นเอก	ร่วมเศวตฉัตรฉายฉาน
ใหญ่กว่าสนมบริวาร	ในปราสาทสุรگانต์อลงกรณ์
ว่าพลางก็เข้าประคององค์	ค่อยดำรงโอบอุ้มดวงสมร
รับขวัญแล้วพาบังอร	บทจรไปรณณณี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 656)

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ยังเป็นตัวละครปรปักษ์ที่มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ชั่วร้ายเป็นอันธพาล เช่น ทศกัณฐ์อุจฉลาพวกฤชิตาไฟที่มีวิชา จึงให้นางกานาสุรูปทำลายพิธีบูชาไฟของพวกฤาษีเหล่านั้น ความว่า

ให้คิดอ้อมเอิบกำเริบฤทธิ	ด้วยใจทุจริตอุจฉลา
บัดนั้นนักสิทธิ์วิทยา	ล้วนมีวิชากระลาไฟ
เหาะเหินเดินโดยอัมพร	จะซุบซิบศรก็ยอมได้
จะมีสาธุศิษย์ฤทธิไกร	นานไปจะเป็นไฟรี
อย่าเลยกูจะให้ทำลาย	อันตรายพรตกรรมพระฤาษี
ให้เสียการกิจพิธี	ซึ่งมีอุตสาห์ตบะญาณ
คิดแล้วผินพัตร์มาบัญชา	สั่งนางกานาใจหาญ
ท่านจงพาพวกบริวาร	ไปเที่ยวจ้งทานพระมุนี
ให้เสียกิจกรรมจำเริญพรต	ทุกอาศรมบทพระฤาษี
เจ็ดวันชวนกันไปโฉบตี	อย่าให้มีสุขสถาพร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 363)

นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ทูลขอพระอุมาเป็นรางวัลที่ฝึกเขาสุเมรุให้ตั้งตรงได้ดั้งเดิม เหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ชิงบุษบมาจากท้าวฤเปรัน ผู้เป็นพี่ชาย เหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ให้รณพัตร์ไปรบเพื่อเอาชนะพระอินทร์ เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ของทศกัณฐ์แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์เป็นคนพาล ซึ่งเป็นลักษณะของตัวละครปรปักษ์

ก่อสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะเป็นตัวละครปรปักษ์ใน *รามเกียรติ์ ฉบับรัชกาลที่ 1* ผ่านพฤติกรรมที่ชั่วร้ายตลอดทั้งเรื่อง ตั้งแต่ตอนต้นที่ทศกัณฐ์มีฤทธิ์จากการเรียนวิชากับพระฤๅษีโคบุตร ทศกัณฐ์ก็แสดงนิสัยระรานผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน การสร้างให้ตัวละครทศกัณฐ์มีลักษณะเป็นตัวละครปรปักษ์ที่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นดังกล่าวเป็นการแสดงนิสัยพื้นฐานของทศกัณฐ์ที่ส่งผลให้ทศกัณฐ์ไปลักนางสีดามาจากพระรามในภายหลัง อันเป็นแก่นเรื่องของรามเกียรติ์ การที่กวีผู้แต่ง *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* สร้างลักษณะตัวละครปรปักษ์ให้กับทศกัณฐ์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นเรื่องจึงเป็นการนำเสนอแก่นเรื่องที่สำคัญที่สุดของรามเกียรติ์ เมื่อทศกัณฐ์มีลักษณะนิสัยที่ชั่วร้ายก็ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของพระรามให้มีความสูงส่งดั่งมากมากขึ้นด้วย

1.4.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

1.4.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครปรปักษ์ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเหียร หอрман พรหมจักร และลังกาสิบโ* ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือทั้ง 4 ฉบับมีลักษณะเป็นตัวละครปรปักษ์ เพราะทศกัณฐ์ลักพานางสีดาไปจากพระราม ทำให้พระรามต้องออกตามหานางสีดา และทำให้เกิดการทำสงครามระหว่างกัน นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเหียร หอрман* และ *พรหมจักร* ยังมีพฤติกรรมที่ชั่วร้าย คือ ลักลอบไปร่วมอภิรมย์กับชายาพระอินทร์อีกด้วย ส่วนใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโ* ฤๅษีมัจก็ไปไล่เกี่ยวพาราสินางเทพธิดาสีดาที่ได้ต้นนารีผลจนนางฆ่าตัวตายและกลับชาติมาเกิดเป็นนางสีดาเพื่อแก้แค้นฤๅษีมัจ ดังความว่า

ฤๅษีมัจได้นั่งรถทิพย์ไปเที่ยวเมืองหิมพานต์ ได้พบนางเทพธิดาชื่อ “สีดา” ซึ่งถือศีลภาวนาอยู่ที่ต้นนาลิพุน (นารีผล) ฤๅษีมัจเกี่ยวพานนาง นางพยายามหนีชอกซอนไปเมืองสวรรค์และเมืองไอโสน ฤๅษีมัจก็ตามไปได้ ในที่สุด นางก็กลับมาที่ต้นนาลิพุน อธิษฐานว่าขอให้ไฟไหม้ต้น และสาบานเมื่อเกิดใหม่จะฆ่าฤๅษีมัจ

(ลังกาสิบโ, 2534: 24)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครปรปักษ์สังเกตได้ว่า ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ กวีแสดงความเป็นตัวละครปรปักษ์ของทศกัณฐ์ผ่านเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์ ลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ทำให้ทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมที่ชั่วร้ายโดยการลักลอบร่วมอภิรมย์กับภรรยาผู้อื่น รวมทั้งการลักพานางสีดา เพื่อให้มาเป็นภรรยาของตนเอง การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครปรปักษ์โดยการแสดงพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนืออย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งเรื่องจึงเป็นทั้งการแสดงเหตุผลที่ทำให้ทศกัณฐ์ไปลักนางสีดามาจากพระราม ทำให้เกิดสงครามกับพระราม อันเป็นแก่นเรื่องสำคัญของรามเกียรติ์

1.4.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครปรปักษ์ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายท้าวระพี ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทั้ง 3 ฉบับมีลักษณะเป็นตัวละครปรปักษ์ เพราะทศกัณฐ์ลักพานางสีดาไปจากพระราม ทำให้พระรามออกตามหานางสีดา และพระรามก็ได้รวบรวมกองทัพต่อสู้กับทศกัณฐ์เพื่อชิงนางสีดาคืนมา นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานยังแสดงพฤติกรรมที่ชั่วร้าย อันเป็นลักษณะของตัวละครปรปักษ์ในเรื่องความมัวเมาในกามารมณ์อีกด้วย กล่าวคือ ฮาบมะนาสวนในเรื่องพระลักพระลามและราพะนาสวนในเรื่องควายท้าวระพีไปลักลอบร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์ และราพณาสูรในเรื่องพระรามขาดกไปข่มขู่ท้าวตรฐจันได้นางจันทมาเป็นภรรยา พฤติกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นความเป็นตัวละครปรปักษ์ที่ชั่วร้ายของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานอย่างชัดเจน

กวีสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครปรปักษ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ตั้งแต่ต้นเรื่อง โดยเฉพาะลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ นับเป็นการแสดงพื้นฐานลักษณะนิสัยที่ชั่วร้ายของทศกัณฐ์ อันนำมาสู่เหตุการณ์ลักนางสีดาและทำสงครามกับพระราม อันเป็นแก่นเรื่องของรามเกียรติ์

1.4.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกทุกฉบับเป็นตัวละครปรปักษ์ เพราะทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกทุกฉบับทำให้ตัวละครเอก คือ พระรามกับนางสีดาพลัดพรากจากกัน นอกจากนี้ ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย* ทศกัณฐ์ยังแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของตัวละครปรปักษ์ คือ การแปลงกายเป็นพาลีไปรับนางมณโฑมาจากพระฤๅษี การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกให้เป็นตัวละครปรปักษ์แสดงให้เห็นผ่านพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของทศกัณฐ์ โดยพฤติกรรมเหล่านั้นมีที่มาจากลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์เอง และลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์ก็ส่งผลให้ทศกัณฐ์ปลักนางสีดามาจากพระรามและเกิดสงครามกับพระราม อันเป็นแก่นเรื่องของรามเกียรติ์ ดังนั้นการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครปรปักษ์จึงเป็นการแสดงพื้นฐานของตัวละครที่จะส่งผลต่อการนำเสนอแก่นเรื่อง

จากการศึกษาวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะเป็นตัวละครปรปักษ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ทุกฉบับเป็นตัวละครปรปักษ์ เพราะรามเกียรติ์ทุกฉบับมีแก่นเรื่องเดียวกันคือ ทศกัณฐ์ปลักนางสีดาไปจากพระรามจนเกิดสงครามระหว่างพระรามกับทศกัณฐ์ ดังนั้นทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ทุกฉบับจึงปลักนางสีดาไปจากพระราม ทำให้ตัวละครเอกต้องพลัดพรากจากกัน อันเป็นลักษณะของตัวละครปรปักษ์อย่างชัดเจน นอกจากนี้ กวีผู้แต่งรามเกียรติ์ทุกฉบับยังแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์มีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายอื่นๆ เช่น ลักลอบเข้าหานางสุชาดา ชายาของพระอินทร์ อัจฉาริษยาผู้อื่น เป็นต้น เป็นการเน้นย้ำให้ผู้อ่านได้เห็นวาทศกัณฐ์เป็นตัวละครปรปักษ์ที่ชั่วร้าย

1.5 การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้ตัวละครในวรรณคดีชาดก

จากการศึกษารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่ามีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้ตัวละครในวรรณคดีชาดก ดังนี้

1.5.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ไม่ปรากฏ

1.5.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

1.5.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรสร้างให้

ทศกัณฐ์เป็นตัวละครในวรรณคดีชาดก เพราะมีการประชุมชาดกในตอนท้ายเรื่องทีกล่าวถึง วิโรหาราชที่กลับชาติมาเกิดเป็นพระเทวทัตในสมัยพุทธกาล พระเทวทัตเป็นพระญาติของ พระพุทธเจ้าที่ออกบวชตามพระพุทธเจ้า แต่พระเทวทัตมีจิตอิจฉาริษยาพระพุทธเจ้าจึงปองร้าย พระพุทธเจ้าหลายครั้ง แต่ไม่สำเร็จ ภายหลังพระเทวทัตก็ถูกธรณีสูบ เพราะบาปกรรมที่ทำไว้กับ พระพุทธเจ้า (พุทธประวัติ: 1-29)

ในตอนท้ายเรื่อง*พรหมจักร*มีการกล่าวถึงการประชุมชาดก คือ การกลับชาติมาเกิดในสมัยพุทธกาลของตัวละครต่างๆ ในเรื่อง และวิโรหาราชก็มาเกิดเป็น พระเทวทัต ดังความว่า “ส่วนอันว่าพระยาวิโรหาลังกา ผู้มาลักเอานางผู้เป็นเมียพรหมจักร และข้า ยิงธนูมาถูกตีนพระยาพรหมจักรวันนั้น คือหากมาได้ท่านเทวทัตเถรผู้ใจบาป มักปองบิบบเบียนกู พระตถาคตตะในกาลบัดนี้แล”(พรหมจักร, 2522: 168)

การสร้างตัวละครวิโรหาราชให้เป็นตัวละครในวรรณคดีชาดกที่ ต้องมาเกิดเป็นพระเทวทัตเพื่อรับกรรมของตนเองใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร* แสดงให้เห็นความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของกวีและเป็นการสอนธรรมะให้ผู้อ่านผ่านการแสดงตัวอย่างพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของวิโรหาราช การสร้างตัวละครวิโรหาราชให้มีลักษณะเป็น ตัวละครในวรรณคดีชาดกจึงอาจส่งผลต่อความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของผู้อ่านด้วย

1.5.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลามและ

*พระรามชาดก*สร้างให้ทศกัณฐ์เป็นตัวละครในวรรณคดีชาดก เพราะมีการประชุมชาดกในตอนท้าย ของเรื่อง ราพณาสารก็ไปเกิดเป็นพระเทวทัตในสมัยพุทธกาล และถูกธรณีสูบ เพราะทำกรรมชั่วไว้ กับพระพุทธเจ้ามากมาย ดังความว่า “พญาฮาบมะนาสวณเจ้าลักเมียพระลาม ปางก่อน ปางนั้น บัดนี้ หากแมนเทวทัตโหดฮายปองข้าหน่อพุทธโธ จึงได้ลงไปไหม้อะเวจิม้อใหญ่ นั้นแล้ว” (พระลัก

พระลามา, 2518: 133) และ “พญาราพณาสวรรอันเกิดมากระทำเวรแก่พญารามราชในปางนั้น บัดนี้ มาเกิดเป็นเทวทัตต์” (พระรามชาดก, 2507: 102)

การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานให้เป็นตัวละครในวรรณคดีชาดกสังเกตได้ว่า กวีแสดงหลักกฎแห่งกรรมผ่านผลกรรมที่ทศกัณฐ์ได้รับในตอนท้ายของเรื่อง คือ ทศกัณฐ์ไปเกิดเป็นพระเทวทัตต์ในสมัยพุทธกาล การที่ทศกัณฐ์ทำความชั่วจึงต้องรับกรรมอาจแสดงให้เห็นความเชื่อและความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของกวีที่ถูกถ่ายทอดสู่ผู้อ่าน และอาจส่งผลต่อความเชื่อและความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของผู้อ่านด้วย การสร้างให้ตัวละครทศกัณฐ์เป็นตัวละครในวรรณคดีชาดกจึงอาจเป็นกลวิธีการสอนหลักธรรมผ่านการแสดงผลกรรมของตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานที่ไม่ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*

1.5.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก ไม่ปรากฏ

การศึกษากลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะเป็นตัวละครในวรรณคดีชาดกใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่าปรากฏในรามเกียรติ์เพียง 3 ฉบับ คือ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร* และ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลามา* และ *พระรามชาดก* เพราะรามเกียรติ์ทั้ง 3 ฉบับมีการประชุมชาดกหรือบอกการกลับชาติมาเกิดในสมัยพุทธกาลว่า ทศกัณฐ์กลับชาติมาเกิดเป็นพระเทวทัตต์ ผู้ที่ทำบาปกับพระพุทธเจ้าจนถูกธรณีสูบ และต้องไปรับผลกรรมในนรกภูมิ แสดงให้เห็นลักษณะการเล่านิทานของท้องถิ่นเหนือและอีสานที่มีความผูกพันกับพุทธศาสนา ซึ่งไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอื่น การเล่านิทานที่มีความเกี่ยวพันกับพุทธศาสนาจึงอาจเป็นเอกลักษณ์สำคัญของนิทานท้องถิ่นเหนือและอีสาน ซึ่ง ไกรศรี นิมมานเหมินท์ (2525: 36-37) กล่าวถึงนิทานชาดกในภาคเหนือและภาคอีสานไว้ว่า อาณาจักรล้านนาเป็นดินแดนที่พุทธศาสนารุ่งเรืองนับตั้งแต่สมัยพญามังรายสร้างเมืองเชียงใหม่ จนมาถึงสมัยพระเจ้ากือนาได้นิมนต์พระสงฆ์จากลังกาเข้ามาสอนศาสนา วรรณคดีของล้านนาส่วนใหญ่มีลักษณะของนิทานชาดก ด้วยเหตุนี้รามเกียรติ์ล้านนาจึงมีลักษณะของนิทานชาดกด้วย ส่วนทางภาคอีสานก็ได้รับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระโพธิสัตว์เช่นเดียวกัน รามเกียรติ์ภาคอีสานจึงมีลักษณะของความเชื่อและศิลปวัฒนธรรมคล้ายกับของล้านนาที่เป็นการผสมผสานความเชื่อ และวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีมาช้านานให้เข้ากับวัฒนธรรมพุทธศาสนาที่รับเข้ามาในชั้นหลัง

นอกจากนี้ พัลลินจ์ จินนุ่น (2547: 392) ยังกล่าวว่า ผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น ต้องการเน้นการสอนพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ในขณะที่ผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้นำเสนอในด้านนี้ ผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับล้านนาและอีสานจะปรับรูปแบบจากนิทานวิรุบุษเป็นเรื่องแนวชาดก ซึ่งเป็นเรื่องราวที่แสดงอดีตชาติของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์ ลักษณะของนิทานชาดกจะเล่าถึงพฤติกรรมและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอกและสุดท้ายเป็นการประชุมชาดกซึ่งจะกล่าวถึงการกลับชาติมาเกิดของตัวละครเอกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวรรณคดีของภาคเหนือและภาคอีสานอาจมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและมีลักษณะเป็นนิทานชาดกมากกว่าภาคอื่น ลักษณะของนิทานชาดกที่ปรากฏจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและมีการประชุมชาดกหรือการกลับชาติมาเกิดของตัวละครในตอนท้ายเรื่อง และลักษณะของนิทานชาดกดังกล่าวก็ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับภาคเหนือและภาคอีสานด้วย

นอกจากนี้ การที่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานได้รับผลกระทบจากการทำชั่วของตนเองจึงต้องไปเกิดเป็นพระเทวทัต อันเป็นการแสดงให้เห็นกฎแห่งกรรมอย่างชัดเจนตามหลักคำสอนของพุทธศาสนา ยังอาจแสดงให้เห็นวัตถุประสงค์ของกวีในท้องถิ่นเหนือและอีสานที่ต้องการสอนธรรมแก่ผู้อ่านโดยการแทรกเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาไว้ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานด้วย

จากการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 24 ตารางแสดงการเปรียบเทียบกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับ
รัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

กลวิธีการสร้างตัวละคร	รามเกียรติ์ฉบับ รัชกาลที่ 1	รามเกียรติ์ฉบับ ท้องถิ่นเหนือ				รามเกียรติ์ ฉบับท้องถิ่น อีสาน			ฉบับท้องถิ่นใต้ และตะวันตก		
		ปรัมเพียร	ทอรมาน	พรทมจักร	ลังกาสิบไท	พระลักพระลาม	พระรามขาดก	ควายตัวระพี	ฉบับบ้านควนเกษ	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดชนอน
1.ใกล้เคียงความเป็นจริง	/	-	-	-	/	-	/	-	/	/	/
2.มีความมหัศจรรย์	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
3.มีลักษณะอุดมคติ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
4.เป็นตัวละครปรปักษ์	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
5.เป็นตัวละครในวรรณคดี ชาดก	-	-	-	/	-	/	/	-	-	-	-

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ อีสาน ใต้และตะวันตก จะเห็นได้ว่า การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ที่มีลักษณะเหมือนกันในรามเกียรติ์ทุกฉบับ คือ การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะมหัศจรรย์ มีลักษณะอุดมคติ และเป็นตัวละครปรปักษ์ การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นให้มีลักษณะมหัศจรรย์ปรากฏผ่านการแสดงรูปร่างหน้าตาและคุณลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ อาจแสดงให้เห็นว่า กวีท้องถิ่นภาคกลางและท้องถิ่นเหนือ อีสาน ใต้และตะวันตกมีความนิยมในการแต่งนิทานให้มีอนุภาคนิทานมหัศจรรย์เพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้อ่านเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ทศกัณฐ์ที่มีคุณลักษณะมหัศจรรย์ปรากฏในรามเกียรติ์ทุกฉบับ แต่ทศกัณฐ์ที่มีรูปร่างหน้าตาที่มหัศจรรย์ปรากฏในรามเกียรติ์บางฉบับเท่านั้น ทำให้เห็นว่า กวีแสดงความมหัศจรรย์ของตัวละครทศกัณฐ์ผ่านพฤติกรรมของตัวละครในระหว่างการดำเนินเรื่องมากกว่าการบรรยายรายละเอียดพื้นฐานของตัวละครโดยตัวกวีเอง

ส่วนลักษณะความเป็นตัวละครในอุดมคติของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ปรากฏในการแสดงภูมิหลังของตัวละครทศกัณฐ์และการเล่าที่มาของวงศ์ตระกูลของทศกัณฐ์โดยการบรรยายของกวี ทำให้ทศกัณฐ์มีรูปร่างหน้าตา ขาดิกำเนิด และศักดิ์ฐานะสูงส่งเหนือตัวละครอื่น การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครในอุดมคติดีมีส่วนช่วยในการสร้างภาพลักษณ์ความเป็นวีรบุรุษของพระรามให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้นจากการที่พระรามสามารถเอาชนะทศกัณฐ์ที่มีความสูงส่งเหนือตัวละครอื่น การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นให้มีความเป็นตัวละครในอุดมคติจึงแสดงให้เห็นกลวิธีการสร้างตัวละครเพื่อนำเสนอเรื่องรามเกียรติ์ที่เหมือน*กวีรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* อย่างไรก็ตาม ตัวละครทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับไม่มีพฤติกรรมที่ดิงตามอุดมคติในการสร้างตัวละครทั่วไป เพราะทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ทุกฉบับมีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายตามลักษณะตัวละครปรปักษ์

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ทุกฉบับยังมีลักษณะเป็นตัวละครปรปักษ์อย่างชัดเจน เพราะรามเกียรติ์ทุกฉบับมีแก่นเรื่องเดียวกัน คือ ทศกัณฐ์ลักนางสีดาไปจากพระราม ทำให้เกิดสงครามระหว่างพระรามกับทศกัณฐ์ ดังนั้นทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ทุกฉบับจึงลักนางสีดาไปจากพระราม ทำให้ตัวละครเอกต้องพลัดพรากจากกัน ทศกัณฐ์จึงมีลักษณะเป็นตัวละครปรปักษ์อย่างชัดเจน และผู้แต่งรามเกียรติ์ทุกฉบับยังแสดงพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของทศกัณฐ์ในเหตุการณ์อื่นอีกด้วย เช่น การแปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์ การข่มขู่ท้าวธรรมภู บิดาของนางจันทา เพื่อให้ได้นางจันทาไปเป็นภรรยาของตนเอง เป็นต้น ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีลักษณะเป็นตัวละครปรปักษ์ที่มีความชั่วร้ายอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ส่วนกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ที่ปรากฏในรามเกียรติ์บางฉบับ ได้แก่ การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงและการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครในวรรณคดีชาตกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาต* และ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย วัดท่าแค และวัดขนอน* จะสังเกตได้ว่า การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกภาค แต่ไม่ได้ปรากฏในรามเกียรติ์ทุกฉบับ

รามเกียรติ์ของไทยจึงมีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริงน้อยมาก เพราะมีลักษณะเป็นนิทานที่แต่งขึ้น เพื่อสร้างความบันเทิงแก่ผู้อ่านมากกว่าเรื่องเล่าที่สมจริง

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ที่มีลักษณะเป็นตัวละครในวรรณคดีชาดกก็ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเพียง 3 ฉบับ คือ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร** และ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลามและพระรามชาดก** ทั้งนี้ลักษณะของทศกัณฐ์ที่เป็นตัวละครในวรรณคดีชาดกในรามเกียรติ์ทั้ง 3 ฉบับปรากฏในตอนท้ายเรื่องที่มีการประชุมชาดกเล่าถึงทศกัณฐ์มาเกิดเป็นพระเทวทัตในสมัยพุทธกาล การที่กวีแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในเรื่องนิทานท้องถิ่นเรื่องรามเกียรติ์ อาจแสดงให้เห็นว่าท้องถิ่นเหนือและอีสานมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนามากกว่าภาคกลางและภาคใต้กับภาคตะวันตก

การศึกษาทวิวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของไทยพบข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ ราชานาสวรใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก** มีลักษณะของตัวละคร 5 ลักษณะ คือ มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริง มีความมหัศจรรย์ มีลักษณะอุดมคติ มีลักษณะเป็นตัวละครปรปักษ์ และมีลักษณะเป็นตัวละครในวรรณคดีชาดก แสดงให้เห็นว่ากวีผู้แต่ง **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก** สร้างราชานาสวรให้มีลักษณะที่หลากหลาย

2. ทวิวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์

ัญญา สังขพันธ์านนท์ (2539: 174-179) กล่าวถึงการนำเสนอตัวละครว่า กวีอาจมีการนำเสนอ 2 วิธี คือ

1. การนำเสนอโดยตรง (direct method) หมายถึง การที่กวีให้รายละเอียดและข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครในลักษณะของการบรรยายภาพตัวละคร ข้อมูลที่นำเสนอมักเป็นองค์ประกอบพื้นฐานทั้งหลายของตัวละครนั้นๆ เช่น รายละเอียดเชิงประวัติ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะท่าทาง จิตใจ การนำเสนอตัวละครโดยการบรรยายนี้ อาจเสนอโดยการบรรยายรวม คือ การให้ข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับตัวละครครั้งเดียวจนหมด กับการบรรยายแบบกระจายไปตลอดทั้งเรื่อง

2. การนำเสนอโดยอ้อม (indirect method) หมายถึง การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครนั้นโดยไม่บรรยายอย่างตรงไปตรงมา และไม่ให้ข้อมูลทั้งหมดในการบรรยายครั้งเดียว แต่

จะสอดแทรกอยู่ในการเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ผู้อ่านจะรู้จักตัวละครผ่านทางพฤติกรรมที่แสดงออก การกระทำ คำพูด หรือการบรรยายถึงกริยาอาการ สายตาหรืออวัจนภาษาของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านสรุปลักษณะทางกายภาพและนิสัยใจคอของตัวละครได้

กอบกุล อิงคุทานนท์ (2539: 19) กล่าวถึงการนำเสนอตัวละครสรุปได้ว่าการนำเสนอตัวละคร (Characterization) คือ การสร้างภาพและลักษณะนิสัยตัวละคร วิธีขั้นพื้นฐานของการนำเสนอตัวละครในบันเทิงคดีจะกระทำกัน 3 วิธี คือ

1. ผู้เขียนบอกเกี่ยวกับตัวละครโดยตรง ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและลักษณะนิสัยตัวละครชัดเจน
2. ผู้เขียนไม่บอกเกี่ยวกับตัวละครโดยตรง แต่คาดหวังว่าผู้อ่านหรือผู้ดูสามารถเข้าใจตัวละครได้จากพฤติกรรมของเขา
3. ผู้เขียนเสนอด้านจิตใจตัวละคร เช่น อารมณ์ความรู้สึก ความคิด แรงกระทบของอารมณ์ภายในที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมของตัวละคร ผู้เขียนคาดหวังว่าจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจและค้นหาตัวตนที่แท้จริงของตัวละครได้

เมื่อพิจารณาจากคำอธิบายข้างต้นมาใช้ศึกษากรณีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แล้วพบว่ามีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ 3 วิธี ดังนี้

2.1 กลวิธีการนำเสนอตัวละครแบบกวีบรรยายถึงตัวละครทศกัณฐ์

2.1.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

กวีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบกวีบรรยายถึงตัวละครทศกัณฐ์เองเพื่อนำเสนอภาพของทศกัณฐ์ในด้านต่างๆ เช่น การแสดงลักษณะรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์อย่างชัดเจนในตอนกำเนิดทศกัณฐ์ กวีก็เป็นผู้บรรยายว่า

คือว่านนทมากำเนิด

เกิดเป็นพระโอรสา

ชื่อทศกัณฐ์กุมารา

สิบเศียรสิบหนายี่สิบกร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 113)

นอกจากนี้ ในตอนที่ทศกัณฐ์ไปเรียนวิชากับพระฤๅษีโคบุตร กวีบรรยาย
คุณลักษณะของทศกัณฐ์ไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์สุริย์วงศ์ใจหาญ
ตั้งจิตปรนนิบัติพระอาจารย์	เรียนวิชาการเป็นนิจไป
ว่องไวในที่ธนูศร	ชำนาญกรยิงแม่นหาผิดไม่
ทั้งไตรเพทเวทมนตร์สิ่งใด	ก็จำได้ด้วยไวปัญญา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 115)

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แบบกวี
บรรยายตัวละครทศกัณฐ์ถูกใช้ในการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ คือ รูปร่างหน้าตา และใช้
การนำเสนอคุณลักษณะของทศกัณฐ์นี้ปรากฏในตอนต้นเรื่องของ *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* การใช้
กลวิธีการนำเสนอทศกัณฐ์แบบกวีบรรยายตัวละครทศกัณฐ์จึงเป็นการแสดงข้อมูลพื้นฐานของ
ตัวละครให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของทศกัณฐ์อย่างชัดเจน กวีจึงเลือกใช้กลวิธีการบรรยายถึงตัวละคร
ทศกัณฐ์อย่างตรงไปตรงมาเพื่อให้ข้อมูลที่ผู้อ่านได้รับตรงตามที่กวีต้องการนำเสนอให้มากที่สุด

2.1.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

2.1.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

กวีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบกวีบรรยายถึงตัวละคร
ทศกัณฐ์เองเพื่อนำเสนอภาพของทศกัณฐ์ในด้านต่างๆ ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่อง
ปรีมมเทียร หอрман พรหมจักร และลังกาสิบโท* เช่น *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่อง
พรหมจักร* กวีใช้การบรรยายแสดงลักษณะรูปร่างหน้าตาของวิโรหาราชาว่าเป็นผู้มีรูปร่างงดงาม
บริสุทธิ์ ปราศจากมลทิน ความว่า “นางก็ทรงคัพพะได้ 10 เดือน แล้วก็ประสูติออกมาจากท้องแม่
เป็นอันบริสุทธิ์ใสงามปราศจากมลทินแล” (พรหมจักร, 2522: 3) *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ
เรื่องปรีมมเทียร* กวีใช้การบรรยายแสดงคุณลักษณะของราภนาสวรที่สามารถแปลงกายได้ ปรากฏ
ในตอนที่ว่าราภนาสวรเห็นว่าพระอินทร์จะไปหานางสุชาดาทุก 7 วัน ราภนาสวรจึงแปลงกายเป็น
พระอินทร์ไปหานางสุชาดา กวีบรรยายว่าราภนาสวรมีตาทิพย์และแปลงกายได้ ความว่า

“เหตุตั้งอันราภนาสวรมีตาอันว่าเป็นทิพย์ เลงหันฉนั้น ลวดเอาเพศเป็นตั้งพระยาอินทาแล้ว ก็ขึ้น ไปเสพด้วยนางสุชาดาหั้นแล” (ปรัมมเหียร ทอรรมาน, 2527: 2) เป็นต้น

นอกจากนี้ ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร กวี ยังได้แสดงลักษณะนิสัยของวิโรหาราชผ่านการบรรยายอีกด้วยว่า วิโรหาราชเป็นผู้ที่มีตมหาคครอบงำ จึงได้ไปร่วมอภิรมย์กับนางฟ้า ดังความว่า

เหตุว่าพระยาคนนั้นประกอบด้วยโลกตมหาคในกามราคะ
หาคครอบงำ ก็มักใคร่สนุกกับด้วยนางเทพดาทั้งหลาย แม่นได้
เสวยกามคุณในเมืองคน คือว่ากับนางอัคคมเหสีเทวีและ
นางนาสนมทั้งหลายได้หุกหมื่นหุกพันนางทุกเมื่อ ก็ยังบ่อ้มแก่
ตมหาค

(พรหมจักร, 2522: 6)

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบที่กวีบรรยายเองในรามเกียรติ์ ฉบับท้องถิ่นเหนือปรากฏในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะรูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ ตลอดจน ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจข้อมูลพื้นฐานของตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือได้ตรงกับที่กวีต้องการนำเสนอ นอกจากนี้ การที่กวีบรรยายลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ที่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรยังเป็นการแสดงให้เห็นว่า กวีมีการตัดสินว่า ทศกัณฐ์เป็นคนไม่ดีตามความคิดเห็นของกวีเองอีกด้วย และการตัดสินตัวละครดังกล่าวก็อาจส่งผล ต่อความคิดเห็นของผู้อ่านที่มีต่อทศกัณฐ์ได้เช่นกัน

2.1.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

กวีใช้การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบกวีบรรยาย ตัวละครทศกัณฐ์ในการนำเสนอภาพของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่อง พระลักพระลาม พระรามชาดก และควายท้าวระพี เช่น ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่อง พระรามชาดก กวีนำเสนอรูปร่างหน้าตาของราพณาสวรด้วยการบรรยายว่า ราพณาสวรมีรูปร่าง หน้าตางดงามเหมือนพระอินทร์ ดังความว่า “พระอินทร์จึงให้พญาราพณาสวรลงในเป้ารางทิพย์

หล่อรูปพญาราพณาสุวรรณให้ดังงามอย่างกับพระอินทร์” (พระรามชาดก, 2507: 37) ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม กวีนำเสนอคุณลักษณะของฮาบมะนาสวณว่า ฮาบมะนาสวณมีวิชาอาคม ดังความว่า “สมภารทางศาสตร์ศิลป์ดูล้น พระก็เป็นพญา ล้ำทางอาคมดู ประเลื้อย เซ่งซ่าเท่าไทย์้องอ่อนขาม” (พระลักพระลาม, 2518: 2) เป็นต้น

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบที่กวีบรรยายตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานใช้ในการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานทั้งด้านลักษณะรูปร่างหน้าตาและคุณลักษณะ ความสามารถของทศกัณฐ์ ทำให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลของตัวละครทศกัณฐ์ได้ตรงตามที่กวีต้องการนำเสนอ อันเป็นลักษณะเดียวกับการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

2.1.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบที่กวีบรรยายตัวละครทศกัณฐ์ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกยและฉบับวัดขนอน ดังนี้

ฉบับบ้านควนเกย

กวีนำเสนอคุณลักษณะของทศกัณฐ์ที่สามารถแปลงกายได้ปรากฏในตอนที่ทศกัณฐ์แปลงกายเป็นพาลีไปรับนางมณโฑมาจากพระฤๅษี ความว่า

จึงทำนทศกัณฐ์ สำนึกตริกพลัน โมโหทรชน

รุ่งเช้าเจ้าแต่ง รรรับแต่งตัว นิรมิตบิตตน เหมือนท่านพาลี

(รามเกียรติ์กับรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 184)

นอกจากนี้ กวียังนำเสนอลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ที่เป็นอันธพาลมุ่งร้ายต่อพาลี ความว่า

เมื่อนั้นทรงยศทศกัณฐ์ ใจเคียดเคียดฉันท์

คิดร้ายต่อท้าวพาลี

ลูกเมียใส่รถด้วยดี   จักข้ามบุรี

นคร.....

ซักรลบทจรเวหา   ข้ามเมืองราชา

ให้เสียดบะภูบาล

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 185)

ฉบับวัดขนอน

กวีนำเสนอคุณลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ ปรากฏในตอนไหว้
ครู ว่า ทศกัณฐ์เป็นยักษ์ที่ทรงศักดิ์านูภาพ มีฤทธิ์มาก เหาะเหินเดินอากาศและแปลงกายได้
ความว่า

เป็นวงศ์ราพณ์ร้ายริษยา ล้วนทรงศักดิ์
นุภาพปราบทั่วแดนไตร

เรื่องฤทธิพิธิสบสมัย   คทาธรศรชัย
หอกแก้วประสิทธิ์พิทยา

เหาะเหินเดินโดยเมฆา   บิดเปือนกายา
ก็ได้เวทชัยชาญ

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 45)

นอกจากนี้ ในตอนที่ทศกัณฐ์รบกับพระราม กวียังกล่าวถึง
คุณลักษณะของทศกัณฐ์ที่ถอดดวงใจไว้บนอกร่างกาย ทำให้ไม่ตายด้วยอาวุธธรรมดาได้อีกด้วย
ความว่า

ท้าวราพณาสุรย์สุริยวงศ์ พระองค์ต้องศรกายก็ปรุทะลุ

เหมือนรวงผึ้งและร่างแหก็มีปาน แต่พระยามารมิได้สิ้นชีวิต เหตุ

เพราะถอดดวงจิตไว้บนอกกาย

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 131)

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านการบรรยายของกวีในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกทำให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลคุณลักษณะและลักษณะนิสัยของตัวละครทศกัณฐ์ที่จะมีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่องตอนที่ทศกัณฐ์รบกับพระรามต่อไป นอกจากนี้ ใน **รามเกียรติ์ฉบับวัดখনอน** การที่กวีแสดงให้เห็นคุณลักษณะที่หลากหลายของทศกัณฐ์โดยการบรรยายอย่างครบถ้วนยังมีส่วนช่วยในการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครในอุดมคติได้อีกด้วย

จากการศึกษาทวิวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์แบบกวีบรรยายถึงตัวละครทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่า กวีใช้การบรรยายนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ในด้านรูปร่างหน้าตาและคุณลักษณะ อันเป็นข้อมูลพื้นฐานภายนอกของตัวละคร การใช้การบรรยายนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์โดยตรงทำให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับบุคลิกภายนอกของทศกัณฐ์ได้ตรงตามที่กวีต้องการนำเสนอ ผู้อ่านจึงอาจเกิดมโนภาพเกี่ยวกับบุคลิกและความสามารถของทศกัณฐ์ได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องได้ด้วย

2.2 ทวิวิธีการนำเสนอตัวละครแบบตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์

2.2.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

กวีใช้ทวิวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอภาพของตัวละครทศกัณฐ์ในด้านต่างๆ เช่น ในตอนที่พิเภกเล่าเรื่องทศกัณฐ์ถอดดวงใจให้พระรามฟัง ตั้งความว่า

บัดนั้น	พญาพิเภกยักษ์
ได้ฟังพระราชวาที	ชุลีกรสนองพระโองการ
อันทศเศียรกุมภินท์	ไม้ม้วยชีวันสังขาร
ด้วยพระโคบุตรทรงญาณ	อาจารย์ขององค์อสุรา
ตั้งซึ่งพิธีกระลาภิจ	ถอดจิตจากกายยักษ์
ออกมาใส่กล่องรัตน	แล้วเอาศีลาประทับไว้

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 412-413)

ในตอนที่ว่าสหมลิวัน ผู้ครองเมืองบาดาล ทรงพระชราและป่วยหนักจึงเรียกโอรส คือ มหามยักษ์ มาสั่งสอนว่าอย่าคบเป็นสหายกับทศกัณฐ์ เพราะทศกัณฐ์มีนิสัยที่ชั่วร้ายดังความว่า

เมื่อนั้น	ท้าวสหมลิวันใจหาญ
แต่เสวยสวรรยาในบาดาล	ช้านานประมาณโกฏิปี
ทรงพระชราประชวรหนัก	เรียกมหามยักษ์ยักษ์ี
อันเป็นโอรสร่วมชีวี	เข้ามาแล้วมีบัญชา
บัดนี้บิดาจะบรรลัย	เจ้าจะผ่านโกลิโคยไปภายหน้า
อย่าคบทศกัณฐ์อสูรา	ใจบาปหยาบเข้าสาธารณ์
จะพาให้เสียวังศ์พรหเมศ	ซึ่งเรื่องเดชศักดิ์กถาหาญ
สั่งแล้วจึงองค์พญามาร	ก็วายปรานสิ้นชีพชีวี ฯ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 230-231)

จากตัวอย่างดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่า ตัวละครอื่นในเรื่อง *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีความชิงชังรังเกียจทศกัณฐ์ เพราะทศกัณฐ์มีนิสัยใจบาปหยาบเข้า เป็นคนชั่วร้ายที่ไม่สมควรคบหาให้เสื่อมเสียชื่อเสียงตามทศกัณฐ์ไปด้วย ลักษณะการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ในตอนนี้อาจกล่าวได้ว่ากวีต้องการโน้มน้าวผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกไม่ติดต่อกับทศกัณฐ์และเน้นย้ำภาพความเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้นด้วย

การที่กวีใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบการให้ตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ปรากฏในการนำเสนอข้อมูลทั่วไป ได้แก่ คุณลักษณะและลักษณะนิสัย การที่กวีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์โดยให้ตัวละครอื่นกล่าวถึงลักษณะของทศกัณฐ์จะทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกและความเข้าใจในตัวละครทศกัณฐ์ได้มากยิ่งขึ้นด้วยกลวิธีการนำเสนอที่แปลกใหม่ไปจากการที่กวีบรรยายตัวละครทศกัณฐ์โดยตรง นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างบทบาทให้ตัวละครอื่นในเรื่องได้มีส่วนในการดำเนินเรื่องได้อีกด้วย

2.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

2.2.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

กวีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอภาพของทศกัณฐ์ในด้านต่างๆ ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรีมเมเทียร ทอรมาน พรหมจักร และลังกาสิบโท** เช่น ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรีมเมเทียร** กวีใช้การนำเสนอรูปร่างหน้าตาของราภนาสวรแบบให้ตัวละครอื่นกล่าวถึงรูปร่างหน้าตาของราภนาสวรว่างดงาม ปรากฏในตอนที่น่างสนมกล่าวถึงคำเล่าลือว่าราภนาสวรมีรูปร่างหน้าตาต่างดงามหาผู้ใดเปรียบไม่ได้ และขอให้นางสีดาวาตรูปรากนาสวรให้ชม ดังความว่า “ส่วนนางนาถสนมทั้งหลายอยู่ภายหลัง เมื่อพระยาไปเสียบดูเวียงนั้น เขาทั้งหลายก็มาเจียรจากันว่าราภนาสวรนั้นมีฤทธิเดชะนุภาพมากนักแลมีรูปโฉมอันงามยิ่งนัก หากคนในโลกนี้จักเปรียบเทียบได้ว่าอัน” (ปรีมเมเทียร ทอรมาน, 2527: 36) ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท** กวีใช้กลวิธีการนำเสนอคุณลักษณะของตัวละครกุมมจักแบบให้ตัวละครอื่นกล่าวถึงกุมมจัก ปรากฏในตอนที่ยีสสาเล่าให้พระรามฟังว่าต้องสังหารกุมมจักด้วยการใช้ธนูดวงใจยิงกุมมจักจึงจะตาย ดังความว่า “เมื่อนั้น ยีสสาอัคั่นตันใจมิใคร่อยากจะบอก แต่เมื่อนึกถึงเจ้าพิโรธกระโดดถีบหลัง เอาเชือกมัดใส่แพลอยน้ำไหล หากได้เจ้าลัมมาช่วยไว้ จึงไม่ตายวายชีวาใคร่ครวญดีแล้ว จึงทูลว่า “...ถ้าใครได้กุงสายใจ (ธนูดวงใจ) ใช้ยิงพญากุมมจักจะตายแล” (ลังกาสิบโท, 2534: 75)

นอกจากนี้ ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร** กวียังนำเสนอลักษณะนิสัยของวิโรหาราชาว่าเป็นคนพาลผ่านการที่พระอินทร์นึกถึงว่าวิโรหาราชาเป็นคนไม่ดีอีกด้วย ดังความว่า

เมื่อนั้น พระยาอินท์ก็หื้อเรียกหาอย่างมัน แล้วก็เส็งดูก็
หันปูนอ้นนางหมายหลังนั้นแท้ ก็รำพึงว่า “พระยาตนนี้เป็นพาละ
แล พ้อยมาคิดเลี้ยวต่อกุน้ำชา กูก็คิดว่ามันซื่อแท้ ก็จึงหื้อมันอยู่
เสวยยังทิพโภชนะอาหาร คือว่าเข้าน้ำอันเป็นทิพ และกะทำ

กัลยาณมิตกับด้วยมันด่าย บัดนี้มันพ้อยมากจะทำกัมมันเป็น
บาป คือว่ากะทำมิจจารกับด้วยนางอันเป็นภริยาแห่งกุนีชา”

(พรหมจักร, 2522: 13)

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบที่กวีให้ตัวละครอื่นกล่าวถึง
ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือปรากฏในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครทศกัณฐ์
ทั้งลักษณะรูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ และลักษณะนิสัย ทำให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลของตัวละคร
ทศกัณฐ์ผ่านการบอกเล่าของตัวละครอื่น เป็นกลวิธีการนำเสนอตัวละครที่ตอกย้ำให้เห็นลักษณะ
ตัวละครทศกัณฐ์ว่าเป็นตัวละครไม่ดีในมุมมองของตัวละครอื่นในเรื่องด้วย

2.2.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

กวีใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านการบอกเล่า
ของตัวละครอื่นนำเสนอภาพของตัวละครทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระราม
ชาดกและควายท้าวระพี** เช่น ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก** ตัวละคร
พระอินทร์กล่าวถึงคุณลักษณะของเจ้าลุนลู่ ว่า มีฤทธิ์มาก ไม่มีใครสามารถฆ่าได้ นอกจากผู้วิเศษดำ
ดิน ความว่า “พระอินทร์ให้มาตุลีเอารางมาลุมไฟเข้าแล้ว เอาแก้วมรกตใส่ลงในรางจนละลาย ชุบ
เจ้าลุนลู่ขึ้นใหม่ให้มีรูปสะสวยงดงาม มีดินมีมือเหมือนคนธรรมดาแล้ว ตรัสแก่แกนทั้งหลายว่า เจ้า
ลุนลู่เมื่อเป็นขึ้นครั้งนี้ ทรงฤทธิ์เดชานุภาพ ไม่มีใครฆ่าได้ นอกจากผู้วิเศษดำดิน” (พระรามชาดก,
2507: 6) ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องควายท้าวระพี** นางสนมของพระรามกล่าวถึงรูปร่าง
หน้าตาของราพณะนาสวณที่งดงามเหนือใครในโลก ปรากฏในตอนนี้นางสนมพูดถึงคำเล่าลือว่า
ราพณะนาสวณมีรูปร่างหน้าตาต่างดงาม ดังความว่า

นางนาตสนมทั้งหลายมวนอยู่พายหลังจากันว่าดัง
ราชราพณะนาสวณ สยงว่ามีริตที่เดชานุภาพ **แลมีฮูปโฉมอันงาม
ยิ่งนัก** หากคนในโลกนี้จักบทยมบได้ว่านั้นนา... ดังนางสีดากว่า
ว่า ดังราพณะนาสวณนี้ ก็หากมีฮูปโฉมอันงามเป็นดังนางทั้งหลาย
ได้อยู่แล

(การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 394)

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบที่กวีให้ตัวละครอื่นกล่าวถึง
ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทำให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลของตัวละครทศกัณฐ์ผ่าน
ตัวละครอื่นว่าทศกัณฐ์มีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม

2.2.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค

ตอนท้าวมาลีวราชทราบเรื่องพระรามทำสงครามกับทศกัณฐ์ก็ถามนนิวิกกับวายุเวก เสนาของ
ทศกัณฐ์ว่า พระรามเป็นใคร มาจากไหน ทำไมพระรามจึงกล้าทำสงครามกับทศกัณฐ์ เพราะ
ทศกัณฐ์มีฤทธิ์มาก ผู้วิเศษทั้งหลายต่างก็หวาดกลัว แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของทศกัณฐ์ ดัง
ความว่า

เมื่อนั้น	ท้าวมาลีวราชนาถา
ได้ฟังทั้งสองกุมภา	ผ่านฟ้าฉงนสนเท่ห์ใจ
นั่งอยู่เป็นครู่แล้วตรัสถาม	อันลักษณะรามพี่น้องเป็นไฉน
เขาอยู่ถิ่นฐานบ้านเมืองใด	สุริยวงศ์พงศ์ไหนจึงอาจนัก
อันทศเศียรอสุรี	ฤทธิ์ปราบได้ทั้งไตรจักร
ถึงเทวอินทร์พรหมมยุักษ์	ก็เกรงศกดาเดชกุมภันท์

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 209)

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดখনอน กวีให้
พิเภกเป็นผู้บอกพระรามว่า ทศกัณฐ์ถอดดวงใจไว้นอกร่างกาย พระรามจึงไม่สามารถสังหารทศกัณฐ์
ได้ พระรามต้องไปให้ผู้มีวิชาไปลวงเอากลองดวงใจของทศกัณฐ์ที่ฝากไว้กับพระฤๅษีโคบุตรมาทำลาย
ทศกัณฐ์จึงจะตาย ดังความว่า

พญาพิเภกได้ฟังรับสั่งถาม จัбыามตรองดูก็รู้ว่าทศกัณฐ์
อีกสามวันจะถึงซึ่งพรหมลิขิต ชีวิตจะมอดม้วยด้วยพระแสงทรง
จึงกราบทูลพระหริวงค์ว่า ทรงพระกรุณา เจ้าลวงกาที่จะเช่นฆ่า
ด้วยอาวุธ ซึ่งจะม้วยมุดนั้นหามิได้ ด้วยมีฤทธิ์เกรียงไกร

พระฤๅษีเธอบอกให้ไปนิมนต์พระสุเมศให้ตั้งพิธี ได้เจ็ดปีเจ็ดเดือน
เจ็ดนาฬิกา ดวงชีวาจึงเคลื่อนออกจากกายเอาใส่ไว้ในกล่องแก้ว
แล้วเอาศิลาประดับนอก แล้วเอาออกไปฝากไว้กับพระโคบุตรรับ
รักษา แม้จะใช้คนตีมีปัญญาไปล่อลวงได้ซึ่งกล่องชีวามาวินใด
ความชิงชัยก็คงสำเร็จเสร็จศึกดอกพระเจ้าค่ะ

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 136)

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบที่ตัวละครอื่นกล่าวถึงทศกัณฐ์ใน
รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกใช้ในการนำเสนอคุณลักษณะของทศกัณฐ์ที่มีความพิเศษกว่า
บุคคลธรรมดาทั่วไป ทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกรู้หายในการติดตามเรื่องราวต่อไปได้อีกด้วย

จากการศึกษาทวิวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์แบบตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละคร
ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่า ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่
1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น 8 ฉบับ กวีให้ตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอรูปร่าง
หน้าตาและคุณลักษณะของทศกัณฐ์ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับรูปลักษณ์และ
ความสามารถ อันเป็นข้อมูลพื้นฐานของตัวละครทศกัณฐ์ ทำให้ผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลของตัวละคร
ทศกัณฐ์ได้ตรงกับที่กวีต้องการจะสื่อสาร อย่างไรก็ตาม ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับ
รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรก็มีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบตัวละครอื่น
กล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอลักษณะนิสัยด้านที่ไม่ดีของทศกัณฐ์ด้วย ทำให้เห็นว่าการ
ต้องการโน้มน้าวผู้อ่านให้เห็นภาพตัวละครฝ่ายร้ายของทศกัณฐ์ให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้นจากคำบอกเล่าถึง
ด้านเลวร้ายของทศกัณฐ์ผ่านคำพูดของตัวละครอื่น ซึ่งช่วยให้เห็นมิติของตัวละครทศกัณฐ์จากมุมมอง
คนอื่นที่ไม่ใช่เฉพาะกวีเท่านั้น

2.3 กลวิธีการนำเสนอตัวละครแบบตัวละครทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมเอง

2.3.1 การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านคำพูดของทศกัณฐ์

2.3.1.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

กวีใช้กลวิธีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านคำพูดของทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ เช่น กวีนำเสนอว่าทศกัณฐ์มีนิสัยอันธพาล ในตอนที่ทศกัณฐ์สั่งให้นางกานาสูรไปรังควานพระฤๅษีตาไฟไม่ให้ทำพิธีบูชาไฟและอยู่อย่างมีความสุข ดังความว่า

คิดแล้วผินพักตร์มาบัญชา   สั่งนางกานาใจหาญ
 ทานจงพาพวกบริวาร   ไปเที่ยวจ้งทานพระมุนี
 ให้เสียกิจกรรมจำเรียวพรต   ทุกอาศรมบทพระฤๅษี
 เจ็ดวันชวนกันไปโฉบตี   อย่าให้มีสุขสถาพร ฯ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 363)

ในตอนท้าวมาลีวราชว่าความ เมื่อท้าวมาลีวราชสั่งให้ทศกัณฐ์คีนางสีดาให้พระราม ทศกัณฐ์แสดงความไม่พอใจในการตัดสินใจของท้าวมาลีวราช ผู้เป็นปู่ของตนเอง ทศกัณฐ์จึงพูดว่าจะยกทัพไปสังหารท้าวมาลีวราช แสดงถึงความไม่เคารพผู้อาวุโส เป็นลักษณะนิสัยที่ชั่วร้ายของทศกัณฐ์ ดังความว่า

ดูคูองค์ท้าวมาลี   ดีแล้วจะได้เห็นกัน
 แม้นว่าตายแล้วก็แล้วไป   ถ้าชีวิตยังไม่อาสัญ
 กูจะยกจตุรงค์กุมภันต์   ไปล้างชีวันให้มรณา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 300)

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านคำพูดของตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ใช้ในการนำเสนอภาพของทศกัณฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเสนอลักษณะนิสัยและบทบาทของทศกัณฐ์ การใช้กลวิธีนี้ในการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์จึงช่วยให้ผู้อ่าน

เข้าใจลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ที่เป็นคนชั่วร้าย ส่งผลในการช่วยสร้างภาพลักษณ์ความเป็นตัวละคร
ปรปักษ์ของทศกัณฐ์ให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้นด้วย

2.3.1.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

2.3.1.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

กวีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านคำพูดของ
ทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอภาพของทศกัณฐ์ในด้านต่างๆ ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่อง
ปรีมมเทียร หอระมาน พรหมจักร** และ **ลังกาสิบโท** เช่น ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่อง
ปรีมมเทียร** ตอนที่วรายศไปส่งสารให้ราภานาสวรรคินนางสีดาให้พระราม ราภานาสวรรคินว่าถ้าคินนาง
สีดาให้โดยไม่รบกันก็ไม่สมศักดิ์ศรี ดังความว่า “*ราภานาสวรรคินว่าว่า หัวเล็กจุกันพ่อยปรับปรับโยมค่าน
ท่านเสียตั้งอัน ก็บใช้ผู้ชายแล ส่วนตนเราก็บใช้ผู้หญิงแล*” (ปรีมมเทียร หอระมาน, 2527: 28)

ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท** มีการ
นำเสนอลักษณะนิสัยกตัญญูของภุมมจักในตอนที่นางกุดีธิดาได้ยินเสียงกองทัพยกมาก็คิดว่า
ทำวอลัมพา ผู้เป็นบิดาจะยกทัพมาสังหารตนเอง ภุมมจักก็พูดกับมารดาว่าตนจะปกป้องมารดาเอง
ดังความว่า “*ตาตำเจ้าชายน้อยตอบแม่ว่า “ถ้าเขาจะมาจับตัวแม่ ลูกจะไม่ยอมให้เขาจับ ลูกจะขอ
ต่อสู้จนชีวิตวางวาย”*” (ลังกาสิบโท, 2534: 20)

2.3.1.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

กวีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านคำพูดของ
ทศกัณฐ์ปรากฏในการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานทุกฉบับ คือ เรื่อง
พระลักพระลาม พระรามขาดก และ **ควายท้าวระพี** เช่น ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่อง
พระลักพระลาม** ฮาบมะนาสวนแสดงให้เห็นบทบาทการเป็นบิดาที่เห็นแก่ตัวของตนเองในตอน
ที่พระธิดาเอาเม็ดแทงท้องของฮาบมะนาสวน ฮาบมะนาสวนก็คิดว่านางจะทำให้ตนเสียชีวิตจริงดัง
คำทำนาย ฮาบมะนาสวนจึงสั่งให้เสนานำธิดาไปทิ้งที่มหาสมุทร ดังความว่า “*สูงงเอาไปไว้ทางใดก็
ตามช่างสูท่อน อย่าได้เอาเลี้ยงไว้รายหน้า บ่ดี แท้แล้ว สูงงเอานางขว้ามสมุทรหลวงเฮ้วฮีบ อย่าได้
ไว้แห่งห้องในท้องอ้งเมือง นั้นท่อน*” (พระลักพระลาม, 2518: 5) ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน**

เรื่องพระรามขาดก กวีนำเสนอลักษณะนิสัยยั่วเมาในกามารมณ์ของราพณาสูรผ่านเหตุการณ์ที่ราพณาสูรใช้คำพูดข่มขู่ท้าวธรรมจันทรา จนท้าวธรรมจันทราต้องมอบนางจันทราให้เป็นภรรยาของราพณาสูร ดังความว่า “เรามาทั้งนี้ ต้องการอะไรสักสิ่งหนึ่ง ลุงจะหาให้ได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้จะฆ่าเสียทั้งผัวเมีย” (พระรามขาดก, 2507: 7) ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องควายท้าวพระพี** กวีนำเสนองานราพณาสูรเป็นผู้รักศักดิ์ศรีในตอนที่ต้องคดไปสังสารของนางสีดาคืน ราพณาสูรไม่ยอมคืนให้เพราะตั้งใจลักนางมา จะคืนให้โดยง่ายไม่ได้ แสดงให้เห็นว่าราพณาสูรรักศักดิ์ศรี ไม่ยอมจำนนให้ศัตรู ดังความว่า “ราชะพะนาสูรกว่าว่าเฮาบแบ่งด้วยง่ายได้ชะแล ตาบตาใจใจว่าเต็มพื้นจึงลักเอาเมียท่านมาก่อน จะลงไปด้วยง่ายชะแล” (การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 386) เป็นต้น

2.3.1.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

กวีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านคำพูดของทศกัณฐ์ปรากฏใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค** ในตอนที่ทศกัณฐ์พูดกับนางมณโฑว่าจะยกทัพไปสังหารพิเภก เพราะทศกัณฐ์พยายามพิเภกที่ช่วยเหลือพระรามจนสามารถเอาชนะกองทัพทศกัณฐ์ได้หลายครั้ง แสดงให้เห็นลักษณะนิสัยอาฆาตพยาบาทของทศกัณฐ์ ดังความว่า

อันอายพิเภกอสูรา	ดั่งเงาติดกายเป็นพันไป
จะทำการใดก็ล่วงรู้	มันบอกศัตรูให้แก่ใจ
ญาติมิตรก็ไม่คิดอาลัย	หมายจะเป็นใหญ่ในเมืองมาร
พรุ่งนี้พี่จะยกพลขึ้น	ไปฆ่ามันให้ม้วยสังขาร
ด้วยหอกกระบิลพัทอันไชยชาญ	ให้สิ้นการสิ้นเสี้ยนไพร

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 218)

จากการศึกษาทวิวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบตัวละครทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมเองผ่านคำพูดใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่า มีการใช้ทวิวิธีการนำเสนอใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ 4 ฉบับ คือ **ปรีมเหียร หอระมาน พรหมจักร** และ**ลังกาสิโหน** รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน 3 ฉบับ คือ

พระลักพระลาม พระรามชาดก และควายท้าวพระพี และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้ 1 ฉบับ คือ **รามเกียรติ์ฉบับวัดท่าแค** ในรามเกียรติ์ทั้ง 9 ฉบับดังกล่าวใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านคำพูดของทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์เท่านั้น กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านคำพูดจึงเป็นการนำเสนอปัจจัยภายในจิตใจเพื่อให้ผู้อ่านได้ตีความลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ โดยที่กวีไม่ต้องบอกผู้อ่านโดยตรง ทำให้ผู้อ่านเกิดความคิดและจินตนาการร่วมกับเรื่องราวได้มากยิ่งขึ้น

2.3.2 การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์

2.3.2.1 รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีการใช้กลวิธีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอทศกัณฐ์ในด้านต่างๆ เช่น การนำเสนอนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของทศกัณฐ์ที่ปรากฏในหลายตอน ทั้งตอนที่นางส่ามนักขาพรรณนาถึงความงามของนางสีดา ทศกัณฐ์ก็หลงใหลนางสีดาจนคิดหาวิธีไปลักนางมาเป็นภรรยาตน นอกจากนี้ยังปรากฏในตอนที่ทศกัณฐ์คลั่งถึงนางสีดา เพราะต้องการได้นางสีดามาเป็นภรรยา ดังความว่า

เอนองค์ลงเหนือบรรจถรณ์	ยอกรกายพักตร์โหยให้
ราคร้อนดั่งนอนในไฟ	อาลัยถึงโฉมนางเทวี
หลับเนตรให้เห็นเป็นสีดา	คล้ายมาแอบองค์ยักษ์
คว่ำไขว่ด้วยใจยินดี	พบเขนยข้างที่ลงกรณ
เกี่ยวกระหวัดรัดแนบแอบชิด	คิดว่าสีดาดวงสมร
ลืมเนตรไม่เห็นบังอร	พระกรกอดหอมอนเอนองค์

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 634-635)

นอกจากนี้การนำเสนอลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดยังมีการนำเสนอนิสัยท้อแท้ สิ้นหวังอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อทศกัณฐ์รบแพ้ก็มักจะกลับเข้าห้องนอนและร้องไห้เสียใจ เช่น ตอนที่ทศกัณฐ์รบแพ้พาลี จึงถูกพาลีจับมัดและนำไปให้องคตลากเล่น เมื่อทศกัณฐ์กลับถึงลงงาก็เข้าห้องนอนไปร้องไห้เสียใจ และท้อแท้สิ้นหวัง ดังความว่า

ครั้นถึงนิเวศน์ราชฐาน	ขึ้นแท่นสุรگانต์จำรัสศรี
ทอดองค์ลงทรงไศกี	อสุรีสะท้อนถอนใจ
โไ่ว่าเสียแรงกูเรื่องฤทธิ์	ทศทิศไม่รอดต่อได้
ออกนามขามเดชทั่วไป	ทั้งในไตรภพชาติศรี
ครั้งหนึ่งไปต่อฤทธิ์รงค์	ก็แพ้อังคอรชุนเรื่องศรี
อายอสุรเทวานาคี	แล้วมาแพ้พาลีถึงสองครา
อันพระเวทพระมนต์ศรสิทธิ์	ก็ขำนาญฤทธิ์แก้วกล้า
ทั้งเทพอาวุธล้วนศักดิ์ดา	ควรฤมาแพ้ภัยพาล

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 210)

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ทำให้ผู้อ่านที่รับรู้ความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์สามารถตีความลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ได้ โดยที่กวีไม่ต้องบรรยายลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์โดยตรง นอกจากนี้ การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ยังมีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่อง เช่น ทศกัณฐ์ที่มีอารมณ์ท้อแท้สิ้นหวังเมื่อรบแพ้ก็จะคิดแผนการต่อสู้กับกองทัพพระรามต่อไป เป็นต้น ดังนั้นกลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์เองใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* จึงเป็นทั้งกลวิธีในการสร้างตัวละครและเป็นกลวิธีในการดำเนินเรื่องรามเกียรติ์ด้วย

2.3.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

2.3.2.2.1 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ

กวีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอภาพของทศกัณฐ์ในด้านต่างๆ ปรากฏใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรและลังกาสิบโท* เช่น ใน *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร* กวีนำเสนอลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของวิโรหาราชผ่านความรู้สึกนึกคิดของวิโรหาราชที่ปรารถนางามสุธัมมา ภรรยาของพระอินทร์ ความว่า “มันก็ยังหันทิพพกัญญาตนชื่อว่า สุธัมมานั้น ก็มีใจปฏิพัทธ์ติดเกี่ยวด้วยสามมัตถะอันข้องด้วยราคตัมหาใจๆ” (พรหมจักร, 2522: 11) และตอนที่

วิโรหาราชปรารถนานางสีดา ความว่า “เมื่อนั้นพระยากีมีตัมหาราคะความวิตกข้องกับด้วยนางผู้นั้น
อยู่ใจๆ ก็บ่อาจจักอยู่ได้หมิ่นตน ก็ผุดลุกผุดนั่งท่องเที่ยวไปมาอยู่” (พรหมจักร, 2522: 44) ใน
รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท กวีนำเสนอลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของ
ภุมมจักผ่านความรู้สึกนึกคิดของภุมมจักในตอนทีภุมมจักคิดว่าจะไปเกี่ยวนางสีดาในสวน เพราะ
ต้องการนางเป็นภรรยา ความว่า “เมื่อนั้น ท้าวพญาภุมมจักราชกษัตริย์ใหญ่ มีใจคิดถึงนางหน่อ
แก้วลิดาจึงว่า กูจักไปสวนขวัญอุทยาน แล้วลองโลมเล่าสีดาจันทราสร้อยคำว่ารักเราหรือไม่ว่าใครจะรู้”
(ลังกาสิบโท, 2534: 42) เป็นต้น

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของ
ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือใช้ในการนำเสนอพื้นฐานความคิดที่แสดงให้เห็นลักษณะนิสัย
ของทศกัณฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิสัยมัวเมาในกามารมณ์ ซึ่งเหมือนกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับ
รัชกาลที่ 1** ผู้อ่านสามารถเข้าใจลักษณะความคิดของทศกัณฐ์ได้โดยการตีความจากความคิดของ
ทศกัณฐ์ที่แสดงออกมา และส่งผลให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเหตุผลที่ทำให้ทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่
เกิดมาจากความคิดของทศกัณฐ์ได้อีกด้วย

2.3.2.2 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน

กวีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิด
ของทศกัณฐ์ปรากฏในการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่อง
พระลักพระลามและพระรามชาดก** เช่น ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม**
กวีนำเสนอลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ของฮาบมะนาสวนผ่านความรู้สึกนึกคิดของ
ฮาบมะนาสวน ปรากฏในตอนทีฮาบมะนาสวนได้ฟังนายพรานเล่าถึงรูปโฉมของนางสีดาจันทะแจ่ม
ฮาบมะนาสวนก็เกิดความปรารถนานางสีดาจันทะแจ่ม ถ้าไม่ได้นางสีดาจันทะแจ่มมาเป็นภรรยาก็จะ
ไม่ยอมแพ้โดยง่าย ดังความว่า “แต่นั้น พญาก็แซ่ๆ เว้าตันทากวนตาบ่าว บ่ได้ทิพย์ยอดแก้ว
นางน้อยแมนบ่ยอม ง่ายแล้ว” (พระลักพระลาม, 2518: 7)

ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก** กวี
นำเสนอลักษณะนิสัยไม่ยอมจำนนต่อศัตรูและรักศักดิ์ศรีของราพณาสวรผ่านความรู้สึกนึกคิดของ
ราพณาสวร ปรากฏในตอนทีราพณาสวรแพ้พระรามและพระลักษณในการรบเพื่อชิงนางจันทาคีน

ราพณาสวรผู้ใจเจ็บจึงคิดจะไปเรียนวิชาเพิ่มเติมจากพระอินทร์เพื่อจะเอาชนะพระรามและพระลักษมณ์ให้ได้ ความว่า

พญาราพณาสวรรำพึงว่า บัดนี้ได้เป็นใหญ่ในลงกาแล้ว
เมื่อยังเป็นเด็กไม่มีอำนาจปราบปรามท้าวพระลักษมณ์พระราม
สมควรเรียนศิลปศาสตร์อาคมในสำนักพระอินทร์ จะได้มีฤทธิ์เดช
เอาชนะท้าวทั้งสองได้

(พระรามชาดก, 2507: 37)

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของ
ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานช่วยในการนำเสนอความคิดพื้นฐานของตัวละครทศกัณฐ์ที่จะ
ส่งผลให้ทศกัณฐ์เกิดพฤติกรรมการกระทำที่ส่งผลต่อการดำเนินเรื่องต่อไป ซึ่งเป็นกลวิธีเดียวกันกับที่
ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 นอกจากนี้ การที่กวีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึก
นึกคิดของทศกัณฐ์เองยังทำให้ผู้อ่านมีมุมมองต่อทศกัณฐ์อย่างอิสระอีกด้วย

2.3.2.2.3 รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับ
วัดท่าแค ในตอนที่ทศกัณฐ์ต่อสู้แพ้เทพบุตรพาลี ทศกัณฐ์ก็กลับเมืองลงกาและนอนร้องไห้เสียใจ
และมีการแสดงความรู้สึกนึกคิดท้อแท้สิ้นหวังในการรบ ดังความว่า

ด้วยกู่ทำการสงคราม	เสียทีที่ลักษมณ์รามสองศรี
มิหน้าซำอ้ายพาลี	กลับมีชีวิตคืนมา
มาเป็นกำลังปัจจามิตร	รณรงค์สุดคิดจะชนฆ่า
แล้วก็สิ้นสุริวงศ์ในลงกา	ไม่รู้ที่บายหน้าไปหาใคร
ไอ้อนิจจาตัวกู	ต้องว่ายอยู่ในสมุทรใหญ่
จะทำกิจพิธี่สิ่งใด	ก็ไม่ได้สมอารมณ์คิด

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 216)

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดขนอน

กวีนำเสนอว่า ทศกัณฐ์เป็นผู้ที่มีนิสัยท้อแท้สิ้นหวังเมื่อรบแพ้ ผ่านความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์ในเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ทราบข่าวว่า กุมภกรรณสิ้นชีวิตในการรบกับกองทัพพระราม ดังความว่า

ไอ้แสนเสียดายวงศา	แต่ล้วนศักดิ์ดา
สำหรับจะปล้นปลอมสวรรค์	
สามโลกฤๅจะตั้งแต่ยัน	ใครหนอจะขัน
จะเคี้ยวฉนวนรงค์ราญรอน	
ครั้งนี้ลักษณรามวานร	แข่งข้ามสาคร
มาขับพิฆาตกุมไภย	
หลากจิตยิ่งฤทธิ์ทุกแดนไตร	เพียงหนึ่งหัตถ์สนั่น
นารายณ์ฤๅปลอมแปลงมา	
คิดฉันทิตินะอากอ	จะล้างชีวา
ให้แหกทั้งทัพพานรินทร์	
คิดไปไม่สมใจวิล	รุ่มร้อนกายิน
เพียงอสุชลคลอคลอง	

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 61)

การนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกที่ปรากฏในเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้ผู้อ่านสามารถเกิดมุมมองต่อตัวละครทศกัณฐ์ได้อย่างมีอิสระและมีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่องได้อย่างน่าสนใจ เหมือนรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

จากการศึกษาทวิวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบตัวละครทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมเองผ่านความรู้สึกนึกคิดพบว่า ปรากฏในการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ 2 ฉบับ คือ **พรหมจักรและลังกาสิบโท** รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน 2 ฉบับ คือ **พระลักพระลามและพระรามขาดก** และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้

และตะวันตก 2 ฉบับ คือ **ฉบับวัดท่าแค**และ**ฉบับวัดขนอน** ในรามเกียรติ์ 7 ฉบับดังกล่าวใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ผ่านความรู้สึกนึกคิดนำเสนอลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์เท่านั้น

จากการศึกษาเปรียบเทียบการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 25 ตารางแสดงการเปรียบเทียบกลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น

กลวิธีการนำเสนอตัวละคร	รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1	รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ				รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน			ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก		
		ปรัมมเทียร	หอรมาน	พรหมจักร	ลังกาสิบโท	พระลักพระลาม	พระรามขาดก	ควายท้าวระพี	ฉบับบ้านควนเกษ	ฉบับวัดท่าแค	ฉบับวัดขนอน
1. กวีบรรยาย	/	/	/	/	/	/	/	/	/	-	/
2. ตัวละครอื่นกล่าวถึง	/	/	/	/	/	-	/	/	-	/	/
3. แสดงพฤติกรรมเอง											
3.1 คำพูด	/	/	/	/	/	/	/	/	-	/	-
3.2 ความรู้สึกนึกคิด	/	-	-	/	/	/	/	-	-	/	/

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นกลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่มีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบกวีบรรยายตัวละครทศกัณฐ์ แบบตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์ และแบบตัวละครทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมเองผ่านคำพูดและความรู้สึกนึกคิด กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบกวีบรรยายถึงตัวละครทศกัณฐ์ปรากฏมากที่สุด คือ ปรากฏใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และปรากฏรองลงมาใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร หอรมาน พรหมจักร และลังกาสิบโท รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายท้าวระพี และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกษและฉบับวัดขนอน** กลวิธีการนำเสนอดังกล่าวถูกใช้ในการนำเสนอรูปร่างหน้าตาและคุณลักษณะของทศกัณฐ์ ซึ่งเป็นลักษณะภายนอกและเป็นข้อมูลพื้นฐานของตัวละคร การที่กวี

ใช้การบรรยายโดยตรงทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ข้อมูลและเข้าใจเกี่ยวกับทศกัณฐ์ตรงตามที่กวีต้องการนำเสนอ และอาจส่งผลต่อการจินตนาการถึงรูปลักษณ์และความสามารถของทศกัณฐ์ได้โดยง่าย

กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร ทอรมาน พรหมจักร** และ **ลังกาสิบโท รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก** และ **ควายทัวระพี** และ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแคและวัดখনอน** กวีใช้กลวิธีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอรูปร่างหน้าตาและคุณลักษณะของทศกัณฐ์ ทำให้ผู้อ่านรับรู้ข้อมูลพื้นฐานของตัวละครทศกัณฐ์ได้ตรงตามที่กวีต้องการนำเสนอ อย่างไรก็ตามใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร** มีการใช้กลวิธีการนำเสนอแบบตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ด้วย และปรากฏเป็นลักษณะนิสัยด้านที่ไม่ดีทั้งสิ้น เช่น อังธพาล มัวเมาในกามารมณ์ เป็นต้น แม้ว่าการที่ตัวละครอื่นกล่าวถึงลักษณะนิสัยของตัวละครทศกัณฐ์อาจแฝงอคติไม่ดีที่ตัวละครนั้นมีต่อทศกัณฐ์ แต่อาจแสดงให้เห็นว่ากวีผู้แต่ง **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร** ใช้ความรู้สึกที่ตัวละครนั้นมีต่อทศกัณฐ์โน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อทศกัณฐ์ตามตัวละครนั้นๆ ไปด้วย

ส่วนกลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบตัวละครทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมเองปรากฏ 2 ลักษณะ คือ ทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมผ่านคำพูดและความรู้สึกนึกคิด กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมผ่านคำพูดปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร ทอรมาน พรหมจักร** และ **ลังกาสิบโท รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามชาดก** และ **ควายทัวระพี** และ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค** ส่วนกลวิธีนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมเองผ่านความรู้สึกนึกคิดปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร** และ **ลังกาสิบโท รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม** และ **พระรามชาดก** และ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแคและวัดখনอน** กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์แบบตัวละครทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมเองผ่านคำพูดและความรู้สึกนึกคิดใช้ในการนำเสนอลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์เท่านั้น ซึ่งเป็นการนำเสนอนิสัยภายในตัวทศกัณฐ์เอง ทำให้

ผู้อ่านเห็นนิสัยของทศกัณฐ์ได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านการบอกเล่าของกวีหรือตัวละครอื่น ผู้อ่านจะตัดสินการเป็นตัวละครของทศกัณฐ์จากพฤติกรรมของทศกัณฐ์เอง

การศึกษาทวิวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของไทยมีข้อสังเกตที่น่าสนใจ 2 ประการ ประการแรกคือ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรและลังกาสิบโท** และ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก**มีการใช้ทวิวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ครบทั้ง 3 แบบ ทำให้เรื่องรามเกียรติ์ทั้ง 4 ฉบับดังกล่าวมีการนำเสนอตัวละครอย่างหลากหลาย

นอกจากนี้ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกปรากฏทวิวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์น้อยมาก อาจเป็นเพราะรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีลักษณะการแต่งแบบตัดตอนมาแต่งเพื่อการแสดง ผู้ชมการแสดงเพียงรับชมการดำเนินเรื่องผ่านการแสดงเพื่อความบันเทิง จึงไม่จำเป็นต้องรับรู้ข้อมูลพื้นฐานของตัวละคร

การศึกษาทวิวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ทำให้เห็นว่า ตัวละครทศกัณฐ์เป็นตัวละครที่มีทั้งลักษณะที่ใกล้เคียงความเป็นจริง มีความมหัศจรรย์ตามแบบนิทาน มีลักษณะอุดมคติ มีความเป็นตัวละครปรปักษ์ และมีลักษณะเป็นตัวละครในวรรณคดีขาดก แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่หลากหลายของตัวละครตัวเดียวกันที่กวีผู้แต่งรามเกียรติ์ในท้องถิ่นต่างๆ สร้างขึ้น และแม้ว่าทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น**จะมีลักษณะที่หลากหลาย แต่ทศกัณฐ์ก็ยังแสดงบทบาทเป็นตัวละครคู่ตรงข้ามของพระรามในรามเกียรติ์ทุกฉบับ ส่วนการศึกษาทวิวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ที่กวีผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของไทยมีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ด้วยทวิวิธีที่หลากหลายแสดงให้เห็นขั้นเชิงในการนำเสนอตัวละครที่ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวละครทศกัณฐ์ทั้งจากการเล่าของกวีโดยตรงและการรู้จักตัวละครทศกัณฐ์ผ่านคำพูดและความรู้สึกนึกคิดของทศกัณฐ์เอง ทำให้เห็นความสามารถของกวี นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านเกิดเกิดความบันเทิงได้มากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

ปัจจัยในการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ในด้านรูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาทผ่านกลวิธีการนำเสนออย่างหลากหลาย ซึ่งมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ที่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นกับทศกัณฐ์ที่ปรากฏใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** มีความน่าสนใจ เพราะ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ อีสาน ใต้และตะวันตกเป็นนิทานเกี่ยวกับพระรามเหมือนกัน แต่ตัวละครทศกัณฐ์อันเป็นตัวละครปรปักษ์ที่ปรากฏทั้งใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีลักษณะรูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ ลักษณะนิสัยและบทบาทที่มีความแตกต่างกัน ลักษณะของตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เกิดจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีความเหมือนกัน

ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีลักษณะบางประการที่เหมือนกัน ทั้งนี้อาจเกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ ที่มาของเรื่อง ลักษณะของเรื่อง และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

1.1 ที่มาของเรื่อง

วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ของไทยมีเค้าโครงเรื่องมาจากวรรณคดีของอินเดียชื่อ **รามายณะ** ซึ่งเป็นเรื่องราวที่พระนารายณ์อวตารมาเป็นมนุษย์เพื่อปราบวงศ์ยักษ์ **รามายณะ**ได้รับการสืบทอดจากสังคมหนึ่งสู่อีกสังคมหนึ่งและได้รับการเผยแพร่เป็นหลายสำนวน หลายภาษา โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อินโดนีเซีย ลาว กัมพูชา รวมทั้งไทย (รามเมศ เมนอน, 2551: 3) ดังนั้นรามเกียรติ์จึงมีเนื้อเรื่อง ตลอดจนตัวละครที่มีลักษณะคล้ายกับเรื่อง **รามายณะ** ด้วยเช่นกัน

ราวณะเป็นตัวละครสำคัญในเรื่อง**รามายณะ**ที่เปรียบเทียบกับทศกัณฐ์ในเรื่องรามเกียรติ์ รูปร่างหน้าตาของราวณะในเรื่อง**รามายณะ**มีลักษณะเหมือนทศกัณฐ์ ดังที่

ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์และสุมาลย์ บ้านกล้วย (2525: 70) กล่าวถึงทศกัณฐ์ใน *รามายณะ* ที่ชื่อราณะกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ไว้ว่า

**ราณะมีลักษณะเช่นเดียวกับทศกัณฐ์ คือมีลิบเศียร
ยี่สิบกร แต่ร่างเป็นสีฟ้า อีกทั้งมีริ้วรอยเป็นแผลเป็นจากการรบ
เช่น รอยสายฟ้าจากพระอินทร์ แผลจักรของพระวิศณุ แผลถูก
งาช้างเอราวัณแทงที่อก เป็นต้น**

ในด้านพฤติกรรม ทศกัณฐ์ในเรื่อง *รามายณะ* ของอินเดียเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ชั่วร้าย ดังที่ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์และสุมาลย์ บ้านกล้วย (2525: 70) กล่าวถึงพฤติกรรมของราณะใน *รามายณะ* กับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ไว้ว่า

**ราณะมีความชั่วช้าพองๆ กับทศกัณฐ์ คือได้ชื่อว่าเป็น
ผู้ยุคร่ำภรรยาผู้อื่น เป็นศัตรูของพิธิบวงสรวง แย่งน้ำโสมในพิธิ
บวงสรวงมาดื่ม แย่งบุษบกซึ่งเป็นยานวิเศษจากกุเวรที่ชาย จึง
เหาะไปที่ใดก็ได้ตามปรารถนา**

อุทัย สินธุสาร (2535: 95-96) กล่าวถึงทศกัณฐ์ใน *รามายณะ* ที่มีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายว่า “ฝ่ายทศกัณฐ์ก็เที่ยวประพฤติเป็นพาล รบกวมเทพฤชียักษ์และคนธรรพ หักสวนนั้นทนอุทยานเสียแหลก แล้วเที่ยวเกะกะ” และ “ด้วยจิตใจที่เป็นพาลและมักมากในกามคุณ ทศกัณฐ์ได้เที่ยวก่อกวนโลกจนเดือดร้อนกันไปทั่ว เมื่อพบหญิงงามก็มักข่มขืนสังวาส ไม่เลือกลูกเมียใคร เที่ยวทำทลายเขารู้รบไปตลอด”

นอกจากนี้ ราเมศ เมนอน (2551: 11) ก็กล่าวถึงความชั่วร้ายของทศกัณฐ์ใน *รามายณะ* ว่า แม้ทศกัณฐ์จะเป็นนักรบไร้ผู้เทียมทาน เป็นกษัตริย์ผู้ทรงอำนาจ เพียบพร้อมสติปัญญาความรู้เอากู แต่ทศกัณฐ์กลับเป็นภาพรวมของความชั่วร้ายแห่งพิภพในขณะเดียวกัน นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน *รามายณะ* ยังเป็นผู้ที่มัวเมาในกามารมณ์ ดังที่ปรากฏในเรื่อง *รามายณะ* ความว่า “มันไม่มีความเพียงพอในเพชรส การหลับนอนกับสตรีจึงเต็มไปด้วยตัณหาราคะและมนตร์ดำ” (ราเมศ เมนอน, 2551: 256)

จากการศึกษาตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของไทย ทำให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในเรื่องรามเกียรติ์ของไทยยังคงถ่ายทอดลักษณะรูปร่างหน้าตาและลักษณะนิสัยจากทศกัณฐ์ในเรื่อง*รามายณะ* ทำให้ทศกัณฐ์ในเรื่องรามเกียรติ์มีลักษณะรูปร่างหน้าตาและลักษณะนิสัยบางประการเหมือนกับราวณะในเรื่อง*รามายณะ* กล่าวคือ ในด้านรูปร่างหน้าตา ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีสิบเศียร ดังความว่า

เมื่อนั้น	ฝ่ายนางรัชตามเหสี
องค์ท้าวลัสเตียนธิบัติ	เทวีมีราชบุตรา
คือว่านนทกมากำเนิด	เกิดเป็นพระโอรสา
ชื่อทศกัณฐ์กุมารา	สิบเศียรสิบหน้ายี่สิบกร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 113)

นอกจากนี้ ภูมิฉักใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโห*ก็มีสิบเศียร ดังความว่า

เมื่อครบกำหนดทศมาส นางก็ให้กำเนิดลูกชาย คนที่ 1
มีสิบหัว หัวที่ 1 ช่างพูดจาภาษาคน หัวนอกนั้นพูดไม่ได้ มี
นัยน์ตา 20 ดวงตา มีหู 20 หู เมื่อเจ้าชายน้อยขึ้นใหญ่ พระฤๅษี
ไล่ชื่อว่า “ภูมิฉัก”

(ลังกาสิบโห, 2534: 15)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโห*มีสิบเศียรเหมือนกับทศกัณฐ์ในเรื่อง*รามายณะ*

ส่วนในด้านลักษณะนิสัย ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับมีนิสัยมัวเมาในกามารมณ์เหมือนราวณะในเรื่อง*รามายณะ* ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ของไทยทุกฉบับจึงไปลักนางสีดา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ก็มีภรรยาหลายคนอีกด้วย นอกจากนี้ ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น ทศกัณฐ์ก็มีนิสัยที่ชั่วร้ายเหมือนราวณะในเรื่อง*รามายณะ* เช่น ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*

อิจฉาริชยาคุเปรัน ผู้เป็นพี่ชายที่มีบุษบกแก้ว ทศกัณฐ์จึงคิดจะไปแย่งชิงบุษบกแก้วจากคุเปรัน แสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ชั่วร้าย ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์ยักษ์
แต่ถอดดวงจิตจากอินทรี	มีใจองอาจอหังการ
ให้คิดอิจฉาอาธรรม	แกกุเปรันเชษฐา
ว่าองค์สมเด็จพระบิดา	ยกมหาบุษบกให้ไป
ตัวกูก็ทรงสิทธิศักดิ์	จะโหมห้ำกชิงคืนมาให้ได้

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 214)

ราพณาสวรใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก**เป็นอันธพาล เห็นได้จากที่ราพณาสวรไปข่มขู่ท้าวธตรฐให้มอบนางจันทาเป็นภรรยาของราพณาสวร หากท้าวธตรฐไม่ยินยอม ราพณาสวรก็จะสังหารท้าวธตรฐ ดังความว่า

ท้าวราพณาสวรว่า ดีแล้วท่านผู้เป็นลุง เรามาทั้งนี้
ต้องการอะไรสักสิ่งหนึ่ง ลุงจะหาให้ได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้จะฆ่าเสีย
ทั้งผิวเมีย

(พระรามชาดก, 2507: 7-8)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า **รามายณะ**อันเป็นที่มาของเรื่องรามเกียรติ์ของไทยเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นของไทยมีลักษณะเหมือนกัน

1.2 ลักษณะของเรื่อง

รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเป็นวรรณคดีที่เล่าเรื่องของพระรามและวรรณคดีนิทานที่มุ่งให้ความบันเทิงเป็นสำคัญ ลักษณะของเรื่องมีส่วนทำให้ตัวละครทศกัณฐ์มีลักษณะที่เหมือนกันเนื่องจากผู้แต่งสร้างตัวละครทศกัณฐ์ตามปัจจัย 2 ประการ คือ แต่งตามลักษณะของตัวละครปรีกษีในวรรณคดีนิทาน และแต่งตามลักษณะของนิทานมหัศจรรย์ ดังนี้

1.2.1 แต่งตามลักษณะของตัวละครประกอบในวรรณคดีนิทาน

รามเกียรติ์เป็นวรรณคดีประเภทนิทาน ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของวรรณคดีนิทานคือการสร้างตัวละครพระเอกและผู้ร้ายให้แสดงพฤติกรรมที่ขัดแย้งกัน ตัวละครผู้ร้ายเป็นตัวละครประกอบที่เป็นคู่ตรงข้ามกับพระเอก ตัวละครประกอบจึงมีพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับตัวละครเอกด้วย เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ (ม.ป.ป.: 190) กล่าวถึงตัวละครประกอบในวรรณคดีไทยไว้ว่า

ตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์หรือประกอบ คือ ตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับวีรบุรุษหรือตัวละครเอก ตัวละครฝ่ายประกอบมักจะมีลักษณะและบทบาทเป็นตัวร้าย ขาดคุณธรรม ไม่ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม บทบาทจะเป็นไปในทำนองเดียวกันคือ เป็นผู้ทำให้พระเอกและนางเอกพลัดพรากจากกัน ทำให้ต้องออกติดตามหากัน ผจญภัยกัน หรือมีฉันทันก็มีพฤติกรรมเป็นฝ่ายตรงกันข้าม คอยอิจฉาริษยา ตัวละครฝ่ายประกอบในวรรณคดีไทยมักจะเป็นตัวละครประเภทไม่สมจริงเพราะจะมีความร้ายกาจปรากฏอยู่อย่างชัดเจน เป็นแบบนิสัยน้อยลักษณะ (Flat character)

มาริสา แสนกุลศิริศักดิ์ (2532: 56) กล่าวถึงตัวละครประกอบว่า ตัวละครประกอบหรือตัวร้าย เป็นตัวละครที่ขัดขวางการกระทำของตัวเอง และทำให้เกิดข้อขัดแย้ง (Conflict) และพัฒนาข้อขัดแย้งให้ลุกลามออกไป ลักษณะเช่นนี้ทำให้ตัวละครประเภทนี้เป็นตัวร้ายและเห็นแก่ตัว

จากคำอธิบายข้างต้น สรุปได้ว่า ตัวละครประกอบเป็นตัวละครที่มีนิสัยและพฤติกรรมที่ชั่วร้าย มักขัดขวางการกระทำของตัวเองและมักทำให้ตัวละครเอกต้องพลัดพรากจากกัน นอกจากนี้ตัวละครประกอบยังมีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายอีกด้วย

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับทำให้พระรามกับนางสีดาต้องพลัดพรากจากกัน และทำให้มนุษย์และยักษ์เกิดข้อขัดแย้งต่อสู้ทำสงครามกัน ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ทุกฉบับจึงมีลักษณะเป็นตัวละครประกอบเหมือนกันอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นหลายฉบับยังแสดงพฤติกรรมที่ชั่วร้าย ตรงข้ามกับพระรามซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง ได้แก่ ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร หอระมาน** และ**ลังกาสิบโท** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก** และ**ควายท้าวระพีมีอารมณ** โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก**มีนิสัยเป็นอันธพาล ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท**และ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม**เป็นผู้มีเล่ห์กลอุบาย และทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีนิสัยอาฆาตพยาบาท เช่น ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** มีนิสัยเป็นอันธพาล จึงอิจฉาพวกฤๅษีดาไฟที่มีวิชา ทศกัณฐ์จึงให้นางกานาสุรไปทำลายพิธีบูชาไฟของพวกฤๅษีเหล่านั้น ความว่า

ให้คิดอิมเอบกำเริบฤทธิ	ด้วยใจทุจริตอิจฉา
บัดนั้นนักสิทธิ์วิทยา	ล้วนมีวิชากระลาไฟ
เหาะเหินเดินโดยอัมพร	จะซุบซิบศรก็ยอมได้
จะมีสาธุศิษย์ฤทธิไกร	นานไปจะเป็นไฟรี
อย่าเลยกูจะให้ทำลาย	อันตรายพรตกรรมพระฤๅษี
ให้เสียการกิจพิธี	ซึ่งมีอุตสาหกรรมบะญาน
คิดแล้วผินพักตร์มาบัญชา	สั่งนางกานาใจหาญ
ท่านจงพาพวกบริวาร	ไปเที่ยวจันทานพระมุนี
ให้เสียกิจกรรมจำเริญพรต	ทุกอาศรมบทพระฤๅษี
เจ็ดวันชวนกันไปโฉบตี	อย่าให้มีสุขสถาพร

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 363)

ภุมมจักใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท**มีนิสัยที่ชั่วร้าย คือเป็นผู้ที่มีนิสัยเอาแต่ใจตนเองและมัวเมาในกามารมณ ปรากฏในตอนที่ภุมมจักพบนางเทพธิดาสิตาที่บำเพ็ญเพียรอยู่ในป่าหิมพานต์ ภุมมจักก็เข้าไปเกี่ยวพาราสินางสิตาจนเป็นเหตุให้นางฆ่าตัวตาย ดังความว่า

ภุมมจักได้นั่งรถทิพย์ไปเที่ยวเมืองหิมพานต์ ได้พบ
นางเทพธิดาชื่อ “ลิตา” ซึ่งถือศีลภาวนาอยู่ที่ต้นนาลิพุน (นาริมล)
ภุมมจักเกี่ยวพานนาง นางพยายามหนีชอกซอนไปเมืองสวรรค์
และเมืองไอโสณ ภุมมจักก็ตามไปได้ ในที่สุด นางก็กลับมาที่ต้น
นาลิพุน อธิษฐานว่าขอให้ไฟไหม้ต้น และสาบานเมื่อเกิดใหม่จะ
มาฆ่าภุมมจัก

(ลังกาสิบท, 2534: 24)

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกษมี
นิสัยที่ชั่วร้าย เพราะอิจฉาริษยาพาลีที่ได้นางมณโฑเป็นภรรยา ทศกัณฐ์จึงแปลงกายเป็นพาลีไปรับ
นางมณโฑมา ดังความว่า

จึงทำนทศกัณฐ์ สำนักตริกพลัน โมโหทรชน
รุ่งเช้าเจ้าแต่ง รรรับแต่งตัว นิรมิตบิดตน เหมือนท่านพาลี
ไปหาอาจารย์ ท่านให้ชำนาญ เจรจาพาที
ดาบสแลเห็น ว่าท่านพาลี ให้นางเทวี มณโฑนั้นไป

(รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้, 2522: 184)

จากตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับ
รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีลักษณะเป็นตัวละครประปรักษ์เหมือนกันทุกฉบับ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้
ว่า กลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครประปรักษ์ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับ
รัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีลักษณะที่เหมือนกัน

1.2.2 แต่งตามลักษณะของนิทานมหัศจรรย์

การสร้างความบันเทิงเป็นวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งในการแสดง
มหรสพหรือการแต่งนิทาน เพราะมนุษย์ชอบความบันเทิงเพื่อความผ่อนคลายในการพักผ่อน ผู้แต่ง
นิทานจึงมักแต่งนิทานให้มีความสนุกสนานโดยใช้อนุภาคของนิทานต่างๆ มาประกอบกันในนิทาน
หนึ่งเรื่อง อนุภาคของนิทานที่สร้างความบันเทิงให้แก่ผู้อ่านที่สำคัญอนุภาคหนึ่ง คือ อนุภาคนิทาน

มหัศจรรย์ที่มีการสร้างตัวละครให้มีความมหัศจรรย์ ปราณี วงษ์เทศ (2531: 119-123) กล่าวถึงการสร้างตัวละครมหัศจรรย์สรุปได้ว่า การสร้างตัวละครมหัศจรรย์ คือ การสร้างตัวละครที่เน้นความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ มีเหตุการณ์มหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นเฉพาะในโลกของนิทานเท่านั้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะที่แตกต่างจากชีวิตหรือเหตุการณ์ในชีวิตจริง พระเอกในนิทานบางเรื่องจะมีความเก่งกล้าเหนือกว่ามนุษย์ธรรมดา การที่กวีสร้างตัวละครแบบนี้เพื่อให้ผู้อ่านเห็นความสามารถของตัวละครเอก การสร้างตัวละครให้มีความมหัศจรรย์จะทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกตื่นตาตื่นใจไปกับพฤติกรรมของตัวละครที่เกิดขึ้นในเรื่องและเกิดความบันเทิงไปกับการดำเนินเรื่องอีกด้วย

รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีการแต่งโดยใช้อนุภาคนิทานมหัศจรรย์มาประกอบการสร้างสรรค์ตัวละคร ทศกัณฐ์ที่เป็นตัวละครเอกของเรื่องรามเกียรติ์ทุกฉบับจึงเป็นตัวละครที่มีความมหัศจรรย์ตั้งแต่กำเนิด เช่น ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เกิดมาลีบเดียว ลิบพักตร์ ยี่สิบกร วิโรหาราชใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร**เกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ 3 สิ่ง ได้แก่ ร่องเท้าทิพย์ ดาบสรีกัญไชย และธนูทิพย์ ดังความว่า “นางก็ทรงคัพพะได้ 10 เดือน แล้วก็ประสูติออกมาจากท้องแม่ เป็นอันบริสุทธิ์ใสงามปราศจากมลละมูลทินแล **อันว่าเครื่องทิพย์ 3 ประการคือว่า เกิบทินทิพย์ ดาบสรีกัญไชยและงธนูทิพย์ ก็เกิดมีแก่กุมमारผู้นั้นแล**” (พรหมจักร, 2522: 3) ราพณาสวรรใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก**เกิดมาเป็นทารกไม่มีแขนขา เป็นต้น นอกจากนี้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับก็มีคุณลักษณะอันเป็นความสามารถพิเศษที่มนุษย์ธรรมดาทั่วไปไม่มีอีกด้วย เช่น ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** มีพลังกำลังมาก สามารถผลักเขาไกรลาสที่เอียงให้ตั้งตรงได้ ดังบทประพันธ์ที่ว่า

ทูลแล้วถวายบังคมลา	ออกมานิมิตอินทรีย์
ใหญ่เท่าบรมพรหมาน	ตระหง่านเงื่อมพระเมรุศิริศรี
ตีนเหยียบศิลาปถพี	อสุรีเข้าแบกยืนยัน
ยี่สิบกรกุมเหลี่ยมเขา	เท้าถีบด้วยกำลังแข็งขัน
ลั่นเลื่อนสะเทือนหิมวันต์	เขานั้นก็ตรงคืนมา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 178)

ภุมมจักในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโหก็มีพละกำลังมาก เหมือนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ปรากฏในตอนที่ภุมมจักต่อสู้เพื่อชิงนางสีดาจาก เจ้าลัมมา ภุมมจักยกก้อนหินใหญ่เท่าช้างขึ้นไปบนฟ้าแล้วทุ่มใส่เจ้าลัมมา ดังนี้ “ภุมมจักเอาก้อนหิน โด่เท่าตัวช้าง เหาะขึ้นไปข้างบน ทุ่มลงมาถูกศีรษะเจ้าลัมมาแตกกระจายกลายเป็นมูลมลอาหาร และดอกไม้” (ลังกาสิบโห, 2534: 29)

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ เรื่องปรัมมเหียร ทอรมาน และพรหมจักร รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่อง พระลักพระลาม พระรามชาดก และควายท้าวระพี กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก ฉบับบ้านควนเกยและวัดখনอนสามารถแปลงกายได้ ตัวอย่างในบทประพันธ์เช่น ราพนาสวนใน รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องควายท้าวระพีสามารถแปลงกายได้ ดังความว่า “วันถ้วน 7 มา ฮอดแล้ว ราพนาสวนก็เนระมิตตนให้สูงพยงเขายุคันทอนเหมือนตั้งรดทะกอนแล้ว” (การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 392)

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นยังต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษหรือวิพิเศษอีกด้วย ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ เรื่องปรัมมเหียร ทอรมาน พรหมจักร และลังกาสิบโห รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่อง พระรามชาดกและควายท้าวระพี และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดখনอน ตัวอย่างในบทประพันธ์เช่น ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้ และตะวันตกฉบับวัดখনอนต้องถูกทำลายกลองดวงใจก่อน พระรามจึงจะแผลงศรสังหารทศกัณฐ์ได้ วิโรหาราชในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรต้องถูกทำลายฤทธิ์ก่อน คือ ต้องเอาดินติด หางครกกับไม้ซีกขานและดินติดหางหมูไปใส่ในฉัตรแก้วของวิโรหาราช วิโรหาราชจึงจะสิ้นฤทธิ์ จากนั้นจึงให้ผู้ที่ไม่มองหน้าผู้หญิง 3 ปีมายิงศรใส่วิโรหาราชจึงจะสิ้นชีวิต ราพนาสวนในรามเกียรติ์ ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดกต้องถูกสังหารโดยใช้ธนูชื่อ ปืนศรแก้ววิเชียรเพชร เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้แต่งเรื่องรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ ฉบับท้องถิ่นมีการใช้อนุภาคนิทานมหัศจรรย์ในการสร้างสรรค์ตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ เหมือนมนุษย์ธรรมดาทั่วไปตั้งแต่การกำเนิดไปจนถึงคุณลักษณะต่างๆ ที่คล้ายคลึงกันโดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความบันเทิงให้ผู้อ่าน การแต่งเพื่อสร้างความบันเทิงจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีความเหมือนกัน

1.3 บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

บริบททางสังคมและวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการสร้างตัวละครในวรรณคดีไทย เพราะกวีผู้แต่งวรรณคดีไทยเป็นสมาชิกของสังคมที่ถูกหล่อหลอมให้มีความคิดความเชื่อและทัศนคติเหมือนคนในสังคมนั้นๆ อีกทั้งกวีมีความเคยชินต่อบริบทต่างๆ ในสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้น เมื่อกวีสร้างสรรค์วรรณคดีขึ้น ตัวละครในวรรณคดีนั้นก็อาจสะท้อนให้เห็นถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตกวีไปด้วยไม่มากนักน้อย และเนื่องจากสังคมไทยแต่ละท้องถิ่นมีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน เพราะคนในประเทศไทยมีการติดต่อสื่อสารกัน ทำให้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ ของไทยเหมือนกันหลายประการ เช่น การนับถือพระพุทธศาสนา ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นต้น ส่งผลให้ตัวละครในวรรณคดีไทยมีลักษณะที่คล้ายกันบางประการ

จากเหตุผลข้างต้น ตัวละครทศกัณฐ์ที่กวีผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของไทยสร้างสรรค์ขึ้นจึงมีลักษณะที่เหมือนกันอันเกิดจากปัจจัยด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรม 2 ประการ คือ กรอบความคิดทางพุทธศาสนา และบรรทัดฐานทางสังคม ดังนี้

1.3.1 กรอบความคิดทางพุทธศาสนา

ประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องกับผูกพันกับศาสนาพุทธจนได้ชื่อว่าเป็นเมืองพุทธ เรื่องราวของพุทธศาสนาแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยตลอดเวลา คนไทยมีการสืบทอดพุทธศาสนาจากจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูก ทำให้พุทธศาสนายังคงอยู่คู่ชาวไทยมาจนถึงปัจจุบัน

พุทธศาสนิกชนชาวไทยมีการสืบทอดหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การพาบุตรหลานเข้าร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนา การสวดมนต์ไหว้พระ เป็นต้น นอกจากนี้กวีผู้แต่งวรรณคดีหรือนิทานที่เป็นพุทธศาสนิกชนก็ได้แทรกหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาไว้ในผลงานของตนเองด้วย วรรณคดีหรือนิทานของไทยจึงปรากฏหลักธรรมทาง

พุทธศาสนา แม้ว่ารามเกียรติ์จะมีเค้าเรื่องมาจากรามายณะ ซึ่งเป็นเรื่องราวของศาสนาพราหมณ์ ฮินดู แต่เมื่อเรื่องรามายณะมาอยู่ในสังคมไทยที่เป็นสังคมพุทธศาสนา จึงมีการปรับและแทรกความคิดทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วย ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ก็ปรากฏหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนเรื่องกรรมที่ถูกต้องผ่านพฤติกรรมของตัวละคร หากตัวละครมีพฤติกรรมดีก็จะได้รับผลกรรมที่ดี หากตัวละครมีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายหรือการทำบาปก็จะได้รับผลกรรมที่ไม่ดี จึงอาจกล่าวได้ว่า บาปเป็นเหตุให้เกิดกรรม ซึ่งมีคำเรียกควบคู่กันว่า “บาปกรรม”

ตัวละครทศกัณฐ์เป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมที่ชั่วร้าย เมื่อพิจารณาถึงหลักธรรมเรื่องกรรมของพุทธศาสนาที่ปรากฏผ่านผลจากการกระทำของทศกัณฐ์ จะเห็นได้ว่าตัวละครทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับต้องพ่ายแพ้และสิ้นชีวิตเพราะบาปกรรมหรือการกระทำของตนเอง ในรามเกียรติ์ทุกฉบับ ทศกัณฐ์ทำบาปกรรมมาตั้งแต่ต้นเรื่อง คือ การลักนางสีตมาจากพระราม ซึ่งทำให้สามภรรยาต้องพลัดพรากจากกัน นอกจากนี้ทศกัณฐ์ยังมีกรรมชั่วร้ายอีกหลายประการที่ทำให้กรรมของทศกัณฐ์สาหัสยิ่งขึ้น เช่น ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเรื่องปรีมเมียรและทอรมาน* ราชานาสวรแปลงกายเป็นพระอินทร์ไปร่วมอภิรมย์กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์ นางสุชาดาอาฆาตแค้นจึงมาเกิดเป็นนางสีดาและทำให้เกิดสงครามจนราชานาสวรสิ้นชีวิต กรรมของราชานาสวรปรากฏชัดเจนในเหตุการณ์ที่ราชานาสวรมารบกับพระราม เทวดาและผู้วิเศษได้มาดูเหตุการณ์สงครามและต้องการให้ราชานาสวรพ่ายแพ้พระราม เพราะราชานาสวรทำกรรมหนักสองประการ คือ การเป็นชู้กับนางสุชาดา ชายาของพระอินทร์ และการลักนางสีตมาจากพระราม ดังความว่า

เมื่อเทวดากุมภัณฑ์คันทัพพะยักษ์แลนาครุฑทั้งหลายก็
เอากันดูยังมหาอุทกัมมที่นั่นมากนัก แลเขาก็ปรารณาหือ
พระยาพราหมณ์ราชันนั้นแพ้ ดูชุนชองค์หั้นแลเหตุว่า*ราชานาสวร*
นั้นได้กระทำบาป 2 ประการหนักนัก นั้น คือว่า *มันกระทำ*
มิจฉากรกับด้วยเมียท่านนั้น ปางเมื่อนางสีดาได้เป็นเมีย
พระยาอินทร์ที่ 1 แล อทินนาทาน ยามเมื่อมันลักเอานางสีดา
นั้น 1 แม่นก็ดี ราชานาสวรก็บ่ออ่อนปโยม

(ปรีมเมียร ทอรมาน, 2527: 33)

ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ในตอนนั้นปลายชีวิตของทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ ได้กล่าวถึงเรื่องบาปกรรมที่ปรากฏในตัวบทว่า “เวร” อันหมายถึงบาปกรรมที่ทศกัณฐ์เคยทำไว้หลายครั้ง แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์มีความเชื่อว่า ทศกัณฐ์ทำกรรมชั่วร้ายไว้ จึงทำให้ทศกัณฐ์ต้องพ่ายแพ้ต่อพระรามหลายครั้ง เช่น บทละครตอนที่ทศกัณฐ์พูดกับนางมณโฑเรื่องที่ทศกัณฐ์เสียรู้ให้กับหนุมาน ว่าเป็นเพราะเวรกรรมที่ทำให้ทศกัณฐ์ไม่ฟังคำพูดนางมณโฑที่เตือนทศกัณฐ์ไม่ให้เชื่อใจหนุมาน ความว่า

จึงว่ามณโฑเจ้าพี่

มารศรีผู้ยอดเสนาหา

ซึ่งมิเชื่อฟังกัลยา

ชะรอยว่าเวรมาตามทัน

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 468)

นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ยังเสียนางมณโฑและนางสนมโดยมีการพูดถึงเวรกรรม ความว่า

เป็นกรรมมาจำปลดพราก

แสนวิบากพ่างเพียงอกหัก

ที่เหนจะได้คืนมาเห็นพักตร์

นงลักษณ์ค้อยอยู่จงดี

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 475)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นได้รับผลจากบาปกรรมหนักจนถึงเสียชีวิตเหมือนกัน เพราะพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของทศกัณฐ์เองทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ที่ยอมรับในผลกรรมของตนเอง ทศกัณฐ์จึงเป็นตัวละครตัวอย่างของผู้ที่ยอมรับผลกรรมในหลักธรรมทางพุทธศาสนา

1.3.2 บรรทัดฐานทางสังคม

บรรทัดฐานทางสังคม คือ แบบแผนพฤติกรรมที่เป็นที่คาดหวังของสังคม เป็นมาตรฐานที่สมาชิกของสังคมถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตาม จึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป (งามพิศ สัตย์สงวน, 2552: 61) การที่คนในสังคมยอมกระทำตามบรรทัดฐานทางสังคมจะทำให้

บุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับในสังคม แต่หากคนในสังคมไม่ปฏิบัติตามก็อาจถูกผู้อื่นมองว่าเป็นคนไม่ดี บรรทัดฐานทางสังคมจึงเป็นข้อปฏิบัติที่คนในสังคมควรกระทำตาม แต่ไม่ใช่ข้อบังคับที่คนในสังคมจำเป็นต้องกระทำตาม

สังคมไทยเป็นสังคมครอบครัวที่มีการเคารพนับถือกันระหว่างญาติพี่น้อง และสามีภรรยา ทำให้สังคมไทยมีบรรทัดฐานทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับข้อปฏิบัติระหว่างคนในครอบครัว โดยเฉพาะบรรทัดฐานทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยาที่คนในสังคมมีการกำหนดหน้าที่และพฤติกรรมของสามีที่ดีว่า ควรรักและดูแลภรรยาของตนเองเป็นอย่างดี บรรทัดฐานทางสังคมดังกล่าวถูกปลูกฝังอยู่ในสังคมไทยมายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นการสืบทอดบรรทัดฐานทางสังคมจากรุ่นปู่ย่าตายายมาถึงรุ่นลูกหลาน คนในสังคมไทยมีวิธีการถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคมเพื่อให้ลูกหลานได้รับการยอมรับจากคนในสังคมหลายวิธี เช่น การสั่งสอนโดยการบอกเล่าโดยตรง การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง เป็นต้น นอกจากนี้ คนไทยยังมีการสืบทอดบรรทัดฐานด้วยการแทรกบรรทัดฐานทางสังคมไว้ในนิทานหรือวรรณคดีอีกด้วย

ในวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์มีการแทรกบรรทัดฐานทางสังคมไว้ใน การแสดงบทบาทของตัวละครเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวละครทศกัณฐ์ แม้ว่าทศกัณฐ์จะเป็น ตัวละครฝ่ายร้ายหรือตัวละครปรีกษีในเรื่องรามเกียรติ์ แต่ทศกัณฐ์ก็เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามบรรทัดฐาน ทางสังคมในข้อรักและดูแลภรรยา ปรากฏใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท** ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ทศกัณฐ์รักภรรยามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นางมณโฑ ภรรยาหลวงของทศกัณฐ์ที่ทศกัณฐ์รัก ห่วงใยดูแล และให้อภัยนางเสมอมา เช่น ใน ตอนที่หนุมานเผากรุงลงกา ทศกัณฐ์อุ้มนางมณโฑกับนางอัคคี รวมทั้งนางสนมทั้งหมดหนีไฟไปนอก กรุงลงกา ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเคียรสุริย์วงศ์ยกชี
เห็นเพลิงพลุ่งรุ่งโรจน์รูจี	รัศมีร้อนกล้ายิงไฟกลับ
ติดไหม้ปราสาทราชฐาน	พญามารตกใจตัวสิ้น
เรียกมเหสีวิไลวรรณ	สุริย์วงศ์พงศ์พันธุ์นวย

แล้วอุ้มมณโฑเทวี	ทั้งนางอัคคีโฉมฉาย
ลงจากปราสาทแก้วแพรวพราย	เจ้าขรวิ้นนายเถ้าแก่ก็ตามมา

-----	-----
เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์รังสรรค์
พาฝูงวนิดาวิลาวัณย์	ฝูงสนมกำนัลกัลยา
ทั้งหมู่ประยูรสุริย์วงศ์	ขององค์พญาอักษร
ขึ้นบุษบกทรงอลงการ	ตรงไปสัตนาศิริ

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1, 2558: 830-831)

ในตอนนี้นางมณโฑถูกหนุมานหลอกในพิธีกวนข้าวทิพย์จนต้องกลายเป็นภรรยาของหนุมานและทำให้ทศกัณฐ์เสียพิธี่ไปด้วย นางมณโฑจึงร้องไห้จนสลบไป ทศกัณฐ์คิดว่านางมณโฑเสียใจจนเสียชีวิตจึงคร่ำครวญด้วยความรักอาลัยต่อนางมณโฑ แสดงให้เห็นว่า แม้ว่านางมณโฑจะเป็นภรรยาของชายอื่น ทศกัณฐ์ก็ยังรักนางมณโฑดังเดิม ดังความว่า

เมื่อนั้น	ทศเศียรสุริย์วงศ์อักษร
เห็นนางแสนโศกโศกา	กัลยาแน่นิ่งไม่ดิงกาย
มีความเส่นหาอาวรณ์	ทุกข์ร้อนตกใจใจหาย
สำคัญสัญญาว่าเมียตาย	วุ่นวายไม่เป็นสมประดี
ยกกรซ้อนเกศนงลักษณ์	ขึ้นวางเหนือตักอักษร
พิศพิศคร่ำครวญเทวี	อสุรีครวญคร่ำรำพัน
โอ้อวามณโฑเจ้าพี่เอ๋ย	ทราชมเขยผู้มิ่งเมียขวัญ
เคยร่วมสุขร่วมทุกข์มาด้วยกัน	ร่วมซีพซีวันร่วมใจ
ถึงเจ้าเสียกลเสียตัว	จะตรีชาว่าชั่วก็หาไม่
ควรหรือมาม้วยบรลัษ	หนีพี่ไปได้วันนี้
รำพลาถกอดองค์อัคเรศ	ชลเนตรนองเนตรอักษร
แสนทุกข์แสนทเวซแสนทวิ	โศกก็เพียงสิ้นชีวา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2, 2558: 399-400)

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิโห ฤๅมจักเป็นสามีที่รัก และหวังใยภรรยาทั้งหมดของตนเอง ในเหตุการณ์ที่ฤๅมจักจะออกไปรบกับพระรามเป็นครั้งสุดท้าย ฤๅมจักขอพรให้ภรรยามีความสุข ไม่มีภัยอันตรายใดๆ ดังความว่า “จอมนางนาฏทั้งสามของพี่เฮย ขอให้ความเจ็บอย่าได้กราย ความไข้จงเป่ามี ภัยอันตรายใดๆ อย่าเข้ามาใกล้กรายเถอะเนอ” (ลังกาสิโห, 2534: 81)

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก เมื่อพระรามพานางจันทาไปจากราพณาสวร ราพณาสวรก็ติดตามไปต่อสู้กับพระรามเพื่อแย่งชิงนางจันทากลับคืนมา แสดงให้เห็นความรักของราพณาสวรที่มีต่อนางจันทา ดังความว่า

ท้าวราพณาสวรถึงคราวตื่นขึ้นไม่เห็นนางจันทา ปราศไป
ถามบิดาทราบว่าท้าวพระลักษมณ์พระรามมาลักเอาไป โกรธ
เกรี้ยวขึงนัก หยิบธนูศิลป์โมกษศักดิ์ยิงไปในอากาศ บังเกิดเป็น
พลโยธาโกฏิหนึ่ง... ต่อนี้ไปได้มีการรบกันอย่างขนานใหญ่ ท้าว
ราพณาสวรทำอะไรต่อท้าวพระรามไม่ได้ เป็นฝ่ายรองเสมอ
กระนั้นท้าวพระรามต้องต่อสู้พลงถอยพลงเป็นการเดินทางกลับ
แต่ถูกราวีตลอดทาง

(พระรามขาดก, 2507: 17)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมในเรื่องการรักภรรยาเหมือนกัน ทั้งนี้เป็นเพราะคนในสังคมไทยทุกภาคมีบรรทัดฐานอันเป็นที่ยอมรับในสังคมเหมือนกัน บรรทัดฐานทางสังคมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหมือนรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

2. ปัจจัยที่ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีความแตกต่างกัน

แม้ว่าทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นจะมีการแสดงบทบาทตัวละครฝ่ายร้ายเหมือนกัน คือ ทศกัณฐ์เป็นผู้ที่ทำให้พระรามกับนางสีดาต้องพลัดพรากจากกัน แต่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์แต่ละท้องถิ่นก็มีลักษณะบางประการที่แตกต่างกัน ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากปัจจัยสำคัญ 4 ประการ คือ ลักษณะการแพร่กระจายของนิทาน วัตถุประสงค์ในการแต่ง ลักษณะของเรื่อง และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

2.1 ลักษณะการแพร่กระจายของนิทาน

รามเกียรติ์หรือนิทานเรื่องพระรามมีการแพร่กระจายไปเป็นนิทานประจำท้องถิ่นแต่ละภาคของประเทศไทย และลักษณะการแพร่กระจายของนิทานที่กวีในแต่ละท้องถิ่นปรับแต่งให้กลายเป็นนิทานประจำท้องถิ่นของตนเองก็มีส่วนทำให้เนื้อเรื่องและตัวละครที่ปรากฏในเรื่องมีความแตกต่างกัน ทั้งที่เป็นนิทานเรื่องรามเกียรติ์เหมือนกัน ทั้งนี้ ศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง (2537: 31) กล่าวถึงลักษณะความแตกต่างของนิทานเรื่องเดียวกันอันเกิดจากการแพร่กระจายของนิทานว่า นิทานเรื่องเดียวกันอาจมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. การละความหรือตัดความบางตอนออก เพราะเห็นว่าไม่สำคัญ อาจเกิดจากเพราะความนั้นไม่เคยชิน ขัดกับวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมของสังคม
2. การเปลี่ยนรายละเอียด เพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของผู้ฟัง จะได้เข้าใจง่าย
3. การขยายความ เรื่องที่ขยายมักเกี่ยวกับความคิด ทศนคติของผู้เล่า หรือการสอดแทรกความเชื่อ และแนวจริยธรรมในสังคม
4. การผนวกเรื่อง อาจเกิดจากเพราะผู้เล่าสับสน นำเอาเหตุการณ์ในนิทานเรื่องอื่นเข้ามาปน
5. การสลับเหตุการณ์ หรือสลับบทบาทตัวละคร เกิดจากผู้เล่าจำสับสน หรือเห็นว่าเหตุการณ์แต่ละตอนมีความสำคัญเท่ากัน จะเล่าตอนไหนก่อนก็ได้
6. การอนุรักษ์ตนเอง ได้แก่การรักษาจุดเด่นหรือแก่นของเรื่องไว้

จากคำอธิบายข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การแพร่กระจายของนิทานทำให้กวีในท้องถิ่นของไทยสร้างสรรค์วรรณคดีและตัวละครในวรรณคดีโดยมีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดของเรื่องให้

สอดคล้องกับท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ที่มีการแพร่กระจายในท้องถิ่นต่างๆ ของไทยจึงถูกสร้างสรรค์ให้เป็นนิทานท้องถิ่นที่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องและตัวละครไปจากนิทานเรื่องพระรามอันเป็นต้นฉบับเดิมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวละครทศกัณฐ์ที่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับและมีการแสดงบทบาทว่า เป็นผู้ลักนางสีดาไปจากพระราม ทำให้พระรามกับนางสีดาต้องพลัดพรากจากกันและเป็นสาเหตุทำให้ยักษ์ทำสงครามกับมนุษย์ แต่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นแต่ละฉบับก็มีความแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลักษณะทางกายภาพของทศกัณฐ์ กล่าวคือ ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เป็นกษัตริย์รูปงามผู้ครองกรุงลงกาและมีภาพลักษณ์เป็นยักษ์ มีสิบเศียร สิบพักตร์ และยี่สิบกร แต่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเป็นกษัตริย์รูปงาม แต่ไม่ได้เป็นยักษ์

ทั้งนี้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานมีรูปร่างหน้าตาที่แตกต่างกับ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อย่างชัดเจน กล่าวคือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานทุกฉบับไม่มีลักษณะเป็นยักษ์เหมือนทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เช่น วิโรหาราชใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร** มีรูปร่างหน้าตาต่างดงามมาตั้งแต่กำเนิด ดังความว่า “แล้วก็ประสูติออกมาจากท้องแม่เป็นอันประสูติใสงามปราศจากมลละมุลทินแล” (พรหมจักร, 2522: 3) ราพณาสวรรใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก** เกิดมาเป็นกุมารที่มีรูปร่างหน้าตาต่างดงาม ดังความว่า “ครั้นพระนางทรงครรภ์ได้สิบเดือน ประสูติกุมารมีรูปโฉมงามยิ่งนัก” (พระรามขาดก, 2507: 6-7) จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานมีรูปร่างหน้าตาต่างดงามมาตั้งแต่กำเนิด แสดงให้เห็นความแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่เกิดมาเป็นยักษ์มีสิบเศียร สิบพักตร์ ยี่สิบกรอย่างชัดเจน

ภาพลักษณ์ของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ดังกล่าว อาจเกิดจากปัจจัยทางด้านกรแพร่กระจายของนิทาน การที่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานไม่มีรูปลักษณ์เป็นยักษ์เหมือนทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** อาจเกิดจากการที่กวีเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของทศกัณฐ์เพื่อให้ผู้ฟังในท้องถิ่นนั้นๆ จินตนาการถึงภาพลักษณ์ของทศกัณฐ์ได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอธิบายว่าทศกัณฐ์มีรูปร่างหน้าตาเป็นยักษ์และมีรายละเอียดอย่างไรบ้างให้ชาวบ้านเข้าใจอย่างชัดเจนอาจทำได้ยาก ดังนั้นกวีผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานจึงสร้างให้ทศกัณฐ์เป็นกษัตริย์รูปงาม แต่ไม่ได้สร้าง

ทศกัณฐ์ให้มีรูปร่างหน้าตาเป็นยักษ์ ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานมีรูปร่างหน้าตาแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

2.2 วัตถุประสงค์ในการแต่ง

วัตถุประสงค์ในการแต่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกแตกต่างไปจาก **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เพราะมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการแสดงหนังใหญ่ ซึ่งเป็นการแสดงบางตอนเท่านั้น เนื้อหาของรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกก็จะมีรูปแบบการนำเสนอตามแบบบทการแสดงหนังใหญ่ เช่น **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดขนอน** ที่มีบทไหว้ครูก่อนการแสดง ตัวอย่างเช่น

ข้าไหว้พระเสด็จเรื่องฤทธา	ทศรถมหา
เป็นเจ้าของบรรณีย์	
ไหว้พระบาทนรนาถจักรี	ในพื้นที่พลพิ
ไม่มีใครจะเปรียบปานปูน	
ข้าไหว้ชาวพ้านาขุน	เลี้ยงแลใครจะปูน
ทานทัตทะยาย่อมรักษา	

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 41)

นอกจากนี้ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดขนอน** ยังมีบทเบิกหน้าพระ คือ การไหว้พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหม เทพเจ้าตามความเชื่อของพราหมณ์ฮินดู ที่กระทำก่อนการแสดงจริงอีกด้วย ดังความว่า

ข้าไหว้พระบาทสามองค์	อิศวรผู้ทรง
อุสุภราชฤทธิรอน	
ข้าไหว้พระนารายณ์สี่กร	ทรงครุฑเศจร
ประจัญนรินทร์เรื่องณรงค์	
ข้าไหว้จตุพักตร์ผู้ทรง	มหาสุวรรณหงส์
มหิทธิฤทธิ์เลื่อนนาม	

(วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี, 2520: 43)

ภาคใต้และตะวันตกนำเรื่องรามเกียรติ์มาใช้ในการแสดงหนังใหญ่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาที่ใช้ในการแสดงและความสนใจของผู้ชมการแสดง ทำให้ผู้แต่งบทแสดงหนังไม่อาจเล่าเรื่อง **รามเกียรติ์** ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องได้ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกจึงมีการแต่งโดยการเลือกฉากที่มีความสนุกสนานตื่นเต้น เช่น ฉากรบมาแต่งเป็นบทละครมากกว่าฉากอื่นๆ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความสนใจ เมื่อรามเกียรติ์ของภาคใต้และตะวันตกถูกนำเสนอเนื้อหาบางตอน ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ในเรื่องรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมีบทบาทน้อย นอกจากนี้ ผู้แต่งรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกยังเลือกเนื้อเรื่องตอนที่เกี่ยวกับตัวละครทศกัณฐ์จากรามเกียรติ์ฉบับสมบูรณ์มาแต่น้อยมาก จึงทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกแสดงบทบาทน้อยกว่า **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เช่น รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ลักนางสีดาและเหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ออกรบ ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแคและวัดখনอน** ไม่ปรากฏบทบาททศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับบ้านควนเกย** และ **วัดখনอน** ไม่ปรากฏบทบาทสามิ ทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย วัดท่าแคและวัดখনอน** ไม่ปรากฏบทบาทบิดา แม้ว่า **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** จะมีลักษณะการแต่งเป็นบทละคร อันเป็นรูปแบบของวรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อการแสดง แต่ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ก็ไม่ใช้ในการแสดงจริง เนื้อเรื่องจึงมีความยาวกว่ารามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกที่ใช้ในการแสดง **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** จึงอธิบายเกี่ยวกับตัวละครได้มากกว่ารามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก

2.3 ลักษณะของเรื่อง

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานมีลักษณะการแต่งเรื่องรามเกียรติ์ให้เป็นไปตามลักษณะของชาดก รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2548: 27-28) กล่าวถึงนิทานชาดกไว้ว่า ชาดกคือเรื่องราวในอดีตชาติของพระโพธิสัตว์ก่อนจะเสวยพระชาติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นิทานชาดกมีที่มาจาก 4 ทาง ได้แก่

1. จากเรื่องที่มีเล่ากันทั่วไปและมีมาก่อนการรวบรวมคัมภีร์ชาดกที่สมบูรณ์
2. จากนิทานชาวบ้านหรือนิทานต่างประเทศที่แพร่เข้ามา

3. จากเรื่องราวในประวัติศาสตร์หรือพงศาวดารบ้านเมืองก่อนยุคพุทธกาล
4. จากการผูกเรื่องขึ้นเพื่อใช้เปรียบเทียบ

ดังนั้น ชาดกจึงเป็นชุมนุมนิทานโบราณบางเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาบรรยาย เพื่อแสดงหลักธรรมในแง่ต่างๆ ประกอบด้วยการบำเพ็ญบารมีสิบประการและเป็นอุทาหรณ์ในการ สอนศีลธรรมแก่บุคคลทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธองค์เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

ชาดกเป็นนิทานที่ปรากฏอยู่ทั่วทุกภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคเหนือกับภาค อีสานที่พระพุทธศาสนามีความเข้มแข็งอย่างมาก ไกรศรี นิมมานเหมินท์ (2525: 36-37) กล่าวว่า อาณาจักรล้านนาเป็นดินแดนที่พุทธศาสนารุ่งเรืองนับตั้งแต่สมัยพญามังรายสร้างเมืองเชียงใหม่ จน มาถึงสมัยพระเจ้ากือนาได้นิมนต์พระสงฆ์จากลังกาเข้ามาสอนศาสนา วรรณคดีของล้านนาส่วนใหญ่ มีลักษณะของนิทานชาดก ด้วยเหตุนี้รามเกียรติ์ล้านนาจึงมีลักษณะของนิทานชาดกด้วย ส่วนทาง ภาคอีสานก็ได้รับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระโพธิสัตว์เช่นเดียวกัน รามเกียรติ์ภาคอีสานจึงมีลักษณะของ ความเชื่อและศิลปวัฒนธรรมคล้ายกับของล้านนาที่เป็นการผสมผสานความเชื่อ และวัฒนธรรม ดั้งเดิมที่มีมาช้านานให้เข้ากับวัฒนธรรมพุทธศาสนาที่รับเข้ามาในชั้นหลัง

ภาคเหนือมีรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นนิทานชาดกคือ เรื่อง**พรหมจักร** ที่น่าจะได้รับอิทธิพลทางด้านรูปแบบของเรื่องจากนิบาตชาดก อันเป็นนิทานเรื่องเล่าสำคัญทาง พระพุทธศาสนาและมีลักษณะเป็นนิทานสอนใจ ชาวเหนือซึ่งมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา มาก จึงนำรูปแบบโครงสร้างการเล่าเรื่องแบบชาดก เช่น การมีเนื้อเรื่องที่เป็นปัจจุบันชาติของ พระพุทธเจ้า อดีตชาติของพระพุทธเจ้า ประชุมชาดก มาใช้ในการแต่งนิทานท้องถิ่น โครงสร้าง การเล่าเรื่องแบบนิทานชาดกอันเป็นกรอบสำคัญในการแต่งนิทานท้องถิ่นจึงทำให้**เรื่องพรหมจักร**อัน เป็นนิทานท้องถิ่นเหนือได้รับอิทธิพลด้านลักษณะนิทานชาดก **พรหมจักร**จึงมีการสร้างตัวละครและ เนื้อเรื่องแบบนิทานชาดก

การรับรูปแบบของนิทานชาดกไปแต่งนิทานท้องถิ่นจะเห็นได้จากการที่ภาคเหนือ ของประเทศไทยมีนิทานชาดกของท้องถิ่นที่เรียกว่า **ปัญญาชาดก** อันเป็นวรรณกรรมทางพุทธ ศาสนาเรื่องเอกที่พระเถระนักปราชญ์ชาวเชียงใหม่ได้รวบรวมเรื่องราวปรัมปราที่เป็นนิทานพื้นถิ่น แพร่หลายในยุคนั้นแล้วนำมาเรียบเรียงเป็นชาดกขึ้นในระหว่างพ.ศ.2000-2200 โครงสร้างของ

ปัญญาสชาดก มีลักษณะเลียนแบบนิบาตชาดกหรืออรรถกถาชาดกที่พระสงฆ์ชาวลังกาประพันธ์ไว้ ประกอบด้วยปัจจุบันวัตถุ อดีตนิทาน บทคาถาภาสิตและสโมธานหรือประชุมชาดก (**ปัญญาสชาดก**, 2549: คำนำ) การที่ท้องถิ่นเหนือมีการรวบรวมนิทานชาดกและตั้งชื่อว่า **ปัญญาสชาดก** แสดงให้เห็นว่า ชาวเหนือมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาจนทำให้มีการแต่งนิทานชาดกเป็นจำนวนมาก ความศรัทธาที่ชาวเหนือมีต่อพระพุทธศาสนานี้จึงอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่มีกวีชาวเหนือแต่ง **เรื่องพรหมจักร**

นอกจากนี้ ภาคอีสานของไทยยังปรากฏชาดกอันเป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับนิทานพระรามอีกเรื่องหนึ่งด้วย คือ **พระรามชาดก** ที่มีลักษณะเป็นนิทานชาดกตั้งแต่ชื่อเรื่อง ตลอดจนลักษณะของการดำเนินเรื่องที่มีการกล่าวถึงปัจจุบันชาติ คือ ชาติที่พระโพธิสัตว์เป็นพระพุทธเจ้า จากนั้นเล่าถึงอดีตชาติและมีการประชุมชาดกในตอนท้ายเรื่อง แสดงให้เห็นอิทธิพลของชาดกที่ส่งผลต่อการแต่งรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า นิทานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้ามีอิทธิพลต่อการแต่งนิทานของคนไทยในภาคเหนือและอีสาน จึงทำให้ภาคเหนือและอีสานของไทยมีนิทานชาดกของท้องถิ่นอย่างชัดเจน

เมื่อภาคเหนือและอีสานมีนิทานชาดกของท้องถิ่นทำให้ลักษณะและรูปแบบของนิทานชาดกส่งอิทธิพลต่อนิทานท้องถิ่นเรื่องอื่นๆ ด้วย รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานจึงปรากฏลักษณะของนิทานชาดก คือ มีการประชุมชาดกในตอนท้ายเรื่อง และมีการกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์ที่ไปเกิดเป็นพระเทวทัต บุคคลในสมัยพุทธกาล พระเทวทัตเป็นพระญาติของพระพุทธเจ้าที่ออกบวชตามพระพุทธเจ้า แต่พระเทวทัตมีจิตใจฉ้อฉลริษยาพระพุทธเจ้าจึงปองร้ายพระพุทธเจ้าหลายครั้ง แต่ไม่สำเร็จ ภายหลังพระเทวทัตก็ถูกรณีสืบ เพราะบาปกรรมที่ทำไว้กับพระพุทธเจ้า (**พุทธประวัติ**: 1-29) ปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร** ที่กล่าวถึงตัวละครราพณาสุวรรณว่า ไปเกิดเป็นพระเทวทัตในสมัยพุทธกาล ดังความว่า

ส่วนอันว่าพระยาวิโรหาลังกา ผู้มาลักเอานางผู้เป็นเมีย
พรหมจักร และซำยังธนูมาถูกตืนพระยาพรหมจักรวันนั้น คือ
หากมาได้ทำนเทวทัตตเถรผู้ใจบาป มักปองบิเบียนภูพระตถาค
ตะในกาลบัดนี้แล

(พรหมจักร, 2522: 168)

ส่วนรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานที่ปรากฏลักษณะของนิทานชาดก ได้แก่ เรื่อง **พระลักพระลามและพระรามชาดก** ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานสองเรื่องนี้มีลักษณะของนิทานชาดกคือ มีประชุมชาดกในตอนท้ายที่เล่า ทศกัณฐ์ไปเกิดเป็นพระเทวทัตในสมัยพุทธกาล ในเรื่องพระลักพระลามปรากฏในบทประพันธ์ความว่า “*พญาฮาบมะนาสวนเจ้าลักเมียพระลามปางก่อนปางนั้น บัดนี้ หากแม่นเทวทัตโหดฮายปองข้าหน่อพุทธโธ จึงได้ลงไปไหม้อะเวจ็หม้อใหญ่ นั้นแล้ว*” (พระลักพระลาม, 2518: 133) และในเรื่อง**พระรามชาดก**ปรากฏในบทประพันธ์ความว่า “*พญาราพณาสุวรรณอันเกิดมากระทำเวรแก่พญารามราชในปางนั้น บัดนี้มาเกิดเป็นเทวทัต*” (พระรามชาดก, 2507: 102) จากตัวอย่างแสดงให้เห็นลักษณะของวรรณคดีชาดกที่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน อันมีลักษณะเป็นวรรณคดีชาดกที่สำคัญ คือ การกล่าวถึงการกลับชาติมาเกิดในสมัยพุทธกาลของตัวละครหรือการประชุมชาดกที่ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังทราบวาทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานมาเกิดเป็นพระเทวทัตในสมัยพุทธกาล ซึ่งลักษณะการเล่าถึงตัวละครทศกัณฐ์ดังกล่าวไม่ปรากฏใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ลักษณะของวรรณคดีชาดกที่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

2.4 บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเป็นวรรณคดีที่ปรากฏในท้องถิ่นที่มีความแตกต่างในด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ทศกัณฐ์ที่เป็นตัวละครสำคัญของเรื่องที่ปรากฏทั้งใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีลักษณะบางประการที่แตกต่างกัน อันเกิดจากปัจจัยทางบริบททางสังคมและวัฒนธรรม 2 ประการ คือ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ และทัศนคติเกี่ยวกับกษัตริย์ ดังนี้

2.2.1 ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์

พุทธศาสนามีความเชื่อเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำความดีและความชั่วอันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับความคิดเรื่องกรรม พระพุทธศาสนาเชื่อว่าผู้ที่ทำความดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน เปรียบเทียบได้กับการได้ขึ้นสวรรค์ อันเป็นดินแดนสุขาวดีที่มีแต่ความสวยงามและความสุขสบาย แต่ผู้ที่ทำความชั่วย่อมได้รับผลร้าย เปรียบเทียบได้กับการตกนรก

ที่มีแต่ความทุกข์ ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์จึงปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพของนรกและสวรรค์ที่ปรากฏในหนังสือโบราณของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อง**ไตรภูมิภคาหรือไตรภูมิพระร่วง** พระราชนิพนธ์ของพระมหาธรรมราชาที่ 1 ลีไทยพระมหากษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย

ไตรภูมิภคาหรือไตรภูมิพระร่วงมีการพรรณนาถึงไตรภูมิ หรือภูมิทั้งสามซึ่งมนุษย์ สัตว์ และเทวดาพากันเวียนว่ายตายเกิดไปตามบาปบุญของตน (**ไตรภูมิภคาหรือไตรภูมิพระร่วง**, 2555: คำนำ) การพรรณนาภพภูมิที่ปรากฏใน**ไตรภูมิภคา**มีการพรรณนาถึงสภาพของนรกและสวรรค์ไว้อย่างละเอียดด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ปรากฏอยู่ในกระบวนการความคิดของคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ และเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนา ทำให้วรรณคดีไทยนำเสนอความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์มาก

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานนำความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์มาใช้เกี่ยวข้องกับตัวละครทศกัณฐ์ ซึ่งรามเกียรติ์ฉบับอื่นๆ ไม่ปรากฏความเชื่อนรกสวรรค์นี้ ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลามและพระรามขาดก**แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์ผู้ชั่วร้ายที่ต้องชดใช้กรรมโดยต้องตกนรก ดังความว่า

แต่นั้น ธรณีพื้นดินหลวงหับแจบ พญาฮาบาหับได้
 เลยข้าลวดตาย แท้แล้ว แต่นั้น จตุโลกท้าวกุมภกันท์ทั้งสี่ หลัง
 โลกเยี่ยมตาแก้วส่องเห็น หลังเบ็งแล้วเลยฟ้าลวดกุม สองผูก
 ค้องพญาฮาบาพันธันง เอาไปเถิงอเวจีแกว่งลงในหม้อ
 พญาฮาบจมลงพื้นอเวจีหม้อใหญ่สิ้นเปื่อยเป็กะจวนเนื้อเวทนา
 เจ้าเอย

(พระลักพระลาม, 2518: 106-107)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นความเชื่อเรื่องนรกอเวจีหรือหม้อเวจินรกที่ปรากฏใน**ไตรภูมิภคา** ความว่า

ฝูงสัตว์อันเกิดในมหาเวจिनรกนั้น ทนทุกขเวทนาด้วยหีน
 นานสิ้นกัลป์หนึ่งจึงพ้น... สัตว์คนนรกนั้น ตราบใดบมิถ้วนกัลป์
 ดังกล่าวมานั้น บมิพ้นบาปอันใด แลบาปแห่งพระเทวทัตอันได้
 ไปใหม่อยู่ในมหาเวจिनรกนั้น ไกลแต่เราอยู่นี้ไปเถิงยมโลกได้ 140
 โยชน์ แต่ยมโลกลงไปเถิงอวีจีได้ 1,000 โยชน์ ลมอันจรดได้
 โยชน์แลแผ่นดินอันเราอยู่นี้โดยกว้างได้ 10,000 โยชน์ โดยหนา
 ได้ 240,000 โยชน์ แลน้ำอันทรงแผ่นดินไว้หนาได้ 480,000
 โยชน์ ลมอันทรงน้ำแลดินไว้บมิให้จม บมิให้ไหวโดยหนาได้
 960,000 โยชน์

(ไตรภูมิภคหรือไตรภูมิพระร่วง, 2555: 42)

มหาเวจिनรกเป็นนรกที่อยู่ลึกที่สุดจากแผ่นดินที่มนุษย์อาศัยอยู่ ผู้ที่ตก
 มหาเวจिनรกจะได้รับความทุกข์ทรมานนานหนึ่งกัลป์จึงจะพ้นบาป ดังเช่นที่พระเทวทัต ผู้ที่ทำร้าย
 พระพุทธเจ้าถูกธรณีสูบไปยังมหาเวจिनรก ดังนั้นมหาเวจिनรกจึงเป็นนรกขุมที่เป็นที่อาศัยของ
 บุคคลที่ทำบาปร้ายแรงที่สุดตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามชาดก ราพณาสวรรภู
 ยมบาลอุดลากไปรับกรรมในหม้อนรก ดังความว่า

ลงท้ายพญารามราชเอาปิ่นแก้ววิเชียรเพชรยิงพญา
 ราพณาสวรปนละเอียด ตายไม่คืนเป็น ยมบาลทั้งสี่แร่งลันเข้า
 มามัดพญารามณาสวรอุดลากอุตลุดลงหม้อนรก ได้ทนทุกข์
 เวทนนานหนักหนา

(พระรามชาดก, 2507: 94-95)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคนไทยในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 ท้องถิ่นอีสาน มีความเชื่อเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ในทางพระพุทธศาสนาที่เข้มข้นกว่าคนไทยใน
 ท้องถิ่นภาคกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์เป็นปรัชญาพุทธของชาวบ้านใน

ท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามากกว่าคนในท้องถิ่นภาคกลาง ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์จึงส่งอิทธิพลต่อการแต่งรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น อันเป็นวรรณคดีของชาวบ้าน ทำให้ทศกัณฐ์ต้องรับความทุกข์เวทนาในนรก ซึ่งลักษณะของเรื่องดังกล่าวไม่ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*

2.2.2 ทศนคติเกี่ยวกับกษัตริย์

คนไทยเชื่อว่ากษัตริย์เป็นดังสมมติเทพ เป็นผู้อยู่เหนือประชาชนทั่วไป ประชาชนให้ความเคารพพระมหากษัตริย์อย่างสูงสุด ประดุจว่าพระมหากษัตริย์เป็นเทพเจ้า ความจงรักภักดีที่ประชาชนมีต่อพระมหากษัตริย์ทำให้ประชาชนไม่กล้าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จนถึงขั้นเกรงกลัว พระบารมี ไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์ ทั้งด้วยความเทิดทูนและความกลัว

การยกย่องเทิดทูนพระมหากษัตริย์ของคนไทยสะท้อนให้เห็นในวรรณคดีทุกท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ ตลอดจนพระบารมีในฐานะประมุขของชาติ ผู้ที่เป็นทั้งผู้นำ ที่ฟังและผู้ปกครองให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข วรรณคดีทุกเรื่องจึงเทิดทูนพระมหากษัตริย์ไว้ในที่สูงกว่าตัวละครอื่น

ผู้คนที่อาศัยในเมืองหลวงมีโอกาสใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์มากกว่าคนไทยในท้องถิ่นอื่น เพราะพื้นที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับพระราชวังที่ประทับของพระมหากษัตริย์ ในขณะที่คนในท้องถิ่นภาคอื่นของไทยมีโอกาสน้อยหรือไม่มีโอกาสได้พบพระมหากษัตริย์เลย ทำให้ทัศนคติและมุมมองต่อพระมหากษัตริย์ของคนในท้องถิ่นแตกต่างกับคนในเมืองหลวง กล่าวคือ คนในท้องถิ่นอาจมองว่าพระมหากษัตริย์เป็นบุคคลที่อยู่ไกลเกินเอื้อมเกินสัมผัสถึง เป็นบุคคลในอุดมคติ มีพฤติกรรมอันเป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะการมีขัตติยมานะและศักดิ์ศรีของพระมหากษัตริย์ที่ทำให้พระมหากษัตริย์มีความมุ่งมั่นและไม่ยอมจำนนต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคมากกว่าบุคคลทั่วไป มุมมองต่อพระมหากษัตริย์ที่แตกต่างกันดังกล่าวจึงถูกถ่ายทอดลงในวรรณคดีท้องถิ่นด้วย

รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน มีการสะท้อนภาพตัวละครที่เป็นพระมหากษัตริย์ว่า พระมหากษัตริย์เป็นผู้ที่มีขัตติยมานะ เต็มใจที่จะออกรบด้วยตนเองทันที เช่น ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเหียร ทอรรมาน และลังกาสิบโท* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องควายท้าวระพี*มีขัตติยมานะและรักศักดิ์ศรี เพราะเมื่อพระรามส่งสารมาขอ

นางสีดาคืน ทศกัณฐ์ก็ไม่ยอมคืนนางสีดาให้ เพราะตั้งใจลักนางมา จะคืนนางให้โดยง่ายไม่ได้ ดัง
 ความว่า

ราชะพะนาสวนกล่าวหาว่าเฮาบ่แบ่งด้วยง่ายได้ชะแลตาบใด
 ไซ้ใจว่าเต็มพื้นจึงลักเอาเมียท่านมาก่อน จะลงไปด้วยง่ายชะแล
 เมื่อใดพระยารามมีกำลังตีแพแบ่งพวงเหนือน้ำหมุดเป็นมาฮอดชู้
 เมืองลังกาได้จึงจักได้ยังนาง

(การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน, 2528: 386)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า แม้ว่าทศกัณฐ์จะเป็นตัวละครฝ่ายร้ายของเรื่อง
รามเกียรติ์ แต่ทศกัณฐ์ก็มีสถานภาพเป็นพระมหากษัตริย์ด้วย รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นจึงสร้าง
 ตัวละครทศกัณฐ์ให้มีภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ที่มีชิตติยมานะ ไม่เกรงกลัวที่จะออกรบกับ
 พระราม ลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นดังกล่าวแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์**
ฉบับรัชกาลที่ 1 ที่มีเล่ห์กลอุบายและไม่ออกรบด้วยตนเอง มุมมองที่ประชาชนในท้องถิ่น มีต่อ
 พระมหากษัตริย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมี
 ความแตกต่างกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

จากการศึกษาปัจจัยในการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของไทยที่ทำให้
 ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง
 กันทำให้เห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีทั้ง
 ความเหมือนและความแตกต่างกันดังกล่าวอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ

ปัจจัยที่ทำให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีความ
 เหมือนกัน ได้แก่ ที่มาของเรื่อง ลักษณะของเรื่อง และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม การแต่งให้
 สอดคล้องกับที่มาของเรื่องรามเกียรติ์ที่มีที่มาจากเรื่องรามายณะของอินเดีย ทำให้ทศกัณฐ์ใน
รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นได้รับการถ่ายทอดรูปร่างหน้าตาและลักษณะ
 นิสัยบางประการจากราวณะในเรื่อง**รามายณะ**ของอินเดีย เช่น ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่**
1 กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโหม**มีสิบเศียรเหมือนทศกัณฐ์ในเรื่อง**รามายณะ**
 เป็นต้น ปัจจัยด้านลักษณะของเรื่องทำให้ตัวละครทศกัณฐ์มีการแต่งตามลักษณะของตัวละครปรปักษ์

และการแต่งตามลักษณะของนิทานมหัศจรรย์ การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ตามขนบการสร้างตัวละคร
 ประปักษ์ที่มีลักษณะสำคัญคือ ตัวละครประปักษ์เป็นผู้ทำให้ตัวละครเอกพลัดพรากจากกัน ทำให้
 ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับเป็นตัวละครประปักษ์ด้วย
 การลักนางสีดาไปจากพระรามเหมือนกัน และการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ตามลักษณะของนิทาน
 มหัศจรรย์ที่*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีเหมือนกันทำให้ทศกัณฐ์ใน
 รามเกียรติ์ทุกฉบับมีความมหัศจรรย์ทั้งในด้านการกำเนิด คุณลักษณะต่างๆ ตลอดจนการที่ทศกัณฐ์
 ต้องถูกสังหารด้วยวิธีพิเศษด้วย

ในด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*
 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีความเหมือนกัน ได้แก่ กรอบความคิดทางพุทธศาสนาและบรรทัดฐาน
 ทางสังคม กรอบความคิดทางพุทธศาสนาที่คนไทยทั้งชาติมีความคิดความเชื่อที่เหมือนกันทำให้
รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีการแทรกความเชื่อเรื่องบาปกรรม อันเป็น
 หลักธรรมสำคัญทางพุทธศาสนาไว้ด้วย ทำให้ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ทศกัณฐ์ยอมรับใน
 บาปกรรมของตนเองในตอนที่ทศกัณฐ์กำลังจะสิ้นชีวิต และในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นก็ปรากฏ
 เหตุการณ์ที่ทศกัณฐ์ต่อสู้กับพระรามและมีเทวดา ตลอดจนผู้วิเศษต่างๆ มารอดูความพ่ายแพ้ของ
 ทศกัณฐ์ เพราะทศกัณฐ์ทำบาปกรรมที่ชั่วร้าย ส่วนบรรทัดฐานทางสังคมที่สะท้อนผ่านตัวละคร
 ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหมือนกัน คือ ทศกัณฐ์เป็นสามเณรที่
 รักและดูแลภรรยาเป็นอย่างดี ทศกัณฐ์จึงเป็นสามเณรที่ดีตามบรรทัดฐานทางสังคมที่คนไทยยอมรับ

ปัจจัยที่ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ แตกต่างกันมี 4 ประการ คือ ลักษณะ
 การแพร่กระจายของนิทาน วัตถุประสงค์ในการแต่ง ลักษณะของเรื่อง และบริบททางสังคมและ
 วัฒนธรรม ลักษณะการแพร่กระจายของนิทานที่กวีในท้องถิ่นเหนือและอีสานมีการปรับแต่ง
 รายละเอียดของเรื่องรามเกียรติ์ทำให้แม้ว่าตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน
 ทุกฉบับเป็นกษัตริย์รูปร่างเหมือนทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แต่ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์
 ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานก็ไม่มีลักษณะทางกายภาพเป็นยักษ์ เพราะการอธิบายรูปร่างลักษณะ
 ของยักษ์ให้ผู้ฟังที่เป็นชาวบ้านเข้าใจได้อย่างชัดเจนอาจเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก กวีจึงไม่ได้สร้างทศกัณฐ์
 ให้มีลักษณะเป็นยักษ์ ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ในการแต่งที่รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกที่
 แต่งเรื่องรามเกียรติ์เพื่อใช้ในการแสดงหนังใหญ่ ทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและความสนใจของ

ผู้ชมการแสดงในท้องถิ่น และแม้ว่า**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** จะมีลักษณะของเรื่องเป็นบทละคร แต่**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ก็ไม่ได้ถูกนำไปใช้ในการแสดงจริง **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** จึงมีพื้นที่ในการบรรยายตัวละครทศกัณฐ์มากกว่า**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก** ทำให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก**มีการแสดงบทบาทน้อยกว่าทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

ส่วนปัจจัยด้านลักษณะของเรื่องใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร**กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลามและพระรามชาดก**ที่มีลักษณะของเรื่องเป็นนิทานชาดก ทำให้มีการประชุมชาดกท้ายเรื่องที่ว่าทศกัณฐ์เกิดเป็นพระเทวทัตในสมัยพุทธกาล แสดงให้เห็นอิทธิพลของวรรณคดีชาดกที่มีความเข้มข้นมากในภาคเหนือและอีสานของไทย และส่งผลให้**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน**แตกต่างกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

ในด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น**แตกต่างกัน ได้แก่ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์และทัศนคติเกี่ยวกับกษัตริย์ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ที่คนในท้องถิ่นมีความเชื่อมากกว่าคนในเมืองหลวงส่งผลให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลามและพระรามชาดก**ต้องตกนรก ต่างกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับกษัตริย์ทำให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น**แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** เพราะคนในท้องถิ่นมีมุมมองว่าพระมหากษัตริย์เป็นบุคคลในอุดมคติที่มีพฤติกรรมอันเป็นแบบอย่างแก่คนธรรมดาทั่วไป คือมีขัตติยมานะ ทำให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น**ไม่ยอมคืนนางสีดาให้พระรามโดยง่ายและออกรบด้วยตนเอง ต่างกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ที่มีเล่ห์กลอุบายและให้ผู้อื่นออกรบแทนตนเอง

การศึกษาปัจจัยในการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับต่างๆ** ทำให้เห็นปัจจัยในการสร้างสรรค์ทศกัณฐ์ในเรื่อง**รามเกียรติ์**ที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน เพราะมีสาเหตุมาจากปัจจัยในด้านที่มาของเรื่อง ลักษณะของเรื่อง ลักษณะการแพร่กระจายของนิทาน วัตถุประสงค์ในการแต่ง และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ประกอบเข้าด้วยกันเป็นเรื่อง**รามเกียรติ์**ที่มีแก่นเรื่องเดียวกันได้ แสดงให้เห็นว่า แม้**รามเกียรติ์**จะเป็นนิทานเรื่องพระรามเหมือนกันและมี

แก่นเรื่องเดียวกัน คือ ทศกัณฐ์ลักนางสีดาไปจากพระรามจนทำให้เกิดสงครามระหว่างยักษ์กับมนุษย์ แต่ที่มาของเรื่อง ลักษณะของเรื่อง การแพร่กระจายของนิทาน วัตถุประสงค์ในการแต่ง และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมก็ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน

บทที่ 6

สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ได้แก่ **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน และ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะแยกการนำเสนอผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ สรุปผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษาดังตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ

สรุปผลการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นต่างๆ ในด้านลักษณะของตัวละคร ได้แก่ รูปร่างหน้าตา คุณลักษณะ ลักษณะนิสัย และบทบาท รวมทั้งกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ ตลอดจนปัจจัยในการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ด้วย

จากการศึกษาพบว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ มีลักษณะที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน การศึกษาด้านรูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ พบว่า ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ทศกัณฐ์มีรูปร่างหน้าตาเป็นยักษ์รูปร่าง มีสีบเคียร สีบพัคตร์ ยี่สิบกร และมีร่างแปลงที่น่ากลัว เมื่อเปรียบเทียบกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่า ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีรูปร่างหน้าตาที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** รูปร่างหน้าตาของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่เหมือนกับทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** คือ ทศกัณฐ์ที่มีรูปร่างหน้าตาตามปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น 7 ฉบับ ได้แก่ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเหียร หอรรมาน และพรหมจักร รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก และควายท้าวระพี** และ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค** ทศกัณฐ์ที่มีสีบเคียร สีบพัคตร์ ยี่สิบกรปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น 4 ฉบับ ได้แก่ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท** และ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกษ ฉบับวัดท่าแค และฉบับวัดขนอน** ทศกัณฐ์ที่มีร่างแปลงที่น่ากลัวปรากฏใน **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร** ส่วนรูปร่างหน้าตาของ

ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 อย่างชัดเจนมี 2 ลักษณะ คือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานทุกฉบับไม่มีรูปร่างหน้าตาเป็นยักษ์ และทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดกเกิดมามีรูปร่างหน้าตาประหลาด

ด้านคุณลักษณะ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีคุณลักษณะ คือ มีวิชาความรู้ มีพลังกำลังมาก แปลงกายได้ และมีการถอดดวงใจ เมื่อเปรียบเทียบกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกัน คุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่เหมือนกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ได้แก่ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับมีวิชาความรู้และแปลงกายได้ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโทและรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดขนอนมีการถอดดวงใจ นอกจากนี้ ภูมิฉากในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโหมีพลังกำลังมากอีกด้วย

ส่วนคุณลักษณะของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 อย่างชัดเจน คือ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเหียรกับหอรมาน และทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดกกับควายท้าวระพีมีตาทิพย์และต้องถูกสังหารด้วยอาวุธวิเศษ วิโรหาราชในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรและราพณาสวรินรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดกเกิดมาพร้อมอาวุธวิเศษ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรต้องเสียชีวิตด้วยวิधिพิเศษ คุณลักษณะดังกล่าวไม่ปรากฏในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

ด้านลักษณะนิสัย ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีลักษณะนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ มีอารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง เป็นอันธพาล มีเล่ห์กลอุบาย อาฆาตพยาบาท ท้อแท้ กลุ่มใจและสิ้นหวังเมื่อรบแพ้ เชื่อคนง่าย มั่นใจในตนเอง รักศักดิ์ศรี และไม่รักษาศีลห้า เมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นพบว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกัน ลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นที่เหมือนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ได้แก่ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับไม่รักษาศีลห้าเหมือนทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานทุกฉบับมีนิสัยมัวเมาในกามารมณ์ ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเหียร หอรมาน และลังกาสิบโท

กับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม พระรามขาดก* และ*ควายทัวระพี* มีอารมณ์โกรธรุนแรงและเอาแต่ใจตนเอง ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร* และ*ลังกาสิบโท* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม* มีเล่ห์กลอุบาย ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก* มีนิสัยเป็นอันธพาล ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย* และ*วัดท่าแค* มีนิสัยอาฆาตพยาบาท ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค* และ*วัดขนอน* มีนิสัยท้อแท้ กลุ้มใจ และสิ้นหวังเมื่อรบแพ้ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดขนอน* มีนิสัยเชื่อง่าย วิโรหาราชใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักร* มีนิสัยมั่นใจในตนเอง และทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น 4 ฉบับ* คือ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องปรัมมเทียร ทอรมาน* และ *ลังกาสิบโท* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องควายทัวระพี* มีนิสัยรักศักดิ์ศรี ส่วนลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* ที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ลักษณะนิสัยไม่รักษาสัจจะ ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก* เพียงฉบับเดียว

ด้านบทบาท ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* ทศกัณฐ์แสดงบทบาทกษัตริย์ บทบาทสามี และบทบาทบิดา ด้านบทบาทกษัตริย์ จากการศึกษาพบว่า ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เป็นกษัตริย์ที่ไม่ออกรบด้วยตนเอง จัดงานเลี้ยงให้กองทัพ และหว่านไถบ้านเมือง เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* พบว่า ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* มีการแสดงบทบาทกษัตริย์ที่มีความแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ ราพณาสวรใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก* ปรึกษาการสงครามกับขุนนาง และสอนศิลปศาสตร์ให้ขุนนาง และทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับบ้านควนเกย* ก็เป็นกษัตริย์ที่มุ่งร้ายต่อกษัตริย์อื่น นอกจากนี้ ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* ทุกฉบับไม่ปรากฏว่า ทศกัณฐ์แสดงบทบาทกษัตริย์ที่ไม่ออกรบด้วยตนเอง จัดงานเลี้ยงให้กองทัพ และหว่านไถบ้านเมืองดังที่ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*

ด้านบทบาทสามี ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แสดงบทบาทสามีที่รักภรรยา ค้ำครองภรรยา และรับฟังความคิดเห็นของภรรยา เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* พบว่า ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* มีการแสดงบทบาทสามีที่เหมือนและแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* แสดงบทบาทสามี

เหมือนกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโห*และ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก*ที่ทศกัณฐ์เป็นสามีที่รักภรรยา และทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกฉบับวัดท่าแค*ก็เป็นสามีที่รับฟังความคิดเห็นของภรรยา ส่วนบทบาทสามีที่ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น*แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น*ทุกฉบับไม่แสดงบทบาทสามีที่คุ้มครองภรรยา

ด้านบทบาทบิดา ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แสดงบทบาทบิดาที่เห็นแก่ตัวมากกว่าชีวิตลูก คือ ให้นำธิดาไปลอยแพ และสนับสนุนลูกในทางที่ไม่ดี คือ ให้ธรมพัตร์ไปทำรบกับพระอินทร์เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ของวงศ์ยักษ์ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับบทบาทบิดาของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น* บทบาทของทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น*ที่เหมือนทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ บทบาทบิดาที่เห็นแก่ตัวมากกว่าชีวิตลูกปรากฏใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ* 3 ฉบับ ได้แก่ *ปรีมเมเทียร* *หอรมาน* และ*พรหมจักร* และ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสาน* 3 ฉบับ ได้แก่ *พระลักพระลาม* *พระรามขาดก* และ*ควายท้าวระพี* ส่วนบทบาทบิดาที่ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น*มีความแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ ฮาบบะนาสวนใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลาม*แสดงบทบาทบิดาที่ให้อภัยลูก และทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น*ทุกฉบับก็ไม่ปรากฏบทบาทบิดาที่สนับสนุนลูกในทางที่ไม่ดี นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก*ก็ไม่ปรากฏว่ามีการแสดงบทบาทบิดาด้วย

การศึกษาทศกัณฐ์การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับ*ต่างๆ ผู้ศึกษาศึกษาทศกัณฐ์การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ 2 ด้าน คือ ทศกัณฐ์การสร้างตัวละครทศกัณฐ์และทศกัณฐ์การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ ด้านทศกัณฐ์การสร้างตัวละครทศกัณฐ์พบว่าใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ 4 วิธี คือ การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีลักษณะใกล้เคียงความเป็นจริง มีความมหัศจรรย์ มีลักษณะอุดมคติ และเป็นตัวละครปรปักษ์ เมื่อเปรียบเทียบกับการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น*พบว่า ทศกัณฐ์ท้องถิ่นใต้และตะวันตกใช้ทศกัณฐ์การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ 4 วิธีเหมือน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แต่ทศกัณฐ์ท้องถิ่นเหนือและอีสานใช้ทศกัณฐ์การสร้างตัวละครทศกัณฐ์มากกว่า*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* คือ มีการใช้ทศกัณฐ์การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครในวรรณคดีชาดกด้วย

นอกจากนี้ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบรายละเอียดด้านกลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น พบว่า รามเกียรติ์ทุกฉบับมีการใช้กลวิธีการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ที่เหมือนกันทุกฉบับ 3 วิธี คือ การสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้มีความมหัศจรรย์ มีลักษณะอุดมคติ และเป็นตัวละครปรปักษ์

ด้านกลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ จากการศึกษาพบว่า *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ 3 แบบ คือ แบบกวีบรรยายตัวละครทศกัณฐ์ แบบตัวละครอื่นกล่าวถึงตัวละครทศกัณฐ์เพื่อนำเสนอรูปร่างหน้าตาและคุณลักษณะของทศกัณฐ์ และแบบตัวละครทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมเองผ่านคำพูดและความรู้สึกนึกคิดเพื่อนำเสนอลักษณะนิสัยของทศกัณฐ์ ส่วนรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือ อีสาน ใต้และตะวันตกมีการใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์เหมือน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* แต่มีรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น 3 ฉบับที่มีการใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครทศกัณฐ์ทุกแบบปรากฏในฉบับเดียวกัน ได้แก่ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรกับลังกาสิบโท* และ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก*

ปัจจัยในการสร้างตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ที่ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน พบว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ปัจจัยที่ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีความเหมือนกับทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ ที่มาของเรื่อง ลักษณะของเรื่อง และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านที่มาของเรื่องที่ *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีที่มาจากเรื่องรามายณะของอินเดียส่งผลให้ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีรูปร่างเป็นยักษ์ มีสิบเศียร สิบพักตร์ ยี่สิบกรเหมือนราวณะในเรื่องรามายณะ และภุมมจักใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท* ก็มีสิบเศียร ยี่สิบเนตร และยี่สิบกรเหมือนกันด้วย นอกจากนี้ปัจจัยด้านที่มายังทำให้ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับมีลักษณะนิสัยมาในกามารมณเหมือนราวณะในเรื่องรามายณะอีกด้วย

ปัจจัยด้านลักษณะของเรื่องทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นทุกฉบับมีลักษณะเป็นตัวละครปรปักษ์ที่ทำให้พระรามกับนางสีดาต้องพลัดพรากจากกันเหมือนกันทุกฉบับ นอกจากนี้ ลักษณะของเรื่องที่กวีแต่งให้ทศกัณฐ์มีลักษณะ

มหัศจรรย์เพื่อสร้างความบันเทิงแก่ผู้อ่านยังทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นมีลักษณะมหัศจรรย์เหมือนกัน เช่น มีฤทธิ์ แปลงกายได้ มีกำเนิดมหัศจรรย์ เป็นต้น ด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหมือนกันมี 2 ปัจจัย คือ กรอบความคิดทางพระพุทธศาสนาและ บรรทัดฐานทางสังคม กรอบความคิดทางพระพุทธศาสนาที่กวีในราชสำนักและกวีท้องถิ่นมีเหมือนกันทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ที่มีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายต้องพ่ายแพ้พระรามเหมือนกันทั้งใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น ส่วนบรรทัดฐานทางสังคมไทยที่มี บรรทัดฐานเรื่องสามีต้องรักและดูแลภรรยาเหมือนกันทั้งในภาคกลางและท้องถิ่นต่างๆ ก็ทำให้ ตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องลังกาสิบโท* และ *รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระรามขาดก* แสดงบทบาทสามีที่รักภรรยาเหมือนกัน

ส่วนปัจจัยที่ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นแตกต่างกับ *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เกิดจากปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ลักษณะการแพร่กระจายของนิทาน วัตถุประสงค์ในการแต่ง ลักษณะของเรื่อง และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะการแพร่กระจายของนิทานทำให้กวีท้องถิ่นที่รับเรื่องรามเกียรติ์ไปแต่งเป็นรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นของตนเองปรับเปลี่ยนรายละเอียดของเรื่องให้กลมกลืนกับสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง การปรับเปลี่ยนรายละเอียดของเรื่องจึงอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานไม่มีลักษณะเป็นยักษ์ อันเป็นลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* อย่างชัดเจน

ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ในการแต่งทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกแตกต่างกับทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เนื่องจากรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกมี วัตถุประสงค์ในการแต่ง คือ นำไปเป็นบทแสดงหนังใหญ่ ทำให้รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และ ตะวันตกมีบทไหว้ครูและบทเบิกหน้าพระ อันเป็นลักษณะสำคัญของบทละครที่ใช้ประกอบการแสดงหนังใหญ่ นอกจากนี้ การแสดงหนังใหญ่มีย่อจำกัดด้านเวลาที่ใช้ในการแสดง ทำให้รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกต้องตัดตอนสำคัญจากรามเกียรติ์มาแต่ง โดยเลือกเฉพาะตอนที่มีความสนุกสนาน รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกจึงไม่มีการเล่าถึงภูมิหลังและบทบาทของ ทศกัณฐ์เหมือน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* ที่แม้ว่าจะมีลักษณะเป็นบทละคร แต่ *รามเกียรติ์ฉบับ*

รัชกาลที่ 1 ก็ไม่ได้ถูกนำไปใช้ประกอบการแสดงจริง จึงทำให้**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** มีพื้นที่ในการเล่าภูมิหลังของตัวละครและแสดงบทบาทของตัวละครได้มากกว่า**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก** ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ในการแต่งจึงทำให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก**แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านลักษณะของเรื่องที่แตกต่างกันก็ทำให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน**แตกต่างกับทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กล่าวคือ **รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือเรื่องพรหมจักรกับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลามกับพระรามชาดก**มีลักษณะของเรื่องเป็นนิทานชาดก ทำให้**รามเกียรติ์ทั้งสามฉบับ**ดังกล่าวมีประชุมชาดก อันเป็นการเล่าถึงตัวละครทศกัณฐ์ที่ต้องตกนรกเวจี ที่ไม่ปรากฏใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** ส่วนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่กวีท้องถิ่นแทรกความคิดและความเชื่อของวัฒนธรรมในท้องถิ่นตนเองใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น**ทำให้**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นอีสานเรื่องพระลักพระลามและพระรามชาดก**ปรากฏความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์และทัศนคติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ทำให้ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น**แตกต่างกับ**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** กับ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น**แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์**แต่ละฉบับมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1** และ**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก**มีลักษณะเป็นตัวละครหลายมิติ ส่วนทศกัณฐ์ใน**รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน**มีลักษณะเป็นตัวละครมิติเดียว อีราวตี ไตลังคะ (2543: 51) กล่าวถึงประเภทของตัวละครไว้ว่า อี เอ็ม พอร์สเตอร์แบ่งตัวละครออกเป็นสองประเภทคือ ตัวละครมิติเดียวและตัวละครหลายมิติ ดังนี้

1. ตัวละครมิติเดียว (flat character) หมายถึง ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมซึ่งสามารถสรุปได้อย่างไม่ยากเย็น เช่น เธอเป็นคนหยิ่งยะโส เขาเป็นคนอ่อนแอ และจะคงลักษณะเช่นนี้ตลอดเรื่อง ผู้อ่านสามารถคาดเดาได้ว่าตัวละครจะคิดหรือกระทำอย่างไรต่อไปได้ ข้อดีของตัวละครเช่นนี้คือทำความเข้าใจง่าย และผู้อ่านจดจำลักษณะของตัวละครแบบนี้ได้

2. ตัวละครหลายมิติ (round character) หมายถึง ตัวละครที่มีลักษณะหลากหลาย แต่ละลักษณะอาจขัดแย้งกันและคาดเดาได้ยาก พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงนิสัยหรือทัศนคติได้ตามเหตุการณ์ สร้างความประหลาดใจให้แก่ผู้อ่านได้

ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* และ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก* ทศกัณฐ์เป็นตัวละครหลายมิติ เพราะทศกัณฐ์มีลักษณะนิสัยที่หลากหลาย การแสดงพฤติกรรมของทศกัณฐ์จะเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น หากทศกัณฐ์ชนะสงครามจะแสดงความดีใจโดยการตบมือและหัวเราะ หากแพ้สงคราม ทศกัณฐ์จะร้องไห้เสียใจและกล่าวคำพูดสิ้นหวังต่างๆ เป็นต้น ส่วนใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน* ทศกัณฐ์มีลักษณะเป็นตัวละครมิติเดียว คือ เป็นตัวละครที่มีบุคลิกแบบน้อยลักษณะ เพราะทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน* มีการแสดงอารมณ์ไม่มากนักและไม่มีการแสดงลักษณะนิสัยหรือบทบาทที่แปรผันไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง*รามเกียรติ์*เหมือนทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับ*รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตก*

ทศกัณฐ์ใน*รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* มีลักษณะนิสัยที่หลากหลายและมีความซับซ้อน เพราะทศกัณฐ์เป็นตัวละครที่มีทั้งความชั่ว เช่น เป็นอันทพาล ลักขโมยของของผู้อื่น แต่ทศกัณฐ์ก็เป็นตัวละครที่มีความดีด้วย เช่น เป็นกษัตริย์ที่ห่วงใยบ้านเมือง เป็นสามีที่รักภรรยา ทศกัณฐ์จึงมีลักษณะเป็นตัวละครตัวกลม หรือตัวละครแบบหลายมิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เขียนต้องการให้ทศกัณฐ์มีลักษณะคล้ายมนุษย์มากที่สุด ทศกัณฐ์จึงเป็นตัวละครที่มีมิติที่หลากหลาย คือ เป็นทั้งคนดีที่น่าสงสาร เพราะแพ้สงครามและเสียชีวิต ก่อนทศกัณฐ์เสียชีวิตก็แสดงความห่วงใยบ้านเมืองด้วย และทศกัณฐ์ก็เป็นคนไม่ดีที่ควรแพ้สงครามและเสียชีวิต เพราะทศกัณฐ์ลักพาตัวภรรยาของผู้อื่น

การที่ตัวละครทศกัณฐ์เป็นตัวละครที่มีหลายมิติและมีความซับซ้อนทำให้มีการตีความตัวละครทศกัณฐ์ในหลายแง่มุม ภิญโญ กองทองและสุวิมล โกศลกาญจน์ (2543: คำนำ) กล่าวถึงมุมมองเกี่ยวกับตัวละครทศกัณฐ์ว่า ทศกัณฐ์เป็นตัวละครที่มีอารมณ์ความรู้สึกและความประพฤติหลายแง่มุม ทั้งดีและไม่ดี ดังนี้

คนส่วนใหญ่มักนึกถึงทศกัณฐ์เพียงด้านเดียวคือ เป็น
ตัวละครที่มีนิสัยพาลหยาบซ่าตามชาติกำเนิด แต่หากได้ศึกษา

อย่างละเอียดจะพบว่า ทศกัณฐ์เป็นตัวละครที่มีอารมณ์ความรู้สึก และความประพุดติหลากหลายแง่มุม ทั้งในแง่ของความเป็น กษัตริย์ เป็นศิษย์ เป็นสามี เป็นพ่อ มีทั้งความรัก ความแค้น ความทรนงตน แม้ว่าชีวิตจะก้าวเข้าสู่ความตาย เพราะผลจากการตัดสินใจที่ผิดพลาด ก็ยังยืนยันที่จะต่อสู้ต่อไปและยอมรับผล จากการกระทำของตน ไม่คิดจะยอมแพ้ศัตรูเพียงเพื่อให้มีชีวิต รอด

นอกจากนี้ ในปัจจุบันมีการตีความตัวละครทศกัณฐ์ในแง่มุมใหม่ผ่านเพลงไทยสากลชื่อ **เพลงตัวร้ายที่รักเธอ** อันมีเนื้อหาที่กล่าวถึงทศกัณฐ์ว่าเป็นตัวร้ายที่ทำดีมากมายเท่าไร นางสีดาก็ไม่รักทศกัณฐ์ ดังเนื้อเพลงว่า “**ตั้งทศกัณฐ์ที่แพ้พระรามทุกที ให้ดีแค่ไหนก็ไม่ได้ใจสีดา**” แสดงให้เห็นมุมมองของคนในสังคมปัจจุบันที่มีลักษณะเห็นใจและสงสารทศกัณฐ์ที่พยายามทำดี เพื่อให้นางสีดามารักทศกัณฐ์ โดยที่ในเนื้อเพลงไม่ปรากฏมุมมองของคนในปัจจุบันที่มองว่าทศกัณฐ์เป็นตัวละครฝ่ายร้ายในเรื่องรามเกียรติ์ที่มีพฤติกรรมที่ชั่วร้าย จึงควรพ่ายแพ้พระรามและเสียชีวิต

ส่วนในรามเกียรติ์ฉบับท่องถิ่นใต้และตะวันตก ทศกัณฐ์มีบทบาทน้อย เพราะรามเกียรติ์ฉบับท่องถิ่นใต้และตะวันตกมีตัวบทเรื่องรามเกียรติ์น้อยมาก และมีเนื้อเรื่องไม่ครบตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท่องถิ่นใต้และตะวันตกไม่ถูกตีความอย่างหลากหลาย อย่างไรก็ตาม ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท่องถิ่นใต้และตะวันตกอาจได้รับอิทธิพลจากทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เพราะทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท่องถิ่นใต้และตะวันตกมีลักษณะหลายมิติใกล้เคียงทศกัณฐ์ใน **รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1**

ในรามเกียรติ์ฉบับท่องถิ่นเหนือและอีสาน ทศกัณฐ์เป็นตัวละครฝ่ายร้ายที่ชัดเจนทั้งลักษณะนิสัยและการกระทำ อาจเป็นเพราะกรอบแนวคิดของนิทานชาดกที่เป็นส่วนสำคัญในการประกอบสร้างตัวละครทศกัณฐ์ให้เป็นตัวละครฝ่ายร้ายเทียบเท่าพระเวททัต ผู้เป็นบุคคลฝ่ายร้ายที่ทำร้ายและจองเวรพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล นอกจากนี้ ทศกัณฐ์ก็ไม่มีภารกิจในตอนท้ายเรื่องและเป็นตัวละครที่ไม่มีมิติของคนดี ทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท่องถิ่นเหนือและอีสานจึง

เป็นตัวละครแบบแบนที่มีมิติเป็นคนชั่วเท่านั้นและไม่มีการตีความตัวละครทศกัณฐ์ในหลายแง่มุมเหมือนทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1*

การที่ตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* และรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นใต้และตะวันตกเป็นตัวละครที่มีหลายมิติ แสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นภาคกลางกับภาคใต้และภาคตะวันตกชอบตัวละครที่มีลักษณะหลายมิติและมีลักษณะคล้ายมนุษย์ในสังคม มีอารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลายและสมจริง สามารถทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ร่วมไปกับตัวละครได้ และการที่รามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสาน ทศกัณฐ์มีลักษณะเป็นตัวละครมิติเดียว คือ เป็นตัวละครฝ่ายร้ายที่เป็นคนชั่วตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องก็แสดงให้เห็นว่า คนในท้องถิ่นเหนือและอีสานชอบตัวละครที่เป็นตัวละครฝ่ายร้ายที่มีลักษณะเป็นคนชั่วอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง อาจเพราะสังคมภาคเหนือและภาคอีสานเป็นสังคมที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา คนในสังคมภาคเหนือและภาคอีสานจึงมองทศกัณฐ์ให้ภาพแทนความชั่วในศาสนาที่ต้องถูกความดีของศาสนา คือ พระราม กำจัดให้สิ้นไป

แม้ว่ารามเกียรติ์จะเป็นวรรณคดีไทยโบราณ แต่การที่ตัวละครทศกัณฐ์ใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* เป็นตัวละครหลายมิติที่ถูกตีความหลายแง่มุมนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่นเหนือและอีสานเป็นตัวละครที่เป็นภาพแทนของความชั่วในศาสนาพุทธ อันเป็นศาสนาประจำชาติไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ตัวละครทศกัณฐ์และวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ยังคงดำรงอยู่ในความคิดคำนึงของคนไทย ทั้งในพุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปเสมอมา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบตัวละครทศกัณฐ์ในรามเกียรติ์ของไทยกับรามเกียรติ์ฉบับต่างประเทศ เช่น ชาว มลายู เขมร เป็นต้น
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบตัวละครอื่นใน *รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1* กับรามเกียรติ์ฉบับท้องถิ่น เช่น พระราม พระลักษมณ์ นางมณโฑ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- กอบกุล อิงคุทานนท์. (2539). **ศัพท์วรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: ชรฉัตร.
- กี อยู่โพธิ์. (2506). **บทละครรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและเล่าเรื่องหนังสือรามเกียรติ์**. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
- กฤษดา มัลลิกะมาส. (2521). **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไกรศรี นิมมานเหมินท์. (2525). "ความรู้พื้นฐานด้านลานนาคดี: ศาสนาและวัฒนธรรม." **ลานนาปริทัศน์**: 36-37.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2552). **มานุษยวิทยากายภาพ: วิวัฒนาการทางกายภาพและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรวรรณ พรหมทอง. (2554). "เปรียบเทียบภาษาที่สะท้อนภาพลักษณ์ของพระรามกับทศกัณฐ์จากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ของรัชกาลที่1." **ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**.
- ฉัตรชัย ว่องกสิกรรม. (2529). "วิเคราะห์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ตามหลักการละครใน." **การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร**.
- ฉัตรยุพา สวัสดิพิงค์. (2522). **เปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับล้านนากับภาคใต้**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉันทัส ทองช่วย. (2522). **รามเกียรติ์กับวรรณกรรมในท้องถิ่นภาคใต้**. สงขลา: โครงการบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- ชฎารัตน์ สุนทรธรรม. (2528). "การศึกษาเรื่องรามเกียรติ์สำนวนท้องถิ่นอีสาน." **อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- ดาวรัตน์ ชูทรัพย์. (2541). **บทละครเรื่องรามเกียรติ์ สมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนพระรามประชุมพลจนองคตสี่สาร**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ธัญญา สังข์พันธานนท์. (2539). **วรรณกรรมวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: นาคร.
- นงนุช ยั่งรอด. (2544). "การวิเคราะห์วัฒนธรรมทางจิตใจในบทละครพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก." **ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร**.
- โนเรียม นววานิช. (2550). "การศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่1 และรัชกาลที่2." **ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**.

- ประภาส เพ็งฟุ่ม. (2542). "ทศกัณฐ์: วิเคราะห์บทบาทในสถานภาพผู้นำ." รายงานการวิจัย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร:
- ปราณี วงษ์เทศ. (2531). "นิทานเรื่องเล่าประเภทร้อยกรอง." **พินถิ่นพินฐาน: มิติใหม่ของคติชนวิทยา
และวิถีชีวิตสามัญของพื้นบ้านพื้นเมือง**: 119-123.
- ปัญญาสชาดก**. (2549). กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- ปัทมา ทีฆประเสริฐกุล. (2547). "ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยในวรรณคดีสมัยอยุธยา."
อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ผะอบ โปษะกฤษณะ. (2520). **วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี**,
โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทยทางโทรทัศน์และวิทยุ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- พรรณี กัมมสุทธิ. (2544). "บทบาทความเป็นผู้นำของพระรามในรามเกียรติ์." ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. (2558). **บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1-2**.
กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2484). **บ่อเกิดรามเกียรติ์**. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- พระมหาธรรมราชาที่ 1 ลีไทย. (2555). **ไตรภูมิภพหรือไตรภูมิพระร่วง**. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของ
สกสค.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี). (ม.ป.ป.). **ศีล 5 รักษาโลก**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร. (2513). **เรื่องพระราม**. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- พระสารประเสริฐและหลวงศรีอมรญาณ. (2507). **พระรามชาดก**: พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
รองอำมาตย์โท หลวงศรีอมรญาณ (ชัยศรี ศรีอมร) มีนาคม 2507.
- พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ. (2518). **พระลักพระลาม**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-
นาคะประทีป.
- พริมรดา จันทรโชติกุล. (2553). "หนุมานในหนังสือการ์ตูนไทยปัจจุบัน." อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชลินจ์ จินนุ่น. (2547). "การวิเคราะห์หนุมานในรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ." อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิชิต อัครนิจ. (2527). **การศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของล้านนา**. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พุทธประวัติ**. (ม.ป.ป.). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- ไพเราะ รักนุ่น. (2541). "ลำดับการดำเนินเรื่องและกลยุทธ์ในศึกแต่ละตอนของรามเกียรติ์
พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1." การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- เฟรเดอริก บี กอสส์. (2550). "การศึกษาบทบาทของ"อนุชา"น้องชายในรามเกียรติ์และเปรียบเทียบกับ การพรรณนาทางประวัติศาสตร์ไทย." อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญโญ กองทองและสุวิมล โกศลกาญจน์. (2543). **ทศกัณฐ์ พญายักษ์พ่ายรัก**. กรุงเทพฯ: จูน พับลิชชิ่ง.
- ม.ศรีบุษรา (นามแฝง). (2534). **ลังกาสิบโท**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- มณีนี้น พรหมสุทธิรักษ์. (2530). "นารายณ์20ปางเป็นต้นเรื่องรามเกียรติ์แน่หรือ?" **ศิลปวัฒนธรรม** ปีที่ 8, ฉบับที่ 8 (มิถุนายน): 66-69.
- มาริสสา แสนกุลศิริศักดิ์. (2532). "กลยุทธ์ในการใช้สื่อประเภทละครเวทีเพื่อโน้มน้าวใจให้รักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีละครเรื่อง"ตาวีเศษตะลุยเมืองมอมแมม". "วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มาลัย. (2540). **กำเนิดเทวดา**. กรุงเทพฯ: บวรสาส์นการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- ราเมศ เมนอน. (2551). **รามายณะ**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- รินทร์ทัย สัจจพันธุ์. (2548). **นิทานชาดก ฉบับเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- ลัดดาวลัย บัวเรือน. (2545). "การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทกษัตริย์ในบทละครในและบทละครนอกในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่2." ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง. (2533). "ภาพลักษณ์ของผู้ปกครองในบทละครรามเกียรติ์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี." อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิเชียร ณ นครและคณะ. (2521). **นครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์.
- วินิตา ดิถียนต์. (2530). **เอกสารประกอบการสอบวิชา411 การเขียนบันเทิงคดี**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์และสุมาลย์ บ้านกล้วย. (2525). **ตัวละครในรามเกียรติ์ ลักษณะความเป็นมา และพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์เปรียบเทียบกับตัวละครในมหากาพย์รามายณะ**. กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์.
- ศิริพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง. (2537). **ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น...การศึกษาคติชนในบริบททางสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ส.พลายน้อย (นามแฝง). (2555). **เทวนิยาย**. กรุงเทพฯ: ยิปซี.
- สมพร สิงห์โต. (2517). "ความสัมพันธ์ระหว่างรามายณะของวาลมิกีและรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่1." อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมมารถ พักตร์วัฒนการ. (2549). "การศึกษาเปรียบเทียบรามเกียรติ์ฉบับล้านนาเรื่องพรหมจักรและรามเกียรติ์ฉบับอีสานเรื่องพระลัก-พระลามเชิงคติชนวิทยา." ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สันติ วงศ์จรูญลักษณ์. (2544). "บทบาทของตัวละครประเภทนกในรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช." วารสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ปีที่10: 117-136.
- สิงฆะ วรรณสัย. (2522). **พรหมจักร**. เชียงใหม่: แผนกมานนาคติศึกษา ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. (2527). **ปรีมเทียร ทอรมาน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสฐียรโกเศศ (นามแฝง). (2515). **อุปกรณ์รามเกียรติ์**. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- เสาวลักษณ์ อนันตสานต์. (ม.ป.ป.). **วรรณกรรมเอกของไทยเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อิราวดี ไตลังคะ. (2543). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุทัย สีนธสาร. (2535). **มหากาพย์รามายณะ รามจรีตมานัส**. กรุงเทพฯ: สยาม.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ชลลดา มงคล
วัน เดือน ปี เกิด	16 มกราคม 2533
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2555 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2556 ศึกษาต่อระดับปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 16/19 หมู่บ้านเดอะวิลเลจ1 หมู่5 ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ 20130

